

జ్ఞాన యోగం

శ్రీ బ్రహ్మ విద్య

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు కృష్ణ మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు ధర్మాత్రేయ

గురు బాలాభాజ

గురు గోతమ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు వీరభక్త్యేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు వైలింగ్ స్వామి

గురు లాహీరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస

అమ్మ శారదా దేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయిబాబా

గురు అరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మళయాళ స్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో భాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్ నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో భాగంగా ఈ ఫౌండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్థ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు వ్రాసినట్లయితే (లేక) సేకరిస్తే మాకు తెలియచేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిచేయుటకు, భాగస్వామ్యం అగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రదించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) ఆర్కైవ్ వారి వెబ్ సైట్: <https://archive.org>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన,ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో ఆర్కైవ్ వారి సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైటు అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకొన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul

Helpline/WhatsApp: 9042020123

“ మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేది ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికీ అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పాద సమర్పణమస్తు

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc x

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
Rashtrapati Bhavan CMU-Books Sanskrit TTD Tirupathi Kerala Sahitya Akademi	INSA	Times of India Indian Express The Hindu Deccan Herald Eenadu Vaartha	Tamil Heritage Foundation AnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది ఐలిప్పులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. ఆనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినిచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

Bramha Vidya Series.

ఇది

ఉపనిషద్వాక్యార్థములననుసరించి

పరమహంస

క్షేత్ర

అనుభవాన్తములతో వ్రాయఁబడినది.

NEW AND ENLARGED EDITION

వెల. రూ. 1-0-0

PRINTED AT THE CHNDRIKA PRESS, GUNTUR.

1914

(All Rights Reserved.)

P R E F A C E.

ప్రీతిక

సర్వలోకాతీతంబును, సమస్తవృత్తిరహితంబును, పంచకోశాతీతంబును, అగు షరమాత్మను తెలిసికొనుటకు బ్రహ్మవిద్య ముఖ్యము. షరతత్వమునగ బాసక్తి లేనిపండితుఁడును రెండుకాళ్లపశువే యనదగుంగాని సిద్ధులుమైన పండితుండని చెప్పవచ్చును. ఆహారము నిద్రభయము సంభోగము ననునవి పశువులకును మనుష్యులకును గూడ సమానముగ నుండుగుణములు. పశువులకంటె మనుష్యునియందు జ్ఞాన మొక్కటి యధికము. అట్టిజ్ఞానమే లేనిచో మనుష్యుఁడును బశువుతో సమానుఁడయగును. ఇట్టి వానినే షరపశు వని పెద్దలు పేర్కొనియున్నారు. మూఁగులకు దివ్యజ్ఞానము స్వయముగ బుట్టును సరిగదా, యితరులు మేలుగోరి హింసోపదేశము చేసినను లుచుమిచ్చి బ్రతిమాలికను, బలవంతమున బట్టి నట్టడవికి నెట్టినను గలుగబోదు; కావున సాధనచతుష్టయ సంపత్తిఁ గలవాడై సద్గురుసేవయును సజ్జనసాంగత్యమునుచేయవలయును. పెద్దలచెంతఁజేరి సాధనచతుష్టయసంపత్తిఁ గలవాడై చతుర్విధశుశ్రావణ సేయుచు ఈషణత్రయములకు తాపత్రయములకు లోపడక లోపద్వర్గమును జయించినవాడై మోక్షము నపేక్షించవలయును సజ్జనసాంగత్యమువలన అహంకారము నశించును. తద్వారా భగవద్భక్తి కలుగును. ఎట్టివారికిగాని కోపమణుట ముఖ్యము. బ్రహ్మజ్ఞానమును చెలుపు గ్రంథములు సంస్కృతభాషయందుండుటచేతను, సమగ్రముగ లేటలేల్లముగ తెలియఁజేయు గ్రంథము తెలుగుభాషయందులేనిలోపమున అనేకులు అష్టత్రయంబులను కన్నులారఁజూచి ఆలోపము

లేకుండఁదరుకొక్కుమృడిగ బ్రహ్మవిద్యాధురంధరులు కాగలందులకు యీగ్రంథము వ్రాయఁబడెను. ఇందు మున్నుండుగా సద్గురువు లక్షణమును, సాధనచతుష్టయసంపత్తి, తాపత్రయములు, ఈషణత్రయములు, యజ్ఞోపవీతము, ఉపదేశము, ఉపవాసము, అష్టాంగములు, బ్రహ్మచర్యము, ఋతుకాలము, సుఖాసనము, సమాధి, మొదలుగాఁగల అనేక విషయంబులు చక్కఁగ వ్రాయఁబడెను. ఇందు ఏదోపంబులున్నను తమించిహంసనలెనే నీటినివిడిచి పాలనెడు మంచివాక్యములను గ్రహించెద రనినమ్మెదను. పుస్తకమును చూచినమాత్రముననే మీఱిభిప్రాయమును తెలుపక సాంగముగ చదివి విశేషములను గ్రహించి ముముక్షువులై యుండకోరెద.

“*Drink deep or taste not the Pierian spring.*”

తుదవఱకు పుస్తకమును చదివి అచ్చటచ్చటి యంతర్థములను గ్రహించినగాని విశేషములు తెలియవు. కావున తుదముట్టఁజదివి మనస్సును స్వాధీనము చేసికొని మోక్షము సందవలయును.

ఇట్లు,

ప ర మ హం స

CONTENTS.

విషయసూచిక

పుటసంఖ్య.

బ్రహ్మవిద్యలక్షణము.	...	...	...	13
గురుపులక్షణము.	...	...	...	14
పెద్దలు.	...	...	...	15
అష్టవిధ గురువులు.	...	...	...	17
నిత్యానిత్యవస్తువివేకము. ఇహముత్రార్థఫలభోగవిరాగము.				19
శమాదిషట్క-సంపత్తి.				
శమము	...	...	...	20
దమము.	...	...	...	21
ఉపరతి.	...	...	...	22
తితీక్ష.	...	...	...	24
శ్రద్ధ. సమాధానము. ముముక్షుత్వము.	...	...	...	25
ఆధ్యాత్మికతాపము. ఆదిభౌతికతాపము.	...	...	...	26
ఆధిభౌతికతాపము.	...	...	...	27
ఈషణశ్రయములు.				
1. ప్రప్తేషణము.	...	...	...	28
2. దాక్షేషణము.	...	...	...	30
3. ధనేషణము.	...	...	...	32
రాగద్వేషములు.	...	...	...	33
కర్మమూఁడువిధములు.	...	...	...	36
శ్రోహణములు.	...	...	...	37
సత్కర్మములు.	...	...	...	39
యజ్ఞముచేయుట.	...	...	...	40
యజ్ఞోపవీతము.	...	...	...	43

స్థానశుశ్రూష అంగ శుశ్రూష; పంచమలములు.	...	47
భావశుశ్రూష	...	48
ఆత్మశుశ్రూష. స్త్రీలు.	...	49
భక్తి; భక్తికి అంగములు.	...	52
నరపశువు.	...	53
నిజమైన భక్తుని లక్షణములు.	...	54
భక్తిరసములు. హస్తమస్తకసంయోగము.	...	55
ఉపదేశము. ఉపవాసము.	...	56
సదోపవాసము.	...	57
యోగవిషయము.	...	58
అజపరూపమంత్రయోగము. జపరూపమంత్రయోగము.	...	61
క్రియారూపమంత్రయోగము.	...	62
స్థరణరూపమంత్రయోగము. లయయోగము.	...	62
బుద్ధి యేడువిధములు.	...	63
హతయోగము.	...	64
జ్ఞానయోగము. ఉష్టాంగములు.	...	65
బ్రహ్మచర్యము	...	66
దోషములు. ఋతుకాలము.	...	67
ఈశ్వరప్రణిధానలక్షణము.	...	70
ఆసనములు.	...	71
సుఖాసనము. ప్రాణాద్యాయము.	...	76
బంధములు.	...	77
ప్రత్యక్షము.	...	78
ధారణము.	...	79
ధ్యానము.	...	80
సమాధి.	...	81

	పుట
అంతరనిర్వికల్పసమాధి.	82
సమాధికివిఘ్నములు. పంచదశయోగాంగములు. ...	84
పరాశక్యంతిమధ్యమవైఖరీవాక్కులు; ఏకాంతస్థలము. ...	86
సిద్ధయోగిలక్షణము.	90
చక్రవిషయము. వీణాదండము. ...	91
సుషుమ్న	93
బ్రహ్మరంధ్రము.	95
కుండలీనీశక్తి.	98
మూలాధారచక్రము.	98
స్వాధిష్ఠానము. మణిపూరకము. అనాహతచక్రము. ...	99
విశుద్ధము.	101
ఆజ్ఞాచక్రము.	102
సహస్రారకమలము.	103
సహస్రారము.	104
పరమాత్మస్థానములు. ద్వాదశాంతము. ...	105
అష్టదశపద్మము.	106
పంచాక్షరి. అష్టసింహులు.	108
సప్తభూమికలు.	109
హంసవిషయము.	114
లజపాగాయత్రీమంత్రజపము.... ..	115
అక్షివిషయము.	118
చిదాకాశము.	123
అక్షరము. పంచముద్రలు. ఖేచరీముద్ర. ...	124
షణ్ముఖీముద్ర.	125
అంతరక్షయము. మహాత్పత్తి	126

	పుట
దేహమలములు. ...	130
ఉత్తరాయణము. దక్షిణాయనము. ...	131
అర్చిరాదిమార్గము; ఘామాదిమార్గము. ...	133
పంచకరణము ...	134
తత్వములు. ...	140
ఉపవాయువులు. ...	144
శరీరములు. ...	149
మహాకారణశరీరము. ...	151
పంచాగ్నులు. అవస్థలు. ...	152
పంచకోశములు. ...	154
ప్రణవవిషయము. ...	157
ఆశ్రమములు. ...	158
సన్యాసము ...	161
పరమహంస. అరూపలయము. ...	165
ఆగామిసంచితప్రారబ్ధములు. ...	166
మహావాక్యములు. ...	167
ముక్తివిషయము. ...	170
విదేహము క్తుడు. ...	171
మహాకర్తలక్షణము. ...	180
మహాత్మాగిలక్షణము. మహాభోక్తలక్షణము. ...	181
బ్రహ్మవేత్త. బ్రహ్మవిద్వరుడు. బ్రహ్మవిద్వరీయుడు. ...	182
బ్రహ్మవిద్వరిష్టుడు. బ్రహ్మవేత్తనియమములు. పరబ్రహ్మము. ...	183
అవిద్య. ...	184
అమనస్కము. ...	185
వాసనాత్రయము. ...	186
అచలము. ...	187

అపూర్వ గ్రంథములు.

ఈ పుస్తకములు తెలుగు తెలిసిన సమస్తమైన పురుషులకును స్త్రీలకును బాలురకును స్వధులకును పండితులకును పామరులకును చక్కగాఁ దెలియునటులను చదువువారికిని వినువారికిని అత్యంతాహ్లాదము కలుగు నటులను చునోహరముగు మృదుశైలిని వ్రాయఁబడినవి. ఇందు వేదాంతవిషయముబాగుగ తెలియఁగలదు. చదివినమాత్రముననే యెట్టిమూఘానికయినను జ్ఞానము కలుగును. సర్వజనులకును శాశ్వతమైన ఉపకారమును చేయవలెనను తలంపుతో వీనిక్రయము స్వల్పముగా యేర్పరచియున్నారము. ఈగ్రంథములయొక్క యోగ మిట్టిదని చెప్ప నాదిశేషునికైన నలవికాదు. ఇవి ప్రతియూరను ప్రతియింటను ప్రతిమనిషికి ఉండవలసిన గ్రంథములు. స్త్రీపురుషులకు చదువుటకు యోగ్యమై యంతమనోహరముగ నుండు పుస్తకములు యిదివరకెక్కడను లేవని నొక్కి వక్కానింపఁగలము.

1. సుజ్ఞానబోధిని.

పెద్దపైజ, 415 పేజీలు. రెండవకూర్పు వెల రూ. 2-0-0

కాలికోబైండుచేసినది. వెల రూ. 2-8-0.

సకల తత్వార్థవేత్తయైన శుకయోగి అగ్ని దేవునకు నుపదేశరూపమునఁ జెప్పిన ధర్మార్థకామమోక్షములనెఱుఁచుచుత్సాహములను దెలుపునట్టి అతివిచిత్రములును నీతియుక్తి చమత్కార హాస్యరసయుక్తములగు ధర్మములు. చదివినూచినగాని యీగ్రంథముయొక్క గుణాధిక్యత తెలియదు.

యీపుస్తకములోని విషయములు పూర్తిగాఁదెలుప వీలులేక కొన్ని మాత్రమే యీక్రింద వివరించితిమి:—చిలుకను దెచ్చి బుగారు పంజరమునందుంచుట; సేవకుఁడగు దేవదాసుని భార్య చక్కదనమును వర్ణించగా రాజువిని మోహించుట; శుగ్రోదక సముద్రము నడుమఁ

జంక్షికాయను పర్వతమందలి వెలలేని నూనిక్యములను తెచ్చుటకు దేన
దానుని పంపుట; అఖండనీపప్రభావము, సన్యాసి రాజభార్యనుజూచి
మోహించుట, పిమ్మట నై రాగ్యము నొందుట; అడుదానికిగలసాహ
సము; శివయోగి చెప్పిన ధర్మపథతి; కామముయొక్క మహిమ; చా
కలపడుచు బ్రాహ్మణధర్మముపదేశించి విద్యాధరుని శాపముఁబాపుట;
బ్రాహ్మణకన్యకలు మానభంగమునకువెలచి మరణించుట; బ్రాహ్మణ
కుమారుఁడు దుర్వృత్తిచే దుగ్ధతినొందుట; బోగముది బ్రాహ్మణునికి
నీతులుచెప్పుట; జితేంద్రియత్వము; శ్రీరంగములోని చంద్రపుష్కరణి
న్నానమహిమ; ధర్మాధికామమోక్షముల స్వరూపము నిరూపించుట;
బ్రహ్మచర్యలక్షణము; భార్య తనపాత్రినత్య ప్రభావముచే భర్తనుబ్ర
తికించుకొనుట; పతివ్రతమృత్యువుతోపోరాడి భర్తను బ్రతికించుకొ
నుట; పతివ్రతలక్షణములు; అంకుటాలిలక్షణములు; స్త్రీలక్షణములు,
పతివ్రత వరుణుని వీరస్మరించి భర్తనుబ్రతికించుకొనుట, అత్తవారింటి
కి బాపునపుడు కొమార్తెకు తండ్రిచెప్పెడు ధర్మములు; ద్రాక్షరా
మమహిమము; పాతివ్రత్యప్రభావము, పంచగోదావరీయాత్ర, సుం
గోపసుందులను రాక్షసులకధ, స్త్రీవర్ణనము, నిష్కాముడగు రాజకు
మారుని హితబోధమువలన బ్రాహ్మణకన్యక తగినవరునిఁబడసి సుఖించు
ట, శకుంతలాపరిణయము, సాముద్రక స్త్రీపురుషలక్షణములు, పద్మినీజా
తి స్త్రీలక్షణము, శంఖనీజాతి స్త్రీలక్షణము, చిత్రణిజాతి స్త్రీలక్షణము,
హస్తినీజాతి స్త్రీలక్షణము, ఇంద్రుఁడు అహల్యతోఁగూడి శాపగ్రస్తుఁ
డగుట, అనసూయప్రభావము, పర్వతనారదులు కాముకత్వము నొంది
మరల విరక్తి వహించుట, ప్రపంచస్పృహ, ప్రపంచ చరిత్రము, పింఛో
త్పత్తి, పతివ్రతాశోమశయ్యున లోపాముద్రమహిమ, కాలస్వరూ
పము, పతివ్రత పతిభక్తిగలిగి వర్ణించియునించుకపరాకుపడి బల్లియైపు
ట్టినవృత్తాంతము, దేశభేదవివరణముతోడఁ దనయఁ బుష్కరిగల భార్య
లను వచించినందులకై చంద్రునికి క్షయబోగము సిద్ధించుట, స్త్రీలు
చెలిసికొనదగిన ధర్మములు, కృతఘ్నుని లక్షణము, రామాయణ

కథాసంగ్రహము, నవరత్నములు, కర్మవిపాకము, స్వభార్యా పరిత్యాగ
 దోషము, సృష్టికృమము, తత్త్వోత్పత్తి, పరబ్రహ్మస్వరూపనిర్ణయము,
 వేదవతి గావణుని దిరస్కరించి దేహత్యాగముజేయుట, జ్యోతిషమున
 కుబ్జామాణిత, ఇల్లాండ్రకేకాక వేశ్యలకు సయితము పాతివ్రత్యమువ
 లన సద్గతికలదనుట, నారదుడు యమలోకమునకుఁబోయి నరకవాసు
 లను ముక్తి నొందించుట, యమపురివర్ణన, తులసిబృందావనుహిమ,
 కాత్తికచూస మాహాత్యము, పుష్పగిరిమహిమ, వైశాఖమాస మాహ
 త్యము, గయాక్షేత్రమహిమ, గంగాప్రభావము, కాశీక్షేత్రమహిమ,
 ప్రయాగలో త్రివేణిసంగమస్నానమహిమ, మాఖమాసమాహాత్యము,
 పూర్వపుణ్యము సద్గతికిఁగారణము; చిదంబరక్షేత్ర మాహాత్యము; పం
 చాక్షరీమంత్రమహిమ; స్త్రీపురుషుల సాముద్రికలక్షణములు; దాన
 ముచేయనివారికిఁ గలుగు గతి; ఏకాదశీవ్రతము; అందులఫలము; స్త్రీ
 లు రజస్వల లగుటకుఁ గారణము; ముట్టువాండ్రు నడువవలసినవిధి;
 శ్రాద్ధవిధానము; ద్రోవ్యశుద్ధి; అశౌచవిధి; సంస్కారవిధి; వర్ణాశ్రమ
 ధర్మములు; గృహస్థవానప్రస్థయత్యాశ్రమ ధర్మములు; పురాణశ్రవణ
 ము; వంధ్యాస్నానవిధి; ధనార్జనపద్ధతి; సుపుత్రులంబడయుట; పుత్రగో
 పాలనవిధానము; మంత్రప్రకారము; న్యాయమంత్రము; సంధ్యాత్వ
 దోషనివారణనతములు; ఉత్పాతసూచనలు, దానప్రభావము; దాయ
 భాగక్రమము; శిశువిధి; మహాపాతక ప్రాయశ్చిత్తవిధి; రోగములు
 ఔషధములు; యుగధర్మము; జ్ఞానోపదేశము; వారుణజ్ఞానోపదేశము;
 భృగునితపస్సు; జపలక్షణము; బ్రహ్మపూజ; సన్యాసవిధి; యతిధర్మ
 ములు; వ్యాసపూజావిధానము; యోగాభ్యాసము; ఆసనములు; ప్రా
 నాయామము; సమాధిలక్షణము; మహావాక్యములు.

గొల్లపూడి దుర్గాప్రసాదరావు గారికి—గుంటూరు

అనిదరఖాస్తులు పంపవలయును.

2. బ్రహ్మజ్ఞాన సారము.

ఈపుస్తకమును చదివినమాత్రముననే పరబ్రహ్మతత్వము సాక్షాత్కరించుటకును ముక్తిగలుగుటకును సందియములేదు. ఈబ్రహ్మజ్ఞాన సారమును చూచితీరవలెనుగాని దాని యుపయోగమును వ్రాయనలవి లేదు. మంచి అచ్చు. 200 పేజీలు, వెల 8 అణాలు.

యీపుస్తకములోని విషయములు పూర్తిగాఁ జెలుప వీలులేక కొన్నిమాత్రమే యీక్రింద వివరించితిమి:—వాల్మీకి ధర్మద్వాజునకు జీవన్ముక్తిలక్షణముఁజెప్పట! శ్రీరామజననము, నైరాగ్యప్రకరణము, జనకమహారాజు శుకులవారికిఁజెప్పిన చిత్తవిశ్రాంతిమార్గము, నసిష్టమహాముని శ్రీరాములకుఁ జెప్పిన ముముక్షు ప్రకరణము, సకల జగత్తులయు స్పృహతిస్థితిలయములకుఁ గారణము మనస్సు అని చెప్పటకు నిదర్శనము, ఆకాశజడనుగ్రాహ్యులొత్తముఁడు మృత్యువునకునుయమునకును వివాదము పుట్టించుట, జ్ఞానస్వరూప మొక దేశమునందుండి మఱియొక దేశమును బొందునపుడు స్థిరమై నడుమ నేదేశమును లేనిది చిదాకాశమని చెప్పచు వివరించుట, పద్మకుండను రాజయొక్క భార్య లీలయను మహాపతివ్రతకు సరస్వతీదేవి ధ్యానించిగూర్చి చెప్పట, బ్రహ్మను సంధానము, కర్మటియను రాక్షసి విదేహరాజు నడిగెడి ప్రశ్నములు, ఆప్రశ్నములకు ఉత్తరువులు, (ఈప్రశ్నములు అత్యున్నతములు, ఆప్రశ్నములకు సరియైన యుత్తరువులు చక్కగా వ్రాయఁబడెను.) ఇంద్రుఁడు అహల్యను బొందిన విషయము, బ్రహ్మోపదేశము, సత్యక్షముగా కనుబడెడి యింద్రజాలకుఁ డంతర్ధానమునొందుట, అఖిలవర్ణము, అజ్ఞానభూమికలు, జ్ఞానభూమికలు, ప్రపంచమంతయుమనసున జనియించునటుల ఆమనసున వెయ్యుట—అనినిరూపించుట, శుక్రుఁడు విశ్వాచియ నెడి అస్పరశనుమోహించుట, శుక్రుఁడుఅనేకజన్మములెత్తుట, అనేక వేలసంవత్సరములుగడచినపిమ్మటయమునివరము చేతపూర్వపు దేహమునందు తిరిగి ప్రవేశించుట, దామవ్యాలకులను రాక్షసులు

దేవతలతోఁ బోరాడుట, జరామరణములులేని భీమభాస పృథువులుమాయచేత సృజంపఁబడుట, సృష్టిక్రమము, స్వాంతృడనురాజువృత్తాంతమును జెప్పి దానికి అంతర్ధమును భావమును వివరించుట, వసిష్ఠుఁడు రాముని కుపదేశించుట, కచునికథ, జనకమహారాజు సిద్ధుల వాక్యములు విచుట, (సిద్ధులవాక్యములు గీతార్థములు, అత్యద్భుతములు.) జనకుని జ్ఞానమును వర్ణించుట, శుక్రుఁడు పావనునికిబ్రహ్మజ్ఞానమును బోధించుట, బలిచక్రవర్తికి తృడియైనవిరోచనుఁడు చెప్పినజ్ఞానోపదేశము, శుక్రుఁడు బలి కుపదేశించుట, ప్రహ్లాదునికి విష్ణుమూర్తిజ్ఞానముబోధించుట, గాధియనుబ్రాహ్మణుఁడు విష్ణుమాయనుగనుగొనుట, విష్ణుమూర్తిగాధికితత్వమునుబోధించుట, ఉద్దాలకుఁడు తనమనసునుతానే త్రిప్పికొనిపరమాత్మపదముఁబొందుట, విశ్వామిత్రుఁడు బ్రహ్మపదమునుబొందినట్లు సురఘననురాజుయోగపదవినిబొందుట, భాసుఁడుతనతత్త్వమగువిలాసునికుపదేశించిన ఆత్మబోధ, యోగాభ్యాసము, వీతహావ్యుఁడుబ్రహ్మపదమునుబొందుట, సరూపమనోలయము, అరూపమనోలయము, భుషండుడనుకాకులరాజువసిష్ఠునికుఁ జెప్పినయోగ మార్గము, బాహ్య పూజ, అంతఃపూజ, వేయియగములయినను జెడనిమాలేడుపండు, శిలయే చిత్పదమనిచెప్పట, కృష్ణుఁడు అర్జునునకుఁజెప్పినగీతారహస్యములు, కర్మటివలెనే యాత్మతత్వము తెలిసిన భేతాఘ్న రాజునడిగిడిప్రశ్నములు, ఆప్రశ్నములకుఁజెత్తరువులు, (అత్యద్భుతముగనుండును.) త్రితలఁకు భగీరథున కుపదేశించిన జ్ఞానమార్గము, భగీరథుఁడు రాజుని యగుట, యోగినియగు చూడాల దనభర్తయగు శశిధ్వజుఁడను రాజునకు యోగమార్గమును జెప్పుట, గవ్వను వెదకిబోగాదివ్యరత్నమబ్బుట, చూడాలయనుస్త్రీ యోగసిద్ధివలన రాజరూపముచు భరించి రాజ్యకార్యములు నడపుట, కచుఁడు తన తండ్రివలన ఆత్మబోధ నెఱిగి జీవన్ముక్తుఁడగుట, మహాకర్త, మహాభక్తిమహాత్యాగి, యోగభూమికలనభ్యసించుమార్గము, విదేహముక్తియైన సప్తమభూమిక.

3. భగవ దు త్తరగీత.

శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మమూర్తి భారత యుద్ధానంతరమందు అర్జును నకు తటస్థస్వరూపలక్షణములచేత పరబ్రహ్మతత్వమును బోధించెను. ఇదియే భగవ దు త్తరగీత. ఇది నాలుగధ్యాయములగ్రంథము. ఇందు అంగన్యాస కరన్యాసములు ధ్యానము టీక తాత్పర్యములు అంతర్ధా ములు విశేషార్థములు అను భవార్థములు వ్రాయబడెను. ఇందుబ్రహ్మ నిష్ఠ, మనోలయము, ఇండపింగళసుషుమ్నలు, అచ్చిరాది భూమాది మార్గములు, ఖేచరీముద్ర, పంచకోశములు, షట్చక్రములు, యమా ద్యష్టాంగంబులు, లక్ష్యోను సంధానము, బ్రహ్మవేత్తలు, హంసవిష యము, యోగవిషయము, ప్రణవము, ప్రాణాయామము, చిదాకాశ ము, ధ్యానయోగము, ఆత్మమంత్రము, హృదయకమలము, మొదలు గాంగల అనేకవిషయములు తేటతెల్లముగ తెలుపబడెను. పెద్దపైజా, 124 పేజీలు, 4 అధ్యాయములు. 205 శ్లోకములు, (రెండవసూర్పు) వెల 12 అణాలు. Second Edition.

4. బ్రహ్మబిలము. వెల 3 అణాలు.

5. జ్ఞానాంజనము. వెల 3 అణాలు.

6. వేదాంతసారము. వెల 3 అణాలు.

ఇందు వేదాంతము, యోగము, బృహ్మరంధ్రము, భుజగకన్యక, షట్చక్రములు, సహస్రారము, ప్రణవము, బ్రహ్మబిలము, పరిమహంస, బ్రహ్మవేత్తలు; హృత్పద్మము, పావకస్థానము, ద్వాదశస్థానము, యో గవిషయము, సాంఖ్యతారక ఆమనస్కంబులు, భావములు, అనుభవ ములు, పరబ్రహ్మతత్వము మొదలగునవి తెలుపబడెను.

గొల్లపూడి దుర్గాప్రసాదరావు గారికి

గుంటూరు

అనిదరఖాస్తులు పంపవలయును.

శ్రీ బ్రహ్మవిద్య.

శ్రీమద్వ్యాసపరాశరాదిముని సంసేవ్యంబు, వైద్యము
నామాకారక్రియావిహీనము, చిదానందస్వరూపంబును
దైవమదైవివిశిష్టవిశ్వసమత్రికాంతంబు, నిర్వైకృత
సామాన్యంబగుచుక్ వెలింగెనుపరబ్రహ్మబెవంద్యుబిలన్.

సర్వలోకాతీతంబును, సమస్తవృత్తిరహితంబును, త్రిగుణాతీతం
బును, ఎంచకొశాతీతంబును, అవాక్ష్మానస గోచరంబును, అగుపరమా
శ్శును తీరిసికొనుటకు బ్రహ్మవిద్య ముఖ్యము చతుర్వేదవారం బగునుప
నిషద్వాక్యార్థములను విచారణచేత పూర్వపక్ష సిద్ధాంతముల వేర్పఱచి
సేవగా మనన నిదిధ్యాసలచేత అవరోక్ష సాత్వాత్కార స్వరూపజ్ఞాన
మును కలుగఁ జేయునట్టిదియె, బ్రహ్మవిద్య.

శ్లో॥ అన్యవిద్యాపజ్ఞాన మవన్యం సర్వేరం భవేత్

బ్రహ్మవిద్యా విశిష్టానం బ్రహ్మవాక్తిరం స్థిరమ్॥

ఇతరవిద్య యెంతతెలిసికొన్నను సశించునదియె. బ్రహ్మ

విద్య అట్లునశించకస్థిరమైనపరబ్రహ్మజ్ఞానమును గలిగించియి.

ఎరి బ్రహ్మతోడ నైక్యమగునట్లు, అనఁగాకలిసిపోవునట్లు చేయును.

అట్టివిద్యలభించుట అతిదుర్లభము. ఈర్ష్యంధమున దానినిగూర్చిన

విశేషసంగతులు స్పష్టముగ చెల్లవలెను. గురువులేక యేవిద్యయును

తెలియదందురు. మున్ముందుగా గురువులక్షణము తెలియవలయును.

గురువులక్షణము.

శ్లో॥ గుకారశ్చ గుణాత్ తో రూపాత్ తో రుకారకః

గుణ రూప విహీనత్వా గ్గురుః త్యభిధీయతే॥

“గు” అనగా గుణముల కతీతము, “రు” అనగా రూపముల కతీతము. కావున “గురు” శబ్దమునకు గుణరూపములు లేనిది యనునర్థమును చెలియునది. కాననే “గురువు” అనగా గుణరూపములు లేనివాఁడు అని భావము.

అతఃపింక నెట్టివాఁడనినః—

శ్లో॥ గుకార శ్చాంధకారస్తు రుకార స్తన్నిరోధకృత్

అంధకారవివాశత్వా గ్గురుః త్యభిధీయతే॥

“గు” అనగా కటికిచీకటి “రు” అనగా ఆవికటిని పోగొట్టునది. కావున గురువు అనగా అజ్ఞానమనెడు చీకటిని పోగొట్టువాఁడని యభిప్రాయము.

అనేకమంది గురువుల మని పెరు పెట్టుకొని నచ్చి మోసము చేయుచుందురు.

శ్లో॥ గురవో బహవ స్సూతీ శిష్యవిత్రాపహరకాః

తమేకం దుర్లభం మన్యే శిష్యహృత్తాపహరకమ్॥

శిష్యులయొక్క ధనమును అపహరించెడి గురువులేకులు గలరు; కాని శిష్యులయొక్క హృదయతాపము అనగా మనస్సునఁ గలిగెడు వృత్తులను హరించెడి గురువు లభించుట కష్టము.

పెద్దలను వెదకుచో జాగరూకులై వారయందలి గుణగుణమును కడుమెలఁకువశోడఁ గనపెట్టవలయును.

పెద్దలు:—ధనసంపన్నత, నెరసినవెంపుకలు, ముసలితనమును, గల వారే పెద్దలని తలంపవలదు. బాలుడైనను వృద్ధుడైనను, ధనము గలవాడయినను నిరుపేదయైనను, మాటలు నేర్చినను నేర్వకున్నను, ఉపనిషద్ధర్మములను జెప్పగలిగినను చెప్పలేక యున్నను, తదర్థములను గ్రహించి అపరోక్ష సాక్షాత్కారమును స్వానుభవమును గలవారే పెద్దలని తెలియునది. అట్టి మహాపురుషులను సేవించి వారికి చతుర్విధ శుశ్రూషలను జేయవలయును.

పెద్దలకిము సభినయించుచుఁ బూజ్యులవలె నటించుమోసగాం జెందనో యుండురు; కావున సత్పురుషులను వారివారి చర్యలవలనఁ దెలిసికొనవలెను.

“ముఖం పద్మదళాకారమ్వచ స్పృందనశీతలమ్!

హృత్కర్తృనిసమం చాతివినయం ధూర్తలక్షణమ్॥”

ముఖము తామర కేకులవలె వికాసము నొందియుండును; మాటలు స్వేదగంధమువలె నిమగ్నమగును; మనస్సుకత్తిరివలెగూరముగనుండును. ఇట్టి అతివినయము సభినయించువారే మోసకారులగుధూర్తజను లని తాత్పర్యము.

కావున నిగుణములనుబట్టి వేషధారులగు దుర్జనులను దెలిసికొని వారి సాంగత్యమును గోరక బ్రహ్మనిష్ఠాగిష్ఠులగు పెద్దలను వెదుకవలెను.

ఇట్లు నిరాకాంక్షుండును నిత్యానిత్యవస్తు నివేషయకుండును. సకలవిద్వేషికాముష్మిక భోగవిరక్తుండును శమాదిపట్క సంపత్తియు తుండును ముముక్షుతానమన్వితుండును అగుశిష్యుఁడు నిజమైనధర్మక్రితో వెదుకుచుండగను అహంకారనిర్మల మెదులై నట్లు పెద్దవాసేవ లభించును.

“నాకు మేలుగోరు నాభక్తుడగువాడు
భక్తజనుల కేన పరమగతియు
భక్తుడెందుజనినఁ బరతెంతు వెనువెంట
గోవువెంటఁడులు కోడెపడిది॥”

నాభక్తుడునామేలుగోరుచుండును. అట్టిభక్తుని దరింపఁ జేయుట నాకువిధి. కావున సతతఁజచ్చుటచ్చటికిఁ బోవుచున్న, నెదయైనయావు నాబోతు వెన్నాడినట్లు నేనాతనినే వెంటబడించుచుండును.

అని భగవానులు చెప్పిరి. కావున భగవద్భక్తిగలిగి యహ సింఛుచున్నచో నాముముక్షువునకుఁ దగినజ్ఞాని నాభగవానుఁడైన త్వ త్ముఁడేయును. ఒకదీపమువలన నింకొక్కటియు దానివలన వేఱొక్కటి యుగి నిట్లనేకదీపములు వెలిగింపఁబడి యున్నట్లున భక్తిబ్రహ్మవిద్యయు శిష్యపరంపరలలో నొకనివలన నింకొక్కనికిగాఁ బెక్కువేదగ్రహింపఁ బడి వర్ధిల్లుచు నాక్షరమును గలిగించునని యోచి వారికిఁ గలిగిన విహిత కజాయమాన కటాక్షమువలన వట్టిజూచులు తమభక్తులకు దానినుప దేశింతురు. మఱియు శ్రేష్ఠమును గుర్తెఱిగి విశ్వము వేసినచో మంచి ఫలము నిచ్చుననుతలంపుతోఁ గావువాడు వశ్యించునట్లు సద్గురుండును సత్పాత్రునికొఱకు వెరుకుచుండును. అట్టి పెరివచితఁడే సాధనచతుష్టయ సూక్ష్మస్థిగలవాడై చతుర్విధశుశ్రూషలుసేయుచు వానిహృత్తుక జాయమానకటాక్షమువలన తాపంబులుగీరినర్థిర్నాచరణమును వేదాంత శాస్త్రప్రజ్ఞానమును సత్సాధనవిద్యవస్తువివేకమును యహముత్సాహ భోగవిరాగమును, శమాదిషట్కనంపత్త్యును గలిగి అరిష్టద్వంద్వమును తాపత్రయములను దగ్గఁ జేరనియక మోక్షము నవశ్యించుచుండునది.

శరీరేంద్రియప్రాణాదులే ఆత్మ అనెనుసారసాగరమును దాటించువాఁడు గురువు. శిష్యునికి గల సందేహములను నివర్తించేసి మోక్షమార్గమును సూచించి విదేహము క్రితైవల్యము నిచ్చునట్టివాఁడగురువు, బోధకగురువు, వేదకగురువు, నిషిద్ధగురువు, కామ్యకగురువు, సూచకగురువు, వాచకగురువు, కారణగురువు, విహితగురువులని గురువులెనిమిది విధములు.

అందు:—

1. బోధకగురువు:—వేదాంతశాస్త్రములయందలి శబ్దార్థములను మాత్రము చక్కఁగ బోధించు గురువు బోధకగురువు.
2. వేదకగురువు:—వేదాంత శాస్త్రములయందలి శబ్దార్థములఁ జక్కఁగ బోధించి తత్వమును దర్శించజేయువాఁడు వేదకగురువు.
3. నిషిద్ధగురువు:—వశ్యము ఆకర్షణము మొదలగునంత్రముల చేత యిహలోకమందును పరలోకమందును సుఖదుఃఖముల నిచ్చువాఁడు నిషిద్ధగురువు.
4. కామ్యకగురువు:—పుణ్యకర్తములఁ జేయమని చెప్పి పుణ్య కర్తలుచేయుంచి తద్వారా యిహలోకపరలోక సుఖముల నిచ్చు వాఁడు కామ్యకగురువు.
5. సూచకగురువు:—వేదాంతశాస్త్రములయొక్క అంతరార్థమును నిలుపుదుష్టానమును కలుగఁజేసి తద్వారా శిష్యు డను ఉపరతి పక్షే తు నిష్ఠ సమాధానము అను సద్గుణములను కలుగఁజేసి అష్టాన లోకినచేయుటకు సూచించువాఁడు సూచకగురువు.
6. వాచకగురువు:—శ్రోతత్వక్షణి భిహ్వపూణంబు లనెడిజ్ఞానాంధ్యములయందులయొక్కయు వాక్పాదపాద యూపసలనెడి కర్తృత్రియములయొక్కయు మనోబుద్ధిచిత్తాహంకారంబు లనెడి

అంతరింద్రియములయొక్కయువిషయములగు శబ్ద స్పర్శ రూప రసగంధంబులు, వచన దాన గమనాగమన వినర్జన ఆనందములు, సంకల్పవికల్పనిశ్చయ చంచలకర్తృత్వములు, వీటియందు నైరాగ్యమును గలిగించి శిష్యుని అంతఃకరణ నిర్విషయమును నట్లుచేయు మహానుభావుఁడువాచకగురువు. అట్టిబోధయందే మనస్సు ఊర్ధ్వముఖివ్యాప్తియై నిర్విషయమయి యుండును.

7. కారణగురువు:—అహంబ్రహ్మసి యను మొదలుగాఁగల వాక్యములను బోధించి జీవేశ్వరైక్యమును తేటతెల్లముగ తెలిపి జీవన్ముక్తియనుభవమును గలుగఁజేసిన పరమపురుషుఁడు కారణ గురువు.

8. విహితగురువు:—శిష్యునికిఁ గల సకలసంశయములను నివర్తి చేసి ఆనన్విష్యుని యేమాత్రము సందేహములేనివానినిగా జేసి తద్వారావిదేహముక్తికై వల్యమునిచ్చునట్టివాఁడు విహితగురువు. వానినే సాక్షాత్పరశివుఁడనియు చెప్పునగును. అట్టివాని వర్ణించుటకాది శేషునికైన నలవిగాదు.

కాబట్టి బ్రహ్మవిద్యాప్రవీణులయొద్దఁ జేరి రహస్యములను దెలిసికొనవలెను.

Beware of Gurus—Beware of Gurus.

కుమరవాఁడు ఎంతటి తెలివిగలవాఁడయినను సాధనములైన దండము, చక్రము, మృత్తికయులేక కుండలు చేయలేనట్లు ఎంతసూక్ష్మ బుద్ధిగలవానికిని సాధనచతుష్టయసంపత్తిలేక బ్రహ్మజ్ఞానముకలుగలేదు.

సాధన చతుష్టయసంపత్తి

— — —

నిత్యానిత్యవస్తువివేకము ఇహాముత్రార్థఫలభోగవిరాగముశమా
దిపట్కసంపత్తి ముముక్షుత్వము అని నాలుగువిధములు.

అందు:—

1. నిత్యానిత్యవస్తువివేకము:—తనశరీరము, భార్య, కొడుకులు
కోడండ్రు కూతుర్లు అల్లుండ్రు అత్తమామ బాసమరుదులు
తల్లిదండ్రులు అన్నదమ్ములు వినత్రాక్షి పెత్తాక్షి వినతల్లిపెత్తల్లి
యిల్లువాకిలి తోటవొడ్డి చేలుధనముధాన్యము, మేడలు మిద్దెలు
బంగళాలు, వర్ణశాలలు పశువులు పక్షులు క్రిమికీటకములు
ఎలుకలు పిల్లులు కుక్కలు చిలుకలు చీమలువోములు మొదలుగా
గల సేత్రములకు గోచరమగుట్టి సమస్తమున్న బ్రహ్మవిష్ణు
మహేశ్వరాలనెత్తికొనియున్న ఇంద్రుడు మొదలుగాగల
దేవతలన్ను అసత్యములనియు సత్యము విజ్ఞానము ఆనందము
నిత్యము నిర్మలము లనెడిపంచలక్షణములచేత ప్రకాశించుచు
రూపనామకాయాహితమై సమస్తమునకు విలక్షణమై ప్రకా
శించు పరబ్రహ్మమేసత్యమనియు నిత్యమనియుఁ జెలిసికొనుట.
ఇదియే ఆత్మనాత్మవివేకము అనియు చెప్పబడును.

“బ్రహ్మ సత్యం జగన్నిధ్య.”

“సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ.”

“సర్వం ఖ ల్విదం బ్రహ్మ.”

ఇదియే పూర్వపక్ష సిద్ధాంతముల నేర్పఱచుట.

2. ఇహాముత్రార్థఫలభోగ విరాగము:—ఈలోకమందుండుస్త్రీలు,
వస్త్రములు, నగలు, పుష్పములు చందనము అత్తరుపన్నీరు మొ

దలుగాఁగల సుగంధ ద్రవ్యములు, మేడలు మిదైలు యిల్లు వాకిలి తోటలు ధనము ధాన్యము ఆలు బిడ్డలు మొదలగువాని భోగములయందును పరలోకమందలి ఇంద్రపదవి మొదలుగాఁగల పదవులభోగములయందును రంభాసంభోగాదులయందును, స్వర్గవైకుంఠ కైలాసాదులయందును, కోరిక లేకయుండుట.

3. శమాదిపట్కు సంపత్తి:—శమము, దమము, ఉపరతి, తిత్తిక్ష, శ్రద్ధ, సమాధానము అని ఆఱువిధములు.

(1) శమము:—మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారము, అనెడియంతరింద్రియములను, వానివృత్తులకుఁ బోనీయక పరబ్రహ్మయందైక్యముచేసి యుండుట. మనస్సు వేదాంతశ్రవణమునకంటె వ్యతిరిక్తమైన విషయాదులకుఁ బోవుచుండనేని, దానినిమఱించి వేదాంతశ్రవణాదులయందు నిలుపుట. మనస్సును తొందరబెట్టి చెదరఁగొట్టక నెమ్మదిగా స్వాధీనము చేసికొనవలెను. దీనినే అంతరింద్రియనిగ్రహమనియుఁ జెప్పుదురు.

శ్లో॥ యతో యతో నిశ్చరతి మనశ్చక్షుల మస్థిరమ్
తత స్తతో నియమ్యతే దాత్తస్యేవ వశంనయేత్ ॥
భగవద్గీత—6 అ. 28 శ్లో.

చంచలమైన మనస్సు, ఏయే విషయములయందు సంచరించుచున్నదో, ఆయావిషయములనుండి దానినిమఱించి, అత్తయందు వశపఱచుకొనవలయును.

మనస్సు సంకల్పించును; అనఁగా కోరికలు పుట్టించును. బుద్ధి నిశ్చయించును. చిత్తము చలించును; అనఁగా సందేహమును పుట్టించును. అహంకారము కార్యఫల

మెట్లగునోక దా యనువిచారమున కెడమీయక మూర్ఖముతో కార్యమును చేయించును. ఇవియె అంతరింద్రియము లనఁబడు మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారము, ననువాని విషయములు.

- (2) దమము — శబ్దములను గ్రహించునట్టి శ్రోత్రేంద్రియము (=చెవులు), స్పర్శను గ్రహించునట్టి త్వగింద్రియము (=చర్మము), రూపమును గ్రహించునట్టి చక్షురింద్రియము (=కన్నులు), రుచులను గ్రహించెడి జిహ్వేంద్రియము (=నాలుక), సుగంధ దుర్గంధములను గ్రహించెడి ప్రాణేంద్రియము (=ముక్కు), అనెడి జ్ఞానేంద్రియము లైదిటిని ; వచనములుగల వాగింద్రియము (=నోరు), దానప్రతిగ్రహములుగల పాణింద్రియము (=చేతులు), గమనాగమనములుగల పాదేంద్రియము (=కాళ్లు), విపర్జనముచేయు పాయురింద్రియము (=మలద్వారము), రత్యానందముగల ఉపస్థేంద్రియము (=మూత్రద్వారము), ననెడుకర్మేంద్రియము లైదిటిని; వాని వాని వ్యాపారములకు పోనియక పరబ్రహ్మయం దైక్యముచేసి యుంచుట. ఇంద్రియములు వేదాంత శ్రవణమునకంటె భిన్నమైన విషయాదులకు పోవ యత్నించుచుండ, వానిని మఱలించి వేదాంత శ్రవణాదుల యందే నిలుపుట. దీని నే బాహ్యేంద్రియ నిగ్రహమని చెప్పుదురు. మనసు నిలచిన నింద్రియము లన్నియు నిలుచును.

శ్రోత్ర త్వచ్ఛక్తిర్బహ్వ ఘ్రాణంబు లనెడు జ్ఞానేంద్రియములచేత అజ్ఞుల కందఱకు మనసు సంచరించును. జ్ఞానులకు అజ్ఞానేంద్రియముల సహాయము లేకనే మనసు

బ్రహ్మ విద్య.

విహరించును. యోగాభ్యాసముగలవారలు జ్ఞానేంద్రియముల సహాయములేకనే వాఙ్మననేత్రమువల్ల సమస్తమును చూడగలరు వినగలరు తెలిసికొనగలరు.

శ్లో॥ యదా సంహరతే చాయం కూర్తోజ్ఞానీవ సర్వశః

ఇన్ద్రియా ణీన్ద్రియార్థేభ్యస్తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతిష్ఠితా॥

భగవద్గీత—2 అ. 58 శ్లో.

తా బేలు, తనకరచరణాద్యవయవములను వెలుపలి నుండి తనలోని కిముచ్చుకొనునట్లు లేవఁడు విషయములయం దిచ్చగలిగియుండు తనయింద్రియములను మఱి లించి, మనస్సును ఆత్మయందే యిముచ్చుకొనుచున్నాఁడో అతనియొక్క బుద్ధియే మిక్కిలి స్థిరమైనది.

(3) ఉపరతి:—సకలపాపకర్తృబుల విడిచి సకలపుణ్యకర్తృబులచే భగవంతునికి ప్రీతిగలిగించుట.

ఉపరతి యనఁగా స్త్రీ చేయుసంభోగమని యందఁ జూకు దెలిసినవిషయమేకదా. సమస్తప్రాణులకు మనస్సు స్త్రీగా నెంచఁబడి యున్నది. అట్టి మనస్సు అధోముఖ వ్యాప్తి యగునేని విషయములకు దిగును. ఊర్ధ్వముఖ వ్యాప్తి యగునేని విషయములను విడచి నిర్గుణానాత్మాత్మకర పరబ్రహ్మస్వరూపమునందే నిలుచును. కావున సర్వకాల సర్వావస్థలయందాను మనసునకు ఊర్ధ్వముఖ వ్యాపనము సభ్యాసము చేయవలయును. అట్టియెడ నది క్రమక్రమముగ నిశ్చరునియందే నిలిచి విషయములకు పోక మానును. ఇదియే జీవేశ్వరైక్యము. అట్లు లభ్యాసము నొందిన మనస్సునకే జీవుడని సంజ్ఞ. మనసును క్ర

మక్రమముగ వృత్తులకు పోకుండ నిలుపుట నభ్యాసము చేయఁగ మనసు నిలుచును. మనసు నిలిచినతోడనే న్య ప్రకాశమనెడి శుద్ధ తెలివి జ్ఞాననేత్రమునకు కనుబడును. ఆ తెలివికే ఆత్మజ్యోతి యనియు చిత్ప్రకాశమనియు పెద్దలు చెప్పుదురు. అదియే మూలప్రకృతి; సర్వసాక్షి. ఇట్లు మనస్సు స్వాధీనమయి ఆత్మయందు నిలిచి కీర్తిం చుటయే ఉపరతి. కనుక ఉపరతి యను పదమునకు ప్ర పంచవ్యవహారానుసారముగ సర్థము చేయక నిజ మగు నీయర్థమును తెలిసికొని మున్ముందు మనసును స్వాధీనము చేసికొనవలెను. పరమార్థమందు మనసు స్త్రీగాను ఆత్మ పురుషుఁడుగాను తలంచవలెను. అభ్యాసమందు మనసు ను అనాహతచక్రమందు నిలిపి పిమ్మట నాజ్ఞాచక్రమునఁ జేర్పవలెను. దానికిటుకు తెలిసిన వెనుక సుషుమ్నా నాడి కాగ్రమగు సహస్రారమునకుఁ జొప్పించి నిరంతర సౌఖ్యము ననుభవింపవచ్చును. అంగడిలో చక్కెరయున్న దని చెప్పిన మాత్రమున వినియోగముగలుగనా? ఆచక్కెర కొని తెచ్చి తినినచోఁగదా దాని సుధురము తెలియఁగలదు అట్లులే యిదియు ననుభవ వేద్యమయ్యుండు.

(చూపఁడు—చక్రవిషయము.)

శ్లో॥ పత్రంపుష్పంఫలంశోయం యోమేభక్త్యాప్రయచ్ఛతి
తదహం భక్త్యుపహృత మశ్నామి ప్రయతాత్మనః॥

భగవద్గీత — 9 ఆ. 26 శ్లో.

ఎవ్వఁడైన నేమి ప్రతిఫలమును గోరక, యొకదళమో, పూ వో, పండ్లో, నీరో, నాకు భక్తితో సమర్పించినయెడ, దాని నే నారగింతును. అని భగవానులు చెప్పిరి.

కనుక కామక్రోధలోభ మోహమదమాత్సర్యము లనెడు అరిష్టద్వర్గమును దగ్గఱకుఁ జేగనీక యేపాపకృత్యములకును బోక ప్రతిఫలము నపేక్షింపక భగవదర్చితముగాఁబుణ్యకర్తృబులమాత్రమే చేయుచునుండుటయే యుపరతి. దీనినే సామాన్యముగ నరిష్టద్వర్గమును జయించుట యందురు.

శ్లో॥ కామః క్రోధశ్చ లోభశ్చ దేహేతిష్ఠంతి తస్మై-రాః

జ్ఞానరత్నై పహారాయ తస్మా జ్ఞాతజాతజాతః॥

కామము=కోరిక; క్రోధము=కోపము; లోభము=పిసిని గొట్టుతనము; మోహము=స్త్రీమీఁదనైనను ధనము మీఁదనైనను గలిగెడుకోరిక; మదము=ధనమువలననైనను విద్యవలననైనను గలిగెడి యంభకారము; మాత్సర్యము=ఓర్వలేనితనము. ఇవి శరీరమునందలి దొంగలు. అనఁగా అంతశ్శత్రువులు. ఇవి జ్ఞానమనెడు రత్నమును దొంగిలించును. కనుక జ్ఞాతపడవలెను.

- (4) తిలీక్ష—ప్రారబ్ధవశమునఁ గలిగెడి సుఖమునకు సంతోషించక, దుఃఖమునకు వ్యసనపడక యేదిప్రాప్తించినను సమబుద్ధిలో సహించియుండుట.

శ్లో॥ యస్సర్వత్రానభిన్నేహస్తత్తత్సాప్రప్య శుభాశుభమ్
నాభినన్దతి నద్వేష్టి తస్య ప్రజ్ఞా ప్రతీపితా॥

భగవద్గీత—2 అ. 57 శ్లో.

ఎవఁడు దేహప్రాణాదులగు సర్వవిషయములలో దేని యందు నభిమానముంచక తనకుఁ గలిగిన శుభమును

గూర్చి సంతోషమునుగాని యశుభమునుగూర్చి విచారమునుగాని పొందకుండునో వానియొక్క బుద్ధియే మిక్కిలి స్థిరమైనది.

(5) శ్రద్ధ—వేదాంత శాస్త్రములయందు, గురువునందు, ఈశ్వరునియందు, బ్రహ్మవేత్తలగు పెద్దలయందు నుండు నచంచలమగు భక్తియే శ్రద్ధయనబడును.

(6) సమాధానము—పెద్దలవలన రహస్యములను దెలిసికొనునపుడు మనసును, యింద్రియములను, విషయములకూలోబడినవిలుపుట. అనగా మనసును జెడరనియక పెద్దలు చెప్పెడి రహస్యములను దెలిసికొనుట యందాసక్తితో నుండుగట్లు నిలుపుటయని భావము. పెద్దలవలన తెలిసికొనినసంగతులున్న వేదాంతశాస్త్రమందు చెప్పబడిన సంగతులున్న యొకటేయని శృతియుక్తి అనుభవములచేత మనస్సునందు సమాధానపడుచుకొనుటయే సమాధానము.

4. ముముక్షుత్వము—అగ్నిలోబడినవాడు జలమును జూడఁజూడఁ చందంబున సంసారార్థ్యమునందలి తాపత్రయదవానల కీలలకుఁ గమలినపురుషునికి మోక్షనుభానిధి యెచ్చట నెచ్చటననియత్యాసక్తిచేతఁగలిగినతీవ్రత్వము. సంసారతాపంబు నుదాలఁగించు సద్గురుప్రతివరు? సాధనములేమి? అనిచింతించుట.

ఈ నాలుగుసాధనంబులును గలవారే మోక్షాధికారులు. ఈ నాలుగుసాధనములే మనస్సు అనెడి పెద్దపులిని, ఆశ యనుకృష్ణసర్పమును, కానుక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యంబుల నెడిదొంగలను, పారదోలును. ఈ సాధనచతుష్టయ సంపత్తిలేనివారికి శ్రవణాదులచేత విజ్ఞానము యెన్నటికిని లభింపదు.

తాపత్రయములు

1. ఆధ్యాత్మికతాపము = నాతపి త్తశ్చేష్ఠవికారములవలన తనయొక్క శరీరమునకును యింద్రియములకును కలిగెడిజ్వరము, తలనొప్పి, చలిజ్వరము, క్షయదగ్గు, మూలశంకవ్యాధి, గుల్మము, అతిసారము, శ్వాసము, మూత్రకృచ్ఛము, అతిఉష్ణము, నల్లపాండువ, అజీర్ణము, మొలలుజాడ్యము, మొదలగు వ్యాధులవలన కలిగెడి విశేషబాధలను అనుభవించుట ఆధ్యాత్మిక తాపమని చెప్పబడును. మఱియు గ్రుడ్డితనము, మూఁగతనము, చెవులు మొదలగునవి సంభవించినపుడు దేహేంద్రియాదులకు తాను వేరుగనుండియు అజ్ఞానమువలన నేను గుడ్డిని, నేను మూఁగను, నేను చెవిటివాఁడను, నేను వ్యాధిగ్రస్తుడనైతిని అనుకొనుచు దుఃఖించుటయును ఆధ్యాత్మిక తాపమని చెప్పబడును.
2. ఆధిభౌతికతాపము = పంచ భూతములవలన పుట్టినటువంటి నామ రూపములుగల పాములు, తేళ్ళు, పెద్దపులులు, చిరుతపులులు, సింహములు, ఏనుగులు, గుఱ్ఱములు, దొంగలు, మనుష్యులు పశువులు, కుక్కలు, నక్కలు, అడవిపందులు, ఈగలు, దోమలు నల్లులు, పేలు, చీమలు, యర్రచీమలు, గండుచీమలు, పిల్లులు, త్రాగుబోతులు, ఎలుకలు, పందికొక్కులు, చెదలు పురుగులు, మొదలయిన దుష్టజంతువులవలన కలిగెడి బాధలచేత దుఃఖించుట ఆధిభౌతికతాపమని చెప్పబడును. మఱియు భార్య, పుత్రులు, పుత్రికలు, విత్తులు, సేవకులు, బంధువులు, ఆత్మలు, గూరువులు, తల్లి, తండ్రి, తాత, అవ్వ, అన్నలు, తమ్ములు, అక్క-

లు, చెల్లెండు, అత్త, మామ, మొదలగువానికి కలిగెడు వ్యాధులు మొదలగువానివలన తాను దుఃఖించుటయు ఆధిభౌతిక తాపమనియే చెప్పబడు.

3. ఆధిదైవికతాపము = దైవికముగ సర్వప్రపంచమునకు అతివృష్టి అనావృష్టి సుడిగాలి ఓరుగాలి, స్రవయగాలి, ఎండలేకపోవుట, ఎండవిశేషముగ కాయుట, గాలివాన, మంచుకురియుట, పిడుగులుపడుట, రాళ్ళవానకురియుట, చలివేయుట, మంటపప్రాకారములు గుడిగోపురములు గాలిగోపురములు జనులమీదఁ బడుట, వెల్లునలు ప్రవాహములు వరదలు పారుటవలన జనులు నశించుట, ధరలు హెచ్చులయి పంటలు లేక కరువుగానుండుట మొదలగునవి కలిగినపుడు తాను నిర్మలుఁడనని తెలియక లోకమునకును లోకులకును యిట్టి కష్టములు కలుగుచున్న వే! నేనెట్లు బ్రతుకుదును. నాకేమి సంభవించునో? ఈకష్టమునెట్లు సహింతును. నాకేయపాయము లేకుండ కాపాడువారెవరు? నాకుదిక్కేవ్వరు? ఈదుఃఖసాగరము నెట్లు దాటుదు నని పరితపించుచుదుఃఖించుటయే ఆధిదైవిక తాపములని చెప్పబడును.

ఈతాపత్రయస్వరూపముం దెలిసికొని యిది శరీరేంద్రియములకుఁ గాని దీనికి సాక్షియైన తనకు లేదని యెఱుఁగువాఁడే ముక్తుఁడు. దీనిని తెలిసికొని ప్రారబ్ధవశమునఁ గలిగెడిసుఖమునకు సంతృప్తించక దుఃఖములకువ్యసనపడక సర్వకాలసర్వావస్థలయందునిర్గుణసాక్షాత్కార పరబ్రహ్మస్వరూపమునందే మనసును లగ్నముచేయుచునుండవలయును. మఱియు నీపత్రయములకు లోబడఁగూడదు.

ఈ ష ణ త య ము లు

1. పుత్రేషణము.—కొడుకులయందలి ఆశ పుత్రేషణము. బ్రహ్మవేత్తలుతప్ప తక్కినవారందఱును “అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి” “పున్నామ్నానరకాత్రాయత ఇతిపుత్రః” “సుతులు లేనివారికి గతులు లేవు” మొదలగువచనములు చెప్పుచు వానికిఁగల నిజమైన యర్థమును దెలియక విపరీతార్థముల నూహించి పుత్రులుగలవారి కేయిహపరలోక ములయందూ సుఖములుగలవని పుత్రులు లేనివారికి నట్టిసుఖములులేవనియుఁ దలంచుచున్నారు. కావున నిపుడు పుత్రులు పుట్టియుఁ బుట్టకయును దల్లిదండ్రులకు నెల్లప్పుడును దుఃఖములనే గలిగించువారైరి. పుత్రులులేరని యందువలనఁ దమకింకఁ బుత్రుననరకము తప్పదనియుఁ బరితపించుచుఁ బెక్కుఁ బొందెను దుఃఖమును వినవినమును గన్నులారఁ జూచుచునేయున్నాముగదా? ఇంక నాపుత్రులు పుట్టి దల్లిదండ్రులను బెట్టుకడగండ్లంగూర్చి యించుక విచారించిచూతము. పుత్రులు పుట్టినవెనుక విద్యలేమివలనను సద్గుణసంపత్తి పట్టువడకపోవుటవలనను దల్లిదండ్రులకు దుఃఖమునే కలిగించుచుందురు. మఱియుఁ దల్లిదండ్రులు చచ్చినపిదప వారికిఁ దమపుత్రులుచేయు నుత్తరక్రియలును శ్రాద్ధతర్పణాదికములె సద్గతిని గలిగించునని మురియుచున్నారు. అదియెల్లకల్ల. నిజమేయైనయెడఁ దల్లిదండ్రులుజీవించియుండఁగాఁ బుత్రుఁడువారిపేరుచెప్పి బ్రాహ్మణులకు సంతృప్తిగ భోజనముపెట్టుచు వారికి నన్నముపెట్టనిచో నాతల్లిదండ్రులయూఁకలీతీతవలయునేకదా? అట్లుతీరునా? ఇట్లుచెప్పుటచేత శ్రాద్ధములు మొదలగునవి పెట్టుటమానవలయుననిచెప్పుటకాదునుమీ. వానివలనను ఫలముకలదు. కాని యది యా

పుత్రుని సద్గతికే కారణంబగును. ఇది నిశ్చయము. పుత్రుడు చేయుతర్పణాదికములవల్ల తల్లిదండ్రులకు స్వర్గలోక ప్రియగును గాని మోక్షము రానేరదు. మఱియు సనకుడు, సనాదకుడు, సనత్కుమారుడు, నారదుడు, హనుమంతుడు, భీష్ముడు, మొదలగువారు పుత్రులులేకయే సద్గతిని జెందినారు కారా? శ్రీకృష్ణునిగన్న దేవకీనకుదేవులు కృష్ణ నిర్యాణమునకుఁ బిదపఁ బుత్రశోకము ననుభవించియుఁ దమ సుకృతము వలన సద్గతిని జెందలేదా? కావున నీపుత్రులవలననే మోక్షము గల్గునని నమ్ముట వట్టివెట్టి. వారివారిస్వప్రయత్నములవల్లనే మోక్షముకలుగును.

పుత్ర శబ్దమునకు నిజ మైనయర్థ మేది యన. — పుత్ర అనెను సరకము (అనగా దుఃఖము) నుండి తల్లిదండ్రులను రక్షించువాఁడు పుత్రుడు సంసారతాపత్రయముల నెఱుఁగఁగనముద్రములోనుండురక్షించునది విజ్ఞానము. “యద్భృశ్యంతన్నశ్యం” అనునట్లు శత్రుమునకు గోచరమగుననుస్తప్రపంచము సస్థిరమైయు, బాహ్యభృతరముల యందు సర్వత్ర ప్రకాశించుపరబ్రహ్మ మొక్కటియే సత్యమనియు, నదిస్వప్రకాశమనియుఁ దనకంటె నాపరబ్రహ్మస్వరూపము భిన్నముగానేర దనియు, నెచట నేవంకఁజూచిన నాపరబ్రహ్మస్వరూపమే తప్ప వేరొండు లేదనియుఁ దెలిపె డుతెలివియే విజ్ఞాన మనఁబడుచున్నది. అట్టివిజ్ఞానము కలుగుటయే పుత్రుడు కలుగుట. పెద్దలవలన రహస్యములను దెలిసికొని సర్వకాల సర్వావస్థలయందును శ్రేష్ఠ మనన నిదిధ్యాసలచేతను జ్ఞానవైరాగ్యములచేతను మోక్షము నొందవలయును.

పుత్రుని సంసారము బాహ్యసంసార మనియు అంతరసంసార మనియు రెండువిధములు. బాహ్యసంసార మనగా భౌర్యాపుత్రులు చుట్టపక్కములు మొదలగువారు. అంతరసంసార మనగా జ్ఞానేంద్రియములు, కర్తేంద్రియములు, అంతరింద్రియములు, వానివ్యాపారములు, అరిష్టద్వర్గము, తాపత్రయములు మొదలగునవి.

మృగపక్షిమనుష్యులయందు మృగములకుఁ బుత్రేషణ మధికము. పక్షులకు దారేషణ మధికము. మనుష్యులకు ధనేషణ మధికము. అని శాస్త్రజ్ఞులు చెప్పుదురు. ధనమువలె స్త్రీలు నెంతటివిద్యుఁ గలవారి నైనఁ బాప మనెడు సముద్రములో ముంచివేయుదురు.

2. దారేషణము.—ధార్మ్యాయందలి యాశ దారేషణము. సంసారమెల్లప్పుడు దుఃఖకర మైనదియే. అట్టిసంసారమునకు భార్యయే మూలము. ఎట్లనఁగా భార్యరాకమునుపు రాకపోయె నని యొక దుఃఖము; వచ్చినచో గుణవలీకాకపోయె నని మఱియొకదుఃఖమును గల్గును. అట్లుగాక గుణవలీయే యైనచో నాభార్యభర్తలదాంపత్య సౌఖ్యమెంతయు శ్లాఘ్యముగనుండును.

శ్లో॥ కార్యేషుమంత్రీ కరణేషుదాసీ భోజ్యేషుమాతా శయనేషురంభా
ధర్మానుసారీ క్షమయాధర్మితీ వధ్యుణ్యభార్యా కులముద్ధరంతి॥

1. కార్యవిచారణమునందు మంత్రీవలె నాలోచనలుచెప్పుచు,
2. పనులయెడ బానిసపోల్కి- నుపచారములుసేయుచు,
3. ఆహారము పెట్టువిషయమునఁ దల్లినిమఱపించి పోషించుచు,
4. పాన్పున రంభవలె గ్రీడించుచు,
5. ధర్మకార్యములపట్ల నీడకైవడి ననుసరించి నడుచుకొనుచు,
6. ఓర్పునందు భూమిపగిది నెట్టి భారవలెనైన సహించుచు,

నీ యాఱుగుణములతో నొప్పుభార్య కులము నుద్ధరించు నని చెప్పఁ బడియె. ఇట్టిమహాపతివ్రత యగుభార్య లభించినను మితమైనప్రేమయే యుంచవలయుం గాని అధికానురాగము కూడదు. అట్టిచో భార్యవలని దుఃఖము కలుగనేరదు. భార్యగుణవతి యయ్యె నేని బ్రహ్మజ్ఞానమునకు భంగము కలుగదు. స్త్రీనివిడిచినయెడ నుఖమనిభీమన యేస్త్రీని విడువ నలెనో తెలియఁజాలక యనురాగవతి యగుమహాపతివ్రతలను వధలి

కొందఱుసన్యాసము పుచ్చుకొనుచున్నారు. మఱి కొందఱు భార్యయందలి కోపమున నె సంసారముచు భరింపలేనిలోపముననొ సన్యాసివేషముల ధరించి యాయా శ్రమవిధినే తెలియక సంచరించుచున్నారు. “తలలు బోడులైనఁ దలఁపులు బోడులా?” సన్యాసాశ్రమమును గుఱించి ముందు వ్రాయఁబడును. జుదెములుత్రెంచి, నెత్తిగొరిగించుకొని, కాయగుడ్డలుచుట్టి, దండముపట్టినంతమాత్రమున సన్యాసముకానేరదు. మనస్సే స్త్రీయని యిదివఱకుఁ జెప్పియే యుంటిమికదా! ఆస్త్రీనే భార్యగ నెంచి యట్టి భార్యాస్వరూపమును ననుచు నర్జించుటయేయమనస్కతయనియు నదియే సన్యాసమనియును బెద్దలుపేర్కొనియున్నారు. అట్టిమనసులేని యెడ ననఁగా వృత్తులు పుట్టనియెడ సన్యాసాశ్రమముననున్నను మఱి యేయూ శ్రమముననున్నను భేదభావముగలుగదు. కనుక ముఖ్యముగా వృత్తిరహితము గావలెను గాని యాశ్రమములతోఁ బనిలేదు. దాచే పణము మనుజులకుఁ జేసెను బక్షుల కధికమని చెప్పియేయుంటిమి.

శ్లో॥ సత్యం మాతా, పితా జ్ఞానమ్, ధర్మో భ్రాతృ, దయా సఖి,
శాంతి పత్నీ, కుమా పుత్ర, ష్ట డై తే మమ బాంధవాః॥

అనుపాండవగీతాప్రమాణమును బట్టి:—

1. సర్వకాలసర్వావస్థలయందును గల్గపారయనీని సత్యమేతల్లి
తనయొక్కగానిమఱియొకనియొక్కగాని, ప్రాణనూనము
లనురక్షించుటకే చెప్పినయబద్ధమును సత్యమేయగును.
2. దృష్టికి గోచరమగు నస్తుజాతమంతయు నసత్యమనియుఁ
పరబ్రహ్మస్వరూపమొక్కటియే సత్యమనియుఁ తెలియనట్టి
జ్ఞానమేతండ్రి,
3. అన్యాయమునకుఁబోక, న్యాయముగాఁబ్రవర్తించుట య
ను ధర్మమేసోదరుడు,

4. సర్వభూతములయందును సమానముగఁ గనుపఱచుదయమే చేలి,
5. స్వభావసిద్ధముగా మనసునకుఁ దొందరపాటు కలిగిననుదానిని విషయములనుండి మఱలించి ఋబ్రహ్మమందేనిలుపుటయను పరమోపశాంతియే భార్య,
6. కష్టనిష్ఠురములెన్నిగల్గిన నోర్చియుండుట యనుక్షమయే పుత్రుఁడు,

ఈ యాముగుణములు గలవాడే జీవన్ముక్తుఁడు. అట్టిపరమోపశాంతికలిగినయెడ నగ్ని సాక్షిగా వినాహముచేసికొన్న భార్యవలని సుఖదుఃములు తనను బాధింపవు. కనుక భార్యచత్యజించి సన్యాసము తీసికొనుటవలనిలాభము లేదు.

 పరమోపశాంతి యనెను భార్యతోఁ గూడి క్రీడించుచు బ్రహ్మనందమనెను తూగుటయ్యెలపైఁ దూగుచుండిననే ముక్తుఁడగునుగాని తోక్క, చర్మము, మాంసము, నెత్తురు, మేధస్సు, అస్థి, మజ్జయుననెను సప్తధాతువులతోడనుగూడి జగనమరణాదులకునికీప్టును మలముత్రముల కీరవునగుశరీరము గలభార్యతోఁ గ్రీడించిన ముక్తి కలుగనేరదు మూత్రద్వార మనెనుముట్టుకొంపయందుఁ గ్రీడించుచు నందలి యల్ప సుఖమున కాశపడక తైత్తిరీయోపనిషత్తునందఁ జెప్పబడినచోప్పున “సేంద్రయోనిః” అనుశ్రేష్ఠమయినదియు, నెడతెగనిసుఖమునెచ్చునదియు, బ్రహ్మస్వరూపప్రాప్తికి, మార్గమైనయోనియందు రమించి యా సుఖమును బుద్ధిమంతులు తెలిసికొనవలెను.

3. ధనేషణము.—ధనమందలి ఆశ. “మూతాపుత్రవిరోధాయ హిరణ్యాయ నమోనమః” అనునట్లుధనమువలనఁ దల్లికిని బిడ్డకును విరోధము కలుగును. దుఃఖమును కలుగును. అట్లుదుఃఖముకలిగినను ధనమే సంపాదించవలెనన్నః—

శ్లో! అర్థానా మార్జనే దుఃఖ, మార్జితానాం చ రక్షణే, .

అర్జితాంచ వ్యయే దుఃఖం, ధిగర్థం దుఃఖభౌజనమ్॥.

అనగా ధనమును సంపాదించుటయు దొకదుఃఖము.

సంపాదించినధనమును గాపాడుకొనుటయు దొకదుఃఖ

ము. కష్టపడి సంపాదించినధనమును ఖర్చుచేయుటయు

దొకదుఃఖము.

కావున నిట్టిదుఃఖహేతు వగుధనముమీద పామరులవలె జ్ఞానులు అశనుంచక దానిరాకకు నానందింపక, పోకిరుదుఃఖంపక, తామనుభవించుచు, సత్పాత్రులను గుర్తెఱిగి, దానములు చేయుచు, సర్వకాలసర్వావస్థలయందును దృఢితిలిగియుండును. కావున సద్గతికి జ్ఞానము కారణముగాని, ధనము కారణముకాదు. ధనమువలన బాహ్యహానియు మానహానియును గలుగును. కనుక దుఃఖములకుఁ గారణమైన ధనముపై మక్కువయుంచక పరబ్రహ్మజ్ఞాన మనెడుమహాధనము నార్జించువాఁడే ముక్తుడు.

రాగ ద్వేషాదులు

రాగము ద్వేషము కామము కోరోధము లోభము మోహము మదము మాత్సర్యము ఈర్ష్య అసూయ దంభము దర్పము అహంకారము నని పదుమూడు విధములు.

అందు:—

1. రాగము—అన్యస్త్రీలూఁద కోరిక గలిగి యుండుట రాగమని చెప్పబడును.

2. ద్వేషము—తన కపకారము చేయువానికి తిరిగి అపకారము చేయవలె ననెడి బుద్ధియే ద్వేషమని చెప్పబడును.

3. కామము—అనగా కోరిక. స్త్రీలు ధనము ధాన్యము యిల్లు వాకిలి తోట దొడ్డి చేను మొదలగునవి విశేషముగ సంపాదించవలయు ననియు కొడుకులు కోడండ్లు కొమ్మార్తెలు

అల్లుడు మొదలగా గలవారు కలుగవలయు ననియు అందరి
లోను తాను అధికముగా నుండవలయు ననియు మొదలు
గాగల మిత్రలేఖకొకలు గలిగియుండుట కామము.

4. కోధము—తనమాట కెదురాడువానిని తాను చేయనట్టివను
లను ఆక్షేపించువానిని దండించవలె ననెడిబుద్ధియే కోధ
మని చెప్పబడును.

5. లోభము—తనకు దొరికినదానిని పరుల కివ్వగూడ ననెడిబుద్ధి.
పూర్వజన్మయందు తాను చేసికొనిన సుకృతముకొద్దితనకు
లభించిన ద్రవ్యములో కొంచమయినను ధర్మముచేయుట
యందును పరులకుపకారము చేయుటయందును అనూయత
గలబుద్ధి. దీనినే లోభమని చెప్పుదురు.

6. మోహము—భార్య బిడ్డలు ధనము ధాన్యము ఇల్లు మొద
లగువానియందు అమితమైన ప్రేమ గలిగి వాటి రాకకు
సంతోషించుచు పోకకు దాఁఖించుచు యుక్తాయుక్తిములను
వెలియక ఆమోహముచేతనే నండి నబిడీకృతమై కప్పబడి
యుండుట.

7. మదము—నకల సంపదలు గలిగి గర్వముచేత తానేమిచేసినను
చెల్లు ననెడిబుద్ధి. దీనినే మదము అని చెప్పుదురు. కులమదము,
బలమదము, ధనమదము, యశావనమదము, రాజ్యమదము,
రూపమదము, విద్యామదము, తపోమదము, అనియెనిమిది
విధములుగలపదములు.

8. మాత్సర్యము—ఇతరులు తనకంటె అధికముగా ఐశ్వర్యము
బలవరాక్రమములు చక్కదనము ముఖవర్చస్సు విద్యా
విశేషము ధనము సంపత్తులు గలవారై యుండెనేని అట్టి
వారిని జూచి ఓర్వలేక వారికి చెరువు చేయవలెనని వారిని
చంపవలెనని యుండెడిబుద్ధి. ఇదియే మాత్సర్యము.

9. ఈర్ష్య — పూర్వజన్మందు తాను చేసికొనిన పాపముయొక్క ఫలముగా యీజన్మమందు తాను కష్టములను అనుభవిస్తూ తనవలెనే యితరులును కష్టపడవలయు ననెడిబుద్ధి. దీనినే ఈర్ష్య యని చెప్పుదురు.
10. అనూయ — పూర్వజన్మందు తాను చేసికొనిన పుణ్యము యొక్క ఫలముగా యీజన్మమందు తాను సుఖము అనుభవిస్తూ తనవలెనే యితరులందఱు సుఖపడ గూడదు. వారందఱు కష్టపడవలయు ననెడిబుద్ధి. ఇదియే అనూయ అని చెప్పుబడును.
11. దాధము — తనను అందఱు భూషించవలెను. అందఱు మెచ్చుకొనవలెను అనెడిబుద్ధియే దాధ మనబడును.
12. దర్పము — అన్ని పనులు తనచేత నగును. అన్నిటియందు తాను శక్తిగలవాడను. యితరులచేతఁ గాని యెట్టిపని నయినను తాను చేయఁగలను తనతో నమానుఁడు లేడు అనెడిబుద్ధి. దీనినే దర్ప మని చెప్పుదురు.
13. అహంకారము — యితరులను బెడలించుచు కేకలు వేయుచు మదగర్వము చేత కనుగానక సంచరించెడిబుద్ధియే అహంకార మనబడును.

Note:—ముముక్షువులు యీ నుద్ధణముల కెడమివ్వక గురువులను పెద్దలను సేవించుచు వేదాంతశాస్త్రములను చదువుచు పెద్దలవద్ద శ్రవణము చేయుచు వాఁవలన రహస్యములకు తెలిసికొనుచు నుండవలయును.

ఇట్లు సాధనచతుష్టయ సంపత్తిగలవాడై, తాపత్రయములకు నీపక్షాత్రయములకు రాగ ద్వేషాదులకు లోబడక, గురువును పెదకవలెను.

గురువును వెదకుచో జాగరూకులై వారియొద్దలి గుణగుణముల నుకడుమెలకువతోడఁ గనిపెట్టవలయును. కొందఱు కొందఱు కట్టడిగా యేర్పరచివారు కోరివంత ద్రవ్యమును యివ్వనియెడల ఉపదేశము చేయ మనియు వారికి తృప్తిగ ద్రవ్యమును యిచ్చినచో ఆ యా గురుదక్షిణ యొక్క అల్ప ఆధిక్యతలవనువరించి శిష్యునికి బోధించెడ మనియు చెప్పుదురు. ఇదియే కలికాలపు గురుశిష్యన్యాయ మని తలంచవలెను. అట్టి మహానీయుల చెంతఁ జేరక బ్రహ్మనిష్ఠాగర్హితు లగు పెద్దలను వెనుకవలెను. తనను దాను తెలిసికొనెడు విజ్ఞానము పశువులకు లేక; కనుక వారికి ముక్తి లేదు. మమజనకు జీవితకాలము బహుస్వప్నము. అందు సగము కాలము నిద్రక్రింద హరించును. కడనుసగము నుదరపోషణార్థమై యుండును. తేవుతేపని జరిపినచో వ్యర్థమగుం గనుక ప్రతినిముషమును సద్వినియోగము చేయవలయును.

శ్లో॥ ఆశయా బద్ధతేలోకే కర్తృణా బహుచింతయేత్

ఆయుక్షిణం సజానాతి తస్మాజ్జాగ్రత జాగ్రతః॥

కోరికతోడనే ప్రపంచమున్నది. దిన దినమునకు ఆయువు క్షీణిస్తున్నది. ఆకారణమువలన అలస్యము చేయుక జాగ్రతపడవలెను. పెద్దల చెంతఁజేరి యపరోక్షజ్ఞానమును దెలిసికొని ముక్తి మొదవలయును.

అనేకజన్మాంతపుణ్యవిశేషమువలనఁ గర్మయోగ మవసరము లేకయే జ్ఞానము కలుగును. అట్లు కల్గనివారు కర్మములు చేయవలయును.

కర్మమూడు విధములు:—

1. తమోగుణ సంబంధమగుకర్మ = చేయఁదగును, తగదు, అను విచారణలేకయే పుణ్యపాపకర్మలను జేయుటయే తమోగుణసంబంధ మగుకర్మ యని చెప్పబడును.
2. రజోగుణ సంబంధమగుకర్మ = పుణ్యకర్మలనె వానిఫలములను గోరుచు నొనరించుటయే రజోగుణ సంబంధ మగుకర్మ యని చెప్పబడును.

౩. సత్వగుణసంబంధమగుకర్తృకర్తృఫలమును గోరక పుణ్యకర్తలను జేయుట. ఇదియెనిష్కామ్యకర్మము. నిష్కామ్యకర్తవలన సులభముగ ముక్తికలుగ నేరదు.

ధ్యానము, తపస్సు, ప్రాణాయామము, నిష్కామ్యకర్మము—వీనివలన జ్ఞానముకలుగును. జ్ఞానమువలన ముక్తికలుగును. సూర్యోదయము కాఁగానే చీకటిపోవునట్లు జ్ఞానోదయము కాఁగానే యజ్ఞానాంధకారము నశించును.

శ్లో॥ అపి చే దసి పాపేభ్య స్సర్వేభ్యః పాపకృత్తమః

సర్వం జ్ఞానస్థవే నైవ వృజనం స స్మరిష్యసి॥

భగవద్గీత 4 అ. 36 శ్లో.

పాపము చేసినవా రందఱిలోనను ఘోరపాపివై, పాప కూపారమునఁగూలియున్నను జ్ఞానమనెను తెప్పకొయ్యను సంపాదించితివేని దానినిదాటగలవని తాత్పర్యము.

కాన నెట్టిమహాపాపములైనను జ్ఞానాగ్ని చేతదహింపఁబడును. నిష్కామ్యకర్తవలన ముక్తి లేకపోయినను మనసునందలికోరికలనెను మూలిష్యము రహితమగును.

బ్రాహ్మణులు

సత్వగుణము, రజోగుణము, తమోగుణము ననునీ త్రిగుణములయొక్కయు అల్పత్వాధికత్వములచేతజాతిభేదమేర్పడెను గానిఅన్యముకాదు.

శ్లో॥ బ్రాహ్మణశ్చత్రియవిశాం శూద్రాణాంచ పరంతప

కర్తాః ప్రవిధక్తాని స్వభావప్రథవైర్గుణైః॥

భగవద్గీత—18 అ. 41 శ్లో.

అనువాక్యముచేత శ్రీకృష్ణభగవానులు బ్రహ్మశ్చత్రియ వైశ్య శూద్రులవ్యాపారములు స్వభావసిద్ధము లైనగుణములచేతనే విభజింపఁబడెనని యుపదేశించియున్నారు. దానివలన శుద్ధసాత్వికమే బ్రాహ్మణ్య

మని తేలుచున్నది. అహంకారమున కెడమీయక, రాజసమునుపొందక, మలినసాత్వికగుణమునుజెందక శుద్ధసాత్వికమునే ప్రధానముగా గ్రహించి సత్యగుణసంపన్నులై కోపములేక యుండువారే బ్రాహ్మణులని చెప్పఁబడుదురు.

“యశ్చిదాత్మాన, మద్వితీయం, జాతిగుణక్రియాహీనం, షడూర్ణి షడ్భవేత్యాదిసర్వదోషరహితం, సత్యజ్ఞానానందానంతస్వరూపం, స్వయం, నిర్వికల్ప మశేషకల్పాధార, మశేషభూతాంతర్యామిత్యేన వర్తమాన, మంతర్బహి శ్చాకాశవ దనుస్మాత, మఖంబానందస్వభావ, మప్రమేయ, మనుభవైకవేద్య, మపరోక్షతయా భాసమాన, కరతలామలకవ త్సాక్షా దపరోక్షీకృత్య కృతార్థతయా కామరాగాదిదోషరహిత, శ్శమాదిసంపన్న, భావమాత్సర్యతృప్త్యాశామోహాదిరహితో, దంభాహంకారాదిభి రసంస్పృష్టచేతా, వతః తే; ఏవముక్తలక్షణోయస్స ఏవ, బ్రాహ్మణః.”

వజ్రహుచికోపనిషత్.

బ్రాహ్మణుడన నెట్టివాఁడన—జాతినత్యరజస్తమోగుణములు క్రియలు లేనివాఁడును, ఆకలి దప్పి శోకము మోహము ముది మరణము ననెడు షడూర్ణులులేనివాఁడును, ‘అస్తేజాయతే వర్ధతే పరిణమతే అపక్షీయతే విసశ్యతే’యనఁగా (పిండరూపమున) నుండుట పుట్టుట పెరుగుట న్నూటుట చిక్కుట నశించుటయనునాటభావవికారములును లేనివాఁడును, సత్యజ్ఞానానందములే స్వరూపముగాఁగలవాఁడును, అంతములేనివాఁడును, స్వప్రకాశముగలవాఁడును, మార్పు లేనివాఁడును, సమస్తకల్పములకు నాధారభూతుఁడును, వ్యప్తిచేత సమస్తభూతములకు నాత్మస్వరూపమున లోపలసంచరించుచుండువాఁడును, సమప్తిమీఁదసమస్తస్థుండు నాకాశమువలె లోపలను వెలుపల నేకీరితిగా నెడముగన్నడ

నీయక క్రమ్మియుండువాడును, కొఱవేతలే ~~మోక్షమున~~ బ్రహ్మ నందమే స్వరూపముగాఁ గలవాడును, మితఁ వట్టెటకు నలవికానివాఁ డును, అనుభవముచేతనేతప్ప నింకొకవిధమునఁ దెలిసికొన వీలు లేని వాఁడును, పరోక్షముగాకుండఁ బ్రత్యక్షముగాఁ బ్రకాశించువాఁడును, అగుపర బ్రహ్మమును స్పష్టముగఁ బ్రత్యక్షము చేసికొని ధన్యత్వమును బొందుటచేతను కామము మొదలగుదోషములులేక శమము దమము ఉపరితి తిత్తిక్ష శ్రద్ధ సమాధానములనెను పద్మములతో నొప్పుచు భావము ఆశ మాత్సర్యము తృష్ణ మోహము మొదలుగాఁగలదోషము లులే దంభము అహంకారము మొదలగుదుర్గుణములను చిత్తమునకం టసీక సంకల్పరహితుడై, యద్వితీయుడై యుండునాతఁడే బ్రాహ్మణుడు.

“జన్మనా జాయతే శూద్రః కర్మణా జాయతే ద్విజః

సేదపాతంతు విప్రానాం బ్రహ్మజ్ఞానంతు బ్రాహ్మణః॥”

పర బ్రహ్మజ్ఞానమును దెలిసినవారే బ్రాహ్మణులు.

“అధ్యాపనం చాధ్యయనం యజనం యాజనం తథా

దాసం ప్రతిగ్రహంచైవ బ్రాహ్మణా నామకల్పయత్॥”

చదివించుట, చదువుట, యజ్ఞముచేయుట, యజ్ఞము

చేయించుట, దానమిచ్చుట, దానముపుచ్చుకొనుట లను

పట్కర్మాధికారులు బ్రాహ్మణులు.

అట్టివారియొక్కపట్కర్మలు.

1. చదువుట—సర్వకాల సర్వావస్థలయందు పర బ్రహ్మస్వరూపముదే మనసును మగ్నతచేసి విషయములకు పోసీక నిలువుట.

2. చదివించుట—తీవ్రమోక్షేచ్ఛ గలశిష్యునకు విశదముగ చెప్పి అను భవమును గలుగ జేయుట.

శ్రీ యజ్ఞముచేయుట.

“తస్యైవంవిదుషో యజ్ఞస్యాత్తా యజమానః శ్రద్ధా పత్నీ
శరీర మిధ్య మురోవేదిర్లోమానిబద్ధి శ్వేదశ్శిఖా హృదయం
యాపః కామలజ్యం మన్యుఃపశు స్తపోగ్నిః శమయితా
దక్షిణా వాగ్మోతా ప్రాణఉద్ధాతా చక్షురధ్వర్యుర్తనోబ్రహ్మ
శ్రోత్రమగ్ని న్యావధ్రియతే సాదీతః. ”

వైత్తిరీయాపనిషత్ .

యజ్ఞమునకు కర్తృత్వ.

దేవుడుకలఁ డనెనుబుద్ధియే భార్య.

శరీరమే సమిత్తు.

వక్షస్థలము యజ్ఞవేదిక.

వెండుకలు అనఁగా వృత్తులు దర్భ.

శిఖ. — స్వప్ర కాశముగావెలిగెను తెలివియే వేదము.

హృదయము = ఏతెలివివల్ల నైతే సమస్తమును చూస్తున్నా

మోవినుచున్నా మో తెలిసికొనుచున్నా మో అట్టితెలివి

యుండెడి స్థానము. ఇదియే పశువునకు కట్టుకొయ్య.

సంకల్పము నెయ్యి.

అహంకారము పశువు.

తపస్సు--మనసును విషయములకుఁ బోసక నిలిపియుంచుట.

ఇదియే అగ్ని.

శాంతికులుగుట.-- అంతరబాహ్యములయందు సర్వత్ర పర

బ్రహ్మస్వరూపముకంటె అన్యమేమియు లేదనియు తా

నును పరబ్రహ్మస్వరూపమనియు తెలిసికొనుట -- ఇదియే

యజ్ఞదక్షిణ.

వాక్కు ముత్విక్కు.

సాణము ఉద్ధాత.

శ్రేతము అధ్వర్యుడు.

మనస్సు బ్రహ్మ.

శ్రోతమగును.

యజ్ఞదీక్ష—మనసును విషయములకుఁ బోసేయక సంకల్ప వికల్పములు కలుగనీయక సర్వకాలసర్వావస్థలయందును ఆపరబ్రహ్మస్వరూపమందే మగ్నత జేసియుంచుట.

4. యజ్ఞమును చేయుచుట—తీవ్రమోక్షేచ్ఛ గలశిష్యునకుఁ దెలియఁ జెప్పి తానుదగ్గఱవుండి ఈ ఆత్మయజ్ఞమును జేయించి శిష్యుని సమాధానపఱచుట.

5. దానమిచ్చుట—ఒకనికి విద్యను జెప్పుట.

6. దానమును తీసికొనుట—శిష్యులవద్దనుండి ఎఱుక యనెడుఅజ్ఞానమునుతీసికొని వానినిపరబ్రహ్మస్వరూపజ్ఞాన సంపత్తికలవారినిగాఁ జేయుట.

ఇట్లు పట్కరాధికారులే బ్రాహ్మణులని చెప్పవలయును. ఈజాతి భేదముసూలశరీరమునకేగాని శరీరత్రయవిలక్షణుఁ డగునాత్మస్వరూపమైన తనకులేదని యెఱుంగునది.

“నశిఖాం నవపశం కృత్వా బహిస్సుత్రం త్యజేద్బుధః
బ్రహ్మసూత్ర మిదం జ్ఞేయం సూత్రంనామ పరంపదం
తత్సూత్రం ధారయే ద్యోగీ నవిపో వేదపారగః॥ ”

బ్రహ్మోపనిషత్.

పెద్దలు శిఖాధారణము ముండనము ముఖ్యము లని తలంచక వెలుపలి యజ్ఞోపవీత ధారణము వ్యర్థమనియు బ్రహ్మసూత్రధారణమే ముఖ్యమనియు తలంచెదరు. అట్లు బ్రహ్మసూత్రమును ధరించినవాఁడే బ్రాహ్మణుడు. అట్టివారినే బ్రాహ్మణులనియు వేదములను తుదముట్టఁ

జదివినవారనియు చెప్పవలయును. ఈకాలమందు కొంతమంది శాలువలువేసుకొని సాంకాధ్యయనపరులమని తలంచెదరు. అర్థజ్ఞానములేక చిలుకలవలె నేర్చుకొని చిలుకపలుకులవలె పలుకుటవలన ప్రయోజనమేమియు లేదని వారికి తెలియదు కాబోలు. అట్టివారు స్వాభిమానమును మాని యింతటనయిన ఆవాక్యములయొక్క యర్థమును పెద్దలవలన తెలిసికొనుట యుక్తము.

జీవుడు బ్రాహ్మణుడు కాదు. శరీరము బ్రాహ్మణుడు కాదు. జ్ఞానము బ్రాహ్మణుడు కాదు. లేడివలన బుట్టినను ఋష్యశృంగహాముని తన బ్రహ్మజ్ఞానముచేత బ్రాహ్మణుడనిపించుకొనెను; కుశ (=దర్భ) వలన బుట్టిన కౌశికుడు, నక్కవలన బుట్టిన జంబుకమహాముని, పుట్టవలన పుట్టిన వాల్మీకి, కుంభమునుంచి పుట్టిన అగస్త్యమహాముని యింద్రుని సభలోనుండు దేవతానాట్యస్త్రీయగు ఊర్వాసికిపుట్టిన వసిష్ఠమహాముని, బెస్తవానికూతురికి పుట్టిన వ్యాసులు—వీరందఱు వారివారి బ్రహ్మజ్ఞానముచేత బ్రాహ్మణులనియు బ్రహ్మజ్ఞులనియు చెప్పబడిరి. కావున ఆత్మలోకన చేయునట్టివాడే బ్రాహ్మణుడు అని చెప్పవగును.

“య దక్షరం పరంబ్రహ్మ తత్సూత్ర మితి ధారయేత్ ”

బ్రహ్మోపనిషత్.

అక్షరమగు పరబ్రహ్మమెద్దియో యదియె యజ్ఞోపవీతమని ధరించవలెను.

“తత్సూత్రం విదితం యేన స విప్రో వేదపారగః ”

బ్రహ్మోపనిషత్.

యజ్ఞోపవీత మగునాసూత్రమును అపరోక్ష సాక్షాత్కార స్వానుభవముచేత నెవడుస్పష్టముగాఁ దెలిసికొనునో యా బ్రాహ్మణుడే వేదములను దుడముట్టఁ జదివినవాఁ డగును. అట్టివారినే బ్రాహ్మణు లని చెప్పవలయును.

యజ్ఞోపవీతము. మూఁడునూత్రములు బ్రహ్మముడియ్యఁ గలదియజ్ఞోపవీతము. ఒక్కనూత్రమునకు మూఁడు అంతరనూత్రములును, ఒక్కయంతరనూత్రమునకు మూఁడుపోగులునుండును. కావునయజ్ఞోపవీతమునకు 27 పోగులగును.

ఓం=అ+ఉ+మ్. ఇవిమూఁడును నెద్దపోగులు లేక నూత్రములు; భూః, భువః, సువః—ఇవి మూఁడును అంతరనూత్రములు;

తత్సవితు ర్వరేణ్యం } ఇవి మూఁడును మూఁడుసాదము
భగ్నో దేవస్య ధీమహి } లయి పృథియంతర నూత్రమున
ధియోయోనః ప్రచోదయాత్ } కును బోగులుగ నేర్పడును;

వీని సంపుటికరణమే బ్రహ్మముడి. అదియే గుణసామ్యావస్థ.

 యజ్ఞోపవీతమందలి మూఁడు పోగులు ఇడ పింగళ సుచుమ్నులనియు బ్రహ్మముడియే త్రికూటస్థానమనియు త్రికూటస్థానమునువదలి సహస్రారమందుండుటయే సన్యాసమనియు తెలిసికొనుడు.

 నక్షత్రములు 27 చంద్రుని భార్యలు అని ప్రతీతి. ఈ 27 ను యజ్ఞోపవీతమునకు 27 పోగులనియు, బ్రహ్మముడియే చంద్రుడనియు, ఈచంద్రునివలననే కామము వృద్ధి యనియు, కామములేనియెడమనస్సు వృత్తిరహితమనియు, అదియ సన్యాసమనియు తలఁచవలెను.

 రామాయణము 7 కాండలును 24000 శ్లోకములును గలది. ఒక్కొక్క వేయిని మొదటిశ్లోకము ఒక్కొక్క గాయత్రి మంత్రాక్షరముతో ఆరంభింపఁబడి యుండుటనుబట్టి రామాయణము గాయత్రి రూప మని చెప్పవచ్చును.

ఇట్టియజ్ఞోపవీతమును ద్యజించుటయేసన్యాసము. అట్టిసన్యాసికి గుణములులేవు సంకల్పమును లేదు. తలను బోడి చేయించుకొన్నంతనూత్రముననే సన్యాసము కానేరదు. సంకల్పరాహిత్యము కావలెను కోరిక వుట్టక యుండవలెను. కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యములులేక

యుండవలెను. శమము దమము ఉపరతి తిలీక్షశ్రద్ధ సమాధానమునను
షడ్గుణములయొనంపత్తి కలిగియుండవలెను. అట్టివాఁ డేయాశ్రమము
నందున్న నేజాలియందున్నను బ్రాహ్మణుడనియే చెప్పవలయును. నిష్ఠా
మకర్మయే చేయుచుండ వలయును.

“ఉత్తిష్ఠత జాగ్రత్ పాప్య వరాన్నిబోధత యురస్యధారా నిశితా
దురత్యయా దుర్గం పథ స్తత్కవయో వదన్తి.”

క తో ప ని ష త్ .

బ్రహ్మవిద్యాసాక్షికి మార్గము బహుకష్టమని పెద్దలు చె
ప్పుదురు. కనుక నోజీవఁడా యజ్ఞానాంధకార మనెనుదరి
మండి లేచి జాగ్రత్ గలవాఁడవై యపరోక్షసాక్షాత్కార
స్వానుభవముచేతనిత్యశ్చత్తై బ్రహ్మనందమనెనునముదరి
మునందు మునిగి యుండు పెద్దలయొద్దికిఁబోయి, యాత్మ
తత్వమును దెలిసికొనుము. సానఁబెట్టినమంగలకత్తి యెంత
యుఁబడును గలిగి యుండుటచేత నెట్లు తాకుటకు శక్యము
గాక యుండునో యట్లే పరబ్రహ్మజ్ఞానమును దుర్గమముగా
నుండును. అట్టికత్తిపోటు తగిలిన యవయవము తెగునట్టులే
పరబ్రహ్మజ్ఞానోదయము కలిగినవానియహంకారమును దెగి
నశించును. అహంకారముతోడనే యహంభావమును నశిం
చును. అనఁగా నపరోక్షసాక్షాత్కారము స్వయముగ నను
భవమునఁగుదురఁగ నె యాపరబ్రహ్మమం దైక్యము కలుగు
నని భావము.

భూతలద్దము (lens) యెండలోఁ బెట్టి కిందగుడ్డపెట్టిన సూర్యకిరణ
ములయొక్క సంపుటికరణమే గుడ్డనుగాల్పుట చూచుచున్నాముగాదా!
సూర్యకిరణము లెట్లు పలుదెసలకు వ్యాపించుచుండునో యట్లులే
మనస్సు ననేకవృత్తులకుఁ బాటుచుండును. దానిని వృత్తిరహితము

(Concentrate) చేసినఁ గలుగునట్టి జ్ఞానాగ్ని వలన సంచితమగు నజ్ఞానము కాలిపోవును. పూర్వుల కందఱకు జ్ఞానచక్షుస్సు కలిగి యుండుట చేత భూతలస్థము మొదలుగాఁగల వస్తువులు లేకపోయినను వారి జ్ఞాన కేత్రము చేత నక్షత్రములను జూడఁ గలిగి వుండిరి. అన్యదేశసమాచారములను తెలిసికొనిరి. ఇదియే జ్ఞాననేత్రము ఇదియే త్రినేత్రము ఇట్టి నేత్రము కలిగియుండుటచేతనే శివుఁడు త్రినేత్రుఁ డని చెప్పబడెను.

Hence concentration of Mind is absolutely necessary.

మంచినీరు తాగినిది దాహము తీఱనియట్లు అపరోక్షసాత్కారము స్వానుభవమువలనఁ గలుగనిది జన్మరాహిత్యము కలుగ నేరదు. తేనెటీగలు పుష్పమునందలియమృతమును తాగకమునుపు విశేషధ్వనినిజేయును. అట్లే మనుజులును బ్రహ్మనందవాసన తెలియనంతవఱకు మనస్సు నృత్తులకుఁ బాటుచుండును. బ్రహ్మనందసార మొక్కించుక సోకి యనుభవము గలిగెనేని తోడ్పడన మనస్సు సంకల్పరహితమై వృత్తులు నశించి బ్రహ్మనందాబ్ధియందోలలాడుచుండును. అనుభవమువలననే తెలియును. గాలము లేకుండా చేపలు పట్టుపడవు; ఉరులు వేయకుండా పక్షులు చిక్కవు; ఓదము లేకుండా మావటివానిచేత యేనుఁగులు కట్టుపడవు; బాణములు లేకుండా కూర్రమ్మగము లగుసింహ్యములు పెద్దపూలుల అడవిపందులు మొదలుగాఁగల మృగములు పట్టుపడవు; అటులే రాజయోగానుసంధానము లేకుండా ఊహలచేతను వినికిడి మాటలచేతను వేదాంతవిచారణచేయుచు ఉపన్యాసములిచ్చుచువాదించుచునుండువారికి శ్రోత్రోత్పక్కుత్తుర్జిహ్వస్థూణులు లింగజ్ఞానేంద్రియంబులు వాక్పాణిపాదపాయూపస్థ అనేకుక ర్చేంద్రియములు ఆయింద్రియములకు రాజు అయినమనస్సు వశీకృతము కానేరవు. అట్టివారు వాఁమనస్సును నిలుపజాలక బేలుపోయి విషయభోగములలోఁ దగులుకొని అపరోక్షసాత్కారజ్ఞానము లేక విచ్ఛలవిడిగఁ దిరుగుచుందురు.

శ్లో॥ ఋణం యాచ్ఛాచ వృద్ధత్వం జార చోర దరిద్రతా
రోగశ్చ భుక్తశేషశ్చాప్యప్తకష్టప్రకీర్తితాః॥

అనన్ది న్యాయము చొప్పున అష్టాష్టములపాలై

క॥ దయయు జగుప్సయు మోహము

భయమును సంశయముఁ గులము బల శీలముల

న్నియుఁ గూడ నష్టపాశము

లని వెలయును వాని నాత్మక డొటక యుండుక॥

శుక చ రి త్రి.

యీ ప్రకారము అష్టపాశములఁ దగులుకొని దరిఁగానలేక పరిత
పించెదరు. మఱికొందఱు

శ్లో॥ ఉత్తమా తత్త్వ చింతాచ

మధ్యమా శాస్త్ర చింతనం

అధమా మంత్ర చింతాచ

తీర్థభాగం త్యక్తమాధమః॥

అనున్యాయమును గుర్తెఱుంగక తీర్థయాత్రలు సేవించెదమనియు
అందువలన ముక్తికలదనియుఁ దలంచెదరు. శాస్త్రము చదువుటనల
నను మంత్రానుష్ఠానమువలనను తీర్థయాత్రలవలనను ముక్తి లేదని నొక్కి
వక్కాణింపఁగలము. అపరోక్ష సాత్కారార్థా రస్వానుభవముఁ గలపెద్దల
చెంతఁ జేరి వారికి చతుర్విధశుశ్రూషలు సేయుచు వారియొక్క నిర
హేతుక జాయమాన కటాక్షమువలననే రహస్యములఁ దెలిసికొని ము
న్ముందుగా జీవన్ముక్తిని పొంది అపిమ్మట పరిపూర్ణా వలోకనచే విదేహ
ముక్తిని పొందవలయును. యిదిలేప్పు వేరుమార్గము కానము. కావున
తనగురువును జెడకి వారికి చతుర్విధశుశ్రూషలు చేయవలయును.

చతుర్విధ శుశ్రూషలు.

స్థానశుశ్రూష అంగ శుశ్రూష భావశుశ్రూష ఆత్మశుశ్రూష
యని నాలుగు విధములు.

అందు :—

1. స్థానశుశ్రూష:— గురువు జపతపాద్యనుష్ఠానములు చేసికొను నట్టియు, ఆసన శయనాదుల నడుపునట్టియు, బ్రదేశములను మలినము లేకుండ నూడ్చియు నలికియు బాగు సేయుట, గురుని యొక్క యిల్లు వాకిలి భూములు పైరులు పంటలు పశువులు ధనము ధాన్యము సామానులు మొదలగునవి కాపాడుతూ వారికి యేవిధమయిన నష్టము కలుగకుండునటుల సర్వ జాగ్రత్తతో నుండుట. జాతి వంశ ప్రతిష్ఠలయందలి యభిమానమును దేశభిమానమును వినుచుటయే స్థానశుశ్రూష యని భావము.

2. అంగ శుశ్రూష:— గురువుయొక్క శరీరమునకు మలినము లేకుండ తోముట కాళ్ళిలు పిసుకుట మొదలగు నుపచారములు చేయుట. కామ క్రోధ లోభ మోహ మద మాత్సర్యముల నెఱుంగు అంతశ్శత్రువులును పంచమలములును లేక నుండుటయే అంగ శుశ్రూష యని భావము.

పంచమలములు:—

(1) ఆణవమలము=పర బ్రహ్మమును తెలిసికొనవలె ననుజ్ఞానము అప్పుడప్పుడు కలుగఁగా దాని మఱుగు పఱచునది ఆణవమలము.

- (2) కార్మికమలము = పెద్దలవలన రహస్యములను తెలిసికొనునపుడు దానియందు బుద్ధిని పోసేయనది.
- (3) మాయకమలము = దట్టమయిన యజ్ఞానము. పరబ్రహ్మమును తెలిసికొనవలెననుజ్ఞానవాసనను యెప్పుడును కలుగనీయనిది మాయకమలము.
- (4) మాయేయమలము = మాయసంబంధములగు పాపకృత్యములను చేయించునది.
- (5) తిరోధానమలము = “జగత్సత్యం బ్రహ్మమిథ్య” యనునట్లు సర్వవృత్తిరహితంబును త్రిగుణాతీతంబును పంచకోశరహితంబును అవాఙ్మానసగోచరంబును అగు పరబ్రహ్మయందు అనిత్యబుద్ధి పుట్టించి అజ్ఞానమును గలుగజేసి పరబ్రహ్మమునకంటె వేఱుగా పూజలు దేవతలు మంత్రములు క్రియలు మతములు సాధనములు కలపు అనియు అవి సత్యములు అనెడు బుద్ధిని కలుగజేసి, జననమరణాదిదుఃఖముల యనుభవమునకు కారణమైనదియే తిరోధానమలము.

3. భావశుశ్రూష:—గురువు కోరినదాని నెల్ల దెచ్చి యిచ్చుచు, గురునికి గోరిక లేకుండఁ జేయుట. గురుండే రక్షకుండనియు, గురుండే దైవమనియు, గురుండే తల్లియనియు, గురుండే తండ్రీయనియు, గురుండే ధనము విద్య ప్రియుఁడు న్నేహితుఁడు బంధువు దాత మామ తాత అన్న, సమస్తము గురుండని తలంచుట భావశుశ్రూష.

 మనసు జడమనియు దానుమనసుకంటె భిన్నుండనియు, శరీరమునశించునది గనుక దానుశరీరముకంటె భిన్నుండనియు దానుపంచకోశములకు విలక్షణుండనియు, జ్ఞానం

ద్రియములుక మేంద్రియములు నాతిరింద్రియములున నెఱు చతుర్దశేంద్రియములకును దానువిలక్షణుడై సాక్షిగనుండుననియు తలంచుటయే భావశుశ్రూషయని భావము.

4. ఆత్మశుశ్రూష:—గురువు కోరనిదే యాయన యభిప్రాయమును దెలిసికొని, యిష్టములను నెఱపి, కష్టములను దొలగించి తృప్తిపఱచుట. వారి కిష్టము లగువస్తువుల నెల్ల కోరకమునుపే సంతుష్టిగఁ దెచ్చిఁబుచ్చుట ఆత్మశుశ్రూష యని చెప్పఁబడును. భావశుశ్రూషయందుఁ దాను సాక్షినియు విలక్షణుడననియు దెలిసికొనును. ఆత్మశుశ్రూషయందుఁ దాను సాక్షియగుకొనుటయు వృత్తియేగనుకఁ దానుసాక్షిగాననియు అఖండపరిపూర్ణ సచ్చిదానంద పరబ్రహ్మస్వరూపమే తాననియు గ్రహించి తానుతానై యుండుట యని భావము. (ఇది యనుభవైక వేద్యము.)

స్వాగతా వాస ధనములు గురునకు సమర్పించ వలయును. గురువునా దచంచల భక్తిగలిగి మెలఁగ వలయును. ఈవాక్యములను జెప్పుచు మానమును గురువునకు సమర్పించనియెడల సచ్చిష్యురాలు గాదనియఁజెప్పుచు కొందఱు గురువులు తమశిష్యులగు స్త్రీలయొక్క సాందర్యమునకుమోహించి బలవంతముగా ఆశిష్యురాలినిసమ్మతిపఱచి విషయసుఖములం దేలుదురు. ఇట్టిమహానీయులు పంచమహాపాతకులకంటెను అధమ లని నొక్క వక్కాణింపఁగలము. ఈకారణముననే స్త్రీలకు భర్తయేదైనము, భర్తయేగురుడ, అని చెప్పఁబడును. కావున దుర్మార్గులును వేషధారులును అగు గురువుల చెంతఁ జేరక సద్గురువుల చెంతఁ జేరివారి యనుగ్రహమును బొందవలయును.

స్త్రీలు అబలలుగనుక గురువులవలన వేదాంతవాక్యములను వినునపుడు భర్తదగ్గఱయూడియే వినవలయును. భర్తయింట లేనినమయ

మొలందు శ్రీవణము చేయగిట్టను. స్త్రీలు స్వతంత్రులు గారు గనుక వారికి ఏకాంత పోషంస లేదు. స్త్రీలకు పాత్రివర్యమే భూషణము. ఏయాడుది పెనిమిటిని దైవముగా భావించి పూజించునో యది స్వర్గమునందును దేవతలచేత పూజింపఁబడును. మహాపతివ్రతలు భూలోకంబునను బూజింపఁబడుదురు. పాత్రివర్యమువలన యిహలోకమందును బరలోకమందును సన్మానింపఁబడుటయే కాని ముక్తిలేదు. బ్రహ్మజ్ఞానసంపన్ను లగు స్త్రీలు అనేకముది లేకపోయినను అక్కడక్కడ బ్రహ్మవిద్యాధురంధరులు కలరు. వారివారి అనేక జన్మాంతపుణ్యపరిపాకమువలన పర బ్రహ్మజ్ఞానము అతిసులభముగ తెలియఁగలదు. స్త్రీలకు జ్ఞానము మెండు గనుక అతినూత్నముగ తెలియఁగలదు. కావున బ్రహ్మవిద్యాధురంధరులును అశరీరులును, అన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ పిజ్జానమయ ఆనందమయము లనెడు పంచకోశముల కతీతులును, హిరణ్మయకోశ రహితులును, స్థూల సూక్ష్మ కారణ మహాకారణ శరీర రహితులును, పరిపూర్ణులును, అగు స్త్రీలు యేజాతియందున్నను యేవృత్తియందున్నను, బాలులైనను వృద్ధులైనను పూజనీయు లని తెలియునది.

అనేక జన్మాంతపుణ్యపరిపాకమువలన జ్ఞానోదయమై యేల యీ లీల సత్యమగు ప్రపంచమందలి విషయములలోఁ జిక్కి పగి గాన లేక పరి తపించుచుంటిని. సారములేని యీ సంసార సాగర మెట్లుదాటగలను. అల్పసుఖమున కాశపడి ధనమంతయు జార స్త్రీలకుఁ గొల్లఁబెట్టితిని పెద్దల కొకరూకయయిన నివ్వనైతిని. ఒకప్పుడును పెద్దలసేవ చేయనైతిని హా! దైవమా! అసత్యమగు నీవిషయసుఖమే సత్యమనినట్టి మోసపోతినిగాదా! అని విలపించుచు

“బాఁత్వంబునఁ గొన్ని నాళ్లు పిదపఁ భామాకుచాలింగనా లోలాభ్యున్నతిఁ గొన్ని నాళ్లుముదిమిఁ లోగింటిలోఁ గొన్ని నాళ్లీలం విహరించితిఁ సుఖఫలం బిందేమియుఁ లేదికం బాలు న్ని పదభక్తిఁ జేసెదను రామా యార్తరక్షామణి.”

అని భగవద్భావము చేయుచు నిర్గుణసాక్షాత్కార పరబ్రహ్మస్వరూప మందలి బ్రహ్మచందము ననుభవించు పెద్దలక్కడదొరకుదురు. వారి సేవ నాకెట్లు లభించునని భగవదర్పితముగాఁ బుణ్యకర్తములఁజేయుచు బెద్దల ను వెదకుచుండవలయును.

సీ॥ కంజాక్షుసకుఁగాని కాయంబు కాయమేపవనకుంభిత చర్మభస్మికాక,
వైకుంఠఁబొగడని వక్త్రంబు వక్త్రమే శమశమధ్వనితోడి ఫక్కగాక
హరిపూజనములేని హస్తంబు హస్తమే తరుళాఖనిర్మిత దర్శికాక
కమలేశుఁబూడని కన్నులు కన్నులే తనుకుడ్యజాలరంధ్రములుగాక
గీ॥ చక్రిచింతలేని జన్మంబు జన్మమే! తరళసలిల బుద్బుదంబు గాక
విష్ణుభక్తి లేనివిబుధుండువిబుధుండే! పాదయుగముతోడి పశువుగాక!

భాగవతము.

విష్ణుని సేవింపని దేహము గాలిపూరించినతోలుతిత్తియన వలయునేకాని దేహమని పేర్కొనుటకుఁ దగినదికాదు. పరమేశ్వరుని స్తోత్రముచేయని నోటనుండి వచ్చు శబ్దము లుభేరీమోతవలనఁబుట్టు శబ్దముల యట్టివందగునేకాని యర్థవంతములగు పదములనఁదగవు. భగవంతునిఁ బూజింపనిచేయి చెట్టుకొమ్మనటికి చేసిన తెడ్డననగుఁగాని సార్థకమగుచేయికాఁజాలదు. నారాయణుని దర్శింపని కన్నులు దేహమనియెఱుఁగఁడకుఁబొడిచినకిటికీబాక్కలేకాక నిజమైన కన్నులు కావరవు. వాసుదేవుని భ్యానింపనిపుట్టుక కొంతకాలమాడియాడి మాయమగునీటిబుగ్గవలెనే నిరర్థకమగును. పరతత్వమునందాసక్తిలేని పండితుఁడును శ్రీమదాళ్ల పశువేయనఁదగుఁగాని నిశ్చయమైన పండితుఁడని చెప్పనొచ్చదు.

బాహ్యభక్తి, అనన్యభక్తి, ఏకాంతభక్తి అని భక్తి మూడు విధములు అందు.

1. బాహ్యభక్తి—రాగతాళలయల కనుకూలముగ బాహుచ న్నాడుచు నానందబాష్పంబులు వర్షింపభజనచేయుటయు ననుదినము రామకృష్ణగోవింద నారాయణాది నామములు స్మరణచేయుటయును దేవతా భక్తిగలవాడై శ్రీరాముల యొక్కగాని కృష్ణునియొక్కగాని మఱియే దేవతయొక్కగాని పూజచేయుచుండుట. ఇది యనన్యభక్తికి సాధకంబు. బాహ్యభక్తియందు సకామకర్మము చేయబడును. బాహ్యభక్తి పరోక్షజ్ఞానమునకుఁ గారణము.

2. అనన్యభక్తి—గోహించుతానును గోహింపఁబడు సమస్తమును శ్రీహరిమయంబని చింతింపుచు నన్యంబుగా నెక్కటియును దోచక సమస్తమును హరిభావంబుగాఁగనుట. ఇది యేకాంతభక్తికి సాధకంబు. అనన్యభక్తియందు నిష్కామ కర్మము చేయబడును. అనన్యభక్తి అపరోక్షజ్ఞానమునకుఁ గారణము.

3. ఏకాంతభక్తి—సముద్రమందు తరంగములు కల్గినచందంబునఁ బరబ్రహ్మమందు ప్రపంచము కలిగెనుగాని యీ ప్రపంచము సత్యముకాదని తలంచి యేకాంతచిత్తంబున భ్యానంబుచేయుట. సత్ రూప మగు పరబ్రహ్మమును చిత్ రూపిణియగు మూలప్రకృతియును చంద్రచంద్రికలవలె యొక్కటయనునిశ్చయజ్ఞానమునకలిగెడి బ్రహ్మానందమును అనుభవించుటకు ఏకాంతభక్తి కారణము.

భక్తికి లింగములు—శ్రీవణ, కీర్తన, స్మరణ, పాదసేవన, అర్చన, వందన, దాస్య, సఖ్య, అర్చిని వేదనముల నెఱుఁగి మిగిలి అంగములు గలదియగును.

ఇట్లు వేదాంతభక్తిగలవాడయి యేకాపకృత్యములను జేయక పుణ్య కర్మములనే చేయుచు గురువును వెతుకవలయునుగాని యట్లు చేయక కొండగుహలయందుండినను బంచాగ్ని మధ్యమందుండినను యరణ్యమందుండినను బర్హతశిఖరమందుండినను లేక గర్భిలములవలె దలక్రిందుగాఁ దపస్సుచేసినను గొంగవలె నేకాగ్రచిత్తముగనుండినను జిలుకలవలె శాస్త్రములుతుదముట్టఁ జదివినను యేమియు లాభముండదు.

ఉ॥ అచ్చపుజీకటిం బడిగృహవృత్తులై విషయప్రవిష్టులై
చచ్చుచుఁ బుట్టుచున్మరణులఁ జర్చితచర్చులైనవారికిం
జెచ్చెరబుట్టునే పరులు సెప్పిననైన నిజేచ్చనైన నే
మిచ్చిననైనఁ గానలకు నేగిననైన హరిప్రబోధముల్॥

భాగవతము.

మాయాంధకారమునంబడి గృహకృత్యములకొఱకుఁబరితపించుచు, నదేవనిగఁ బెక్కుజన్మములెత్తుచు, సంసారచక్రమునంబడికొట్టుకొనుచుండు మూఢులకుఁ బరతత్వమునుగూర్చిన దివ్యజ్ఞానము స్వయముగఁబుట్టదు. సరిగదా, యితరులు మేలుగోరి హితోపదేశముఁ జేసినను లంచమిచ్చి బ్రతిమాలినను బలవంతమునఁ బట్టినట్టడవికి నెట్టినను గలుగఁబోదని తాత్పర్యము.

కనుకఁదగినసద్గురువు నెద్దఁ జేరిరహస్యములను దెలిసికొనవలయును.

“ఆహారినిద్రాభయ మైధునాని సామాన్యమేతత్పశుభిర్న రాణామ్
జ్ఞానీ సరాణా మధికో విశేషో జ్ఞానేనహీనః పశుభిస్సమానః॥

ఉత్తరగీత.

ఆహారము నిద్రాభయము సంభోగము ననునవి పశువులకును మనుష్యులకుం గూడసమానముగనుండు గుణములు. పశువులకంటెమనుష్యునియందు జ్ఞానమొక్కటి యధికము. అట్టిజ్ఞానమే లేనిచో మనుష్యుడును పశువుతో సమానుఁడయగునని తాత్పర్యము.

ఇట్టివాని నేనరపశువని పెద్దలు పేర్కొనియున్నారు. కనుక బ్రహ్మపులవలె జ్ఞానహీనులయు యుండక జ్ఞానమును సంపాదించవలెను. సర్వకాలములయందును భగవద్భక్తి కలిగి గురుపులయందును బెద్దలయందును భక్తిగలిగి యుండునది. అట్టిభక్తివలన శ్రద్ధపుట్టును. శ్రద్ధవలన సత్కర్మానుష్ఠానము కలుగును. సత్కర్మములవలన జ్ఞానము కుదురును. జ్ఞానము వలన ముక్తిచేకూరును.

“సత్సంగత్వే నిస్సంగత్వం నిస్సంగత్వే నిర్మోహత్వం

నిర్మోహత్వే నిశ్చలశత్ర్యం నిశ్చలశత్ర్యే జీవన్ముక్తిః॥”

జ్ఞానులతో సహవాసము చేయటవలన వైరాగ్యము కుదురును. వైరాగ్యమువలన దారాపుత్రాదలయందలి ప్రేమ పోవును. ప్రేమపోవుటవలన జీవేంద్రియత్వమును తత్వజ్ఞానమును స్థిరపడును. తత్వజ్ఞానమువలన జీవన్ముక్తి దొరకునని తాత్పర్యము.

కాబట్టి సజ్జనసాంగత్యము చేయవలయును. అందువలన దుర్గుణములుపోయి మంచిగుణములు పట్టవచ్చును.

నిజమైనభక్తుని లక్షణములు.—భగవద్గీత—12 అ 13 శ్లోకము మొదలుకొని చివరవరకును—సర్వభూతదయాళుత్వము గలిగి మమకారాహంకారములను విడనాడి సుఖదుఃఖములయందు సమబుద్ధిని వహించి నిత్యసంతోషియై సంతోషములనువదలి సంకల్పరహితుడయి పక్షపాతములేక మిత్రశత్రువులను మానావమానములను సమముగాఁ జూచుచు నిత్యతృప్తినొంది సర్వకాల సర్వావస్థలయందును గురుపాదములయందే మనసును నిలిపియుండువాఁడు నిజమైనభక్తుడని చెప్పవలయును. అట్టిభక్తులయందు శాంతము, ధ్యానము, సఖ్యము, వాత్సల్యము, మాధుర్యము అనేడి పంచవిధములగు భక్తిరసము లొలుకుచుండును.

భక్తిరసములు:—

1. శాంతము. — శాంతగుణము గలిగియుండుట.

2. దాస్యము. — అభిమానము లేక యేసేవ కావృత్తినవలంబించుట.

3. సఖ్యము. — లేక స్నేహము. స్నేహితునివలె గురునిని గౌరవముగాఁ జూచుచు సత్కరించుట.

4. వాత్సల్యము. — బిడ్డలయందువలె గురునియందుఁ బ్రేమ యుంచుట.

5. మాధుర్యము. — భక్తిశ్రద్ధలతోడ వినయ విధేయతల నగుపఱచుచు మృదువుగను మధురముగను భాషించుట.

మనోవాక్కాయకర్మంబులచే గురునిసేవ చేయవలయును. మనస్సును గురుని పాదములయందేసెలపి సాష్టాంగ నమస్కారములుచేయవలయును. యమ, నియమ, ఆసన, ప్రాణాయామ, ప్రత్యాహార, ధారణ, ధ్యాన, సమాధులనెఱచి అష్టాంగ యోగములయందును సమర్థుడై యుండుటయే సాష్టాంగనమస్కారము. ఇట్లు సమర్థుడై యుండియు గురువునకుఁ గ్రియారూపమైన సాష్టాంగనమస్కారము చేయవలయును.

క॥ కరయుగములు, చరణంబులు

నురము, లలాటస్థలంబు, నున్నతభుజముల్,

సరి ధరణిమీపి మ్రొక్కినఁ

బరుపడి సాష్టాంగమండ్రు పగమమునింద్రుల్.

ఇట్లు చతుర్విధ శుశ్రూషలు త్రికరణశుద్ధిగాఁ జేసినవీరిదట గురునకు నిర్దేశ తుకముగఁ గలుగుకటాక్షిమువలన హస్తమస్తక సంయోగముచేసి, యప్రకారము శిష్యునకు రహస్యముల నుపదేశించును.

1. హస్తమస్తక సంయోగము — శిష్యుని నెత్తిమీఁద గురువుయొక్క హస్తమును (చేతిని) పెట్టుట. అప్పుడు శిష్యుడు తన తల మీఁద గురువుకొట్టు సేమోయని భయపడుచుండును. అతని

మనస్సు ఊర్ధ్వముఖవ్యాప్తియైయుండును. అదియ నిర్విషయంబు. అట్లు నిర్విషయమగుటకై మనస్సును ఊర్ధ్వముఖవ్యాప్తిచేయుమని చెప్పటకు, హస్తమస్తకసంయోగమను నిబంధన యేర్పడియెను.

2. ఉపదేశము.—మనస్సు అధోముఖముగా నుండునపుడు విషయము లకుఁబోవును. ఊర్ధ్వముఖముగా నుండేనేని విషయములకుఁ బోక నిర్విషయమగును. బ్రహ్మానందమున మునిగి తేలుచుండును. అజ్ఞానులందఱకు మనస్సు అధోముఖవ్యాప్తియై విషయములకుఁ బోలుచుండును. అట్టిమనస్సును ఆస్థానమునుండితప్పించి యూర్ధ్వముఖముగ నిలుపుటయే యుపదేశమనఁబడును. ఇదియే గురూపదేశము. ఈవిషయమును తెలిసికొనఁజాలక యేమోమంత్రములు నేర్పిదరని యజ్ఞులు తలంచెదరు. మంత్రములు నేర్పుట యుపదేశముకాదు. మనస్సు సూర్ధ్వముఖముగ నిలుపుటకు స్థాననిరూపణ చేసి క్రమక్రమముగ అట్లునిలుపుటకు మార్గమును దెలియఁజేయుటయే యుపదేశమగును. మనోపవనము లేకముచేసి అన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయ ఆనందమయముల నెడి పంచకోశములనువిడిచి అచల పరిపూర్ణమై యున్న దహరాకాశమ నెడి ప్రదేశమందే వర్తించుటకు మా మును చెప్పట.

3. ఉపవాసము.—అదివఱకు ననుభవించుచుండిన పదార్థముల యనుభవమును బరిత్యజించుట. అనఁగా విషయసుఖములను బరిత్యజించుటయని భావము. అన్నమును దినకపోవుటయే యుపవాసము కానేరదు. శబ్దార్థమువలన—ఉప = సమీపమున; వాసము = నివసించుట. అనఁగా సుషుమ్నా నాడి కాగ్రముగు సహస్రారమందే మనసును నిలుపుట యని

భావము. మనసునకు విషయములు స్థానమైయున్నది. అట్టి విషయములను దప్పించి యూర్ధ్వముఖ వ్యాప్తిగలిగించి, దానిని సహస్రారమందుంచుటయే యుపవాసము. అనగా అధోముఖవ్యాప్తియైననున్నను, దానిస్థానమునుండితొలగించి యూర్ధ్వముఖవ్యాప్తి గలిగించుటయే సమీపనివాసము. అదియే యుపవాసము. ఇందుచేతనే యన్నముమొదలుగాఁగల యాహారపదార్థములు తినుచున్నను మనస్సొకల్పములేనివారగుటచేత సదోపవాసులని కొందఱు పెద్దలుచేర్చొనఁబడిరి. అయాచితమే సదోపవాసము.

Concentration of mind is necessary.

శ్లో॥ నాభిస్థానే వసే దగ్నిః హృదిస్థానే దినాకరిః

భూమధ్యే వసతి శ్చంద్రః చంద్రాగ్రేచ వసే నృనః॥

నాభియుదు జత రాగ్ని యుండును. హృదయమగునూర్యుండును. భూమధ్యమందు చంద్రుండును అచంద్రునికి పైగా మనస్సు నివసించియుండును. కావుననే మనసునకు చంద్రుండు అభధేవత యని చెప్పబడును.

యోగమునభ్యసించుట ముఖ్యమని భగవద్గీతలు చెప్పుచున్నవి.

శ్లో॥ సర్వద్వారాణి సంయమ్య మనో హృది నిరుధ్య చ

మూర్ధ్ని యాత్మనః పాణి మాఘ్నితో యోగధారణామ్॥

భగవద్గీత—8 అ. 12 శ్లో.

అన్ని ద్వారములను బిగించి మనస్సును హృదయకమలమందు నిలిపి పిమ్మటఁ దనప్రాణవాయువు, సూర్యగామియైన సుషుమ్నానాడిగుండా శిరస్సునకెక్కించి నిలుపుటయే యోగధారణమును పొందుటయనియర్థము.

యోగాభ్యాసములేనిది మనసునిలువదు. కనుక ముందు యోగవిషయము నేర్చికొనవలయును.

యోగవిషయము

యోగ మనఁగాఁ బ్రత్యేకాత్మకును పరమాత్మకును ఘటాకాశ మహాకాశములకు వలె ఐక్యసంబంధము కలుగుట. అనఁగా మనస్సు ననేకరీతులుగా సంచరింపనియక తనయందే మగ్నము చేసి కొనుట. ఇంద్రియములను వశపఱచుకొని చిత్తము ఈశ్వరునియందు లయింపఁ జేయుటయే యోగము. ఇది సాంఖ్యమునకు సాధకము.

“దృగ్మగ్నం లీయతే యత్ర మన స్తత్రైవ లీయతే
దృజ్జనోలీయతే యత్ర మారుతం తత్ర లీయతే”

మనము దేనితో సమస్తపదార్థములను జూచుచుందుమో యట్టి నేతృత్వయముయొక్క చూపునకు బహిర్వాప్తి లేకుండఁ దనను దాను జూచుకొనుట నేర్చిన నదివఱకుఁగనుపడు వస్తువులెల్లను గనుప డవు. దీనికే యంతర్ముఖవ్యాప్తియని చెప్పుదురు. అట్లుచూపెచ్చట లీనమగునో యచ్చటనే మనస్సుసైతము లీనమగును. చూపుచు మనసు ఎచ్చట లీనమగు నచ్చటనే సోహస్వరూపముగనుండును వాయువును లీనమగును అచ్చటనే మనోమారుతములు లయమగుచున్నవి.

ఒకకుండను దెచ్చి చూచిన లోపలను వెలుపలం గూడ నాకాశము కనుపించును. లోపల నుండెను నాకాశమున కావరణయుండెనుగదా. ఆకుండను బగులఁగొట్టినపు డాలోపలి యాకాశ మావరణరహితమై వెలుపలనుండు నాకాశముతోఁ గలిసి నిరావరణమైపేరులేనిది యగుచు న్నది. ఆవరణ యున్నంతవరకే కుండలోని యాకాశమును వేరు పేరు గాని ఆయావరణము రహితముకాఁగానే నామభేదమును బోవును. అప్పుడే నామ రూప క్రియా రహితత్వము సిద్ధించును.

యోగాభ్యాసము చేయఁ దలపు గలవారలు, గుహలయందుగాని, లేక జనసంచారమును దుర్వాసనయు మిట్టపల్లములును లేక నల్లులు చీమలు దోమలు యెలుకలు మొదలగువానివలని యుష్మద్రవములు లేక విశాలమై యుండు సమభూమియందుగాని, గృహమునందు ఆవృషేడతో చక్కగా అలికిన గదియందుగాని, మిద్దెమీఁదగాని క్రిందగాని తెల్లసున్నము చక్కగా చేసిన నల్లులు యీగలు చీమలు దోమలు మొదలుగాఁ గలజంతువులు చేరకుండునటులను, గాలి విశేషముగా రాకుండునటులను, గాలి బొత్తిగా లేకపోతే ఆగదిపనికిరాదుగనుక కొంచము గాలి వచ్చునటులను, యేర్పరచబడినట్టియు సునాసనద్రవ్యములతో అలంకరింపఁబడినట్టియు గదియందుగాని పులిచర్మమునైనను కృష్ణాజినమునైనను వేసికొని, దానిమీఁద స్థిరచిత్తముతోఁ గూర్చుండి సమమును మెడను తలను చక్కగా సరిగా నుంచి భౌమధ్యమందలి చిద్బిందువును దిలకించుచు యోగాభ్యాసము చేయవలయును. కోపమును దూరముగ విడువవలయును. ఉప్పు కారము మొదలగు తామసపదార్థములను దినక, పాలు, నేయి, చక్కెర, మొదలుగాఁగల సాత్విక మధుర పదార్థములనే తినవలయును. “అతిసర్వత్రవర్జయేత్” అనున్యాయముచేతమితాహారిమునుమితనిద్రయు నుండవలయును. ప్రథమములోఁబద్ధాసనము వేసికొనియొకగంటసేపు కదలకకూర్చుండి యుండుట కభ్యాసముచేయవలయును. అట్లు అభ్యాస మునుసపిమ్మటఁ బ్రాణాయామము చేయవలయును. నాగులచవితి గోకులఅస్తమి శ్రీరామసవమి ముక్తోటిపకాదశి శివరాత్రి మొదలగు ప్రతములు ఉపవాసములచేతను శరీరమును కృశింపచేయుచు ఏమియును భక్షింపనివానికి రాజయోగానుసంధానము లభింపదు గారెలు బూరెలు లడ్డు హల్వా పోళి మొదలగు మధురపదార్థములను అన్నమును మిక్కిలి యెక్కువగా భుజింపకు వలయు తిని ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములకయినను నీలులేక ప్రయాసపడుచు నుండువానికి

రాజయోగానుసంధానము లభింపదు. తెల్లవారుజామున నిద్దురలేవక పగలు రాత్రియు తీరనినిద్రాభాతూ ఏప్రొద్దును నిద్రామబ్బుతో పడి యుండువానికిని తెలివిముఖస్థానమందున లేనివానికిని రాజయోగాను సంధానములభింపదు. పగలు రాత్రియు నిద్దురభాత్రిగా లేనివానికిని రాజయోగానుసంధానము లభింపదు.

[నద్గురువు లేని యెడ వ్యాధియును మరణమును గలుగును.]

కావున యోగాభ్యాసము చేయువారలు, యోగవిద్య బాగుగఁ దెలిసినగురువును దగ్గఱ నుంచుకొని యభ్యసింపవలయును. లేనిచో వ్యాధులకుఁ గారణమగును. కొండనాలుకకు మందుపెట్ట నున్న నాలుకయు నూడిపోయినట్లు, యోగవిద్య తెలియకపోగా శరీరాయాసము, దగ్గు మొదలగు వ్యాధులేర్పడును. భోజనానంతరము యోగాభ్యాసముచేయగిట్టదు. తెల్లవారు జామున నాలుగు గంటలవేళయే దీనికి బ్రశస్తమయిన కాలము. (4. A. M. daily.)

హఠయోగులు పాలు పంచదార వెన్న నేయి లేనె గోధుమసిండి మొదలగు మధురపదార్థములనే తినవలయును.

యోగము అభ్యాసయోగమని జ్ఞానయోగమని రెండువిధములు:—

1. అభ్యాసయోగము—దీనినే కర్తయోగమనియుఁ బ్రాణాయామమనియును జెప్పుదురు. ఈయోగాభ్యాసమువలనఁ జిత్తపరిసక్త్యముగలుగును.

2. జ్ఞానయోగము—దీనినేరాజయోగమని చెప్పుదురు చిత్తపరిసక్త్యముగలవా రీ యోగమువలనముక్తిని బొందుదురు.

అందు మొదటిది యగు అభ్యాసయోగముప్రాక్రమణి వైకృతమని కుంభకమని మూడు విధములు.

1. ప్రాక్రమణము లేక మంత్రయోగము.

2. వైకృతము లేక లయయోగము.

3. కుంభకము లేక హఠయోగము,

అందు మంత్రయోగము—అజపరూపమంత్రీయోగము, జపరూప మంత్రీయోగము, క్రియారూపమంత్రీయోగము, స్థరణరూపమంత్రీ యోగము అని నాలుగు విధములు.

1. అజపరూప మంత్రీయోగము.
2. జపరూప మంత్రీయోగము.
3. క్రియారూప మంత్రీయోగము.
4. స్థరణరూప మంత్రీయోగము.

శ్లో॥ మకారం మననంచైవ త్రీకారం త్రాణముచ్యతే
మనన త్రాణ మిత్యాహు ర్మంత్రమిత్యభిధీయతే॥

శ్లో॥ దైవాధీనం జగత్సర్వం మంత్రాధీనంతు దైవతమ్
తస్మత్తంత్రా హ్మణాధీనం బ్రాహ్మణోమనుదేవతా॥

వాని వివరమును దెలిపెదను.

1. అజపరూపమంత్రీయోగము.—సూర్యోదయము మొదలుకొని తిరుగ సూర్యోదయముగు వఱకును మూలాధార, స్వాధి స్థాన, మణిపూరక, అనాహత, విశుద్ధ, ఆజ్ఞేయ, సహస్రార కమలములకు అధిదేవతలైన గణపతి మొదలగువారికి 21600 హంస అజపాగాయత్రీమంత్రీజపముననుమర్పించుట.
(చక్రవిషయమునుచూచు)

శ్లో॥ షట్కృతంతు గణేశాయ షట్కృహస్సంతు వేధసే
షట్కృహస్సం గదాపాణే షట్కృహస్సం పినాకినే
ఆత్మ సేవ సహస్సంతు గురువేచ సహస్రీకం
జీవసంఖ్యా విజానీయాత్ సహస్రం పరమాత్మనే॥

- 2 జపరూపమంత్రయోగము.—బీజ, ఋషి, ఛంద, దేవత, శక్తి, కీలక, అంగన్యాస కరన్యాస ధ్యాన కవచ హృదయ మాల

పంజరలగ్నశస్త్రోద్దిగ్బంధన దిగ్విమోక ప్రాణప్రతిష్ఠలును
యంత్రవిగ్రహాద్యారాధనములు గలిగి మొదట ప్రణవము
ను నడుమను దేవతానామమును చివరను వశ్య మారణ
స్తంభన మోహన విద్యేషణ ఉచ్ఛాటన ఆకర్షణ ఆవేశము
లనెనులెట్ట కర్తములకు లెగిన నమః స్వాహా హుం ఫట్
వాషట్ వషట్ ఫేత స్వభ మొదలగు పల్లవములను ప్రణ
వాదిగచేర్చి, వినియోగముతో, గూడినయేమంత్రమునైన
యిష్టసిద్ధికొఱకు జపము చేయుట. యీ మంత్రము ఏడు
కోట్ల విధములైయుండును.

“సప్తకోటి మహామంత్రాః చిత్తవిభ్రమ కారకాః”

3. క్రియారూప మంత్ర యోగము—యజ్ఞములు, వివాహములు,
ఉపనయనములు, యోగములు, గర్భాదానాదిపోషకసంస్కా-
రములు మొదలగువాని యందు మంత్రములను నోటఁ
జెప్పుచు, జేతులతో చర్వాజ్య సమిధ లక్షిత పుష్పచందన
దర్భ జలాదులతోడఁ గ్రమముగ క్రియల నడుపుటయే
క్రియారూపమంత్రయోగము.

4. స్మరణరూపమంత్ర యోగము—శివ రామ గోవింద నారాయ
ణాదినామములను రాగ తాళ సృత్య వాద్య ములతో భ
జన సేయుటయును, ఆ నామములను గోటి కోటి మారు
లుగ వ్రాయుటయును, యిష్టదేవతారూపముల వ్రాయుట
యును స్మరణరూపమంత్రయోగ మని చెప్పబడును.

5. యయోగము:—అనాహత చక్రమున(చక్రవిషయమునఁజూడఁడు)
నుండు దశవిధ ప్రణవనాదముల నెఱిగి, దశమనాద మెచ్చ
ట లీనమగుచున్నదో యచ్చటఁ జిత్కళాదర్శనమందు మన
స్సు లీనమగుటయే లయయోగము. వాయునిరోధ మేలయ

యోగము. ప్రాణవాయువునందులపానంబునులపానవాయువునందు ప్రాణంబును లయంబుగావించుట లయయోగము

శ్లో॥ మనోగ్రేవ సతేబిందుః ప్రాణాగ్రేవ సతేకళా

ఉభయోర్ద్వీయతే నాదం లయ యిత్యుచ్యతే బుద్ధైః॥

మనస్సునకు అగ్నిముగానుండు బిందువగు బుద్ధియును ప్రాణమునకు అగ్నిముగానుండు కళయును(Light of Lights)లీనమయినప్పుడే నాదమును లయమగును. అట్టినిష్కళయే పరబ్రహ్మస్వరూపము.

Note.—బుద్ధి పండయని మేధయని చార్వియని చత్వయని గృహీతయని శౌత్రియని ప్రతిభయని యేశువిధములు. అందు:—

1. పండ్—వేదాంత విషయములను దెలుసుకొనఁ దగినబుద్ధి పండయనఁబడును.
2. మేధ—శ్రవణ మనన నిదిధ్యాసలచేత పెద్దలవలన తెలిసికొనినసంగతులను మఱువక సదావలోకవగలబుద్ధి మేధయనఁబడును.
3. చార్వి—మనసుచేత ఊహించుటయందు నేర్పుగలబుద్ధి చార్వియనఁబడును.
4. చత్వ—గురువులవద్దఁ జేరి తనకుఁగలిగిన సందేహముల నన్నిటిని అడిగి వారుచెప్పెడి దంతయు ఓపికతో వినుగులేక వినుబుద్ధి చత్వయనఁబడును.
5. గృహీత—గురువుచెప్పెడి రహస్యములను పరాకు లేక వినుచుండుబుద్ధి గృహీతయనఁబడును.
6. శౌత్రి—గురువులవద్దను పెద్దలవద్దను వినుగులేక శుశ్రూష చేయుటయందు సహనముగలబుద్ధి శౌత్రియనఁబడును.
7. ప్రతిభ—సమయోచితముగ శృతి స్మృతి యితిహాస అనుభవములనుచూపి వాగ్దోరణిగలిగియెడుటివారెవరున్న ప్రశ్నలు

చేయలేకుండునటుల రహస్యములను అనుభవములను చక్కగ చెప్పి తేటతెల్లముగ తెలుపుటయందు నేర్పును శక్తియును గలబుద్ధి ప్రతిభ యనఁబడును.

హఠ యోగము:—పుణ్యనదీతీగమందుమఠము నేర్పరచుకొని హఠ యోగవిషయమును బాగుగాఁ దెలిసిన గురునిదగ్గఱ నుంచుకొని వారిచేత నిర్ణయింపఁబడిన ప్రకారమువఘ్యములఁ జేయుచు భోజనాభ్యంగ నాదులచేత శరీరక్షణము చేయుచు గుదాకుంచనముచేత నీళ్లు పీల్చి అధోమలములను కడిగి విడుచుచు కల్పఘృతముల చేతను గండ్మాషాదులచేతను వక్షస్థలకంఠగత కఫపిత్తాదులను వెలుపలికి వెడలఁగొట్టుచు అంజనసస్యదులచేత కపాలకుహరము నాసికలయందలి మలములను వెలుపలికి వెడలఁగొట్టుచు శరీరమంతయు విభూది పూసుకొని సాత్త్వికాహారముల భుజించుచు కాయ శుద్ధిచేసికొని పెద్దలయందును దైవమందును విశ్వాసముఁ గలవాఁడై నిర్మలమగు అంతఃకరణఁగలవాఁడై మితాహారము మితనిద్రీయుగలవాఁడై స్థిరముగ కూర్చొని మూలబంధ ఉడ్యాణబంధ జాలంధర బంధములతోడను అష్టవిధ కుంభకములచేతను శ్రాణవాయుప్రయొక్క సంచారమును మాన్చి రేచకపూరకంబులనుడిగించి పాణిణాపానంబుల రెంటిని రేయింబగలొక్కచందంబునఁ గూర్చించుట హఠ యోగంబు. అట్టినిరోధమువలనఁ గాయసిద్ధియు నాకాశగమన సిద్ధియు దూరదృష్టి దూరశ్రవణసిద్ధులును, అణిమ మహిమ లఘిమ గరిమ పాప్తి పాకామ్యము వశిత్వము యాశత్వము అను అష్టసిద్ధులును, స్వేచ్ఛామరణాదులును గలుగును.

(అష్టసిద్ధులు చూడుడు.)

 ధ్యానయోగము హఠ యోగులకు ముఖ్యమని తెలియునది.

జ్ఞానయోగము:—(రాజయోగము) సమస్తవిషయములను శ్రీవణ
మనన నిదిధ్యాసలచేతఁ బెద్దలవలనఁ దెలిసికొని పరమోప
శాంతిగలిగి సర్వకాల సర్వావస్థలయందును బరబ్రహ్మస్వ
రూపమందలి యవరోక్షజ్ఞానమువలన జీవన్ముక్తినిఁబొంది
విదేహముక్తి పర్యంతమును బ్రాశాంతము ననుభవించుచు
నుండవలెను. రాజయోగికి బ్రాణాయామ మవసరములేదు.
ధారణ ధ్యాన సమాధులు ముఖ్యములు.

అష్టాంగములు.

యోగాంగములు పూర్వాంగములనియు నుత్తరాంగములనియు
రెండువిధములు.

పూర్వాంగములు.

1. యమము.
2. నియమము.
3. ఆసనము.
4. పాణిగాయామము.

ఉత్తరాంగములు.

5. ప్రాణసారము.
6. ధారణము.
7. ధ్యానము.
8. సమాధి.

మంత్ర లయ హఠ రాజయోగములలో నేయోగమభ్యసించినను
పూర్వాంగములు ముందుగ నభ్యసించి పిమ్మట ఉత్తరాంగముల న
భ్యసింపవలయును.

1. యమము;—అహింస, అస్తేయము, సత్యము, అపరిగ్రహము,
బ్రహ్మచర్యము, అని యైదువిధములు.

1. అహింస;—యజ్ఞములయందును, దుర్గాశక్తికినివేదనల
యందును, తప్పతక్కిన కాలములయందు జంతువులను జం

పకుండుట. ఈరు పేను నల్లి చీమ యీగ మొదలగు స్వల్ప జంతువులను కూరములగు పాములు తేళ్లు మండ్రగబ్బలు మొదలగు విషజంతువులను భయంకరములయిన సింహములు పెద్దపులులు చిరుతపులులు ఏనుగులు అడవిపందులు యెలుగుబట్లు మొదలుగాగల అడవిమృగములను చంపకయుండుట అహింసయని చెప్పబడును. ఏప్రాణికిని మెప్పికలుగఁ జేయకుండుట. ఎవని మనస్సునకును ఆయా సము గలిగింపకుండుట.

"Universal brotherhood."

2. అస్తేయము:—స్వప్నమందయిన నితరులసొత్తు నాశింపక తన కెంతటికష్టము సంభవించిన నెరుల యాస్తిని దొంగిలించక తా నెంతటివిపత్తున మునిగియున్న నెట్టి కేదటికము ననుభవించుచున్నఁ బెరివారిసొమ్ము తనకుఁ గాఁగోరక అపహరింపుమని నోటఁజెప్పక చేత ముట్టక యుండుట అస్తేయము.
3. సత్యము:—చూచినసంగతి చూచినట్టుగను దెలిసిన సంగతి తెలిసినట్టుగను విన్నసంగతి విన్నట్టుగను చెప్పుట. తన యొక్కగాని యితరుల యొక్కగాని ప్రాణమానములను రక్షించుటకుఁ జెప్పిన యబద్ధము సత్యముగ నే యెన్నఁబడఁదగును. వీలుగలయపు డబద్ధముచెప్పియెనఁ బ్రాణమానములు రక్షింపనియెడ మహాపాపము గల్గునని పెద్దలయభిప్రాయము.
4. అపరిగ్రహము:—శిష్యులు తప్ప తక్కినయెవరేమియిచ్చినను దానములను బట్టకుండుట.
5. బ్రహ్మచర్యము:—స్త్రీసంభోగము లేక యుండుట. మనస్సు నందైనను స్త్రీలమీఁదఁ గోరిక లేక యుండవలయును.

భార్యకలవాడయ్యేనేని ఋతుకాలముయందు మాత్రా
మామెతోఁ గ్రీడించి తృప్తిఁబొందువాడు బ్రహ్మచారి
గానే యెన్నఁబడును.

దోషములు మూఁడు విధములు:—

(1) కాయకము=అన్యస్త్రీని బ్రత్యక్షముగఁ బొందుట
కాయకదోషము.

(2) వాచికము= అన్యస్త్రీని గోరుచు నన్యస్త్రీలతో
డి సంభాషణమునకు సంతోషించుచు, వారి
పొందు లభింపకపోయేనే యెట్లు సమకూడున
ని మిత్రులతో నాలోచించు చుండుట వా
చికదోషము.

(3) మానసికము= అన్యస్త్రీలను వలచి వారికొరకై
మనసునఁ బరితపించుచు నెవ్వరికిం దెలియ
నీయక లోలోనన కృశించుచుండుట.

తనభార్య కాక తక్కిన స్త్రీలందఱు దల్లులనియుఁ దానువారి కు
మాయుడనియుఁ దలంచుచు స్త్రీలమీఁదకోరిక తప్పించుకొనవలయును
ఋతుకాలము=బహిష్కరించు మొదలు 16 దినములు. అందు మొ

దటి నాలుగుదినములు పదునొకండవ దినమును బదుమూ
డవదినమును నిందితములు. అష్టమి, ఏకాదశి, చతుర్దశి, పూ
ర్ణిమ, అమావాస్య, సంక్రాంతి, వ్రతదినములు, నూతకది
నములును నిందితములు. కావున నీదినములయందు స్త్రీసంప
ర్కము కూడదు. మనదీపమని ముద్దుపెట్టుకొనినచో మూతి
కాలును. అట్లే స్వభార్యయైనను ఋతుకాలములయందుద
ప్ప తక్కిన కాలములయందు సంభోగము కూడదు. శ్రాద్ధమం

దు భజించిన బ్రాహ్మణుడు తన భార్య కోరినను నాశుసంప
ర్కము చేయఁగూడదు. ఋతుస్నానము చేసిన మూడుదిన
ములకులోపలఁ గామాతురుడై యుండినను రమింపఁ గూడ
దు. ఒకపడకయందుఁ బవళించుటయును గూడదు. స్రాతఃకాల
ము, పగలు, అర్ధరాత్రములయందును సంధ్యాకాలములయం
దును రమింపఁగూడదు. దితి సంధ్యాకాలమున కశ్యపునిశో
బలాత్కారముగ రమింప హిరణ్యకశిపుఁడు హిరణ్యాక్షులు
బుట్టి సంధ్యాకాల గోషముచే అతి క్రూరులయిరి. కనుక
సంధ్యాకాలమందు సంగమము కూడదు. రాత్రికాలమందే
స్త్రీసంభోగముకూడునుగాని పగటఁగూడదు.

“ప్రాణంహ వతే పసిస్కందన్తి యేదివా రత్యా సంయుజ్యన్తే
బ్రహ్మచర్య మేవ తద్యదాత్తౌ రత్యా సంయుజ్యన్తే”

అశ్లోపనిషత్-ప్రథమప్రశ్న 18.

అట్లు కానియెడ

4 వ దినముననఁగా స్నానదినమున రమింపఁగా నిల్చిన గర్భ
మందలి శిశువల్పాయువును దరిద్రమును బొందును.

11 వ దినమున నిల్చిన గర్భ మధర్మమందిచ్చగలయాడు
శిశువును బొందును.

18 వ దినమున నిల్చిన గర్భమున వర్ణ సంకరురాలగు కూ
తురు కలుగును. ఇది నిశ్చయము.

ఉపరతి వలన నిల్చిన గర్భము స్త్రీయొక్క యాకార చేష్టలు
గల నపునకుని బొందు; లేకున్న బురుష చేష్టలు గల స్త్రీయైనని
లుచును. అటుమానములు మిగిలిన గర్భిణి స్త్రీనిరమింపఁగూడదు.
ఈ బ్రహ్మచర్య నియమమును సమస్త మైనవారును జరుపవలయును.

11. నియమము:—స్వాధ్యాయము, సంతోషము, శౌచము, తివిధతపస్సులు, ఈశ్వరప్రణిధానము నని యైదువిధములు.

1. స్వాధ్యాయము=వేద మూలమంత్రములను పఠించుట.

(1) వాచికము—నోట బిగ్గరగా యితరులకు వినబడనట్లు చెప్పట,

(2) ఉపాంశువు—యితరులకు వినబడకుండ ధ్వనిగలుగుకుండ మనస్సుననే పఠించుట.

(3) మానసికము—ధ్వని లేకుండఁ బ్రత్యక్షమును విరళించి నెమ్మదిగా మనసున జపముచేయుట.
అన్నిటిలోనను మానసికము ముఖ్యము.

“True prayer is voiceless.”

2. సంతోషము=సుఖమునకు సంతోషింపక దుఃఖమునకు వ్యసనపడక ప్రారబ్ధమువలన నేవేళ కేదిప్రాప్తింపినను యాదృచ్ఛాలాభసంతుష్టితో నుండి నిత్యతృప్తి నొందియుండుట.

3. శౌచము=మలినము లేకుండుట.

(1) బాహ్యశౌచము—స్నానము మొదలగు వానివలన శరీరముయొక్క వెలుపలిమలమును బోగొట్టుట.

(2) అంతరశౌచము—అరిషడ్వర్గమును బంచమలములను విడనాడి మనస్సును బరిశుద్ధముగా నుంచుకొనుట.

4. తివిధతపస్సులు:—

(1) శరీరతపస్సు—యమమునందలి అహింస అస్తేయము సత్యము అపరిగ్రహము బ్రహ్మచర్యము అనునవియును శౌచము నందలి బాహ్యపరిశుద్ధము

అంతరపరిశుద్ధము అనునవియును అణకువయును
విధేయతయును గలిగి దేవతలను బెద్దలను బా
హ్యులను గురువులను పండితులను సన్యాసులను
హంసలను పరమహంసలను అవధూతలను సా
ధులను బూజించుట శరీరతపస్సు.

(2) వాక్తపస్సు—సత్యములై మనోహరములగు మా
టలాడుట. బేదమూలమంత్రములను పఠించుట
వాక్తపస్సు.

(3) మనోతపస్సు—మనోనిగ్రహమును మనశ్శుద్ధియును
మంచినడతయును గలిగియుండుట. నిర్లమగు
మనస్సు గలిగి యుండుట మనోతపస్సు.

6. ఈశ్వరప్రణిధానము:—

సీ॥ కరణంబు లఖిలోపకరణంబులునుగాఁగ
బ్రాణంబు లుపచార భటులుగాఁగ
గంగాప్రముఖనాడికలు జలంబులుగాఁగ
పట్కమలములు పుష్పములుగాఁగ
జల రాగ్ని హేమాత్ర ముజ్జ్వలహూపవిధిగాఁగ
బటుజీవకళలు దీపములుగాఁగ
నందితానందంబు నైవేద్యముంగాఁగ
రవిశశిజ్యోతు లారతులుగాఁగ

గీ॥ నంగ దేవాలయమున సహస్రకమల
పీఠమునశాంతి జనకజోషేతుండగుచు
జెలగు బరమాత్మ రాము నర్పించుచుంట
తత్వవిదు లీశ్వరప్రణిధానమండ్రు.

జ్ఞానేంద్రియములును గర్భేంద్రియములు సంఠరింద్రియములును బూజాపాత్రములుగను దశవిధప్రాణములు పనిచాగులవాండ్రుగను గంగాయమునా సరస్వత్యాది నామములుగల యిహా పింగళా సుషుమ్నా దులగునాడు లభిషేకాది జలములుగ మూలాధార స్వాధిష్ఠానమణిపూర కలినాహత విశుద్ధ ఆజ్ఞేయములను వట్కమలములు పుష్పములుగనుజత రాగ్నిధూపముగను జిత్కళలు దీపములుగను బ్రహ్మనందము నై వేద్యముగను సూర్యచంద్రులమండలజ్యోతు లారతులుగను జేసి శరీరమనెడు దేనాలయమందు సహస్రార కమలమనెడి సింహాసనముపైన శాంతి యనెడు సీతతోగూడియుండు పరబ్రహ్మస్వరూపుడగుశ్రీ రామునినెల్ల పూజు పూజించుచుండుటయె, యాశ్వరప్రణిధాన మని తాత్పర్యము.

III. ఆ స న ము లు.

ఆసనము లెనుబడినాలుగు లక్షలు. అందు ముఖ్యములగునవి వివరింపఁబడును.

1. పద్మాసనము—కుడితొడమీఁద నెడమపాదము నెడమతొడ మీఁదఁ గుడిపాదమునుంచి వెనుకప్రక్కఁ గుడిచేతితోఁ గుడికాలిబాటనప్రేలు నెడమచేతితో నెడమకాలిబాటనప్రేలును బట్టుకొని గడ్డము వక్షస్థలమునకు దగులునట్టుగఁదల వంచి భ్రూమధ్యమందు దృష్టినిలిపి యుండునది. ఇది గృహ స్థులకు ముఖ్యము.

2. సిద్ధాసనము.—ఆసనమందు (మలద్వారమున) నెడమకాలి మడిమయు లింగస్థానమందుఁ (మూలద్వారమున) గుడికాలి మడిమయు నునిచి, శరీరము వంకర లేకుండ నిలిపి కొంచ ముగా తలవంచి సగము కన్నులు మూసి నిమిలితనేత్రుడై భ్రూమధ్యమందు దృష్టిని నిలిపి ఆత్మావలోకన చేయునది.

గృహస్థులకు పద్మాసనము ముఖ్యము. తక్కిన యాశ్రమస్థులకు సిద్ధాసనము ముఖ్యము. యీ ఆసనమువలన మనస్సు నిర్మలమగును. ఇంద్రియనిగ్రహముగలిగి తద్వారా దేహ దారుఢ్యమున్న ముఖవర్చస్సున్న కలుగును. ముఖముతోడ శకళాపరిపూరియైయుండును.

3. భద్రాసనము.—కాలి చీలముడలను అండములక్రింద నునిచి రెండుమడిమలను రెండుచేతులఁ బట్టుకొని కదలక భృమధ్యమున దృష్టిని నిలుపునది.

4. సింహాసనము.—ఎడమపిట్టక్రిందఁగుడి కాలిమడిమయు కుడిపిట్టక్రింద నెడమకాలిమడిమయు నునిచి తనరెండుచేతులవ్రేళ్లను రెండుమోకాళ్లమీఁద సవ్యముగ వెడల్పుగ నునిచి నిక్కి సరిగాకూర్చుండి నోరుదెఱచికొని భ్రూమధ్యమందు దృష్టిని నిలిపి ఆత్మావలోకన చేయునది.

 పద్మాసనము సిద్ధాసనము భద్రాసనము సింహాసనములను నాలుగుయాసనంబులు ముఖ్యంబులని తెలియునది.

5. వీరాసనము.—ఒకతొడమీఁద నొకపాదమును మఱియొకతొడక్రింద రెండవపాదమును జేర్చి శరీరమును వంకరలేకుండు నిలిపి భ్రూమధ్యమందు దృష్టి నిలిపియుండునది.

6. మతాంతరపద్మాసనము.—కుడితొడమీఁద నెడమపాదమును ఎడమతొడమీఁద కుడిపాదమును వెలికిలనుంచి తొడపైహస్తములనుంచిముక్కుకొనయందు లక్ష్యమునునిలిపి నెమ్మదిగ వాయువును పూరించుటయే మతాంతరపద్మాసనము.

7. ముక్తపద్మాసనము.—కుడితొడమీఁద నెడమపాదము నెడమతొడమీఁదఁ గుడిపాదము నుంచి వెనుకవ్రక్కఁగ గుడిచేతి

తోఁగుడికాలిబాటనవేలు నెడమచేతితో నెడమకాలిబాట
నవేలును బట్టుకొని గడ్డము వక్షస్థలమునకుఁ దగులునట్టుగ
దలవంచి గేచించి ఊర్ధ్వముఖవ్యాపనముచేసి కుండలిని పెక
ళించి భూమధ్యమందు దృష్టిని నిలుపవలెను. దీనినే ముక్త
పద్మాసనమనియుఁ బద్మపద్మాసనమనియుఁ జెప్పుదురు.

8. కుక్కుటాసనము:—కుడితొడమీఁద నెడమపాదము నెడమతొడ
మీఁదఁ గుడిపాదము నుంచి గడ్డము వక్షస్థలమునకు దగులు
నట్టుగఁ దలవంచి పిక్కలకుఁ దొడలకును నడుమ జేతుల
దూర్చి యాచేతులను నేలమీఁద మోపి పైకి లేచినట్లుండి
భూమధ్యమందుండు చిద్బిందువును జూచుచుండునది.

9. కూర్మాసనము:—కాలి మడిమలమీఁదఁ గూర్చుండి భూమధ్య
మందు దృష్టిని నిలుపునది.

10. ఉత్థానకూర్మాసనము:—కుడితొడమీఁద నెడమపాదము నెడమ
తొడమీఁదఁ గుడిపాదము నుంచి గడ్డము వక్షస్థలమునకు
దగులునట్టుగఁ దలవంచి తన రెండుచేతులతో తనకంఠమును
బట్టుకొని వెలికిలబడియుండిభూమధ్యమందలిచిద్బిందువును
జూచుచుండేనేని యుత్థానకూర్మాసన మని చెప్పబడును.

11. మతాంతర సిద్ధాసనము:—లింగస్థానమునకు మీఁదుగా నెడమ
కాలిమడిమ నునిచి ఆమడిమపైన కుడికాలిమడిమ నునిచి
భూమధ్యావలోకన చేయుచుండుటయేమతాంతర సిద్ధాసన
మని చెప్పుదురు.

12. స్వస్తికాసనము:—పిక్కలకును దొడలకును నడుమఁ బాదములఁ
జేర్చి శరీరముపంకర లేకుండ నిలిపి భూమధ్యమందు దృష్టిని
నిలిపియుంచునది.

13. యోగాసనము:—ఎడమతొడక్రిందఁ గుడిపాదమును గుడిగొడక్రింద నెడమపాదము మంచి తొడలనడుము జేతులు గ్రుచ్చి పిక్కలుబట్టుకొని శరీరము వంకర లేకుండ నిలిపి భూమధ్యమందలి చిద్బిందువును తిలకించుచుండెనేని యోగాసన మని చెప్పుదురు.

14. గోముఖాసనము:—ఎడమకాలి మడిమ కుడివీపువక్రముగాను కుడికాలిమడిమ యెడమవీపువక్రముగాను మోకాలిమీఁద మోకాలు గదియనుంచి శరీరమువంకర లేకుండ నిలిపి, భూమధ్యమందు దృష్టిని నిలుపునది.

15. కపాలాసనము:—కాళ్ళమీఁదికిని దలక్రిందికి నునిచి భూమధ్యమందు దృష్టి నిలిపి యుండునది. ఈఅసనము నిత్యము క్రమక్రమముగా నొకజాము అభ్యాసము చేయుచుండిన సమస్త రోగములను నివర్తిచేయును జఠరాగ్ని ప్రజ్వరిల్లఁజేయును. అల్పభోజనముచేత వాయుసంచారము తగ్గించును. శరీరము బహుతేలికగ నుండును. ఇట్లు మూడుసంవత్సరము లభ్యసించెనేని సాక్షాత్పరశివుఁడే యగును.

16. ముక్తాసనము:—ఎడమకాలి మడిమచే గుడస్థానమును గప్పి, కుడిపాదము నెడమతొడమీఁద నునిచి భూమధ్యమందు దృష్టి నిలిపి యుంచునది.

17. ధనురాసనము:—కాలిజాటనవ్రేళ్లను రెండుచేతుల వీపువెనుక చెవులకుసరిగాఁ బట్టి భూమధ్యావలోకన చేయుచుండెనేని ధనురాసన మనెదరు.

18. మయూరాసనము:—చేతుల నేలమీఁద మోపి మోచేతుల నాభియిరుప్రక్కల నునిచి ముఖము పైకెత్తి రెండుకాళ్ళు

చాచి నమలి తోకవలెపైకెత్తి భ్రూమధ్యమండలి చిట్టించువును తిలకించుచున్న మయూరాననమగును.

19. టిట్టిభాసనము — పాదములు వెలికిలనుండ శిరస్సుపైఁగదియించి తలను గట్టిగ పాదములతో పట్టుకొని చేతులతోఁ బూనికగా నిలిచి ముడ్డిని పైకెత్తి ఆత్మావలోకన చేయఁగా టిట్టిభాసన మని చెప్పుదురు.

20. అర్భకాననము — గొంతుకూర్చుండి మోకాళ్లమీఁద తలపెట్టి మోకాళ్లను చేతులతో చుట్టిపట్టుకొని లక్ష్యానుసంధానము చేయఁగా అర్భకానన మని చెప్పుదురు.

21. కామదహనాననము. — కాలివేళ్ళు మడిచి భూమిమీఁద నిలిపి మోకాళ్ళక్రిందనూనక నుడిమలమీఁద పిఱుమలనుంచి కూర్చొని హంసదండముమీఁద చేతులనూని నిక్కి భ్రూమధ్యమందు లక్ష్యముంచి ఆత్మావలోకన చేయఁగా కామదహనానన మని చెప్పుదురు.

22. పూర్వతాణవాననము. — కాలివేళ్ళు మడిచి భూమిమీఁద నిలిపి మడమలు పిఱుదులును జేర్చి తలను చేతులతోను నడుమును మోచేతులతోను అదిమి పట్టుకొని నడుమును నిక్కించి భ్రూమధ్యమండలి ముక్తికాంతను చూచుచుండఁగా పూర్వతాణవానన మని చెప్పుదురు.

23. పశ్చిమతాణవాననము. — నేలమీఁద రెండుకాళ్లను జక్కఁగాఁ జాచి మోకాళ్లమీఁదఁ దలపెట్టి రెండుకాళ్లల బాటననేళ్ళును రెండుచేతులం బట్టికొని భ్రూమధ్యమందు దృష్టినిలిపి యుంచునది.

 అన్ని యాననములలోనను సుఖాననము పరమశ్రేష్ఠమైనది.

24. సుఖాననము.—అంతర బ్రహ్మదృశ్యములన్నియుఁ బరబ్రహ్మ స్వరూపమనియు, ఆపరబ్రహ్మస్వరూపమే తాననియుఁడలఁచి యేసగకల్పమును లేక, నిస్సంకల్పుఁడై బడలిక, జాడ్యము, నిద్ర, ఆయానము మున్నగునవి యేపరబ్రహ్మస్వరూపమున నుండుటచేతఁ గలుగవో యట్టియునికియే సుఖాననము. ద్రష్టృ, దర్శన, దృశ్యములు, (అనఁగాఁజూచువాఁడు, చూపు, చూడఁబడునది.—respectively) యేపరబ్రహ్మమందు లయ మగుచున్నవో, యట్టిపరబ్రహ్మమునందే దృష్టినిలుపవలెంగా ని యభ్యాసకులవలె భ్రూమధ్యమున లక్ష్యములు నిలుప రాదు. ఇదియ యమనస్క రాజయోగ లక్షణము.]

IV. ప్రాణాయామము.

ప్రాణాయామము ప్రాకృతప్రాణాయామమని వైకృతప్రాణాయామ మని కుంభకప్రాణాయామమని మూఁడు విధములు.

1. ప్రాకృతప్రాణాయామము=అజపరూపమంత్రయోగము.
(చూడుము—61 పుట.)
2. వైకృతప్రాణాయామము=ఎడమముక్కున వాయువును బూరించి సగభాగము కుంభకమందు నిలిపి కడమసగమును కుడిముక్కున రేచింపవలెను. మఱలఁ గుడిముక్కునఁ బూరించి సగము కుంభకమందు నిలిపి, కడమసగము నెడమముక్కున రేచింపవలెను. ఈతీరున యథాశక్తిగఁ బ్రాణాయామము చేయుచుండవలెను.
3. కుంభకప్రాణాయామము—మూలబంధ ఉడ్యాణబంధ జాలంధర బంధములఁ గావించి, వాయువును పూరింపక, రేచింపక ఏకరీతిని నిలుపుట.

 ప్రాణకము—ఉత్పత్తి; శ్వాసము—సంహారము; కుంభకము—స్థితి.
పూరించుట=ప్రాణవాయువును మూలాధారమునకుండి బ్రహ్మారంధ్రజ
రస్యంతమును ముఖమున నాశ్వాసముగ నుత్థాపనము చేయుట.
దీనిని కుండలిని పెంకలింతులు యనియు చెప్పవలెను.

శేచించుట=బ్రహ్మారంధ్రపరస్యంతము పూరించిన వాయువును మూల
ముఖమున నాశ్వాసముగ మూలాధారమునకుండి ఉత్పత్తి.
కుంభించుట=పూరించిన వాయువును గొన్ని నిమిషములు రెండుమూలకై లో
మూసి శేచించకుండ బ్రహ్మారంధ్రమందు అనగా కపాలకుపార
మందు నిలుపుట. ఇదియే ఊర్ధ్వకుంభకము.

అధోకుంభకము=శేచించిన వాయువును గొన్ని నిమిషములు రెండుము
క్కులుమూసి, పూరించకుండ మూలాధారమునందు నిలుపుట.
ఇదియే అధోకుంభకము.

 ప్రాణాయామము రెండుభాగములు.—కుడిముక్కును మూసియె
డనుముక్కుగుండ వాయువును లోపలికి బీల్చి, ఎడముముక్కు-
మూసి కుడిముక్కుగుండ వాయువును లోపలినుండి విడుచుట
పూర్వభాగము. ఎడముముక్కు మూసి కుడిముక్కుగుండ వాయు
వును లోపలికి బీల్చి కుడిముక్కుమూసి యెడముముక్కుగుండ
వాయువును లోపలినుండి విడుచుట ఉత్తరభాగము.

మూలబంధము=ఎడమకాలి మడమచేత గుడస్థానమును మూయుట.
ఉడ్యాణబంధము=కుడికాలి మడమచేత నాభిస్థానమును మూయుట.
జాలంధరబంధము=శలవంచి, గడ్డము తొమ్మిదం దుంచుట.

యోనిబంధము=కాలి మడమచేత గుడస్థానమును మూయుచు
అస్తానవాయువును ఊర్ధ్వముఖముగా పయికి పీల్చి యుండు
నది యోనిబంధము.

ఈవిధముగఁ బ్రాణాయామము నిత్యము నభ్యాసము చేయుటవలన
శరీరము తేలిక యగును. అభ్యాసము కానుకాను కేవలకుంభకమగును.

చేమటపట్టును. ప్రాణాయామము చేయుటవలన పైత్యము దగ్గు మొదలగు వ్యాధులు నెమ్మదించును. ఏవ్యాధియు నుండదు. భోజనానంతరమియభ్యాసము చేయగిట్టదు. తెల్లవారుజామునఁ జేయుట యుక్తము

Note.—యమ నియమాసనంబులు అభ్యసించిన పిమ్మటనే ప్రాణాయామ మభ్యసించవలయును. అట్లుగాక మున్నందుగాఁ బ్రాణాయామ మభ్యసించినచో హృదయవ్యాధులకుఁ గారణమగును. కావున జాగరూకత గలవారై యమనియమాసనంబులు ముందు అభ్యసించునది.

V. ప్రత్యాహారము.

జ్ఞానేంద్రియములనుగర్భేంద్రియములనుఅంతరింద్రియములను వాని వానివిషయములకుఁ బ్రోసేయక మఱలించుట ప్రత్యాహారము. ఈప్రకారము నిత్యము నభ్యసించిన నింద్రియములు స్వాధీనములగును. ప్రాణాయామమువలన వాయువు నిలిచినపు డింద్రియవ్యాపారములును నిలుచును. మనసు సైతమునిలుచును.

సోమేంద్రియములు

శ్రోత్రేంద్రియము.—(చెవి) వర్ణరూప ధ్వనిరూపములైన సకల శబ్దములను వినును.

త్వగింద్రియము.—(చర్మము) మృదువు కఠినము ఉష్ణము శీతము మొదలగు గుణములను తాఁకుటవలన గ్రహించును.

చక్షురేంద్రియము.—(కన్ను) పొట్టి పొడుగు లావు సన్నముగల రూపములను నలుపు తెలుపు పసుపు నీలము సునీలము యింద్రనీలము పీతము ఎఱుపు ఆకుపచ్చ మొదలుగాఁ గల రంగులుగల అనేకరూపములను జూచును.

జిహ్వేంద్రియము.—(నాలుక) ఉష్ణ పులుసు కారముతీపు చేదు వగరు అను రుచులను గ్రహించును.

ఘ్రాణేంద్రియము.—(ముక్కు) సుగంధ దుర్గంధములగు వాసనలను గ్రహించును.

- కల్పేంద్రియములు.
- వాగింద్రియము—(నోరు) శబ్దములను బలుకును.
 - పాణింద్రియము—(చేయి) ఇచ్చుట పుచ్చుకొనుట మొదలగుపనులు చేయును.
 - పాదేంద్రియము—(కాలు) నడుచుట ఎగురుట పరుగెత్తుట మొదలగు పనులు చేయును.
 - పాప్యింద్రియము—(గుదము) మలవిసర్జనము చేయును.
 - ఉపశ్లేంద్రియము—(యోని లేక శిశ్నము) మూత్రవిసర్జనము చేయును. సురతాదుల చేత నానందించును.
- అంతరింద్రియములు.
- మనస్సు—కోరికలను బుట్టించును.
 - బుద్ధి—నిశ్చయించును.
 - చిత్తము—ఆలోచించును.
 - అహంకారము—మూర్ఖముతోపనులు చేయించును.

ఈపదునాలుగు గింద్రియములను లేమలేమవ్యాపారములకుఁ బోనియక నిలుపవలెను. ఏసంగతివైన నాలోచించునప్పుడు మనస్సు ఆపనియందే నిలుచును. అట్టిసమయమున నెదుట నున్న వస్తువు కన్నులకుఁగనుపడదు ఇతరులు చెప్పుమాటలును వినఁబడవు. ఇది సర్వత్ర యనుభవమువలనఁ దెలియువిషయమే. అదే ప్రకారము మనస్సు పరబ్రహ్మస్వరూపమందులయ మైనఁ బదునాలుగు గింద్రియములును వ్యాపారశూన్యములై నిలుచును.

VI ధారణము.

మూలాధారము, స్వాధిష్ఠానము, మణిపూరకము, అనాహతము, విశుద్ధము, ఆజ్ఞేయము, సహస్రారము, సనైవకమలములయందు (అనఁగా చక్రములయందు) వానికి సధిదేవత లయిన గణపతి, సరస్వతి, శోడి బ్రహ్మ, లక్ష్మితోడి విష్ణువు, గౌరితోడి రుద్రుడు, ఈశ్వరుడు, సదాశివుడు, పరమార్థ (respectively) యనువాని నాయాస్థలముల యందు

ధ్యానించునపు ఖాయాచక్రములయందు మనస్సును నిలుపుటయే ధారణము. ఈ ప్రకారముగ నిత్యము నభ్యసించినచో శరీర మెట్లునిలిపిన అట్లు నిలుచును. అభ్యాసమందు చెమటపట్టును. మన స్పృహగి యుండును. వృత్తిరహిత మగును. వాయుపుయోక్త-రాకపోక లమడిన యొక జాము నిలిపిన సమర్థుడగును.

VII ధ్యానము.

ధ్యానము సమణధ్యానమనియు నిర్గుణధ్యానమనియు రెండువిధములు: -

1. సగుణధ్యానము.—హృదయవద్దమందు విరాట్పురుషుని నిలిపి మనస్సుచేత సమస్త వస్తువులను గల్పించి షోడశోపచారములను జేసి ధ్యానింప వలెను. పయినవ్రాసిన “నియమ” ముండలి యాశ్వరప్రణిధానలక్షణమును జూచుడు. (చూ—పుట. 70.)
2. నిర్గుణధ్యానము.—వీరాసనమున నుండి, చేతులను తొడలమీఁదనుంచుకొని నేత్రింబులు మూసి, “అహం బ్రహ్మస్మి” అను వ్యాఖ్యముచొప్పున, బర్హుహ్మస్వరూపమే తానని నిర్వికల్పనిష్ఠఁ గలిగి యుండుట. స్థూలసూక్ష్మకారణశరీరములు తానుగావని యుండుట. బుద్ధిపాత్రములు ఉపవాయువులు తానుగావనియు, బహుశాఖ గిందియములు తానుగావనియు, శరీరప్రాణేంద్రియము లకుఁ జానుపాత్రీ భవియు, నట్టిపాత్రీత్వమును వృత్తియేగతుక పరబ్రహ్మస్వరూపమే తా ననియు, సర్వదా బ్రహ్మనిష్ఠయై యుండుట.

ఇట్లు ధ్యానము చేయుట నిత్యము నభ్యాసము చేయఁగ నాత్మజ్యోతి దరిశన మిచ్చును. సత్యజ్ఞానానంద నిత్య నిర్మలాఖండ స్వరూపముగు పరబ్రహ్మమే తాననడి నిశ్చయము స్వామిభవవేద్య మగువాఁడనర్హకాల సర్వాతస్థులయందు ప్రారబ్ధనాశనపర్యంతము దేహవసానపర్యంతము నిర్వికల్పబ్రహ్మనిష్ఠఁ గలిగియుండుట నిర్గుణధ్యానము.

VIII. స మా ధి.

శ్లో॥ సవికల్ప నిర్వికల్ప సమాధి ద్వివిధా ఇతే

దృశ్య శబ్దాను విద్ధోయం సవికల్పః పునర్ద్విధాః

సమాధి సవికల్పమని నిర్వికల్పమని రెండువిధములు. అందు సవికల్పము దృశ్యానువిధసవికల్పమనిశబ్దానువిధసవికల్పమనిరెండు విధములు. ఈమూఁడును బాహ్యంతర భేదములచేత నాఱు విధములయ్యెను. సమాధి ముక్తికిమార్గము. ముముక్షువులకు సహజనిర్వికల్పసమాధియు సుఖాసనమును ముఖ్యములు.

సమాధి సవికల్పమని నిర్వికల్పమని రెండువిధములు:—

1. సవికల్పసమాధి. ఇది రెండు విధములు.

(1) దృశ్యానువిధసవికల్పసమాధి.

(2) శబ్దానువిధసవికల్పసమాధి.

2. నిర్వికల్పసమాధి.

ఇది బాహ్యంతర భేదములచేత నాఱువిధములు. వానివివరము.

1. బాహ్యదృశ్యానువిధసవికల్పసమాధి:—బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులనెడిక్రిమూర్తులు యిందాద్రిదేవతలు మనుష్యులు పశువులు పక్షులు క్రిమికీటకాదులు మొదలగుచేతనములును కొండలుగుహలు పర్వతములు మొదలుగాఁగల అచేతనములును నేత్రములకు గోచరములగు బాహ్యదృశ్యము లనకునమస్త చేతనాచేతనములును దన తెలివితెలుపునశించును గనుక నట్టిదృశ్యములకుఁగాను విలక్షణముడ ననియుఁ బరబ్రహ్మస్వరూపమే తాననియుఁ దలంచుట బాహ్యదృశ్యానువిధసవికల్పసమాధి యనఁబడును.

2. అంతరదృశ్యానువిధసవికల్పసమాధి :—తనయందు స్వభావము చేతఁ బుట్టునంతరదృశ్యములకు ననఁగా వృత్తులకుఁ దానువిలక్షణఁడననియుఁ బరబ్రహ్మస్వరూపమే తాననియుఁ దలంచుటఅంతర దృశ్యానువిధసవికల్పసమాధి యని చెప్పదురు.
3. బాహ్యశబ్దానువిధసవికల్పసమాధి:—బాహ్యశబ్దముల నెఱుఁగనమస్త నాముములకుఁ దాను విలక్షణఁడ ననియు నామరూపక్రియారహిత మగు పరబ్రహ్మస్వరూపమే తాననియుఁదలంచుచు ఆనందముననే దేలుచుండుట బాహ్యశబ్దానువిధసవికల్ప సమాధి యని తెలియునది.
4. అంతర శబ్దానువిధసవికల్పసమాధి:—అంతరశబ్దముల నెఱుఁగ నామ క్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యములు మొదలగువానికి ప్రణవనాదమందలి చిణీనాదము, చిణీచిణీనాదము, ఘంటానాదము, శంఖనాదము, వీణానాదము, తాళనాదము, వేణునాదము, భేరి నాదము, మృదంగనాదము, మేఘనాదములను దశవిధనాదంబులకుఁదాను విలక్షణఁడననియుఁ బరబ్రహ్మస్వరూపమే తాననియు దలంచుటఅంతరశబ్దానువిధసవికల్పసమాధియని చెప్పబడును.
5. బాహ్యనిర్వికల్పసమాధి:—పైనాలుగువిధములగు సవికల్పసమాధులయందును స్థిరమై అంతరబాహ్యములయందుఁ దనకంటె భిన్నమయిన దేదియుఁ దోచక పరబ్రహ్మస్వరూపముగనే కనుపించుట బాహ్యనిర్వికల్పసమాధి యనఁబడును.
6. అంతరనిర్వికల్పసమాధి:—తాను విలక్షణఁడ నెఱుఁగవృత్తియు లేక తానే పరబ్రహ్మ స్వరూపమనెఱుఁగ వృత్తియు లేక, యఖండపరిపూర్ణసచ్చిదానందపరబ్రహ్మస్వరూపమై తాను తానై యుండుట అంతరనిర్వికల్ప సమాధియని ప్రసిద్ధము.

(అనుభవమువలననే తెలిసికొనవలయును.)

ఈసమాధులయందు వాయువు పూర్తిగా నిలుచును. నిద్రకంటెనధికమయిన నుఖము కలుగును. సమాధినిష్ఠాగరిష్ఠునకు నన్నపానాదులయందుఁ గోరికయుండదు. బంగారము మట్టియు సమముగ నే తోచును. అతనికి శీతోష్ణములు, నుఖదుఃఖములు, జాతిమతములు, శాస్త్రములు, కర్తలు, నుండవు. భూషింపఁడు. కొట్టడు కొట్టఁబడఁడు. తిట్టఁడు తిట్టవడఁడు చక్రవిషయమున సహస్రారమందు సమాధిని గూర్చి వ్రాయఁబడును.

 మఱియు సంప్రజ్ఞాతసమాధియని అసంప్రజ్ఞాతసమాధియని రెండు విధములు. అందు—మనస్సు పూర్తిగా అయిక్యము కాకుండా పుండేస్థితిగల సమాధి సంప్రజ్ఞాతసమాధి యనియు మనస్సు పునరావృత్తిరహితముగా అయిక్యమయి బ్రహ్మనందమునమునిగి యుండేస్థితిగల సమాధి అసంప్రజ్ఞాతసమాధియనియుఁ జెప్పుదురు. సంప్రజ్ఞాతసమాధియందు ప్రజ్ఞ యుండును అసంప్రజ్ఞాతసమాధి యందు ప్రజ్ఞ లేదు. ఈయసంప్రజ్ఞాతసమాధియే అంతరనిర్వికల్ప సమాధి యని తెలియునది. యీరెంటికిని భేద మేమియు లేదు.

శ్రమలేక నిర్వాణప్రాప్తి కానేరదు. సకల ప్రాణులు మరణించుటయందు అత్యంతములగుండానో లేక అధోముఖముగామూలాధారముగుండానో లేక మరియేద్వారముననో బయలువెడలును. ఇట్టిసమాధులయందు అభ్యసించిన సమాధినిష్ఠాగరిష్ఠునకు కపాలకుహరము అనఁగా బ్రహ్మరంధ్రముగుండాత్యంత అంతరాత్య పరమాత్య బయలువెడలును. సమాధినిష్ఠుని శరీరము మంచితలలు గలిగియుండును. ఏస్త్రీచూచినను మోహించునట్లు ప్రకాశమానముగ నుండును. స్వప్రకాశము దానంతట అదే బయలువెడలును. చిత్తము ప్రాణవాయువుతో కూడా న్ముఘమ్ముతో కలియును చిత్త నిరోధమగును, అప్పుడు మనస్సునిలుచును,

Note—ప్రాణాయామముగాని సమాధులుగాని అభ్యాసములు జామువలన (Fainting) దించి చేయగిట్టరల. స్త్రీసంపర్కమువలన బలహీనము యిచ్చుదినునష్టములగును. స్త్రీసంపర్కము లేకుండ యెవఁగాభ్యాసము చేయువానికి శరీరమంతా సుగంధము వ్యాపించును. విశేషముగా స్త్రీసంపర్కము గలవానికి శరీరమంతయు దుర్వాసన యగును.

సమాధివిష్ణుములు--- రోగము, బడలిక, సందేహము, అజాగ్రత, సామరితనము, విషయలోలత్వము, తప్పతిభిప్రాయము, స్థిరము లేదు, బాధ, హీనత్వము, జాడ్యము, ఆయాసము, దగ్గు మొదలవాఁగలవి. ఇవియున్నప్పుడు సమాధులు చేయగిట్టదు. మున్నందుగా ప్రతిబంధములను నివర్తితముకొని సమాధినిష్ఠులకుఁబోవలయును

తత్త్వములు--- సాదము మొదలు మోక్షాశ్ల వఱకు లకాశము బీజము పృథివీతత్త్వము, మోక్షాశ్లు మొదలు గుడస్థానమువఱకు వకారము బీజము ఆపోతత్త్వము, గుడము మొదలు హృదయము వఱకు రకారము బీజము అగ్నితత్త్వము, హృదయము మొదలు భూమిధ్యమువఱకు యకారము బీజము, వాయుతత్త్వము, భూమిధ్యము మొదలు కపాలకుహరము వఱకు హకారము బీజము ఆకాశతత్త్వము అని తెలియునది.

పంచదశయోగాంగములు.

యమము, నియమము, త్యాగము, హాసము, దేశము, కాలము, అజనము, మూలబంధము, దేహసామ్యము, దృక్పిత్రి, ప్రాణాయామము, ప్రత్యాహారము, ధారణము, ధ్యానము, సమాధియని పదునైదు యోగాంగములు. అందు:—

1. యమము--- పృథివ్యాసస్తేజోవాయురాకాశముల నెనుపదవభూతిములన్నియుల నూహ్యధారణశరీరములు, శోభితత్వకృష్ణుర్నిహ్య

ఘ్రాణముల నెడుజ్ఞానేంద్రియములు, వాక్పాణిపాదపాయూ
పథల నెడు కర్తేంద్రియములు, మొదలగు బాహ్యదృశ్యము
లును; మనోబుద్ధి చిత్తాహంకారముల నెడు సంతేంద్రియ
ములు, ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానముల నెడుపంచప్రా
ణములు, నాగకూర్మకృకుర జేవదత్తధనుంజయుల నెడు
నుపవాయువులు, మొదలగు సంతరదృశ్యములును; పరబ్రహ్మ
స్వరూపనియు, ఆయవాజ్ఞానసగోచరమగు పరబ్రహ్మమే
తాననియుఁ దలంచుట యమమని చెప్పబడును.

2. నియమము—చతుర్దశేంద్రియములకును వానివానివిషయము
లకును దాను విలక్షణుడననియు, సచ్చిదానందస్వరూపుడ
ననియు, సత్వరజస్తమోగుణసంబంధములై నవృత్తులు లేని
వాడననియు, బ్రాహ్మణక్షత్రియవైశ్యశూద్రుల నెడుజాతు
లు లేనివాడననియు, స్థూలసూక్ష్మస్వరూపములు లేనివాడ
ననియు, బేరులేనివాడననియు, గనుక నే నామరూపక్రియా
రహితుడననియుఁ దెలిసికొని, సర్వకాలసర్వావస్థలయందు
ను బ్రహ్మానందములో మునిగియుండుట.

3. త్యాగము—శరీరము యంద్రియములు మనస్సు ప్రాణములు
మొదలుగాఁగలవి తానుగాననివానియందభిమానము వదలి
యుండుట; సంకల్పరాహిత్యము.

4. మానము—“యతోవాచోనివర్తంతే అపాస్యమనసాసహ”
మనస్సుతోఁగూడఁ బరబ్రహ్మమును జెందనేరక వాక్కులు
మఱలుచుండును; అట్టి పరబ్రహ్మమునందే మనస్సును మగ్న
ముచేసియుండుట. మనస్సు పరబ్రహ్మమునుజూడనేరదుగాని
పరబ్రహ్మమందై కృమగును; అనఁగాఁబరబ్రహ్మమేతానగును.

బ్రహ్మ విద్య.

“పరా ప్రాణమయీ ప్రోక్త పశ్యతీచ మనోమయీ
మధ్యమాయాద్రియాణ్యాహుః వై ఖరీవాగిత్స్యతాః”
వాక్కులు నాలుగువిధములు:—

- (1) పరావాక్కు=సంకల్పము పుట్టుట.
- (2) పశ్యంతివాక్కు=సంకల్పమును వెలువరించుట.
- (3) మధ్యమవాక్కు=దంతతాలోష్ఠ వ్యాపారము
లతోఁ గూడినది.
- (4) వై ఖరీవాక్కు=బిగ్గటగా మాటలాడుట.

ఈవాక్కులు దిగువనుండి యొకటి కంటి యడఁగిపోఁగా
జవలకు నిలిచెనుపరావాక్కుకూడ లేనప్పుడుబ్రహ్మానందము
కలుగును. అట్టిస్థితియే మానము. విశ్రాంతిగా నుండుట.
మాటలాడినచోఁ జెప్పినమాటలను జ్ఞప్తి నుంచక, యేసంక
ల్పమును లేక, నిస్సంకల్పుడై యుండుట.

5. దేశము—ఏప్రదేశమునందు మనసును నిలిపిన నిందియసంబం
ధములగు వికారములు లేనిదియు, సుఖదుఃఖములు జనన
మరణములు తాపత్రయములు మొదలుగాఁగలవి లేనిది
యు, సర్వకాలసర్వావస్థలయందును సత్యమై నిర్తలమై
శ్రేష్ఠమై సచ్చిదానందస్వరూపమగునదియును బెద్దలచేతఁ
దెలియఁదగినదియు నవాఙ్మనసగోచరంబునగు పరబ్రహ్మము
తెలియునో, యట్టిప్రదేశమే యేకాంతస్థలము. ఈసంగతిని
బెద్దలవలనఁ దెలియఁజాలక బహుజను లేకాంతదేశమననిర్జ
నప్రదేశమనియు నట్టడవియనియుఁ దలంచి యడవులకేగి త
పస్సుచేయుదురు. గుహలకేగెదరు. అట్లుపారఁబడక యేకాం
తదేశమును జక్కఁగఁ దెలిసికొనవలెను, అదియే యాత్మ

గుహ యని చెప్పుదురు. అదియె యింద్రోయోని. అట్టియోనియందు రమించిన నిరంతరసుఖముకలుగును. అట్లుచేయక యడవికిఁబోయినను, లేక గుహలలోఁ గూర్చుండినను మనసుమాత్రము నిలువక విషయములకుఁ బోవుచుండును. మనసు నిస్సంకల్పమయినయెడ నడవులతోడను, గుహలతోడను బ్రయోజనము లేదు.

[చూడుము—చక్రవిషయము:-సహసారము]

6. కాలము—ప్రపంచవ్యవహారమందు నలఁ గాలనియమములేక యుండుముగాఁ బ్రకాశించు పరబ్రహ్మమే కాలము. యోగి, యట్టికాలస్వరూపము తానై పశ్యయకాలములకును లోఁబడక యేకరీతిగాఁ బ్రకాశించును.

7. ఆసనము—

(1) సుఖాసనము—పరబ్రహ్మస్వరూపము తానై యున్నప్పుడిందియములకు వ్యాపారము లేదు. నిద్రాయలజడిమొదలగునవియును లేవు. కావున నాపరబ్రహ్మస్వరూపము తానై యుండుట.

(2) సిద్ధాసనము—ఆస్తే, జాయతే, వర్జతే, పరిణమతే, అపక్వీయతే, వినశ్యతే, అనుషడ్వికారములును లేనిపరబ్రహ్మము నపరోక్షజ్ఞానదృష్టిచేతఁ జూచి దానియందైక్యమైనతోడనే యణిమాద్యప్రసిద్ధులును గలవాఁడగుట.

8. మూలబంధము—అన్ని బంధములకును మూలమైనది. పరిపూర్ణావలోకనమైనమాత్రముననే నమస్తమునకును గారణమైన యీబంధము వీడును.

9. దేహసామ్యము—నముద్రమునందు నమస్తనదులు, మురుగుకాల్వలు, మొదలగునవి యన్నియుం గలసి యభేదముగ

నున్నట్లు బ్రహ్మానందమనెను సచలసముద్రమునందు నింది
యములు, వానివిషయములు, నరిషడ్వర్గమును మొదలుగా
గలవన్నియుఁ జేరి, వానిరూపములంబాసి పరిపూర్ణమందై
కృమగుచున్నవి. అప్పుడు స్థూలసూక్ష్మకారణ మహాకారణ
ముల నెడుశరీరభేదములు లేక రూపనామకీయారహితమైన
పరబ్రహ్మస్వరూపమనెనుపరిపూర్ణ మంతటనుండియుండును

10. దృక్పీతి—లక్ష్మ్యములలో శ్రేష్ఠమగు శాంభవీలక్ష్మ్యముచేతఁ
బరబ్రహ్మమందే తదేకనిష్ఠగా దృష్టిని నిలుపుట.

(1) బాహ్యలక్ష్మ్యము= శోత్రోత్పత్తిక్షుర్జిహ్వహూఁగా
ములనెను జ్ఞానేంద్రియములయొక్కయు, వా
క్పాణిపాదపాయూపస్థలనెను కర్తేంద్రియముల
యొక్కయు, విషయములగు శబ్దస్పర్శరూపరస
గంధవచనదానగతున విసర్జనానందములయందు
లక్ష్మ్యమును నిలుపుట.

(2) అంతర్లక్ష్మ్యము=మనో బుద్ధి చిత్తాహంకారముల
యొక్కవృత్తులగు సంకల్ప నిశ్చయ చంచలకర్త
వ్యములయందు లక్ష్మ్యము నిలుపుట.

(3) మధ్యలక్ష్మ్యము=అంతర బాహ్యమధ్యలక్ష్మ్యము=బా
హ్యేంద్రియవిషయములుఅంతరింద్రియవిషయ
ములయందు లక్ష్మ్యమును నిలుపుట.

(4) పశ్చాత్త=శోత్రోత్పత్తిక్షుర్జిహ్వహూఁగాములనెను జ్ఞా
నేంద్రియములు మనస్సులయందు లక్ష్మ్యమును
నిలుపుట.

(5) శాంభవి=పైనాలుగులక్ష్మ్యములను సమష్టిగాఁ జేర్చి
యంతర బాహ్యములయందుఁ బ్రకాశించు పర

బ్రహ్మస్వరూపమునందు లక్ష్యము నిలుపుట. ఇది
యన్ని లక్ష్యములలో శ్రేష్ఠము.

11. ప్రాణాయామము—శ్లోత్రోత్పత్తిక్షయజ్ఞహృత్పూర్ణము లనెడు
జ్ఞానేంద్రియములును వానివృత్తులగు శబ్దస్పర్శరూపసంగం
ధంబులును, వాక్పాణిపాదపాయూషస్థలనెడుకర్మేంద్రియంబు
లును వానివృత్తులగు వచనదానగమనవిసర్జనానందములును
మనోబుద్ధి చిత్తాహంకారంబులనెడునంతఃకరణ చతుష్టయం
బును, వానివృత్తులగు సంకల్పనిశ్చయచంచలకర్తృత్వము
లును బ్రాణాపానవ్యానోదానసమానంబులనెడు పంచప్రా
ణంబులును, నాగకూర్మకృకరదేవదత్తధనుంజయు లనెడు
నుపవాయువులును బరబ్రహ్మస్వరూపమనియు ఆపరబ్రహ్మ
స్వరూపమే తాననియుఁ దలంచుట. అట్లు తలచునేని పైనఁ
జెప్పినవృత్తులన్నియు నశించును. “యద్వృత్త్యంతన్నశ్యమ్”
అనునట్లు కనుపడు పదార్థజాలమంతయు నశ్యమగునని
యెంచి విలుసయందు విటకత్తైకువలె మనస్సును బరబ్రహ్మ
స్వరూపమందైక్యము చేయుట.

12. స్రాత్యాశరమి—సద్గుణములను దుర్గుణములను బరబ్రహ్మ
స్వరూపముగాఁ దలంచుట.

13. ధారణమి—మనస్సు దేనిని సంకల్పించునో, దేనిని జూచు
నో, యాతలఁచినది, చూచినది యంతయుఁ బరబ్రహ్మస్వ
రూపమని హృదయమందు నిశ్చయముగ నిలుపుట.

శ్లో! “యద్యత్పశ్యతి చక్షుర్భ్యాం తత్తదాత్మేతిభావయేత్
యద్యత్స్పృశతి వాస్తాభ్యాం తత్తదాత్మేతిభావయేత్
యద్యచ్ఛృణోతి కర్ణాభ్యాం తత్తదాత్మేతిభావయేత్”

తైత్తిరీయబ్రహ్మసూత్రం.

కన్నులచేతఁ జూడఁబడునది చేతులచేత, దాకఁబడునది
చేవులచేత పినఁబడునది యాత్మస్వరూపమని భావింపవ
లెను. నాసికచేత వాసనచూడఁబడునది నాలుకచేతరుచి
చూడఁబడునది ఆత్మయని భావించవలెను. యిందువలన
అణిమ మహిమ లఘిమ గరిమ సాప్తి సాకామ్యము
వశిత్వము యీశత్వములను అష్టసిద్ధులు లభించును.

Note—ప్రపంచమందు యోగి పిచ్చివానివలెను చెవిటి
వానివలెను మూగవానివలెను తెలివిలేని
వానివలెను యుండును. ఆతంజే సిద్ధయోగి
యని తెలియునది.

14. ధ్యానము—స్థూలనూత్నకారణశరీరములు, శోతత్వక్షతు
జ్జిహ్వస్థూణిములనెడు జ్ఞానేంద్రియములు వాక్పాణిపాదపా
యాపనలనెడు కర్మేంద్రియములు, మనోబుద్ధిచిత్తాహం
కారములనెడు సంతరింద్రియములు ననుసంపదనాలు గింద్రి
యవిషయములు, ప్రాణాపానవ్యానోదానసమానములనెడు
పంచప్రాణములు, నాగకూర్మ కృకురదేవదత్తధనుంజయు
లనెడునుపవాయువులు, మొదలగు దృశ్యములు నేనుగాను,
వీనిని దెలిసికొనెడుదృక్స్వరూపుడను, సాక్షిని. అనియెం
చి, పట్టు తప్పక యుండుట.

15. సమాధి—సర్వకాలములయందు ననఁగా భూతభవిష్యద్వర్త
మానకాలములయందు లేక అహంకారాత్మకతయందును;
సర్వావస్థలయందు ననఁగా జాగ్రత్స్వప్న సుషుప్తి తురీ
యములనెడుశాలు గవస్థలయందును సమస్తము బ్రహ్మస్వ
రూపమేయని యెల్లప్పుడు దర్శించెనేని సమస్తవికారములు
ను రహితమగునవాజనిర్వికల్ప నిష్ఠ యగును.

చక్రవిషయము.

ప్రత్యక్షముగ కనుబడెడి యీస్థూలదేహమును మూలాధారము నుండిక పాలకుహరమునఱకువీణాదండమువలెనొక వెన్నెముక యుండును.

“దేహస్య పశ్చిమే భాగే వీణాదండ స్వరూపభృత్
దీర్ఘాఙ్ఘ్రి మూర్ధపర్యంతం బ్రహ్మదం డీతి కథ్యతే”

ఉత్తరగీత.

శరీరముయొక్క వెనుక భాగమున వీణాదండమువలె శిరస్సు, పర్యంతమును వెన్నెముక యున్నది. దానినిబ్రహ్మదండి యని చెప్పుదురు.

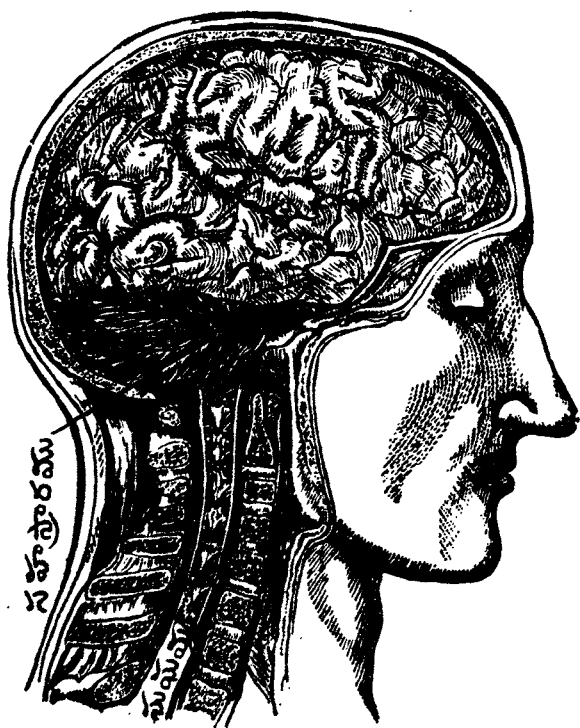
“తస్యాంతే సుషిరం నూత్నం బ్రహ్మనా డీతి సూరిభిః
ఇడాపింగళయో ర్భ్యో సుషుమ్నా నూత్నరూపిణీ”

ఉత్తరగీత.

వెన్నెముకమధ్యను గొట్టమువలె నూత్నరూపముగ నుండు రంధ్రమును బ్రహ్మనాడి యందురు. అనాడి ఇడాపింగళనాడులకు మధ్యనుండినదై సుషుమ్న యనుపేరఁ బరగుచున్నది ఈసుషుమ్నయే బ్రహ్మజ్ఞైక్యప్రతిపాదక మైనది గనుక బ్రహ్మనాడి యని చెప్పఁబడును. ఈసుషుమ్నకు తర్గతముగాకుండ లిసేశక్తి గలదు.

ఈవీణాదండమునకు వీణకు మెట్లువలెనే యొకటిమీఁద నొకటిగా ముప్పదిమూడు పూసలుండును. అందు మొదటియేడిటినే మెడపూస లనియు కడమ యిరువదియాటిటిని వెన్నెపూస లనియుఁ జెప్పుదురు. యీ వెన్నెముకకే బ్రహ్మదండి మేరువు ననుపేరులు ఈపూసలసమ

నాశముండును. అదియే సుషుమ్నానాశము. ఈనాశముగుండ సుషుమ్న అధోముఖముగ మూలాధారమునకువచ్చి మనస్సును విషయములకు పోవునట్లుచేసి తానుతిరుగా యూర్ధ్వముఖముగా వ్యాపించుచు వెన్నుపూసలను మెడపూసలను దాటి పెద్దనాశముతోఁ గలియును. ఈపెద్దనాశమునకే బ్రహ్మరంధ్రమని పేరు. ఈసుషుమ్న సర్వాకారముగా నున్నందున వెన్నుపామని చెప్పుదురు. ఈసుషుమ్న కడుకోమలమైనదియు బహుమృదువైనదియును గావున నేయపాయమును గలుగకుండ శిరస్సునందలి కపాలకుహర మనెడిదట్టమయిన యెఱుకలపెట్టెలో నిమగ్నబడి యతిజాగ్రతతోఁ గాపాడవలసినదైను. ఈసుషుమ్న యుండెడుస్థానము బ్రహ్మరంధ్రము, ఇదియే పాగ్గాధారము.

 వెన్నెముకయందుండెడిముప్పదిమూడుపూసలనేముప్పదిముగ్గురు దేవతావరులనియు శరీరమందలిముప్పదిమూడుకోట్లరోమంబులే ముప్పదిమూడుకోట్ల దేవతలనియుఁ జెప్పుచున్నారు. ఇందు(డు); బ్రహ్మ అష్టవసువులు 8, ఏకాదశరుదులు 11 ద్వాదశాదిత్యులు 12 మొత్తమున ముప్పదిముగ్గురు దేవతావరు లనియు తెలియనది. శరీరమున నుండుముఖ్యములైన నూలునాడులలో నెక్కిక దానికి నూజేసి శాఖానాడులును అందొక్కొక్క శాఖానాడికి 72000 సూక్ష్మ నాడులును గలవు.

నాడులనేకముగాఁగలవు. అందుముఖ్యములగుపదింటినివివరించెద—

1. సుషుమ్న—అతికోమలమును సుకుష్మరమునై, యిడాపింగళలనునాడులతో మూలాధారమునుండి యూర్ధ్వముఖముగాఁ బోయి “కుండలీశక్తి” యనుపేరితోఁ గపాలకుహరమునఁబ్రవేశించియచటనుండి నాలుకకొనకుఁజేరి “సరస్వతి” యను పేరిటఁ బ్రసిద్ధమగుచున్నది. ఈసుషుమ్న మూలాధారమునుండి సహస్రారముదనుక వ్యాపించుచుపశ్చిమాభిముఖమై భూమధ్యమందు నిడాపింగళానాడులతోఁగలిసి యుండును. ఆస్థానమే “త్రివేణీసంగమము” “త్రికూటము” “అజ్ఞాచక్రము” ననిచెప్పబడును. సుషుమ్న తెల్లనిరంగు గలది గాన “శుక్లనాడి” యని, పరబ్రహ్మమును గుఱించిన జ్ఞానమునకు సాధకముగావున “బ్రహ్మనాడి”యనియును జెప్పబడును.

 ఉత్తరదేశమునందు కాశీమహాక్షేత్రమునకు సమీపమున ప్రయాగ (Allahabad) లో సరస్వతిగుప్తగామినిగానున్నది. అటులనే సుషుమ్నయును గుప్తగామిని యని తలంచునది.

2. ఇడ—ఎడనుముక్కునందుండి వాసనలను గ్రహించును. ఇదియె చంద్రనాడి. ఈనాడి ముక్కునందుండి కపాలముదనుక పోవును గనుక వాసనలను గ్రహింపజేయును. (*Olfactory nerve*)
3. పింగళ—కుడిముక్కునందుండి వాసనలను గ్రహించును. ఇదియె సూర్యనాడి. ఈనాడియు ముక్కునందుండి కపాలముదనుక పోవును గనుక నిదియు వాసనలను గ్రహింపజేయును. (*Olfactory nerve*) ఈయిడా పింగళనాడులును ఘమ్నలోఁ గూడనాధారచక్రమునందుండి యూర్ధ్వముఖముగాఁ బోయి భ్రూమధ్యమందుఁ జేరి “గంగా” “యమునా” యను పేరులు గలవియగును. వీనివలననే పాగ్రావాయువునకు సంచారము కలుగును. గంగాయమునానరస్వతులు కలియుస్థానముగనుక భూమధ్యమునకుఁ ద్రివేణీసంగమ మనుపేరు కలిగెను.
4. పూషాలము. } అను నాడులు రెండును చెవులలోపలినుండి
5. అలంపూష. } కపాలమువలకును పోవును గనుక నివిశబ్దము లను గ్రహింపజేయును. ఈనాడులు లేనిచో శబ్దమునువినఁ జాలము. (*Auditory nerves*)
6. గాంధారి } అను నాడులు రెండును గన్నులలోపలినుండి
7. హస్తజిహ్వ } కపాలమువలకును పోవును; గనుక రూపము లను గ్రహింపజేయును. (*Optic nerves.*)
8. కుహూనాడి—గుదస్థానమున నుండి మలమును విడచు నట్లు చేయును.
9. సిసీవాలీనాడి—గుహ్యస్థానమందుండి మూత్రమును వదలు నట్లు చేయును.
10. రక్తాహ్వయనాడి—గుహ్యస్థానమందుండి శుక్లశోణితములను ఘ్రేణలఁ గొట్టును. లింగలేపనము కలుగజేయును.

చెవులు కన్నులు ముక్కునాలుక—వీనినుండి యేడునాడులు మేదస్సు (brain.) నడుమ సుషుమ్నతోఁ గలియును. ఆస్థానమునే “బ్రహ్మరంధ్ర” మనియు “సప్తపథ” యనియు జెప్పదును. అచ్చటనే సహస్రారముండును. శ్రోత్రచక్షుర్జిహ్వఘ్రాణములనుండిపోవునాడులు కలియుస్థానము గనుక దీనినే “చతుష్పథ” మనియు “శృంగాటక” మనియుంజెప్పదురు.

బ్రహ్మరంధ్రము—భూపతనమైనతోడనే బిడ్డలకు నడినెత్తిన మృదువైనగుంట యొకటియుండును. ఆగుంటకు దిగువతెట్టున నొక కమలముండును. దీనికే సహస్రారకమల మని పేరు. శిశువు గర్భములో నున్నప్పుడు యీకమలము వికసించియుండును. ఆకారణముననే గర్భములోనిబిడ్డలకు నేడనమాసము మొదలుభూపతనమువఱకుజ్ఞానము మెండై, భూపతనమయిన తోడనే యజ్ఞాన మనెడిమాయ యావరించి, యీకమలము ముకుళించుకొని పోవును. గర్భములోనున్నప్పుడు శ్రోత్ర త్వక్చక్షుర్జిహ్వఘ్రాణములయందు ఆత్మ విస్తరించలేదు. కావున ఆయింద్రియములయొక్క విషయములున్ను లేవు. బ్రహ్మరంధ్రమునుండియేజ్ఞాననేత్రముద్వారాశిశువు గర్భములోనుండియును సమస్తమును తెలిసికొనగలడు. నాభివద్ద నుంచివచ్చెడి తీగెగుండా తల్లిభుజించినపదార్థములయొక్క రసమును అనుభవించగలడు. బ్రహ్మరంధ్రముగుండా ఆత్మ సూలశరీరములో ప్రవేశించును. మొదట యేద్వారమున ప్రవేశించునో ఆద్వారముననే తిరుగ వెడలుటయే యుక్త మార్గమని పెద్దలు తలంచెదరు.

 భూపతనమైనది మొదలు బిడ్డలకు మామనజమురు పెట్టి పసుపు రాచుట యాచారమని సర్వత్ర తెలిసిన విషయమే. ఇట్లు దినదినమును జమురు రాయరాయ బిడ్డలకు నడినెత్తిన నుండెడి గుంటపూడి కనుపడకుండును. పంజెందు సంవత్సరములకు నెముకలన్నియు నతుకుకొని తల గట్టిపడును.!

 సహస్రార కమలమునకే “బ్రహ్మరంధ్ర”మనియు, ఆకమలము యొక్క మధ్యనుండెడి నాళమునకే “సుషుమ్నా” నాళమని యుం బేరులు.

 బ్రహ్మరంధ్రము పదియవద్వారమని చెప్పెదరు.

“పుర మేకాదశద్వారమ్”

కతోపనిషత్.

కన్నులురెండు, చెవులురెండు, ముక్కురంధ్రములురెండు, నోరు, మలమూత్రద్వారములురెండును, నాళద్వారము, బ్రహ్మరంధ్రము-- పదునెకండుద్వారములు.

“నవద్వారంతు ప్రత్యక్షిం దశమం మనఃచ్యుతే
మనోద్వారే స్థితంగోవ్యం గురువాక్యేన లభ్యతే
గురుర్భువన జ్ఞాతవ్యం నాన్యథా గ్రంథకోటిభిః॥”

నవద్వారములు కనుబడుచున్నవి. దశమద్వారమగు మనోద్వారముగోవ్యముగనున్నది. గ్రంథములుచదివితే తెలియదు. గురువువలననే తెలియవలెను.

పదిద్వారములని చెప్పినప్పుడు నవద్వారములును బ్రహ్మరంధ్రమును గూడి లెక్కకువచ్చును.

మూలాధారంబునకు నెనిమిదంగుళములమీఁదనుషుమ్నా నాళము ననుసరించి నాడీచక్రమున్నది. అనాడీచక్రమునుండి కుహూనాడి సిద్ధి వాలీనాడిరక్తాహ్వయనాడి యనుమూఁడునాడులునథోముఖన్యాయసము

గలవై యుండును. ఆనాడీచక్రమునుండి యనేకనాడు లూర్ధ్వముఖ వ్యాపనముగలవై యుండును. నాడులకుఁ గూడలిస్థానమై వానిలోఁ గొన్నిటి నధోముఖముగను గొన్నిటి నూర్ధ్వముఖముగను వ్యాపింపజేయు మధ్యస్థానము గనుక నాడీచక్రమని చెప్పబడును. అొమ్మెముకకును వీణాదండమునకును మధ్యను అధోముఖముగా వ్రేలాడుమాంసపిండమునే హృదయమని చెప్పుదురు. ఇదియే హృత్పిండరీకము. ఇందు జీవాత్మయుండును. మేదస్సునుండియే సుషుమ్నా నాళద్వారమున నిక్కడికి నాడులు వచ్చును. మఱియు యూసుషుమ్న మూలాధారము నుండి తిరిగివెళ్లనపుడు తనలోడ నుండియు ఇడ పింగళి యనునిరుచేడియల నిరుప్రస్కల నిడికొని నూలునాడులతో ననాహతమునకువచ్చి యానూలునాడుల నక్కడ విడిచి యూర్ధ్వముఖవ్యాపియై శిరస్సునకుఁ బోవును. మఱియుఁ బసిబిడ్డలు గర్భములోనున్న కాలమందుఁ దల్లి భుజించిన యన్న పానాదులరసమును నమనాభియందుఁబడెడి తీగగుండ గ్రహించి యందువలన నృచ్ఛబొందెదరు. భూవతన మయినతోడ్తోడన నాతీగెను గోయుదురు. గర్భమందున్న కాలములో వాగ్విద్రయవ్యాపారములేదు. నోటితోఁ గుటయునులేదు. ఈతీగయే రసగ్రహణమున కాధారము. ఈనాభినాళమును నవద్వారములకంటె మించిన యొక ద్వారమున చెప్పుదురు.

శ్రేణు మనన నిదిధ్యాసలును, శమ దమ ఉపరితి తిత్తిక్ష శ్రద్ధ సమాధానములను పద్మణసంపత్తియును, సర్వభూతదయాసంతేష్వమును, యమనియమంబులును, గలిగినచో సహస్రారకమలమువికసించితోడ్తోడన విజ్ఞానము కలుగును. అందువలన ముక్తియును గలుగును. ఇంద్రియ సుఖమే పరమార్థము కాదు. కనుక విషయములకు లోబడక విజ్ఞానమును సంపాదించవలయును.

వీణకు తండ్రిలవలె నీవీణాదండమునకు గుదస్థానమునుండికపాలము వఱకు నొకటిమీఁద నొకటిగా మూలాధారముస్వాధిష్ఠానము మణి

పూరకము అనాహతమువిశుద్ధముఆజ్ఞేయముసహస్రారము ననెడుసప్త చక్రంబులు గలవు. అందు మొదటియాఱును షట్కమలములనియెన్నఁ బడును. సుషుమ్నానాడి యాయాఱుకమలములగుండ సంచరించును గనుక నీయాఱుకమలములకును సుషుమ్నానాళమందలి నాడులతో సంబంధము గలదు. అనుభవమున నీవిషయము యోగులకుఁ జక్కఁగాఁ దెలియును.

Note---ఈమూలాధారాది కమలములు స్థూలశరీరమునందు మాత్రమే కలవు. సూక్ష్మశరీరము కారణశరీరము మహాకారణశరీరములందు కనుబడవు. మఱియు స్థూలశరీరమునందయినను కోసితే కనుబడవు. కుండలినీశక్తిని నిదురలేపి పెకళించి చూచితే అనుభవమునకు గోచరమగును. ఇందలి యేడుచక్రంబులకును యేడుగ్రహములకును సంబంధమని తెలియునది.

 మూలాధారచక్రముయొక్క అగ్రకోణమందు అనఁగా మధ్యను కుండలినీశక్తియుండును. మూలాధారమునకు అధోకుండలియని యుభ్రూమధ్యమునకు ఊర్ధ్వకుండలియనియు చెప్పుదురు. విషయలోలులయియుండు జనులందరికి మూలాధారమగుదు కుండలినీశక్తియొక్కతలయుభ్రూమధ్యమందుతోకయునుండును. మనస్సు అధోముఖివ్యాప్తియైయుండును. విజ్ఞానముఁ గలవారికి భ్రూమధ్యమందుకుండలినీశక్తియొక్కతలయు మూలాధారమందుతోకయునుండును. ఈకుండలినీ సర్వాకారమని చెప్పుదురు.

షట్కమలములు

1. మూలాధారము—స్థూలశరీరంబునందు గుదస్థానమునకంటె రెండంగుళంబులమీఁదను లింగస్థానమునకంటె రెండంగుళంబులుక్రిందను అగ్రకోణము అధోముఖముగాఁగల

మూడుకోణంబులతో రీరమునకు మధ్యనుమూలాధారచక్రమున్నది అందు నాలుగుదశములుగల కమలముండును. వ శ ష స అనెడునాలుగునుబీజములు. ఈకమలమునకధిపతియగుగణపతికిఅజపాగాయత్రీమంత్రజపమున 600 హంసలు సమర్పింపఁబడును. ఇది పృథివికి స్థానము గాన దీనికిని ముక్కునకును సంబంధము. ఇది మలవిసర్జనకుఁ గారణము.
(చూడుము—హంసవిషయము.)

2. స్వాధిస్థానము—మూత్రద్వారమందు ఆఱుదశములు గల కమలముండును. బ భ మ య ర ల అనెడునాలుగును బీజములు; ఈకమలమునకధిపతియగు సరస్వతితోఁగూడియుండు బ్రహ్మకు అజపాగాయత్రీమంత్రజపమున 6000 హంసలు సమర్పింపఁబడును. ఇది జలమునకు స్థానముగానదీనికిని నాలుకకును సంబంధము. ఇది మూత్రవిసర్జనకును శుక్లశోణిశముల విసర్జనకును గారణము.

3. మణిపూరకము—నాభియందుఁ బదిదశములు గల కమలముండును. డ థ ణ త థ ద థ న ప ష అనెడుపదియును బీజములు. ఈకమలమునకధిపతియగు లక్ష్మితోఁగూడియుండు విష్ణునకు నజపాగాయత్రీ మంత్రజపమున 6000 హంసలు సమర్పింపఁబడును. ఇది అగ్నికిస్థానము గాన దీనికిని గన్నులకును సంబంధము. ఇందలియగ్ని భుజించిన సమస్తపదార్థములను జీర్ణముచేయును. ఇదియె చిత్తమునకు స్థానము.

4. అనాహతము—వక్షస్థలమందు అొమ్మైముకకును వీణాదండమునకును మధ్యనుండెడిహృత్పద్మము. ఇది పండ్రెండుదశములు గలకమలము. క ఖ గ ఘ ఙ చ ఛ జ ఝ ఞ ట ఠ

అనెను పండ్రెడును బీజములు. ఈకమలమున కధిపతి
యగుపార్వతితోఁ గూడియుండుదున్నకు అజపగాయత్రీ
మంత్రజపమున 6000 హంసలు సమర్పింపఁబడును. ఇది
వాయువునకు స్థానము గాన దీనికిని త్వగింద్రియమునకును
సంబంధము. ఇదియె ప్రాణవాయుసంచారమునకును అహం
కారమునకును స్థానము.

“పద్మకోశప్రతికాశం హృదయం చా ప్యథోముఖం
అథో నిష్ఠావితస్త్వాంతు నాధ్యా ముపరి నిష్ఠతి
హృదయం త ద్విజానియా ద్విశ్వస్త్వాయతనం మహత్”
వైవిరీమోపనిషత్.

కంఠమునకుఁ గ్రిందుగను బాష్టినకు జానెను
మీందుగ నుండి యథోముఖముగా ప్రేలాను
మాంసపిండమగు హృత్పద్మమందఁ బరమాత్మ
యున్నాఁడు.

“అనాహతస్య శబ్దస్య తస్య శబ్దస్య యో ధ్వనిః
ధ్వనే రంతర్గతం జ్యోతి ర్జ్యోతి రంతర్గతం మనః
తస్మాన్ విలయం యాతి తద్విష్ణోః పరమా పదం”॥
ఉత్తరగీత.

కొట్టబడకయే మోగించుచుండెను అనాహతమందు
శబ్దము పుట్టును. ధ్వని యుండుటవలన శబ్దము
కలుగును. ధ్వనియందు వెలుగును, ఆవెలుగు
నందు మనస్సు నున్నది. మనోలీన మైనచో
ముక్తికలుగును. దీనినే యమనస్క మనియుఁ
జెప్పుదురు.

మనసును స్వాధీనము చేసికొనుటకుమున్నందుగాననాహితమందు దృష్టిని నిలిపినచో శబ్దమంతయు నణగిప్రణవనాదమనుధ్వని వినఁబడును. అట్టులభ్యాసము చేయంతేయనుబ్రణవనాదము తగ్గి స్వప్రకాశము కనఁబడును. దీనినే ఆత్మజ్యోతి యని చెప్పుదురు. పిమ్మట హిరణ్మయకోశ మగు మనస్సుయొక్క నిజమగుస్వరూపము తెలియును. అప్పటికిని సాత్వికాహంకార ముండును. మనస్సు పరబ్రహ్మమును జూడలేకపోయినను బరబ్రహ్మమందైక్యమగును. ఈచక్రమందుఁ గొట్టఁబడకయే దశవిధప్రణవనాదములు మోగుచుండును గనుక యీచక్రముఅనాహితచక్రమని చెప్పఁబడుచున్నది. ఈనాదానుభవము యోగాభ్యాసముగలవారికే తెలియును. నాద మనఁగా మూలాధారమునుండి హృదయమునఁబుట్టిన సంగీతధ్వని. కుండలీయోగముచేత నాదబ్రహ్మమును లేపియీ సందమను జెందవలయును.

5. విశుద్ధము. — కంఠస్థానమందుఁ బదియాలుదశములు గల కమల ముండును. “అ ఆ ఇ ఈ ఉ ఊ ఋ ౠ ఌ డి టి లి ణి” అనెడి పదునాలుగు బీజములు. ఈకమలమున కధిపతియగు నీశ్వరునకునజసాగాయత్రీమంత్రజపమున 1000 హంసలుసమర్పింపఁబడును. ఇది యాకాశ హంశము గానఁ జెవులతో సంబంధము గలిగి యుండును. ఇదియె మనస్సునకు స్థానము సమస్త భూతములయందుండెడి యాత్మస్వరూపమే కృష్ణుఁ డనియు నాకృష్ణుఁడు సహస్రారమందుండు ననియు విశుద్ధచక్రంబునందలి పదియాలు దశంబులను వీక్షించుచుండు ననియు నీపదియాలుదశంబులే

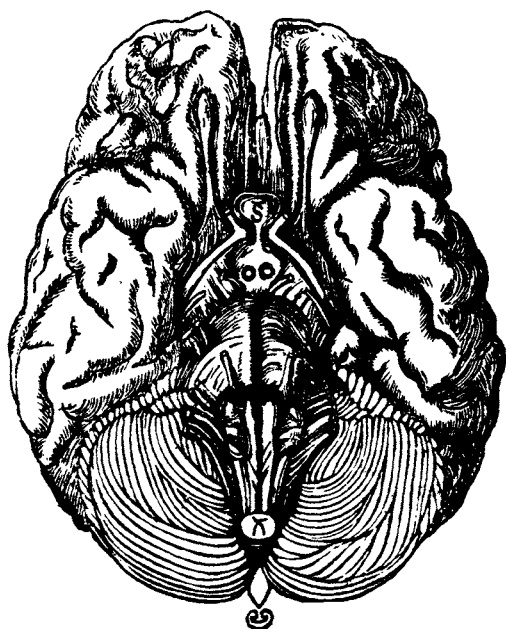
పడియాటువేలగోపిక లనియు నీవీక్షణవలననే కృష్ణుడు
గోపికలతోఁ బొందె ననియు నాకృష్ణుఁ డస్థలితబ్రహ్మచారి
మనియు సదోపవాసి యనియుఁ జెప్పుదురు.

“దంతములు జవ్వా కుత్తుక తాలులము
కంతనాళంబు హృదయం బగణ్యచరిత
మఱి లోఁబడి యెచటికి మనసు మెలఁగె
జాగఁ దప్పక యచటను నాగవలయు.”

ఇందలియర్థమును బెద్దలవలనఁ దెలిసికొని యాసుఖమునను
భవింపవలయును.

౧. ఆజ్ఞాచక్రము—భూమధ్యమందు రెండుదళములు గల
కమల ముండును. హంతుం యనునవి బీజములు. ఈకమల
మున కధిపతి యగు వదాశిపునకు నజపాగాయత్రీమంత్రజప
మున 1000 హంసలు సమర్పింపఁబడును. ఇది బుద్ధికిస్థానము
మనస్సునకు గంఠము స్థానమైనను సకలేంద్రియవ్యాపార
ములు చేయుటయందు ఆజ్ఞాచక్రమునకు వచ్చును గనుక
మనసునకు విషయము లగుసంకల్పవికల్పములే యీచక్ర
మునకు రెండుదళము లని చెప్పఁబడెను. మొదటియైదుచక్ర
ములయందు హఠయోగులు క్రమక్రమముగ మనసు నిలిపి
వాయునిరోధము చేసి అభ్యసించెదరు. రాజయోగులు ఆ
జ్ఞానహస్తాశ్రితచక్రములయందే అభ్యాసము చేసెదరు. ఇదియే
ముక్తికాంతకు స్థానము. ఇచ్చటి ముక్తికాంత లేక జ్ఞానకాం
తితో సంయోగమే జీవన్ముక్తి. ఇదియే జీవేశ్వరైక్యము.
దీనినే త్రినేత్ర మనియుఁ జెప్పుదురు.

సహస్రారకమలము.

ఈ సహస్రారకమలమందుండెడి యక్షరములలో,

క.—ఇది మనస్సును సహస్రారచక్రమందు నిలుపవలసిన స్థానము. మున్నుదుగా మనస్సును విషయములనుండి మఱిించి అభ్యాసమందు ఆజ్ఞాచక్రముననిలిపి శివుడు సహస్రార చక్రమందలి యీశానమందు నిలుపుట కభ్యాసముచేయఁగ వృత్తిరహిత మగును. ఆరూఢియందు విదేహము క్రికలుగును.

గ.—ఇది సహస్రారకమలముయొక్క యగ్రముననుండెడి కేసరముల మధ్యనుద్దు. హంస యీదుద్దుపైనుండిన స్వప్నా వస్థయగును.

అ.—ఇది హంసపద్మనాళమున దిగుటకు మార్గము. యీనాళమున దిగిన సుషుప్త్యవస్థయగును.

 ఈపద్మమును విసుచుటయే తురీయము. అదియేసన్యాసము.

సహస్రారము—ఈకమల మాజ్ఞాచక్రమునకు మీఁదుగఁ గపాల కుహరమందుండును. ఈకమలమున కేనిమిది దళములు గలవు. ఒక్కొక్క దళమునందు 125 తేకులు. అట్లు కమలమునకు 1000 తేకులు కలిగియుండును. ఈచక్రాధిపతి యగుపరమాత్మకు అజపాగాయత్రీ మంత్రజపమున 1000 హంసలు సమర్పింపఁబడును. ఎనిమిదిదళములు గలిగియుండుటచేత నష్టదశ పద్ధ మనియు 1000 తేకులు కలిగియుండుటచేత సహస్రార మనియు జెప్పఁబడును.

Note.—ఈయెనిమిది దళములందు యెనిమిది వృత్తులు కలవు. ఆవృత్తులనుబట్టియే యెనిమిదిదళము లని చెప్పఁబడును.

“జిహ్వగ్రే పూర్వదిగ్భాగే త్రికోణాకారమండలే
సృవంతీ మమృతం పశ్యే నేత్రాభ్యాం సుసమాహితః”
బృహోపనిషత్.

“త్రిపుటీనిరసన మగుతఱి
సుపజిహ్వకు నూటి నుండి యుదయింపుచుఁ దాఁ
దపనుని పగిదిని బరగెడు
నిపుణునిఁ గనుగొన్న వాఁడు నిత్యుడు రామా.”

ఈమొదలగుప్రమాణంబు లనేకంబులు గలవు. అనుభవజ్ఞులయొద్దనీవిషయములను జక్కఁగ దెలిసికొని యోగానందము లేక బ్రహ్మానందమనెడి యమృతమునుగ్రోలి నిత్యసుఖము ననుభవింపవలయును.

“అస్తరేణ తాలుకే యపష స్తనగ్ధి వావలమ్బితే నేన్ద్రోయోనిః
యత్రాసా కేశాంతో వివర్తతే వ్యహో హ్యశీర్షకపాలే.”
తైత్తిరీయోపనిషత్.

చౌడలమధ్యను స్తనమువలెనే వ్రేలాడు మాంసఖండముండును. అదికపాలకుహరమును జిల్చుకొని వెలుపలికివచ్చు

వేరుగాఁ గనుపడుచున్నది. ఇదియే బ్రహ్మస్వరూపప్రాప్తికి
మార్గము. దీనినే కొండనాలుకయని చెప్పుదురు.

పరమాత్మసానములు—పరమాత్మ

సూలశరీరమందు తొమ్మెముకకునువీణాదండమునకునుమధ్య
ను వేలీలాశు మాంసఖండమం దుండుననియు,
(చూడుము—అనాహతచక్రము.)

నూత్నశరీరమందు నేత్రస్థానమందుండుననియు,
(చూడుము—అక్షివిషయము.)

కారణశరీరమందు దాడలమధ్యను వ్రేలాశుమాంసఖండ
మందుండుననియు,

మహాకారణశరీరమందు కపాలకుహరమందలి పహస్రార
చక్రమందుండుననియు,

శరీరరహితమందు సర్వవ్యాపకమై యంతర్భ్రావ్యములయం
దు సర్వత్ర నిండి నిబిడీకృతమైయుండుననియుఁ
బెద్దల యభిప్రాయము.

[త్రాలుప్రలయధ్యను వ్రేలాశుచుండెడి మృదువగుమాంస
ఖండమునుండియే యోగానుభవము గలవారలకు సుధ
(అమృతము) స్రవించుచుండును. ఆనుభావానమందలినిరంతర
సుఖము వారికే తెలియవలెను. గాన యిది పరమాత్మసాన
ముగా నెఱచఁబడినది. గ్రంథవిస్తరభీతిచేనింతటవిరమించితి.]

ఆజ్ఞాచక్రమునకు మీఁద పండ్రెండంగుళములదూరమున సహస్రార
చక్రముండుటచేత నిది వ్యాదశాంతమని చెప్పఁబడును. ఆజ్ఞాచక్రము
నకుఁ బైన నొక యంగుళమువఱకు శక్తియని దానిపైన మూడంగు
ళములవఱకు వ్యాపిని యని ఆవల నాలుగంగుళములదాక సమనయని
ఆమీఁదనాలుగంగుళములవఱకు నున్ననియనియు సుషుమ్నకుఁ బేరులు.

ఈయన్దశపద్మమందు

హంస తూర్పు దశముమీఁద వాలినఁ బుణ్యమతియై పుణ్యకర్తలను
జేయతలంపును,

ఆగ్నేయ దశముమీఁద వాలిన నిద్రాలస్యములు సోమరి
తనమును,

దక్షిణపు దశముమీఁద వాలినఁ గూర్పుఁబనులు చేయు
తలంపును,

నైర్ఋతి దశముమీఁద వాలినఁ బాపకర్తములను జేయు
తలంపును,

పశ్చిమదశముమీఁద వాలిన నాటపాటలయందుఁదలంపును,
వాయవ్య దశముమీఁద వాలిన గురువులయొద్దికిఁ బోవల
యు ననుకోరికయును గమనాగమనంబులు చేయు
తలంపును.

ఉత్తరపు దశముమీఁద వాలిన సంభోగములయందెచ్చయు
ను వివిధపదార్థములననుభవించవలెననుతలంపును,

ఈశాన్య దశముమీఁద వాలిన నన్న దానము ద్రవ్యదానము
భూదానము మొదలుగాఁగల దానములు చేయవల
యు ననుతలంపును,

కమలమధ్య మందుండినవై రాగ్యము పరమోపశాంతి శమ
దమోపరతితీర్థశ్రద్ధాసమాధానములు మొదల
గు సత్త్వగుణములును,

కమలముయొక్క యగ్రమున వసఁగాఁ గేసరములయందుం
డిన జాగ్రదవస్థయును,

ఆకేసరములమధ్య దుద్దుపైనుండిన స్వప్నావస్థయును,
పద్మనాశమున దిగిన సుషుప్త్యవస్థయును గలుగును.

ఈపద్ధమునువిడుచుటయేతురీయము. అదియేసన్యాసము. అట్లుగాన మనస్సు సూర్యముఖవ్యాసముచేసి మెల్లనమూలాధారంబుదాటుట వలనఁబృథివీతత్వంబు జయంబగును. పిమ్మటస్వాధిష్ఠానకమలంబున కెక్కి యొకనిమిషముండియంతనదియు నతిక్రమించుటవలన జలతత్వంబు జయంబగును. అనంతరము మణిపూరక కమలంబునఁ బ్రవేశించి యందుం డెడిసమానవాయువునుగూడి యాకమలముదాటుటవలన దేవోతత్వంబు జయంబగును. అంతననాహత కమలంబుఁజేరి యందలిప్రాణవాయువును గలిసి యాకమలమును దాటుటవలన వాయుతత్వంబుజయంబగును. విశుద్ధకమలంబుం జేరియందలియుదానవాయువునుగలిసియాకమలమును దాటుటవలన నాకాశతత్వమ్ముజయంబగును. ఆపిమ్మట నాజ్ఞాచక్రం బుంజేరి యందు స్థిరముగా నిలిచి మిట్టమధ్యాహ్నమందలి సూర్యునివలెనే నివాతస్థానంబు (గాలిలేనిచోటు) నందుండెడి దీపంబుంబోలియుండి య దియునతిక్రమించుటవలన మనస్తత్వంబు జయంబగును. అందుండిమెల్లనఁ జంద్రమండలంబు దాటుటవలన సహస్రార కమలవాసుండును గురు స్వరూపుండు నగును. నాదబిందుకళల నతిక్రమించి సహస్రార కమల మందుజేరి సుఖాసీనుండై యణిమాద్యష్ట సిద్ధులును దూరశ్రవణాది కాశగమనముల సిద్ధియును గలిగి నిగ్రహానుగ్రహ సామర్థ్యము గలిగి త్రికాలజ్ఞానియై సమస్తలోకములయందలి సమస్తవ్యాపారములను గరతలామలకముగాఁగనుగొనుచు సర్వజ్ఞుండై యుండును. ఇదిసమస్త యోగములకు రాజుగా (శ్రేష్ఠమైనదిగా) నుండును గనుక రాజయోగమని చెప్పబడును. అట్టిరాజయోగ మభ్యసించి కృతార్థులుగావలయును.

“సుషుమ్నా నాడికామధ్యే విద్యల్లేఖేవ భాస్వరమ్”

సుషుమ్నా నాడిమధ్యమందు మెఱపుడేగెయున్నది. ఈమె ఁపుడేగెయందలికాంతికేకళయనియునాకళలోనిష్కళయే పరబ్రహ్మస్వరూపమనియుం జెప్పుదురు.

పంచాక్షరియందలి

స కారమే పృథివీతత్వమనియు నాధారచక్రమనియు,
 మ కారమే యాపౌతత్వమనియు స్వాధిష్ఠానచక్రమనియు,
 శ్చ కారమే యగ్నితత్వమనియు మణిపూరకచక్రమనియు,
 వా కారమే వాయుతత్వమనియు సనాహతచక్రమనియు,
 య కారమే యాకాశతత్వమనియు విశుద్ధచక్రమనియు,
 ఓం కారమే యాజ్ఞాచక్రమనియు,
 అన్నిటి సంపుటికరణమే సహస్రారమనియుఁ జెప్పబడును.

అష్టసిద్ధులు.

1. అణిమ—అన్ని జంతువులకంటె స్వల్పజంతువువలె కనుపడుట. తన యాకారమునకంటె కొద్దియూకారముగల జీవమువలెనేయు గుట. కఠినమగురాతిలో నయిననుప్రవేశించుట.
2. మహిమ—బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులను తీర్థమూర్తులకంటె బెద్దవాఁడుగాఁగనుపడుట. అన్నిటికంటెను ఆధిక్యతగా నుండుట.
3. లఘిమ—దూదికంటెను దేలికయైయుండుట. ఏమాత్రమునుబరువు లేకుండుట ఆకాశగమనము కలిగియుండుట.
4. గరిమ—బరువుగలసమస్త జీవములకంటెను సమస్తపదార్థములకంటెనుబరువువై యుండుట. ఇనుముకంటెను విశేషబరువుగా నుండుట.
5. పాఙ్గి—కోరినదానినెల్లఁ గలుగఁజేసికొనుట. తన కేయాకారము గావలెననిన నాయాకారమును బొందుట. కోరినచోటికెల్ల ధూణిమాత్రములోఁబోవుట. కోరినవస్తువును గాని జీవమును గాని తనయొద్దికిఁదెప్పించుకొనుట.

6. ప్రాకారము—ఆకాశగమనము గలిగియుండుట. తనశరీరమును వదలి త్రిలోకసుందరమగు యవ్వనరూపమును దానుగోరి నంతకాలము బొందియుండుట.
7. వశిత్వము—నమస్తజంతువులను దుష్టమృగములను పెద్దపులి చిరుతపులి సింహము మదగజము మొదలుగాఁగల యడవి జంతువులను మొసలి చేప తాఁబేలు మొదలుగాఁగలనీటి జంతువులను సర్పములు మొదలుగాఁగలవానిని మచ్చికచేసి వశపఱచుకొనుట.
8. ఈశత్వము—కామకోధలోభమోహమదమాత్సర్యము లనెను నరిషడ్వర్గము జయించియాధ్యాత్మికాధిభౌతికాధి దైవికము లనెనుతాపత్రయములులేనివాఁడై జితేంద్రియుఁడై యపరోక్షసాక్షాత్కారస్వానుభవము గలిగియుండుట. భూత భవిష్యద్వర్తమానవిషయములనుసర్వమునుగ్రహించియాశ్వరునివలెనే సృష్టిస్థితిలయములకుఁ గారణభూతుఁడగుట.

సప్త భూమికలు.

భూమికలు జ్ఞానభూమికలని యజ్ఞానభూమికలని ద్వివిధము. జ్ఞాన భూమికలు ఊర్ధ్వలోకములనియు అజ్ఞానభూమికలు అధోలోకములనియు తెలియునది.

అజ్ఞానభూమికలు.

1. బీజజాగ్రము.
2. జాగ్రము.
3. మహాజాగ్రము.
4. జాగ్రత్స్వప్నము.
5. స్వప్నము.
6. స్వప్నజాగ్రము.
7. సుషుప్తి.

జ్ఞానభూమికలు.

1. శుభేచ్ఛ.
2. విచారణ.
3. తనుమానసి.
4. సత్వాపత్తి.
5. అసంసక్తి.
6. పదార్థాభావన.
7. తురీయము.

ఇందలి యజ్ఞానభూమికలను ముందువివరించెద.

1. బీజజాగ్రము—స్థానము పొత్తికడుపు. లోకము అతలము. వర్ణము తెలుపు. ఇందుఁ గొన్ని పన్నగములుండును. నామ రూపక్రియారహితమును స్వప్రకాశము నఖండపరిపూర్ణ సచ్చిదానందము నగుపరబ్రహ్మమందుఁ గలిగినత్రిగుణాత్మకమైన ప్రకృతియ నెడు తెలివి బీజరూపంబుగా నుండుటచేత బీజజాగ్రమనంబడును. ఇదియె జ్ఞప్తికి నూతనావస్థ.
2. జాగ్రము—స్థానము పిఱుదులు. లోకము వితలము. చాయ నలుపు. ఆ బీజరూపమగు తెలివి ప్రపంచాభిముఖమై సంకల్పముతోఁ గూడియుండుట.
3. మహాజాగ్రము—స్థానము తొడలు. లోకము సుతలము. రంగు పచ్చన. ఆ తెలివియే లోకవాసన ప్రబలి వివిధవిషయముల యందును వేరు వేరుభావనలచేత నిర్ధారణలుచేయుట మహాజాగ్రమని చెప్పంబడును.
4. జాగ్రత్స్వప్నము—స్థానము మోకాళ్లు. లోకము తలాతలము. ఇందుఁ గులకతాళ్లు నిండుకొనియుండును. దానపు లేలు దురు. వస్తుజాలమునందుఁ జూచినవి చూడనివి మనసునందు సంకల్పించి వ్యర్థముగ మనోరాజ్యమేలుట జాగ్రత్స్వప్నమని చెప్పంబడును.
5. స్వప్నము—స్థానము పిక్కలు. లోకము మహాతలము. ఇది పర్వతమయము. తెలివి జాగ్రతలేనిదై కల్పితస్వరూపములను జూచియు నిజమను నమ్మిక కలుగుటయే స్వప్నము. జాగ్రతయందు రజ్జుసర్పభ్రాంతియు, శుక్తిరజితభ్రాంతియు యెండమావులను జూచినరనుకొనడిభ్రాంతియును, గలిగినను

విచారణయుండును. ఆవిచారణచేత నిజము తెలియఁగలదు.

స్వప్నమందు విచారణలేదు.

6. స్వప్న జాగ్రము—స్థానము చీలమండలు. లోకము రసాతలము
చిర కాలముచూడఁబడకుండుటచేతస్థూలదేహపుస్ఫురణలేప్పి
జాగ్రద్దశవలెనే చిరకాలానువృత్తంబగు స్వప్నమే స్వప్న
జాగ్రమని చెప్పఁబడును. ఇది జాగ్రద్దశయందునుగలుగును.

7. సుషుప్తి—స్థాన మటకాళ్లు. లోకము పాతాళము. ఈ యాటవ
స్థలు లేకయాత్మయొక్క ప్రతిబింబస్వరూపమగు ప్రపంచమం
దల విషయసుఖములయందు మునుఁగుటయే సుషుప్తియని
చెప్పఁబడును. ఇదియేజడంబై యొప్పుజీవునియొక్కస్థితి. అప్పు
డీ జీవుఁడు గాఢాంధకారంబున మునిగియుండును.

ప్రపంచమసత్యమనియు, సత్యమగు పదార్థమేదియో తెలియక పెద్ద
లను వెదకుచుండును. ప్రథమమందు నీయజ్ఞానభూమికలనుదాఁచినవాఁడై
పిమ్మట జ్ఞానభూమికలనుదాఁటవలయును. జ్ఞానభూమిక లే ముఖ్యంబులు గ
నుక సప్త భూమికలని చెప్పఁబడును. అజ్ఞానభూమికలందు పామరులుసంచ
రించెదరు. మోక్షమం దపేక్షఁగలవారుజ్ఞానభూమికలందు సంచరించెదరు
జ్ఞానభూమికలు:—

1. శుభేచ్ఛ—స్థానము బొడ్డు. లోకము భూలోకము. మనుజులకు
వాసస్థానము. ఈభూమికయందుఁ బ్రజ్ఞయునహంకారమును
లేక యుండవలయును.

2. విచారణ—స్థానము కడుపు. లోకము భువర్లోకము. ఇందు
యత్నులు రాక్షసులు గంధర్వులు కిన్నరులు కింపురుషులు
సిద్ధులు మునులును నివసించుదురు. సత్సంగత్యము వైరా
గ్యము కలిగి పెద్దలవలన వేదాంతశాస్త్రములను చెలిసి

కొనుచు శ్రవణ మనన నిదిధ్యాసలచే నాత్మానుసంధానము చేయుట. అనఁగా మనస్సును వృత్తిని హితముగను ఊర్ధ్వగాదుగను జేసి యాజ్ఞాచక్రముందు నిలుపుటయే విచారణయనఁబడును.

3. తనుమానసి—స్థానము తొమ్ము. లోకము సువర్ణోకము. ఇందు దేవతలు వనస్పతులు కుండలు ఆదిత్యులును నివసించుదురు. ఇచ్చటనే చంద్రలోకమును బిత్వలోకమునుగలవు. ఈపయి రెండుభూమికలయొక్క పూర్ణమయిన అధ్యాసమువలన విషయములలోఁ దగులక మనసును క్షీణింపచేయుచు ఆత్మానుసంధానము చేయఁజేయ మనస్సు క్రమక్రమముగా వృత్తిరహితమై విషయములకుఁ బోకయుండును. ఇట్లు లింగ్రియములు విషయములను రహితమై తెలివి యభిముఖముగ నుండుస్థితియే తనుమానసి యనఁబడును.

[ఈమూఁడు భూమిక లే జాగ్రద్వస్థయనఁబడును. ఇందుండు వారికి పునర్జన్మము కలదు; కాని కడమనాలుగుభూమికలయందు నుండువారి కిది జన్మములేదు. నాలుగవభూమికయందుండువారికిని జన్మముకలుగదు.]

4. సత్వాపత్తి—స్థానము మెడ. లోకము మహర్ణోకము. ఇందు భృగువు మొదలుగాఁగల ఋషులు నివసించుదురు. పైమూఁడు భూమికల యధ్యాసముచేతను మనస్సు సంకల్పరహితమై జ్ఞానేంద్రియ కర్తేంద్రియ విషయముల నెందక యేసంకల్పమును లేక పరబ్రహ్మనిష్ఠయందే యుండును. ఇట్టి స్థితియే సత్వాపత్తి యనఁబడును. మనస్సు పరబ్రహ్మమునుజూడ నేరదు కాని పరబ్రహ్మస్వరూపము నెందును.

Mind cannot see Parabramha;
but can become Parabramha and
dissolve itself into Parabramha.

ఈభూమికయందు జగత్తు స్వప్నమువలె దోచును గాన
నిదిస్వప్నావస్థయనబడును. అట్టి యనుభవము గలవాఁడు
బ్రహ్మవిదుఁడని చెప్పబడును.

5. అనంసక్తి—స్థానము ముఖము. లోకము జనర్లోకము. ఇందు
సనకాదులు నివసించుదురు. ఈనాలుగుభూమికల యభ్యాస
ముచేత మనస్సు విషయరహితమును సంకల్పరహితమును
సత్త్వరజ స్తమోగుణరహితమునై శుద్ధసత్త్వప్రధానమునుగాక
పరబ్రహ్మనిష్ఠయందుఁ బట్టుతప్పక యుండును. ఇదియె
సుషుప్త్యవస్థ. అట్టియనుభవముగలవానినే బ్రహ్మవిద్వరుఁ
డని చెప్పుదురు.

6. పదార్థాభావన—స్థానము భ్రూమధ్యము. లోకము తపోలోకము.
ఇందు వైరాగ్యముగలవారు నివసించుదురు. వీరే బ్రహ్మ
మానసపుత్రులు. పైఅయిదుభూమికలయభ్యాసముచేత సం
తరబహిర్లభ్య దృశ్యములు లేక సమస్తవాసనాక్షయమై
తమకన్యములేక సమస్తముతమస్వరూపమేయనియు నదియె
పరబ్రహ్మమనియుఁ దలంచుదురు. ఇదియె జీవన్ముక్తి. ఇదియె
తుర్యావస్థ. అట్టి యనుభవముగలవాఁడు బ్రహ్మవిద్వరీయుఁ
డని చెప్పబడును.

7. తురీయము—స్థానముక పాలకుహరము. లోకము సత్యలోకము
ఈలోకమందే యన్ని లోకములు యిమిడియున్నవి మొదటి
యాఋభూమికలయభ్యాసముచేతను సమస్తమును దనస్వ
రూపమనెడువృత్తి; యనఁగా నఖండపరిపూర్ణ సచ్చిదానంద

పర బ్రహ్మముతానేకాని తనకంటెవేఱుకాదనెడు వృత్తికుదురును. ఏభేదమునులేక పర బ్రహ్మమగు తానుతానె యై యుండుననుట. అవాఙ్మానస గోచరము. ఇదితుర్యాతీతము. ఇదియె విదేహముక్తి. అట్టి యనుభవముగలవానిని బ్రహ్మవిద్య రిష్టుడని చెప్పుదురు. (అనుభవైక వేద్యము.)

“ఏమహనీయులు సప్తమ

భూమిక నింపొందువారు పుణ్యులు నాత్మా

రాములు వారలె వినుమా

రామమహా తపదమందు రంజిలుదు ౧౦౧౯॥”

సప్తమ మగుతురీయ భూమికయందునుండు

ధన్యులె పుణ్యపురుషులు నాత్మారాములు ననఁ

దగినవారు. వారలెపుడును బర బ్రహ్మపదవియం

దే క్రిడించుచుందురు.

హంసవిషయము

హంస యనఁగా ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసంజులు. దీనికే ప్రాణమనియు చెప్పుదురు. హాకార బిందు సకారములే హంస. హాకారము శివబీజము, సకారము శక్తి బీజమును, యీరెంటిమధ్యను శివశృక్తులకు ఐక్యస్థానమై బిందురూప మగుబుద్ధితత్వము ప్రకాశించుచుండును. హాకారమే శుక్లము. సకారమే రక్తము. ఈరెంటియొక్క సంయోగమే బిందువు. హాకారమే సూర్యనాడి లేక పింగళ యని చెప్పఁబడి కుడిముక్కున వాయు పునుపీల్చును. సకారమే చంద్రనాడి లేక ఇడ యని చెప్పఁబడి ఎడమ ముక్కున వాయుపును పీల్చును. మధ్యనుండెడిబిందువునకే తేజోనాడి యని లేక సుషుమ్న యని చెప్పఁబడును. సకారము శక్తి బీజము గనుక బుద్ధి సకారమువై పున తిరిగినప్పుడు ప్రపంచవిషయజ్ఞానమును హాకారము

వైపున తిరిగినప్పుడు నిర్విషయజ్ఞానమున్న కలుగును. ఈ మూడే నాదబిందుకళలు. యీహంస ప్రకృతిమయమైన పరిపంచజ్ఞానము శివమయమైన పరబ్రహ్మజ్ఞానము అనెడురెండురెక్కలతో చిద్బిందురూపమున సకలప్రాణులయొక్కసహస్రారకమలములయందు సంచరించుచుండును.

ఈహంస ప్రాణవాయురూపమున ప్రత్యక్షముగ కనుబడును.

ప్రాణము=లోపలికిపోయి వెలుపలికివచ్చు శ్వాసము.

1 ప్రాణము = 4 సెకనులు: four seconds of time.

6 ప్రాణములు = 1 ఫలము, లేక విఘడియ.

15 ప్రాణములు = 1 నిమిషము—one minute.

60 నిమిషములు= 1 గంట—one hour.

24 గంటలు = 1 దినము.—one day.

కనుక దినమునకు ప్రాణములు 21600.

ఈహంసలను అజపాగాయత్రీ మంత్రజపమున

ఆధారచక్రమున కధిపతి యగు గణపతికి ...	...	600
స్వాధిష్ఠానచక్రమున కధిపతి యగుబ్రహ్మకు ...	...	6000
మణిపూరకచక్రమున కధిపతి యగు విష్ణుకు ...	...	6000
అనాహతచక్రమున కధిపతి యగురుద్రునకు ...	...	6000
విశుద్ధచక్రమున కధిపతి యగుయీశ్వరునకు ...	...	1000
ఆజ్ఞాచక్రమున కధిపతి యగుసదాశివునకు ...	...	1000
సహస్రారచక్రమున కధిపతి యగుపరమాత్మకు ...	...	1000

21600

ఈప్రకారముగ నిత్యము అజపాగాయత్రీమంత్రజపమున వారివారికి 21600 హంసలు పంచిపెట్టగను దనకుకర్తవ్యములేదు. జ్ఞాతమనో బుద్ధిచిత్తాహంకారంబులనియెడు ఆకాశపంచకంబును, సమానవ్యానో

దానప్రాణాపానంబులనియెడు వాయుపంచకంబును, శ్రోత్రత్వక్షుజ్జిహ్వోష్ణాణంబులనియెడు అగ్నిపంచకంబును, శబ్దస్పర్శరూపరస గంధంబులనియెడు జలపంచకంబును, వాక్పాణిపాదపాయూపస్థలనియెడు పృథ్వీపంచకంబును, యీయిరువదియైదు తత్వంబులును సహస్రారంబుననుండు డెడినుషుమ్మతో సంబంధమగుటనుబట్టి 25000 హంసలగును. అందులో 8400 కుంభకమందునిలుచును. అది యోగులకే అనుభవనీయమును కరతలామలకంబు నగును. కడమ 21600 హంసలు అజపాగాయత్రీమంత్రజపమున ఆయాచక్రాధిదేవతలకు సమర్పింపఁబడును.

ఈహంస మూలాధార స్వాధిష్ఠాన మణిపూరక అనాహత విశుద్ధ ఆక్షేయంబు లనుషడాధారంబులఁజుట్టి తిరుగుచుండును. ఆరోహణము అవరోహణములే సోహము. కనుక నాదబ్రహ్మమునులేపి యానందించనలయును. ిచకపూరకములేఆరోహణఅవరోహణంబులని తెలియునది.

అజపాగాయత్రీమంత్రజపమున 21600హంసలు ఆయాచక్రాధిదేవతలకు సమముగాఁ బంచిపెట్టకుండుటకు కారణంబైమని విచారించినచో ఆయాచక్రములయందు సుషుమ్నయొక్క సంచారము చక్కఁగ తెలియఁగలదు. సూర్యోదయముమొదలు తిరుగ సూర్యోదయమువఱకు 21600 హంసలు సమర్పించబడును. దినమునకు 60 ఘడియలు; 3600 విఘడియలు. పగలు ముప్పదిగడియలు ; రాత్రి ముప్పదిగడియలు. సుషుమ్న 600హంసలకాలముమూలాధారచక్రమందుండుననియు 6000 హంసలకాలము స్వాధిష్ఠానచక్రమందుండుననియు 6000హంసలకాలము మణిపూరకచక్రమందుండుననియు 6000 హంసలకాలము అనాహతచక్రమందుండుననియు 1000హంసలకాలము విశుద్ధచక్రమందుండుననియు 1000 హంసలకాలము ఆజ్ఞాచక్రమందుండుననియు 1000 హంసలకాలము సహస్రారచక్రమందుండుననియు అనుభవమున తెలియఁగలదు.

	హంసలు.	గడిములు.	గంటలు	నిముషములు	శైకనులు.
మూలాధారము.	600	౧-రం	0	40	0
స్వాధిష్ఠానము.	6000	౧౬-రం	6	40	0
మణిపూరకము.	6000	౧౬-రం	6	40	0
అనాహతము.	6000	౧౬-రం	6	40	0
విశుద్ధము.	1000	౨-ర౬౪౧	1	6	40
ఆజ్ఞేయము.	1000	౨-ర౬౪౧	1	6	40
సహస్రారము.	1000	౨-ర౬౪౧	1	6	40
	21600	౬౦-౦	24	0	0

సూర్యోదయ మెప్పుడయితే ఆసిముషము మొదలు కాలమునేర్పరచవలయును. సూర్యోదయము 6 గంటలకేసని యీదిగను ఆయాచక్రములయందు సుషుమ్న నిలుచుకాలము తెలుపబడెను. లేక సూర్యోదయము 6 గంటలకుపయిన కొన్ని నిముషములకు అగునెడల ఆసిముషములను యీక్రిందవివరింపబడియుండు కాలమునకు చేర్చినచో సరియైన కాలము తెలియగలదు.

		మొదలు.					వఱకు.		
		ఘం	ని	శై			ఘం	ని	శై
మూలాధారము.	ఉదయము.	6	-	-	ఉదయము.	6	40	-	
స్వాధిష్ఠానము.	ఉదయము.	6	40	-	పగలు.	1	20	-	
మణిపూరకము.	పగలు.	1	20	-	రాత్రి.	8	-	-	
అనాహతము.	రాత్రి.	8	-	-	రాత్రి.	2	40	-	
విశుద్ధము.	రాత్రి.	2	40	-	రాత్రి.	3	46	40	
ఆజ్ఞేయము.	రాత్రి.	3	46	40	రాత్రి.	4	53	20	
సహస్రారము.	రాత్రి.	4	53	20	ఉదయము.	6	-	-	

హంస మూలాధారము నుండెడికాలమును తెలివి సహస్రారము నుండి అధోముఖవ్యాప్తియైవిషయములతోఁ గూడుకొని వ్యవహారములను జరిపించును. ఆపిమ్మట మూలాధారచక్రమునుండి స్వాధిష్ఠానమునకువచ్చి మిక్కిలి జాగ్రత్తతోపనులు చేయుచును. ఆవెనుక స్వాధిష్ఠానమునువదలి మణిపూరకమునకు వచ్చినతోడనే జతరాగ్నిని ప్రజ్వరిల్లఁజేయును. ఆప్రకారము మణిపూరకమునకు వచ్చినపిమ్మట అనఁగా అపరాహ్న కాలమును పితృకార్యములయందు పిండములుపెట్టుట సర్వత్ర తెలిసినవిషయమే. మణిపూరకము నందున్న సమయమందు భుజించిన పదార్థము జీర్ణముకాఁగలదు. ఆపిమ్మట అనాహతమునకువచ్చినచో నిద్ర బోవుకాలము సమీపించునని తెలియునది. యీఅనాహతమందు ప్రవేశించినపిమ్మట మొదటిపాదముతప్ప తక్కినమూఁగుపాదములు సుషుప్తి కాలమని తెలియవలెను. అందలి నాలుగవపాదము గాఢసుషుప్తి. అనాహతమును దాటి విశుద్ధమునకు వచ్చినచో తెలివి వికసించును. ఆజ్ఞాచక్రము సహస్రారకమలములయందు సంచరించెడికాలము మనస్సునకు విశ్రాంతిని కలుగఁజేసి సుఖము నిచ్చుకాలమని తెలియునది. ఈకాలము యోగాభ్యాసముచేయుటకునుమనస్సువృత్తిరహితమై బ్రహ్మనందమును బొందుటకును మంచిసమయము. కావున యీకారణములచేత ఆయా కాలములనుబట్టి హంస సంచరించుచు గనుక అన్ని చక్రములయందు సమానముగానుండక భేదములుగనుండెనని తెలియునది.

అక్షి విషయము

అక్షి యనఁగా నేత్రము. ఇంద్రియములలో ప్రధానమగునేత్రమును గురించి చెప్పబడును.

“చక్షుర్ధ్యే స్థితం గుహ్య మంగుష్ఠం పరమాత్తమ్”

నేత్రమునకుమధ్యను గోఢ్యముగ అంగుష్ఠమాత్రపురుషుడగు పరమాత్మయన్నాడు.

“సీలతోయదమధ్యస్థా విద్యుల్లేఖేవ భాస్వరా
 సీవారశూకవ త్తన్వీపీతాభాస్యాత్తనూపమా
 తస్యాశ్శిఖాయామధ్యే పరమాత్మావ్యవస్థితః॥”

తైత్తిరీయోపనిషత్.

నేత్రస్థానమందుం డెడినల్లగుడ్డునకే నల్లకలువయని చెప్పుదురు. అందుమధ్యను నివ్వరిధాన్యపుముల్లువలెనే అతి సూక్ష్మమగు రంధ్రమున్నది. అందు విద్యుల్లేఖ యనెడు మెఱపులేగె ప్రకాశించుచుండును. అదియే కళ. నిష్కళయే పరమాత్మ స్వరూపము. ఈనేత్రస్థానమేపరమాత్మస్థానమని పెద్దలు చెప్పుదురు. ఈకళయే ముక్తికాంతయనియు జ్యోతియనియు స్వప్రకాశమనియు చెప్పుదురు ఈప్రకాశమువల్లనే సూర్యునికిని ప్రకాశము కలిగినది. సూర్యునివలన చంద్రునికి ప్రకాశముకలిగినది. కావున వెలుగునకు కారణము కళయేయని తెలియునది. ఇదియ హిరణ్మయకోశము.

సూర్యునియొక్క కాంతి తెలుపు అని సర్వత్ర తెలిసినవిషయమే. అదియే శుద్ధసత్వప్రధానము. సూర్యకాంతి ప్రత్యక్షముగ తెలుపురంగుల దైనను నిజముగ విచారించి చూడఁగా వివిధరంగులయొక్క చేరికయని తెలియఁగలదు.

సూర్యకాంతి ముక్కోణపు అద్దము (prism) చేత భాగించఁబడి వివిధరంగులు అయినట్లు నేత్రస్థానమందును 7 రంగులు గలవు.

1. ఎరుపు. (red)

2. నారింజపండు వర్షము--ఎరుపు పసుపు కలిసినవర్షము.
 (orange)

3. పసుపువచ నర్నము. (yellow)
4. ఆకుపచ్చ వర్నము. (green)
5. నీల వర్నము--దీనికే నల్లగుడ్డు అని చెప్పుదురు. (blue)
6. సునీల వర్నము--ఇదియే పాప. (indigo)
7. ఇంద్రనీల వర్నము. (violet)

[అద్దముచు తెచ్చి అందులో ప్రతిబింబమునుచూచినచో అన్నిరంగులు తెలియఁగలవు. ఈ యేడురంగులు సప్తచక్రంబులనియు అందలికళయే సుషుమ్నాయనియు నిష్కళయే పరబ్రహ్మస్వరూపమనియు పెద్దలు చెప్పుదురు—2, 3, 4, రంగులుకలిపి తెలుపుగాయెన్నఁబడును.]

ఎఱుపు—తెల్లగుడ్డుచుట్టూ వుండేది. పృథివీతత్వము, క్రియాశక్తి, బహ్మ అధిదేవత, అకారంమాతృక, అన్నమయకోశము, సద్యోజాతముఖము.

తెలుపు—తెల్లగుడ్డు. ఆపోతత్వము, జ్ఞానశక్తి, విష్ణు అధిదేవత, ఉకారంమాతృక, ప్రాణమయకోశము, వామదేవముఖము.

నలుపు—తెల్లగుడ్డుమధ్య నుండునల్లగుడ్డు. తేజోతత్వము, ఇచ్ఛాశక్తి, రుద్రుఁడు అధిదేవత, మనోమయకోశము, తత్త్వరుషముఖము

సునీలము—నల్లగుడ్డుమధ్య నుండునీలమైన పాప. వాయుతత్వము, అదిశక్తి, ఈశ్వరుఁడధిదేవత, అర్ధమాతృక, విజ్ఞానమయకోశము, అఘోరముఖము.

ఇంద్రనీలము—పాపమధ్యను వెలికేకళ. ఆకాశతత్వము, పరాశక్తి సదాశివుఁడు అధిదేవత, ఓంకారముమాతృక, ఆనందమయకోశము, ఈశానముఖము,

[ఈఅయిదుగంగులు అయిదుచక్రములనియు బిండువే ఆజ్ఞాచక్రమ
నియు కళయేసహస్రారమనియు నిష్కళయే పరబ్రహ్మస్వరూపమనియు
తెలియునది.]

నల్లగుడ్డునకే అండాండమనియు, గంగయనియు, చంద్రమండలమ
నియు, నాదమనియు, ఇడయనియు, కామాక్షియనియు,
స్థూలదేహమనియు, జాగ్రదవస్థయనియు, తమోగుణమనియు
పాపకే పిండాండమనియు, యమునయనియు, నీలతోయదమనియు
నూర్యమండలమనియు, బిందువనియు, పింగళయనియు,
మీనాక్షియనియు, నూత్నశరీరమనియు, స్వప్నా వస్థయనియు
రాజసగుణమనియు,

పాపమధ్యమ వెలిగేకళకేబ్రహ్మాండమనియు, సరస్వతియనియు, విద్యు
ల్లేఖయనియు, అగ్నిమండలమనియు, కళయనియు, సుషుమ్న
యనియు, విశాలాక్షియనియు, కారణదేహమనియు, మహా
కారణమనియు, సుషుప్త్యవస్థయనియు, తుర్యావస్థయనియు
సాత్వికగుణమనియు చెప్పుదురు.

[ఈకళలో నిష్కళయే పరబ్రహ్మస్వరూపము]

పృథివ్యాపస్తేజోవాయు రాకాశములనెఱు పంచభూతములు, క్రియా
శక్తిజ్ఞానశక్తియిచ్చాశక్తిఆదిశక్తి పరాశక్తి యనెఱుపంచశక్తులును,
బ్రహ్మవిష్ణురుద్రీయాశ్వర సదాశివులనియెడి పంచదైవతములును, అకా
రణకార మకార అర్థమాత్మక ఓంకారమ లగ్నయెఱు పంచమాత్మకలును
అన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయ ఆనందమయములనెఱు
పంచకోశంబులును, అండాండ పిండాండ బ్రహ్మాండములనియెఱు అండ్లత్ర
యమును, గంగాయమునా సరస్వతులనియెఱు వేణీత్రయమును, సూర్య
చంద్రాగ్ని మండలంబులనియెఱు మండలత్రయంబును, నాదబిందుకళ

లును, ఇడాపింగళనుషుమ్నులును, కామాక్షీమీనాక్షీవిశాలాక్షీయనెను
అక్షీత్రయమును, సత్వరజస్తమోగుణాబులును, మూలాధారస్వాధిష్ఠాన
మణిపూరక అనాహతవిశుద్ధఆజ్ఞేయసహస్రారంబులనియెడు సప్తచక్రం
బులును, స్థూలనూత్నకారణశరీరంబులనియెడు శరీరత్రయంబును, జాగ్ర
త్స్వప్నసుషుప్తులనియెడు అవస్థాత్రయంబును, నేత్రస్థానమందె నిరూ
పించఁబడియెను. సమస్తవృత్తులును నేత్రస్థానమందె పుట్టును. నిద్ర
యును సంగమమందలికోరికయును అచ్చటనేకలుగును. రేతోస్థలనము
అస్థానమునందేకలుగును. కావుననే రేతోస్థలనమప్పుడుసీరసమునునిస్తా
ణయును నేత్రములయందు బరువునుకలుగును. ఇదిస్వానుభవమువల్లనే
తెలియఁగలదు.

“అణోరణీయా స్తహతోమహీయా
నాత్తాగుహాయాం నిహితోన్యజన్తోః”

తైత్తిరీయాపనిషత్.

అతినూత్నములగు అణువులకంటె అణువును అతినూల
మైన మహత్తుకంటె మహత్తును అగుపరమాత్మజంతువు
లయొక్క బుద్ధిగుహయందుండును.

“జాలనూర్యమరీచిస్థం యత్సూక్ష్మతరంరజః
తస్యవప్తాప్త మోభాగః అణురిత్యభిధీయతే॥”

ఇంటికప్పులోని సందులగుండాజా రెడునూర్యకాంతిలోని
నలుసుయొక్క ఆరోభాగమునకు లేక ఎనిమిదోభాగము
నకు అణువనిపేరు.

నేత్రమందలి పాపకుమధ్యను నివ్వరిముల్లువంటి అతినూత్నమగురంధ్ర
మున్నది. ఇక్కడినుంచియే నాడులుకపాలమునకుపోవును ఆరంభమధ్య
మందు ముక్తికాంతయున్నది. ఈనాళమే నడినాళమనియు బ్రహ్మరంధ్ర
మనియు మేరుశిఖరమనియు సుషుమ్న నాళమనియు చెప్పుదురు. అందు
ఁజేడిముక్తికాంతకే కళయనియు ఆపాజ్యోతియనియు చెప్పుదురు,

మనస్సును క్రమక్రమముగా లీనముచేసి, చూచేవాడున్న చూడఁబడునదియును లేక, నిరామయుడై తుర్యావస్థనుపొంది ముక్తి నొందవలయును. ఉపనిషత్తులుచదివితమనియు మహావాక్యవిచారణవల్ల పరబ్రహ్మమయితమనియు చెప్పదురు. అదిభావంబుగాని యనుభవంబుగాదు స్త్రీనిపొందితేనే ఆసుఖములెలియవలెగాని కళాశాస్త్రము మొదలగు పుస్తకములు చదివినంతమాత్రముననే తెలియదా. సంగతులుమాత్రము తెలియునుగాని అనుభవముండఁగల అట్లే బ్రహ్మసందానుభవమును ఉపనిషత్తులు మొదలుగాఁగలపుస్తకములు చదివినంతమాత్రమునను, నాకు తెలుసును అనివిద్యామదముచేత చెప్పినంతమాత్రమునను, అనుభవము గలుగనేరదు గాన మనస్సును వృత్తిరహితము చేసి అనుభవజ్ఞులుగావలయును.

Mind should be concentrated & centred at the focus.

చంద్రునికి సూర్యునివలననే కాంతకలిగెనుగాని సహజకాంతిలేదు. ఆసూర్యుడే పరబ్రహ్మమని కొందరుతలంచెదరు. అదియ అజ్ఞానము. సూర్యునికినిస్వతంత్రకాంతిలేక సమస్త భూతములయందు అంతరాత్మగా వెలిగే స్వప్రకాశమువల్లనే సూర్యునికికాంతి కలిగినది. ఈకళయును పరబ్రహ్మమనికొందరజ్ఞులుతలంచెదరు. ఆకళలోనిప్రకాశమేపరబ్రహ్మము. ఇదినిశ్చయము. అనిపెద్దలయభిప్రాయము.

చిదాకాశము. — ఇంద్రియగోచరంబు లగువస్తువులు విషయంబులనంబడు. అట్టి విషయంబులం దొక్కొక్కటి తెలివిచేగ్రహింపంబడియుండ నాతెలివి యావిషయంబునువిడచి మరియొకవిషయమునకు పోవునపుడు పూర్వముపొందియున్న విషయంబునువదలుట చేతనుయితరవిషయంబునుగ్రహింపకుండుటచేత నుయామధ్యకాలంబున విషయంబులనంటకుండు నాతెలివికి

యేహపంభో అదియ చిదాకాశంబు. స్థూలంబునకుచూచు
వాఁడు సాక్షియనియు, చూచువానికి మనస్సు సాక్షియనియు
మననున కగ్రముగ బుద్ధియనియు, బుద్ధి కగ్రముగ ఆత్మ
యనియు, ఆత్మ కగ్రముగ పరమాత్మయనియు, పరమాత్మ
కగ్రముగ ఃరబ్రహ్మయనియు పెద్దలయభిప్రాయము.

అక్షరుఁడు. — రక్త శ్వేత కృష్ణ నీల వర్ష ములమధ్యను బ్రకాశించు
ఆపోజ్యోతి నేనీలతో యదమధ్యస్థమయినవిద్యుల్లేఖయనియు
అక్షరుండనియు చెప్పుదురు. ఇదియే అంతర్లక్ష్యం, గగన
ముద్ర, శిఖాస్థానము, అగ్నిశిఖ, సర్వసాక్షి, చిన్నయనేత్ర
స్థానము, మేరుశిఖరము, కైలాసము, సత్యలోకవైకుంఠము
లకు స్థానము అనిచెప్పుదురు.

“అధిప యిదిమర్త మంగధరాగ్రమధ్య
వార్ధినమమ కృష్ణాశ్రయద్వారవతిని
యాత్తుఁడున్నాఁడు సూక్ష్మదృగ్వాప్తిచేత
జాతగలవాడవై కను సాజ్ఞగాను.”

ఇందలియర్థమును బెద్దలవలనఁ దెలియునది.

పంచముద్రలు.

1. ఫేచరి — పర్వత గుహప్రదేశంబున ఆసనంబున సమాసీనుండై
పద్మాసనమునందు కూర్చొని అర్ధోస్థి లితలోచనుండై నవ
ద్వారంబులఁ జిత్తంబుచే నిరోధించి విషయములతోకూడ
యింద్రియములను ప్రత్యాహరముగావించి కుండలీశక్తిని
మేలుకొలిపి ప్రాణవాయునిరోధముచేసి తాలువులమధ్యప్ర
దేశంబున జహ్వమూలంబు లగ్నంబగుటఁగావించి బహిరం

తరములయందును ఊర్ధ్వాఘోభాగంబులయందును భావాభావ
రూపంబులయందును సంయోగింపని మనోదృష్టిన్వహించి
దంతంబులచేతం దంతంబులస్పృశింపక మనస్సును ఊర్ధ్వము
ఖముగ మూర్ఛియందుంచి వృత్తిరహితముచేయవలయును.
ఇదియ ఖేచరిముద్ర. ఈముద్ర తెలియువఱకు అతికష్టమనియు
తెలిసినపిమ్మట అతిసులభమనియు అనుభవజ్ఞులు చెప్పదురు.

2. భూచరి:—నేత్రములు గదలింపక నాసికాగ్రమున దృష్టినిలుపుట.

3. మధ్యలక్ష్మ్యము:—కనులు సగముమూసి నాసికామధ్యమందు
దృష్టినినిలిపి అంతర్లక్ష్మ్యమందు మనసును నిలుపునది.

4. మఘ్నః:—నేత్రములు రెండు, శ్రోత్రములు రెండు, నాసికా
రంధ్రములు రెండు, యాయాతురంధ్రములు మూడి భ్రూమ
ద్యమందు దృష్టిని నిలిపి నాదబిందు చిత్కళలను తెలియునది.

5. శాంభవి. “అంతర్లక్ష్మ్యం బహిర్దృష్టి ర్ని మేషో న్నేషవర్జితా
ఏషాసా శాంభవిముద్రా సర్వతంత్రేషు గోపితా॥”

లక్ష్మ్యములు మూడువిధములు:—

1. బహిర్లక్ష్మ్యము—నేత్రములఁ దెరచి మనస్సును వృత్తు
లకుఁ బోసేయక యొకవస్తువయందుఁ గదల
నీయక నిలుపుట. ఇందు దృశ్యమందు లక్ష్మ్య
మును నిలుపునది. ప్రథమమందు బహిర్లక్ష్మ్య
మును అభ్యసించునది.

2. మధ్యలక్ష్మ్యము—నేత్రములఁ దెరచి మనస్సును వృత్తు
లకుఁబోసేయక అభిముఖముచేసికొని భ్రూమధ్య
మందు లక్ష్మ్యమును నిలుపునది. ఇందు దర్శనము
(చూపు) నందే లక్ష్మ్యమును నిలుపునది. బహి

ర్లక్ష్యమందు నిలిచినపిమ్మట మధ్యలక్ష్య మభ్యసించునది. ఈ రెండులక్ష్యములు అభ్యాసమునపిమ్మట అంతర్లక్ష్యమభ్యసించునది.

3. అంతర్లక్ష్యము—నేత్రములఁ దెరచి శ్రోత్రత్వృక్ష్యము నిశ్చయప్రాణంబులను జ్ఞానేంద్రియములు వాక్పాణిపాదపాయూషస్థలను కర్మేంద్రియములు మనోబుద్ధిచిత్తహంకారములను అంతరిందియములు యీషదునాలుగింద్రియములను పాణిపాదపాయూషసమానంబుల నెడిపించప్రాణంబులను నాగకూర్మకృకురదేవదత్తధనుంజయుల నెడియుపవాయువులను జయించి దృష్టిని శబ్దగుణకంబును పంచభూతాత్మకంబును అగుఆకాశంబునందువదలి మనస్సును వృత్తులకుఁ బోసేయక అభిముఖముచేసికొని భూమధ్యమునకంతరముగా లక్ష్యమును నిలిపి అక్కడివింతలను చక్కఁగఁ జూచునది. ఇందుద్రష్టయందు లక్ష్యమును నిలుపునది. ఇదియ శాంభవీముద్ర.

‘భేచరి పుణ్యుఖి శాంభవీ ముద్రలయందు అంతర్లక్ష్యమున్న భూచరి ముద్రయందు బహిర్లక్ష్యమున్న మధ్యముద్రయందు మధ్యలక్ష్యమున్న ఉంచునది.

పిండ్తోత్పత్తి.

గర్భమందలి పిండముయొక్క యుత్పత్తినిగురించినది గనుక పిండ్తోత్పత్తియని జెప్పఁబడియె.

ఆరగించిన అన్నము 7 దినములకు రసమగును. రసము 7 దినములకు రుధిరమగును. రుధిరము 7 దినములకు మాంసమగును మాం

సము 7 దినములకు మేదస్సగును. మేదస్సు 7 దినములకు అస్థియగును. అస్థి 7 దినములకు మజ్జయగును. మజ్జ 7 దినములకు శుక్లశోణితములగును.

సతిపతులు రతులుసల్పగ శుక్లశోణితములు మేళనమై అంబుదినములకు నీరుబుగ్గయగును. సంయోగమునకు కూడనిదినములు బ్రహ్మచర్యమునందుఁ జెప్పఁబడియె. (చూ—పుట. 67)

పదిదినములకు నెత్తురై పదునేనుదినములకు మాంసపుముద్దయగును. ఇరుపదిదినములకు గట్టిపడి యిరువదియైదుదినములకు మనుష్యాకారంబేర్పడును. మొదటి నెలయందు పంచభూతములుకూడి తలయేరుపడును. రెండవ నెలను మేదస్సు చేతులు కాళ్ళులు యేరుపడి మూడవ నెలను ఎముకలు వజ్ర గోళు వెండుకలు చర్మము కలుగును. నాలుగవ నెలను అవయవములును సప్తధాతువులును అంబుదవ నెలయందు చేపులు ముక్కు కన్నులు నోరు జనించి ఆకలిదప్పులు పుట్టును. ఆఱవ నెలయందు కడుపు కంఠనాళము యేరుపడి అరణియందు అగ్నిప్రవేశించునట్లు జీవుండు గర్భరూపముగఁ బ్రవేశించుచున్నాడు. ఈమాసమందే మావిచేతఁ గప్పఁబడి తల్లిభుజించిన అన్నపానాదులవలన తృప్తి సొందుచుండును. ఏడవ నెలయందు జనించిన రోగియగును. ఈమాసమందే జ్ఞానముకలుగును. ఎనిమిదవ నెలయందు కలిగినబిడ్డ బ్రతుకడు. తల్లి గాని బిడ్డగాని మృతినొందును. తొమ్మిదవ నెలయందు గర్భమందలి శిశువునకు విజ్ఞానముకలుగును. మావి యనెడుసంచియందలి నీటియందు తొణికిసలాడుచుండును. శుక్లశోణితవికారముగ మాతృగర్భములోచిక్కుపడి జఠరాగ్ని చేతను క్రిమికీటకాదుల చేతను మాతృభుక్తకటుకపాయాది పదార్థములచేతను శ్రమనొందుచుండినను, బయలునతిరుగ నభ్యాసము లేనియెలుక తానున్నకలుగే ప్రపంచమనియు సౌఖ్యమైనదియనియు యోచినట్లు, మాతృగర్భకోశమే సుఖమైనదిగాతలంచి అచ్చటనేయుండ

నిశ్చయించి ప్రపంచములోకి పోజాలనని పరితపించుచుండగను యగ్ని దేవుడు గర్భచుండలి బాలునియెటుట నిలిచి ధైర్యముచెప్పుచు “సేనగ్ని దేవుండను. సర్వాంతర్యామిని. సర్వభక్షకుండను నీకుభృత్యుండనై నీ నేత్ర స్థానమందుండి నీవు సమస్తమును జూచునట్లులఁ జేయగలను. వాక్కు స్థానమందుండి సంభాషించునట్లును నాభిస్థానంబున జతరాగ్ని రూపంబుగ నుండినవాడనై భుజించిన సమస్తపదార్థములు జీర్ణమగునట్లుగను నిద్రనుకల్పించి పౌఖ్యముకలుగునట్లుగను జేసెదను. ఇట్టి సమర్థుడను నేను నీకు సహాయుడనై యుండఁగని కేమి కొదవ! ప్రపంచములోకి రమ్ము. జ్ఞానసంపన్నుడ వగుదువు. నీవు మహానీయుండవు. మోక్షమును సాధించుకొనుటకు నేను సహాయుండ నయ్యెదను ప్రారబ్ధవశమున నీవిట్లు జన్మించవలసివచ్చెను. ఏవారికిని విధినిదాట నశక్తింబు. చేసికొనిన వారికి చేసికొనినంత యనులోకోక్తి ననుసరించి యనుభవింపక తీరదు” అని ధైర్యమును జెప్పి యంతర్ధానము నొందును. పిదప సూర్యుడు ప్రసన్నుడై ధైర్యముచెప్పుచు. “సేను సూర్యుడను. నీ నేత్రములకధిదేవతనై విశ్వమంతయు జూచునట్లు చేసెదను. జ్ఞానమునకు కారణభూతుడనై మోక్షమును సాధించుటయందు నీకు సహాయము చేసెదను. వెరువక ప్రపంచమునకు రమ్ము. నీవు మహానీయుండవు. నిన్ను నీ వెరుగవు. కర్మచేత నిట్లయితివి. భయమును వదలిరమ్ము” అని ధైర్యమును జెప్పి యంతర్ధానము నొందును. అనంతరము చంద్రుడు మనస్థానమందుండెదననియు వాయువు పంచప్రాణములుగానుండెదననియు వరుణుడు జిహ్వాయందుండెదననియు బ్రహ్మగుహ్యోద్రియమందుండెదననియు రుద్రుడు అహంకారమున కధిదేవతనై యుండెదననియు విష్ణువు పాదములయందుండి

పెద్దలవద్దికి నడిపించి మోక్షసాధకమందు సహాయుడనయ్యెదననియు భృహస్పతి బుద్ధియందుండి మోక్షమార్గమున

సహాయుండనయ్యెదననియు దేవతలందరు ధైర్యముజెప్పిరి. మృత్యుదేవత గుదస్థానమందుండి మలవినర్జనమునుచేయుచు సత్పథమును దప్పినవాడు చంపెదననిచెప్పినను దేవతలందరు చెప్పినమాటలవలన ధైర్యముగల వాడై పదిమాసములునిండగను నాభినాళముక్రమముగాబలియుటచేత మాతయొక్క-సమానవాయువు నిలువతావులేక వ్యానవాయువుచేత ద్రోయఃబడి తల్లి అన్నకోశములోనుండి పండినపండునకు తొడిమదాని కదినల్లినచందంబున జారుచుండగ నొప్పులు కనుపించును. అప్పుడు వాయువకుంభింపఁబడును. అట్టికుంభకముచేతపొరయందున్న శిశువులఘోముఖమై తెలివినశించి కుంభకముచేతనే పొరపగిలి శిశువుభూమిమీఁదఁబడి జన్మించును.

ఋతుకాలమందలి సరిదినములయందు గర్భమునిలిచిన మొగబిడ్డలును బేసిదినములయందు గర్భమునిలిచిన యాడుబిడ్డలును కలుగుదురు.

తండ్రి యంశములు:—ఎముకలు, మెదడు, వీర్యము.

తల్లి యంశములు:—నెత్తురు, వెంపుకలు, మాంసము.

సంభోగకాలమందఁ బురుషునికి రాజసగుణమెచ్చిన రాజసుండును, తామసగుణమెచ్చినతామసుండునుసత్వగుణమెచ్చినసాత్వికుండునుస్త్రీకి రాజసగుణమెచ్చిన వ్యర్థుండును, తామసగుణమెచ్చినకూర్మిండును, సత్వగుణమెచ్చిన తపస్సంపన్నుండును; ఉదయకాలంబున జనించినసాత్వికుండును, మధ్యాహ్నకాలమందు జనించినదృష్టవర్తనముగలభూర్తుండును అస్తమయకాలమందు జనించిన అసురరూపుండును, రాత్రిసరి ప్రోద్బున జనించిన సకలసామ్రాజ్యసంపదలు గలవాఁడును, వేకువజామున జనించిన దీర్ఘాయుష్టుండును, అగుపుత్రిండు కలుగును,

మఱియు శుక్లమధికమయిన పురుషుడును, శోణిత మధికమైన స్త్రీయును, శుక్లశోణితములు సమమైన నపునకుండును, గర్భమందు శుక్లశోణితములు వాయువుచే భేదింపబడెనేని ఇరువురు లేక ముగ్గురు శిశువులు కలుగుదురు.

అష్టమమాసమందు స్త్రీపురుషులు రతిసల్పఁగ వీర్యమాను శిశువు గుడిచి పాపకర్తుండును జాడ్యగ్రస్తుఁడును అగును. తొమ్మిదవమాస మందురమించఁగ పిండము గర్భమునుండి యూడిపడును.

గర్భిణీస్త్రీలు పరుగెత్తకూడదు. గోకుళానగూడదు. వేగముగ నడువ గిట్టదు. బలువైన పనులఁ జేయగిట్టదు. ఋతుకాలమందలి పదియాఱవ దినమున నిలిచిన గర్భమందు బ్రహ్మవిద్యాధురంధరుఁడు కలుగును. తల్లి గర్భమందుఁ పురుషుఁడు కుడిపక్కను స్త్రీయెడమపక్క నుండుదురు.

జేహమలములు—కొవ్వ, కేతస్సు, రక్తము, చీమిడి, మూత్రము, మలము, చెవిగులిమి, గోళ్లు, చురికి, కఫము, కంటిపుసి, చెమట.

జన్మములు నాలుగువిధములు.

1. జరాయుజములు—మావియందు బుట్టి మావిలోనే భూమి మీఁదఁ బడుమనుష్యులు పశువులు మృగములు. పుణ్యముయొక్క అధిక్యతచేత నిట్టిజన్మకలుగును.
2. అండజములు—గుడ్డువలనఁ బుట్టెడు పక్షులు సర్పములు మొదలుగాఁగలవి.
3. స్వేదజములు—చెమటవలనఁ బుట్టెడు నల్లదోమ మొదలు గాఁగలవి.
4. ఉడ్కిజములు—భూమినిఁబగులగొట్టుకొనిపైకివచ్చెడువృక్షములు, నేలనల్లుకొనుతీగలు మొదలుగాఁగలవి. పాపముయొక్క అధిక్యతచేత నిట్టిజన్మకలుగును.

ఉత్తరాయణము—పుష్యమాసము మొదలు శ్రేష్ఠమువరకునుండు
ఆఱుమాసములు. ఇది దేవతలకు పగటికాలము. అందువలన
స్వర్గద్వారములు తెరిచి యుండును.

దక్షిణాయనము—మిగిలిన యాఱుమాసములు. ఇది దేవతలకురా
త్రికాలము. అందువలన స్వర్గద్వారములు మూసియుండును.

ఉత్తరాయణమందు మృతినొందిన వారు స్వర్గస్థులనియు దక్షిణాయన
మందు మృతినొందినవారు స్వర్గద్వారములు మూసియుండుటవలన స్వర్గ
స్థులుకానేరనియు చెప్పుదురు. ఈలోకోక్తికి నిజమైనయర్థముచూయో
చించవలెను. భూలోక భవర్లోక సువర్లోక మహర్లోక జనర్లోక తపోలోక
సత్యలోకములు నాభిమొదలుకొని ఊర్ధ్వభాగమందుండును. భూలోక
మునకు నాభిస్థానము. సత్యలోక మన్నిటికిఁ బైనయుండును గనుక దీనికి
ఉత్తరాయణమనియు అతల వితల సుతల తలాతల మహాతల రసాతల
పాతాళంబులు అనెను అథోలోకములలో పాతాళము చివరనుండును
గనుక దీనికి దక్షిణాయనమనియు చెప్పుదురు. మృతినొందుట యనగా
మనస్సు మగ్నతయగుట. ఉత్తరాయణమందు మనసు ఊర్ధ్వముఖ
వ్యాపనముగల్గదై నిర్విషయమందు మగ్నతయగును. దక్షిణాయనమం
దు అథోముఖవ్యాపనముగల్గదై విషయములయందు మగ్నతయగును.
కనుక ఉత్తరాయణమందు మృతినొందినవానికి-అనగా ఎవనిమనస్సు
ఊర్ధ్వముఖవ్యాపనముగల్గదై నిర్విషయమందు మగ్నతయగునో అట్టి
వానికి నిరంతరసుఖము కలుగును. అదియే స్వర్గస్థులగుట.

(అనుభవనీయము.)

మానుషజన్మంబు దుర్లభంబు. అందుఁ బురుషత్వంబు దుర్లభంబు.
అదియు శతనర్షపరిమితంబయిన జీవితకాలంబున నియతంబైయుండు.
అందు సగమంధకారబంధుర మగురాత్రిరూపంబున నిద్రాదివ్య వహారం

బుల నిరర్థకంబయినను యిరువదిసంవత్సరంబులు బౌల్యయావనకౌమా
రవయోవిశేషంబుల గడచు. ముప్పదిసంవత్సరంబులు తృప్తకామకోధ
లోభమోహమదమాత్సర్యములునుగలిగి అష్టపాశంబులఁ గట్టువడి విడి
వడసమర్థుండుగాక వారాపుత్రాదులు మొదలుగాగల సంసారతాపత్రయ
ములలో జక్కువడి గడ్డముమీసము నెరసి నరములుకీళ్లును పట్టువదలి
చెవులువినఁబడక కండ్లుకనుబడక దంతములూడి అహంకారము జిహ్వ
చాపల్యమధికమై దగ్గు కఫము మొదలగు వ్యాధులుగలవాడై కఱ్ఱను
పూనియైనను నడునశక్తి లేకున్నను స్త్రీలమీఁదనుధనముమీఁదను ఆశ
మాత్రము విశేషముగాఁగలవాడై వ్యాధులచేతను మనోవ్యాకులము
చేతను క్షీణించుచు చచ్చుచుఁబుట్టుచుండును.

మానుషప్రమాణంబు 81 జానలపొడుగు. ముప్పదిమూఁడుకోట్ల రో
మంబులును సమానవ్యానోదాన ప్రాణాపానంబులను పంచప్రాణం
బులును, అన్నమయప్రాణమయమనోమయ విజ్ఞానమయతనందమయ
ములనెఱు పంచకోశంబులును శ్రోత్రత్వక్షుత్సుజ్జిహ్వః ఘ్రాణంబులనెఱు
జ్ఞానేంద్రియములును వాక్పాణిపాదపాయూపసలనెఱు కర్మేంద్రియంబు
లును దశవాయువులును డెబ్బదిరెండువేలనాడులునుబదిరంభంబులును
త్వక్చర్మమాంసరుధిరమేదో మజ్జాస్థియనెఱు సప్తధాతువులును కామ
కోధలోభమోహమదమాత్సర్యంబులనెఱుఅరిష్టద్వర్గంబును నవద్వా
రంబులును గలిగిమాయాశరీరంబయ్యె.

జ సములన్నియు ఋణమువల్ల నేర్పడును.

“ఋణానుబంధ రూపేణ పశు పత్నీ సుతాలయాః

ఋణక్షయే క్షయంయాంతి కాత తపరివేదనా.”

భార్యా బిడ్డలు పశువులు ఋణమువలన నేకలుగుచున్నవి. ఋణము
తీరినతోడ్రోడన యవి నశించును. పుణ్యము గలవారికి అర్చిరాదిమార్గ
మని ధూమాదిమార్గమని రెండుమార్గములు. పాపముచేసినవారు నరక
మందు పసింతురు.

1. అగ్నిరాదిమార్గము.—ఇది సగుణబ్రహ్మసాపకులు బ్రహ్మలో కమునకుఁబోవుమార్గము.

“అగ్ని ర్యోతి రహశ్శుక్లష్ణాసా ఉత్తరాయణమ్
తత్ర ప్రయాతాగచ్ఛన్తి బ్రహ్మ బ్రహ్మవిదోజనాః ”

భగవద్గీత—8 అ. 24 శ్లో.

తేజస్సు పగలు శుక్లపక్షము ఉత్తరాయణము దేవయానము ఇడానాడి తేజోమార్గము—ఈ మార్గమునఁ బోవువారు యోగాభ్యాసముచేత వైరాగ్యము పరమోపశాంతియును కలిగి పంక ల్పరహితులయి మనస్సన్యాసముగలవారై క్రమముగా సూర్యలోకమును పొంది అనంతరము బ్రహ్మలోకముఁ జేరి ముక్తులగుచున్నారు. దీనినే సూర్యమార్గమనియు, నివృత్తి మార్గమనియుఁ జెప్పుదురు.

2. ధూమాదిమార్గము.—కర్త చేయువారు అనఁగా

“అగ్ని హోత్రం తప సత్త్వం వేదానాంచానుపాలనమ్
అతిధ్యం వైశ్యదేవంచ ఇష్టమిత్యభిధీయతే”

అగ్ని హోత్రములు తపస్సు సత్త్వవాక్పరిపాలన వేదపఠనము అతిథిలభ్యాగతులకు అతిధ్యమిచ్చుట వైశ్యదేవకర్త చేయుట మొదలుగాఁగలకర్తలను జేయువారికి పితృలోకమునకుఁ బోవుమార్గముతాముచేయు అగ్ని హోత్రధూమము ద్వారాకలుగును.

“ధూమోరాత్రిస్తథా కృష్ణష్ణాసా దక్షిణాయనమ్
తత్రోచాన్ద్రమసం జ్యోతి ర్యోగీ ప్రాప్యనివర్తతే॥”

భగవద్గీత—8 అ. 25 శ్లో.

పోగ రాతి) కృష్ణపక్షము దక్షిణాయనము పితృ
యానము పింగళానాడి—యీమార్గమున బోవు
వారు చంద్రలోకముఁ జేరి అచ్చట పుణ్యఫల
మనుభవించి “క్షీణేపుణ్యే మర్త్యలోకం విశన్తి”
అను న్యాయము చొప్పున మేఘమందుఁబడి
జలమై, ఆ జలరూపమున ఓషధులలో జేరి అన్న
మై, తద్వారా శుక్లంబై స్త్రీగర్భంబునం జేరి
గర్భనరకమనుభవించి జననమై కర్మలుచేయుచు
చచ్చుచు పుట్టుచుందురు. ఈమార్గమునఁ బోవు
వారికి పుణ్యక్షయానంతరము పునర్జన్మకలదు.
దీనినే ప్రవృత్తిమార్గమనియు, చంద్రమార్గమ
నియు, జెప్పుదురు.

 అపరోక్షజ్ఞానముగలవారు సాధనచతుష్టయ సంపత్తి గలవారై
శ్రవణ మనన నిదిధ్యాసలచేత బ్రహ్మవేత్తలై పైరెండుమార్గము
లను విడిచి జీవన్ముక్తులై పిమ్మట విదేహముక్తులగుదురు.

పంచీకరణము

సంఖ్యను గురించి చెప్పనది గనుక సాంఖ్యమనియు పంచమహాభూత
ములయొక్క భాగములను పంచిపెట్టుటను తెలియఁజేయునది గనుక
పంచీకరణమనియుఁ జెప్పెదరు.

“మాయాశ్చబలితంబ్రహ్మ, బ్రహ్మణోరవ్యక్తం, అహ్యక్తానిమహత్,
మహత్ అహంకారః, అహంకారాత్పంచతన్మాత్రాణి, పంచతన్మా
త్రేభ్యోపంచమహాభూతాని, పంచమాభూతేభ్యో అఖలంజగత్”

నిర్గుణసాక్షాత్కారపరబ్రహ్మస్వరూపమునందు చంద్రునియందలిచంద్ర
దికవలె మాయాశక్తియుండును, అదియ మూలప్రకృతి బహిర్ముఖ

వ్యాప్తియైనప్పుడే యీ మాయాశక్తి కలదు. వృత్తిరహితమప్పుడు మాయాశక్తి లేదు. అసత్యమగుప్రపంచమును సత్యమని నమ్మించెడి వృత్తియే మాయ.

ఒక వస్తువకు దగ్గరగావుండిచూచినపు డొకరూపమును దూరమున నుండి చూచినపుడు మఱియొకరూపమును విశేష దూరమున నుండిచూచినప్పుడు యింకొకరూపమును కలిగియుండుట మనముకన్నులారఁజూచుచుంటిమి. ఒక వస్తువయందే వివిధరూపము లుండుటనుంచి నిజమైన రూపములేదని మనకు తెలియఁగలదు. ఏవికారముతోచూచితే ఆవికారముతో కనుబడును. వికారములు చూపునందేయున్నవి. త్రాటించూచి పాముని భయపడినవానికి అది పాముగాదు త్రాడులనిచెప్పినమాత్రము ననే లాభముండదు. ఆ మిథ్యాస్వరూప మగుపామును చూపనుద్యోగించి కర్మను దీపమును తీసుకపోయి కర్తతో దెబ్బవేయను ఆపాము కదలక మెదలక యుండుటను జూచి యది పాముగాదు త్రాడని భయపడినవానికి చెప్పి వానినిగూడ తీసుకపోయిచూపించగను ఆభయముపోయిత్రాడనునిశ్చయము కలుగును. అట్లుగాక దీపమును కర్తను తీసుకపోయి వానిభయము తీర్చకనే అది పాముకాదు త్రాడనిచెప్పిన వీనినివెరివాడని చెప్పుదురు. వాడి భయమున్ను పోదు. స్వప్నావస్థయందుఁ గనిన కల అసత్యమని తెలిసినను తానునిజముగాజూచినట్టుగను పనులుఅన్నియు జేసినట్టుగను కథగాఁజెప్పినరీతిని యీప్రపంచమంతయు అసత్యమనియు అబద్ధమనియు నిశ్చయముగా తెలిసినను అధ్యారోపాపవాదముగా ప్రపంచస్పృహిని పంచీకరణమందు చెప్పవలసివచ్చెను.

ఈమాయ లింగుణాత్మిక గనుక సత్త్వగుణము రజోగుణము తమోగుణము అనుమూఁడుగుణములు కలది. ఈమాయ వచ్చినతోడనే నిర్గుణ బ్రహ్మకు సగుణబ్రహ్మ యని చెప్పవలసివచ్చెను.

సత్వగుణము—జ్ఞానసుఖములయం దిచ్ఛనుపుట్టించును.

రజోగుణము—రాగతృష్ణలయం దిచ్ఛనుపుట్టించును.

తమోగుణము—విపరీతజ్ఞానము నిద్రాలస్యదులు పుట్టించును.

సత్వగుణముయొక్క ఉత్తమగతి—బ్రహ్మ, ధర్మదేవత, మహాత్ము, అవ్యక్తములు కలిగెను.

సత్వగుణముయొక్క మధ్యమగతి—సోమయాజులు, ఋషులు, దేవతలు వేదాభిమానులు, ధ్రువుడు, వర్ష, దేవతలు, పితరులు మొదలగువారు కలిగిరి.

సత్వగుణముయొక్క అధమగతి—వానప్రస్థులు, సన్యాసులు, బ్రాహ్మణులు, విమానసంచారులు, నక్షత్రములు, దైత్యులు మొదలగువారు కలిగిరి.

రజోగుణముయొక్క ఉత్తమగతి—గంధర్వులు, గుహ్యకులు, యక్షులు విద్యాధరులు, అస్పరసలు, మొదలగువారు కలిగిరి.

రజోగుణముయొక్క మధ్యమగతి—రాజులు, క్షత్రియులు, రాజపురోహితులు, నాదముజేయువారు మొదలగువారు పుట్టిరి.

రజోగుణముయొక్క అధమగతి—మల్లులు, నటులు, యోధులు, జూదరులు, తాగిబోతులు మొదలగువారు పుట్టిరి.

తమోగుణముయొక్క ఉత్తమగతి—చారణులు, పక్షులు, పురుషులు, రాక్షసులు, పిశాచములు, మొదలుగాఁగలవి కలిగెను.

తమోగుణముయొక్క మధ్యమగతి—ఏనుగు, గుఱ్ఱము, శూద్రులు, తురకలు, సింగము, పులి మొదలుగాఁగలవి కలిగెను.

తమోగుణముయొక్క అధమగతి—వృక్షములు, పురుగులు, తేళ్లు, చేపలు, తాబేళ్లు, మృగములు, పశువులు, మొదలుగాఁగలవి కలిగెను.

సర్వగుణము—కోపములేక సంకల్పమునులేక కలిమిలేములు సమము
గాఙ్జూచుచు గురుసేవచేయుట. ఈగుణములు కలిగిచచ్చిన
వాడు బ్రహ్మలోకమందుగాని దేవలోకమందు గాని తిరిగి
పుట్టును.

రాజసగుణము—కామ కోర్కె లోభ మోహ మద మాత్సర్యములుకలి
గియుండుట. మనస్తాపము కలిగియుండుట. ఈగుణములుకలి
గి చచ్చినవాడు స్త్రీయోనియందుఁ బుట్టును.

తమోగుణము—దయలేమి, అలస్యము, అలసట, జయము, అహంకారము
విశేషముగాఁగలిగియుండుట, కోప మధికముఈగుణము
లుకలిగి చచ్చినవాడు గాడిదయై పుట్టును.

[కావున సర్వకాలములయందును సాత్వికగుణమే కలిగియుండవలెను.]

ఈశ్వరగుణాత్మికయగుసగుణబ్రహ్మయందుఅవ్యక్తముపుట్టెను. అదియ
మూలప్రకృతి. ఆ అవ్యక్తమందు మహత్తత్వమును, మహత్తత్వ
మందు అహంకారమును, అహంకారమందు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబు
లనియెడు పంచతన్మాత్రలు కలిగెను. ఆపంచతన్మాత్రలవలనఁ బృథివ్యాప
స్తేజోవాయాకాశంబులనియెడుపంచభూతంబులును, ఆపంచభూతముల
యొక్క అన్యోన్యసమ్మేళనమునలన సమస్తజగత్తును ఏర్పడియెను.

అవ్యక్తమురెండువిధములు.—

1. మాయ.—2. అవిద్య.

అందు మాయ శుద్ధసత్వప్రధాన గనుక పరబ్రహ్మజ్ఞానమును కలు
గఁజేయును. అవిద్య మలినసత్వప్రధాన గనుక ప్రపంచజ్ఞానమును కలు
గజేసి విషయములయందు మనస్సును ప్రవేశింపఁజేయును. మాయాప్ర
తిబింబము సర్వజ్ఞత్వాది గుణములుగల ఈశ్వరుడనియును అవిద్యా
ప్రతిబింబము కించిజ్ఞత్వాది గుణములుగల జీవుండనియుఁబయ్యాశ్వరునకే

అవ్యాకృతుఁడు లేక అంతర్యామి యనియు ఆజీవునకే ప్రాజ్ఞుఁడనియు పారమార్థికుఁడనియు చెప్పుదురు. ఈశ్వరునకు మాయయే కారణశరీరమును సుషుప్త్యవస్థయును ఆనందమయకోశంబును అగును. జీవునకు అవిద్యయే కారణశరీరమును సుషుప్త్యవస్థయును ఆనందమయకోశంబును అగును.

సగుణబ్రహ్మము త్రిగుణములలో తమోగుణమును వీక్షించుట చేత ఆవరణశక్తిగలిగెననియు, ఆవరణశక్తిప్రతిబింబమే విక్షేపశక్తియనియు చెప్పుదురు.

 మాయా ప్రతిబింబము యీశ్వరుఁ డనఁగ మాయయందు ప్రతి ఫలించిన ఆత్మయందు యీశ్వరుఁడు కలిగెను అనిగ్రహించునది; అట్లే తక్కినవానిని గ్రహించునది. ఆత్మ యనఁగా సగుణబ్రహ్మయని చెప్పుదురు.

మహదహంకారమునందు శబ్దగుణకమగు ఆకాశముకలిగెను. ఆకాశమునందు శబ్దస్పర్శగుణకమగు వాయువుకలిగెను. వాయువునందు శబ్దస్పర్శరూపగుణకమగు అగ్ని కలిగెను. అగ్నియందు శబ్దస్పర్శరూపరసగుణకమగు జలము కలిగెను. జలమునందు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధగుణకమగు పృథివికలిగెను. ఆపృథివియందు ఓషధులుకలిగెను. ఓషధులవల్ల అన్నముకలిగెను. అన్నమువలన జీవులువృద్ధిఁబొందిరి.

 ఈశ్వరునికిసద్యోజాత వామదేవ తత్పురుష అఘోరయాశాన్యములనెఱు అయిదుముఖములుగలవు. అందలి యీశాన్యముఖమందు ఆకాశముపుట్టెను. అఘోరముఖమునందు వాయువుపుట్టెను. తత్పురుషముఖమందు అగ్నిపుట్టెను. వామదేవముఖమందు ఉదకముపుట్టెను. సద్యోజాతముఖమందు పృథివిపుట్టెను.

పంచమహాభూతములుతామససమష్టిపంచభూతములని తామసవ్యష్టి పంచభూతములని రెండుసమభాగములుగఁ జేయఁబడెను.

$$\text{పృథివి} = \frac{1}{2} \text{ పృథివి} + \frac{1}{2} \text{ పృథివి.}$$

$$\text{జలము} = \frac{1}{2} \text{ జలము} + \frac{1}{2} \text{ జలము.}$$

$$\text{అగ్ని} = \frac{1}{2} \text{ అగ్ని} + \frac{1}{2} \text{ అగ్ని.}$$

$$\text{వాయువు} = \frac{1}{2} \text{ వాయువు} + \frac{1}{2} \text{ వాయువు.}$$

$$\text{ఆకాశము} = \frac{1}{2} \text{ ఆకాశము} + \frac{1}{2} \text{ ఆకాశము.}$$

ఈ అరభాగములలో మొదటియరభాగములు తామససమష్టి పంచ భూతములు. వానినివేరుగనుంచి రెండవయరభాగములగు తామసవ్యష్టి పంచభూతములను యొక్కొక్కటి నాలుగుభాగములుగ విభజించునది

$$\frac{1}{2} \text{ పృథివి} = \frac{1}{8} \text{ పృథివి} + \frac{1}{8} \text{ పృథివి} + \frac{1}{8} \text{ పృథివి} + \frac{1}{8} \text{ పృథివి.}$$

$$\frac{1}{2} \text{ జలము} = \frac{1}{8} \text{ జలము} + \frac{1}{8} \text{ జలము} + \frac{1}{8} \text{ జలము} + \frac{1}{8} \text{ జలము.}$$

$$\frac{1}{2} \text{ అగ్ని} = \frac{1}{8} \text{ అగ్ని} + \frac{1}{8} \text{ అగ్ని} + \frac{1}{8} \text{ అగ్ని} + \frac{1}{8} \text{ అగ్ని.}$$

$$\frac{1}{2} \text{ వాయువు} = \frac{1}{8} \text{ వాయువు} + \frac{1}{8} \text{ వాయువు} + \frac{1}{8} \text{ వాయువు} + \frac{1}{8} \text{ వాయువు}$$

$$\frac{1}{2} \text{ ఆకాశము} = \frac{1}{8} \text{ ఆకాశము} + \frac{1}{8} \text{ ఆకాశము} + \frac{1}{8} \text{ ఆకాశము} + \frac{1}{8} \text{ ఆకాశము}$$

ఒకభూతమున కొక పెద్దభాగమునుతక్కినభూతములచిన్న భాగముల నొక్కొక్కటియును కలిసి పంచీకృతమగుభూతమగును. అష్టిపంచీకృత ములగు భూతములతోఁ జేయఁబడినదియె కరచరణాద్యవయవములతోఁ గనుబడు యీస్థూలశరీరము.

పంచీకృతపంచ } అపంచీకృత పంచమహాభూతములు.
మహాభూతములు }

$$\text{ఆకాశము} = \frac{1}{2} \text{ ఆకాశము} + \frac{1}{8} \text{ వాయువు} + \frac{1}{8} \text{ అగ్ని} + \frac{1}{8} \text{ జలము} + \frac{1}{8} \text{ పృథివి.}$$

ఇందువలన మోహము, లజ్జ, భయము, ద్వేషము, రాగములు కలిగెను. సదాశివుఁడు అధిదేవత, పరాశక్తి.

వాయువు = క ఆకాశము + క వాయువు + క అగ్ని + క జలము + క పృథివి.

ఇందువలన పడియుండుట, చాచుట, ముడుచుట, ఎగురుట, పరుగెత్తుటలు కలిగెను. ఈశ్వరుడు అధిదేవత. ఆది శక్తి.

అగ్ని = క ఆకాశము + క వాయువు + క అగ్ని + క జలము + క పృథివి. ఇందువలన సంగమము, ఆలస్యము, నిద్ర, దుష్పిక, ఆఘోరి కలిగెను. రుద్రుడు అధిదేవత. ఇచ్ఛాశక్తి.

జలము = క ఆకాశము + క వాయువు + క అగ్ని + క జలము + క పృథివి. ఇందువలన శుక్లము, రక్తము, చెమట, మూత్రము, ఉమ్మినీరు కలిగెను. విష్ణువు అధిదేవత. జ్ఞానశక్తి.

పృథివి = క ఆకాశము + క వాయువు + క అగ్ని + క జలము + క పృథివి. ఇందువలన రోమములు, నరములు, చర్మము, మాంసము, ఎముకలు కలిగెను. బ్రహ్మ అధిదేవత. క్రియాశక్తి.

తత్వములు—యిరువదియైదు.

1. జ్ఞాత—క తమోగుణసంబంధమగు ఆకాశము. ఇదియే సమష్టిభాగము. దీనికి సాధనము జ్ఞానము. జ్ఞానేంద్రియములు కర్మేంద్రియములు అంతరింద్రియములయొక్క విషయవ్యాపారములను ఏ తెలివిచేతను తెలిసికొనునో ఆ తెలివియే అంతఃకరణస్థానమందున జేరి జ్ఞాతయనియు జీవుఁడనియుఁ జెప్పఁబడును. వీనికి ప్రత్యగాత్మ్య, జీవసాక్షి, అంతర్యామి, పరమాత్మ, యని పేరులు. అధిదేవతకూటస్థుఁడు విషయము జ్ఞేయము. సాత్వికాకాశమందలి యర్థభాగము ప్రత్యగాత్మాధిదేవతతోఁగూడి జ్ఞాతయందు జేరి సకలేంద్రియ ప్రభుత్వముఁ జేయుచున్నది.

2. మనస్సు—క తమోగుణసంబంధమగు ఆకాశము + క తమోగుణసంబంధ మగు వాయువు. కంఠస్థానము. సాత్విక వాయువులో

పగభాగము చంద్రాభిదీపతతో మనస్సునందుఁజేరి సం
కల్పించుచున్నది.

జాత.	మనస్సు.	బుద్ధి.	చిత్తము.	అహంకారము	అకాశపంచకం; అంతరికరణములు; అంతరిర్విదియములు
సమానము.	వ్యాసము.	ఉదాసము.	పాణిము.	అపానము.	వాయుపంచకం; పంచపాణిములు.
శోత్రము.	త్యక్తు.	చక్షువు.	జహ్వ.	ఘాణము.	అగ్నిపంచకం; జ్ఞానేంద్రియములు; మధ్యేంద్రియములు.
శబ్దము.	స్పర్శము.	రూపము.	రసము.	గంధము.	జలపంచకం; పంచతన్మాత్రలు;
వాక్కు.	పాణి.	పాదము.	ఉపస.	సాయువు.	పృథివిపంచకం; కర్మేంద్రియములు; బాహ్యేంద్రియములు.

3. బుద్ధి—శ్రీ తమోగుణసంబంధ మగు ఆకాశము + శ్రీ తమోగుణసంబంధ మగు అగ్ని. ముఖము స్థానము. సాత్వికాగ్నిలో సగభాగము బృహస్పత్యాధిదేవతతోఁ గూడి బుద్ధియందు నిలిచి మనస్సునందలి సంకల్పములను నిశ్చయిస్తున్నది.

4. చిత్తము—శ్రీ తమోగుణసంబంధ మగు ఆకాశము + శ్రీ తమోగుణసంబంధ మగు జలము. అధిదేవత జీవుఁడు. నాభి స్థానము. స్వాతికజలములో సగభాగము క్షేత్రజ్ఞాధిదేవతతోఁ గూడి చిత్తమందుఁ జేరి బుద్ధిచేసిన నిశ్చయమును ఆలోచన చేయుచున్నది.

5. అహంకారము—శ్రీ తమోగుణసంబంధ మగు ఆకాశము + శ్రీ తమోగుణసంబంధ మగు వృధివి. హృదయము స్థానము. సాత్వికవృధివిలో సగభాగము అహంకారముతోఁ గూడి అభిమానించుచున్నది.

“హృది ప్రాణో గుదే పాన స్సమానో నాభిసంస్థితః
ఉదానః కంఠదేశస్థో వ్యాన స్సర్వశరీరగః”

6. సమానవాయువు—శ్రీ తమోగుణసంబంధ మగు వాయువు + శ్రీ తమోగుణసంబంధ మగు ఆకాశము. ప్రాణాపానములమధ్యను నాభిస్థానమందుండి భుజించిన భక్ష్యభోజ్యచోష్య లేవ్యము ల నెడుచతుర్విధాన్నమును జీర్ణముచేసి సప్తధాతువులకు పంచిపెట్టి దారుఢ్యమును కలుగజేయును. రాజసాకాశములో సగభాగము సమానవాయువందుఁ జేరిజలరాగ్నిని ప్రజ్వరిల్లఁజేసిచతుర్విధపదార్థములనుపచనము చేయుచున్నది.

7. వ్యానవాయువు—శ్రీ తమోగుణసంబంధ మగు వాయువు. ఇదియే సమస్తభాగము. ఈవాయువు శరీరమందంతను వ్యాపించి

నదైకన్నులుచెవులుకాలిమడెమలుపిరుదులుముక్తయీ
స్థానములయందుండి ప్రాణాపానవాయు సంచారమును
గలుగఁజేయును. రాజసవాయువులలోనగభాగమువ్యాస
వాయువందుజేరిఅన్నరసమునుసరములకుఁబంచిపెట్టును

8. ఉదానవాయువు— $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధమగువాయువు + $\frac{1}{8}$ తమో
గుణసంబంధమగుఅగ్ని. ఈవాయువుకంతస్థానమందుండి
యిష్టపదార్థములను తినుచు మ్రింగుచు అసహ్యపదార్థ
ములను వెలుపలికిత్రోయుచు వాగ్విద్రుమందుఁజేరి
అకారాది యేబదియక్షరములను బలికించుచు వాంతి
మొదలగువానిని కలుగచేయుచుండును. రాజసాగ్నిలో
నగభాగము ఉదానవాయువందుఁ జేరి చాచుట ముడు
చుట మొదలగు వ్యాపారములను జేయించుచు సుషు
మ్నానాడిద్వారా ఊర్ధ్వముఖవ్యాపనముగిలదై జీవునికి
పుణ్యముచేత మంచుపదవులను పాపముచేత సరకమును
కలుగఁజేయును.

9. ప్రాణవాయువు— $\frac{1}{8}$ తమోగుణసంబంధ మగువాయువు + $\frac{1}{8}$ తమో
గుణసంబంధ మగుజలము.

“ముఖ నాసిక యోర్మధ్యే ప్రాణ స్సంచరతే సదా.”

ఉత్తరగీత.

హృదయస్థానమందుండినదై ముక్కురంద్రములగుండఁ
చ్చావ్వస నిశ్వాసరూపములచేత 21600 హంసలుగా సం
చరించును. రాజసజలములోనగభాగము ప్రాణవాయు
వందుఁ జేరి నోటియందుండి ఉచ్ఛారణను, నాభియం
దుండిశబ్దమునుగలుగఁజేయును. ముక్కునందుండిశ్వాస

లను పూరించుట రేచించుటలు జేయును. హృదయమం
దుండి దగ్గు మొదలుగాఁగల వ్యాధులుగలుగఁజేయును.

10. అపానవాయువు—కీ తమోగుణసంబంధమగు వాయువు +కీ త
మోగుణసంబంధ మగువృధివి. మలమూత్రద్వారముల
యందుండును. రాజసవృధివిలో సగభాగము అపానవా
యవందుఁ జేరి అధోగమనవ్యాపారము జేయుచు మల
మూత్రశుక్లములను వెల్లెద్రోయును.

ఉపవాయువులు.—

- (1) నాగము—వాక్కునందుండిమాట్లాడించును. వాంతిచేయించును.

- (2) కూర్మము—కన్నులు మూయుట తెరచుటలను చేతులు
యిచ్చుట పుచ్చుకొనుటల యందును వ్యాపారములఁ
జేయించును.

- (3) కృకరము—పాదము స్థానముగాఁ గలదై తుమ్మించును.

- (4) దేవదత్తము—ఉపస్థస్థానముగాఁగలదై ఆవలింతలు కలుగఁ
జేయును.

- (5) ధనుంజయము—సాయుస్థానముగాఁగలదై ఘోషించును.

11. శ్రోత్రేంద్రియము—కీ తమోగుణసంబంధ మగుఅగ్ని +కీ త
మోగుణసంబంధ మగుఆకాశము. సాత్వికాకాశములో
సగభాగము దిక్కులనేఅధిదేవతతోఁగూడి శ్రోత్రేంద్రి
యమందుఁ జేరి వివిధశబ్దములను గ్రహిస్తున్నది.

12. త్వగింద్రియము—కీ తమోగుణసంబంధమగు అగ్ని +కీ తమో
గుణ సంబంధమగువాయువు. సాత్వికవాయువులో సగ
భాగము వాయువు అను అధిదేవతతోఁగూడి త్వగింద్రి
యమందుఁ జేరి స్పర్శలను గ్రహిస్తున్నది.

13. చక్షురింద్రియము—శ్రీ తమోగుణసంబంధమగుఅగ్ని. ఇదియె సమష్టిభాగము. సాత్వికాగ్నిలో సగభాగము సూర్యుడను అధిదేవతతోగూడి రూపములను జూచుచున్నది.
14. జిహ్వేంద్రియము—శ్రీ తమోగుణసంబంధమగుఅగ్ని + శ్రీ తమోగుణసంబంధమగుజలము. సాత్వికజలములో సగభాగము వరుణుడుఅను అధిదేవతతోగూడి సప్తవిధరసగ్రహణమును జేయును.
15. ఘ్రాణేంద్రియము—శ్రీ తమోగుణసంబంధమగుఅగ్ని + శ్రీ తమోగుణసంబంధమగువృధివి. సాత్వికవృధివిలో సగభాగము అశ్వినులు అనుఅధిదేవతలతోగూడి వాసనలను గ్రహించును.
16. శబ్దము—శ్రీ తమోగుణసంబంధమగుజలము + శ్రీ తమోగుణసంబంధమగు ఆకాశము. శ్రోత్రము స్థానము.
17. స్పర్శము—శ్రీ తమోగుణసంబంధమగుజలము + శ్రీ తమోగుణసంబంధమగు వాయువు. త్వక్కు స్థానము.
18. రూపము—శ్రీ తమోగుణసంబంధమగుజలము + శ్రీ తమోగుణసంబంధమగు అగ్ని. నేత్రము స్థానము.
19. రసము—శ్రీ తమోగుణసంబంధమగుజలము. ఇదియెసమష్టిభాగవిషయము మాధుర్యముగానుండుట. జిహ్వ స్థానము.
20. గంధము—శ్రీ తమోగుణసంబంధమగుజలము + శ్రీ తమోగుణసంబంధమగువృధివి. ఘ్రాణేంద్రియము స్థానము.
21. వాగింద్రియము—శ్రీ తమోగుణసంబంధమగువృధివి. + శ్రీ తమోగుణసంబంధమగు ఆకాశము. రాజసాకాశములో సగభాగము సరస్వతీయును అధిదేవతతోగూడిమాటలను పలికినున్నది.

22. పాశ్చేంద్రియము—శ్రీ తమోగుణసంబంధమగు పృథివి + శ్రీ తమోగుణసంబంధమగు వాయువు. రాజసవాయువులో సగభాగము ఇంద్రుడను అధిదేవతతోఁగూడి దానములను చేయుచున్నది.
23. పాదేంద్రియము—శ్రీ తమోగుణసంబంధమగు పృథివి + శ్రీ తమోగుణసంబంధమగు అగ్ని. రాజసాగ్నిలో సగభాగము ఉపేంద్రుఁడను అధిదేవతతోఁగూడి గమనాగమనములు చేయుచున్నది.
24. ఉపస్థేంద్రియము—శ్రీ తమోగుణసంబంధమగు పృథివి + శ్రీ తమోగుణసంబంధమగు జలము. రాజసాగ్నిలో సగభాగము బ్రహ్మ అధిదేవతతోఁగూడి విషయానందములను గలుగఁజేయుచున్నది.
25. పాయురింద్రియము—శ్రీ తమోగుణసంబంధమగు పృథివి. ఇదియే సమస్తభాగము. రాజసపృథివిలో సగభాగము మృత్యువు అను అధిదేవతతోఁగూడి మలవిసర్జనము చేయుచున్నది.
- జ్ఞాతమనోబుద్ధి చిత్తాహంకారంబులే అంతేరింద్రియములు.
సమానవ్యాసోదానప్రాణాపానంబులే పంచప్రాణంబులు.
శ్రోతత్వక్షయజ్ఞహ్వయూహంబులే జ్ఞానేంద్రియంబులు.
శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులే పంచతన్మాత్రలు. పంచవిషయంబులు వాక్పాణిపాదపాయూపస్థంబులే కర్తేంద్రియంబులు.
ఈయరువదియైదునుగూడి స్థూలశరీరంబని చెప్పఁబడును.
- జ్ఞాత కూటస్థుడను అధిదేవతచేతఁ బ్రేరేపింపఁబడి సమానవాయువుతోఁగూడి శ్రోతేంద్రియద్వారా శబ్దములను గ్రహించుచు వాక్కుచేత పలుకుచుండును.

జ్ఞాత మనోరూపుడై చంద్రాధిదేవతచేతఁ బ్రేరేపింపఁబడి వ్యాసవా
యువుతోఁగూడి త్వగింద్రియద్వారా స్పర్శలనుగ్రహిం
చుచు పాణేంద్రియముద్వారా దానప్రతిగ్రహములను
చేయుచుండును.

జ్ఞాత బుద్ధిరూపుడై బృహస్పత్యాధిదేవతచేతఁ బ్రేరేపింపఁబడి ఉదాన
వాయువుతోఁగూడుకొని చక్షురింద్రియద్వారా రూప
ములను గ్రహించుచు పాదేంద్రియముచేత గమనాగ
మనంబులు చేయుచుండును.

జ్ఞాత చిత్తరూపుడై క్షేత్రజ్ఞాధిదేవతచేతఁ బ్రేరేపింపఁబడి ప్రాణవా
యువుతోఁగూడుకొని జహ్వేంద్రియద్వారా రసములను
గ్రహించుచుగుహ్యేంద్రియద్వారా మూత్రవిసర్జనయు
శుక్లశోణితముల విసర్జనయుచేయుచు సంభోగములయం
దానందించుచుండును.

జ్ఞాత అహంకారరూపుడై రుద్రాధిదేవతచేతఁ బ్రేరేపింపఁబడి అపాన
వాయువుతోఁగూడుకొని ఘ్రాణేంద్రియద్వారా గంధ
ములనుగ్రహించుచు పాయురింద్రియద్వారా మలమును
విసర్జించుచుండును.

జ్ఞానేంద్రియములు కర్త్రేంద్రియములు పంచప్రాణములు మనోబుద్ధులు.
యీపదు నేడింటితోఁగూడినది సూక్ష్మశరీరంబు. జ్ఞాతయే కారణశరీ
రంబు. సూక్ష్మశరీరంబునకు పంచామిదితత్వంబులని కొండఱు చెప్పె
దరు. పైనఁజెప్పఁబడినపదునేనును చిత్తాహంకారంబులు రెండునుగూడి
పంచామిది యగును.

తత్వములు.

అధిదేవతలు.

విషయములు

1. జ్ఞాత.	కూటస్థుడు.	జ్ఞేయము.
2. మనస్సు.	చంద్రుడు.	సంకల్పవికల్పములు.
3. బుద్ధి.	బృహస్పతి.	నిశ్చయము.
4. చిత్తము.	క్షేత్రజ్ఞుడు.	చంచలము.
5. అహంకారము.	రుద్రుడు.	నేన నెడి అభిమానము.
6. సమానవాయువు.	జయుడు.	ఆహారమును పచనము చేసును.
7. వ్యానవాయువు.	విశ్వయోని.	అన్నరసమును పంచి పెట్టును.
8. ఉదానవాయువు.	అజుడు.	తీనుట మింగుట మొదలగునవి
9. ప్రాణవాయువు.	విశిష్టుడు.	శ్వాసరూపమున సంచరించు.
10. అపానము.	విశ్వకర్త.	మలములను దోర్చుట.
11. శోత్రము.	దిక్కులు.	శబ్దములను వినుట.
12. త్వక్కు.	వాయువు.	స్పర్శలను దెలిసికొనుట.
13. చక్షువు.	సూర్యుడు.	దశవిధరూపములను చూచుట.
14. జిహ్వ.	వరుణుడు.	రుచులను దెలిసికొనుట.
15. ఘ్రాణము.	అశ్వినులు.	వాసనలను దెలిసికొనుట.
16. శబ్దము.	సదాశివుడు.	ఏక దేశశబ్దమును దెలిసికొనుట.
17. స్పర్శము.	ఈశ్వరుడు.	ఏక దేశస్పర్శను దెలిసికొనుట.
18. రూపము.	రుద్రుడు.	ఏక దేశరూపమును దెలిసికొనుట.
19. రసము.	విష్ణువు.	ఏక దేశరసమును దెలిసికొనుట.
20. గంధము.	బ్రహ్మ.	ఏక దేశగంధమును దెలిసికొనుట.
21. వాక్కు.	అగ్ని.	పుణ్యపాపమిత్రసంభాషణము.
22. పాణి.	ఇంద్రుడు.	దానప్రతిగ్రహములు.
23. పాదము.	ఉపేంద్రుడు.	గమనాగమనంబులు.
24. గుహ్యము.	బ్రహ్మ.	సంయోగానందము.
25. పాయువు.	మృత్యువు.	మలవిసర్జనము.

పంచమహాభూతములయొక్క సమష్టివ్యష్టిభాగముల అన్యోన్యసమ్మేళనమువలన యిరువదియైదుతత్వములు కలిగెను. యేభూతముయొక్క వ్యష్టిభాగములు ఆయాభూతముయొక్క సమష్టిభాగముతోకలియగను యిరువదియైదుతత్వములు లయమై పంచమహాభూతములు నిలుచును. పృథివిజలమందును జలమగ్నియందును అగ్ని వాయువందును వాయువు ఆకాశమందును ఆకాశమహాంకారమందును అహంకారముమహాత్తత్వమందును, మహాత్తత్వము మూలప్రకృతియందును మూలప్రకృతినిర్గుణసాక్షాత్కార పరబ్రహ్మస్వరూపమందును లయమగును.

శ రీ ర ము లు

స్థూలశరీరము—త్వక్చర్మమాంసరుధిరమేదో మజ్జాస్థి యనునప్తధాతువులతో కూడుకొని యుండునదియును మాతాపితృలయొక్క శుక్లశోణితములవలనఁ బుట్టినదియును కరచరణాద్యవయవములు గలిగి, శ్రోత్ర త్వక్చక్షుర్జిహ్వఃస్థూత్రాణంబుల నెడు జ్ఞానేంద్రియంబులు, జ్ఞాతమనోబుద్ధిచిత్తాహంకారంబు లనెడు అంతరింద్రియంబులు, సమానవ్యానోదాన ప్రాణాపానంబుల నెడు పంచప్రాణములు, శబ్దస్పర్శ రూపరసగంధంబుల నెడు పంచవిషయంబులు, వాత్సానిపాదపాయూపస్థలనెడు కర్మేంద్రియంబులు, యీ యిరువదియైదింటితోఁ గూడినదియును స్తంభమువలె ప్రత్యక్షముగ కనుబడునట్టిదియే స్థూలశరీరము.

దీనినిపొందిన

యీశ్వరునకు

1. విరాట్పురుషుఁడు
2. వైరాజనుఁడు
3. వైశ్వానరుఁడు

జీవునకు

1. విశ్వఁడు
2. చిదాభానుఁడు
3. వ్యవహారికుఁడు

అని చెప్పుదును. ఇందు జాగ్రదవస్థ; విశ్వుడభిమాని;
అన్న మయకోశము.

“పంచీకృత మహాభూత సంభవం కర్మసంచితమ్
శరీరం సుఖదుఃఖానాం భోగాయ తనముచ్యతే”

పంచీకరణము చేయఁబడిన పంచమహాభూత
ములవల్ల నేరుపడి ఆగామిసంచిత ప్రాకృతములు
గలిగినట్టి స్థూలశరీరమే సుఖదుఃఖానుభవమున
కునికిపట్టు.

దీనినిపొందిన బ్రహ్మవేత్తకు ఓత యని చెప్పుదురు.

నూత్నశరీరము.

“పంచప్రాణ మనోబుద్ధి దశేంద్రియ సమన్వితం
అపంచీకృతభూతోత్థం నూత్నోగంభోగసాధనమ్”

సమానవ్యానోదానప్రాణాపానంబుల నెఱు పంచప్రాణం
బులును మనోబుద్ధులును శోత్రోత్పక్ష్మక్షృణోహృ
ణంబుల నెఱు జ్ఞానేంద్రియంబులును వాక్పాణి పాదపా
యాపస్థ లనెఱుక ర్మేంద్రియంబులును యీపదునేటిం
టితోఁగూడినదియు అపంచీకృత పంచమహాభూతముల
వల్ల యేర్పడినదియునగు నూత్నశరీరము సుఖదుఃఖము
లనుభవించుటకు సాధకము. దీనిని పొందినయీశ్వ
రునకు హిరణ్యగర్భుడనియు, బ్రహ్మవేత్తకు అనుజ్ఞాత
యనియుఁ బేరులు. ఇందు స్వప్నావస్థ; తైజసుడభి
మాని. ప్రాణమయ మనోమయ కోశంబులు.

కారణశరీరము—మలినసత్వరజ స్తమోగుణాత్మకమైన యవిద్యయే కా
రణశరీరము. మహదహంకారమే కారణశరీరము.

“అనాద్యవిద్యానిర్వాచ్యా కారణోపాధిరుచ్యతే
ఉపాధిత్రితయాదన్య మాత్మానమవధారయేత్”

వాక్కుచేతఁ జెప్పనలవికానిదియును అదిలే
నిదియు నగునజ్ఞానమే కారణశరీరము. అత్త
ను యీమూఁడుశరీరములకు విలక్షణముగా
తెలిసికొనునది.

దీనినిపొందినయీశ్వరునకు అవ్యాకృతుడనియు బ్రహ్మ
వేత్తకు అనుజ్ఞెకరనుడనియుఁ బేరులు. విజ్ఞానమయ అ
నందమయకోశంబులు.

మహాకారణము—తుర్యావస్థ, కూటస్థుఁడభిమాని, మలినరహితమైన
శుద్ధమనస్సే మహాకారణశరీరము. దీనినిపొందినయీశ్వ
రునకు పరమాత్మయనియు బ్రహ్మవేత్తకు అవికల్బుడని
యుఁ జెప్పుదురు. ఈమహాకారణశరీరమందుండువానికే
శరీరత్రయవిలక్షణుడనియు అవస్థాత్రయసాక్షియనియు,
సర్వసాక్షియనియుఁ జెప్పుదురు. హిరణ్మయకోశము. ఈ
శరీరరహితమందు సాక్షీత్వముగూడనుబోయి పరబ్రహ్మ
మం దై క్యమగును. అదియ తుర్యాతీతము.

N. B.—మలినరహితమైన శుద్ధమనస్సు మహాదహంకారముతో
కలిసినప్పుడు దానికి మనస్సనియు జీవుడనియు చెప్పుదురు.

 సాక్షీత్వమున్నంతవఱకు నాలుగవశరీరమగు మహాకారణ
శరీరమున్నది. అది సాక్షిగానుండును. ఈసాక్షీత్వముపోయి, ధైర్యమై
నప్పు డాశరీరముకూడఁ బోయి పరబ్రహ్మస్వరూపము లేక పరివూర్ణ మ
గును. దీనినే యచలమనియుఁ జెప్పుదురు.

జహల్లక్షణము—ఒకదానిని వదిలి మఱియొకదానిని తీసికొనుట.

అజహల్లక్షణము—ఒకదానికి తోడు మఱియొకదానిని తీసికొనుట.

జహదజహల్లక్షణము—తనకుండిన దానిలో కొంతభాగమును వదిలి
కొంతభాగమును తీసికొనుట.

శ్రీవణము—సద్గురువులవద్ద జేరి వేదాంతశాస్త్రములవినుట.

మననము—పెద్దలవలనఁ దెలిసికొనినదానిని మనసునందు చింతనము
చేయుట.

నిదిధ్యాస—ఆమననమువలన కలిగినపరిజ్ఞానమును నిష్ఠచేయుట.

పంచాగ్నులు—జ్ఞానాగ్ని భూమిధ్యమందు ఆత్మయను పదమందును,
కాలాగ్ని పాదములయందు అహాయను పదమందును,
తనుధాగ్ని నాభియందును,
శీతాగ్ని హృదయమందును,
కోపాగ్ని నేత్రమందునుండును.

అవస్థలు

1. జాగ్రత—శ్రోతృత్వక్షతుర్జ్ఞాన్విహృణంబులనెడు జ్ఞానేంద్రియంబులు
వాక్పాణిపాదపాయూపస్థలనెడు కర్మేంద్రియంబులు
మనోబుద్ధి చిత్తాహంకారంబులనెడు అంతరింద్రియం
బులు యీపదునాలుగింద్రియ విషయములతోఁగూడి
ఆత్ముండు పరాశక్తిసహితుండై సుఖదుఃఖముల నెరింగె
డిది జాగ్రత. నేత్రస్థానము. ఇంద్రియములచేత సమస్త
పదార్థములను తెలియడమే జాగ్రదవస్థ. దీనిని అభిమా
నించుకున్న జీవుఁడు విశ్వుఁడనియు, చిదాభాసుఁడనియు,
వ్యావహారికుఁడనియు, మూఁడువిధములుగఁ జెప్పఁబడును
“నేత్రస్థం జాగ్రతం విద్యా త్కరే స్వప్న సమావిశేత్
సుషుప్తి హృదయస్థంతు తురీయం మూర్ఖ్యవస్థితః”

2. స్వప్నము—ఆపదునాలుగింటితో ఆత్మఁడు కంఠస్థానమునకు వచ్చి నప్పుడు కన్నది స్వప్నము. జాగ్రదవస్థయందు అనుభవంపఁబడిన పదార్థములు జ్ఞాపకమునకు రావడమే స్వప్నము. దీనిని అభిమానించుకొనిన జీవునకు తైజసఁడనియు, స్వప్నకల్పితఁడనియు, ప్రాతిభాసికుఁడనియు మూఁడువిధములుగఁ జెప్పఁబడును.

 జాగ్రత్స్వప్నములయందు రాగ ద్వేష కామ కోప లోభ మోహ దంభ దర్ప మద మాత్సర్య ఈర్ష్య అనూయ అహంకార యిచ్ఛ భక్తి శ్రద్ధ సుఖ దుఃఖంబులు కలుగును.

3. సుషుప్తి—అంతఃకరణలో చిత్తాహంకారంబులనువిడచి మనోబుద్ధులతో ఆత్మఁడు హృదయమునకు వచ్చినప్పుడు సుషుప్త్యవస్థ. ఇంద్రియములన్ని అవిద్యలో కలియడమే సుషుప్త్యవస్థ. జ్ఞానేంద్రియములు కర్మేంద్రియములు వ్యాపారశూన్యములైనపుడునిద్రించుచున్నాడని చెప్పుదురు. ఇదియసుషుప్త్యవస్థ. దీనిని అభిమానించుకొనిన జీవునికి ప్రాజ్ఞఁడనియు, అవిచ్ఛిన్నఁడనియు, పారమార్థికుఁడనియుఁ జేరులు.

4. తుర్యము—ఈఅవస్థయందుకనినది ఏవారికిని చెప్పలేనిదే తుర్యంబు. స్థానము మూర్ధ్ని. దేవుఁడు గలఁడనెడి ఆస్తిక్యబుద్ధి గలిగి నిత్యానిత్యవస్తువివేకజ్ఞానము గలిగి యుండుటయే తురీయము.

5. తుర్యాతీతము—ఆత్మఁడు ఒక్కఁడై మూలాధారంబునకు వచ్చినప్పుడు తన్ను దానుమఱచి పరమానందసుఖస్వరూపము

ననుండియధాప్రకారమువచింపడు. ఇదియట్లనున్నట్లుంబు.
ఈఅవస్థాపంపకమార్గంబు యోగియెరుంగు. దీని కేడిన్య
స్యవస్థయనియు చెప్పుదురు.

పంచకోశములు

కోశము=కత్తిని ఒరయును, పిండమును మావియును, కప్పియున్నట్లు
కప్పెడువదియె కోశము. సంచయని చెప్పుదురు.

1. అన్నమయకోశము—

“అన్నవికార శుక్లశోణితజన్య ప్లావవికారసహితం

అన్నేనైవ పథమానం ఇదం స్థూలశరీర మన్న మయకోశః”

అన్నమువలనఁబుట్టిఅన్నమువలన నేవృద్ధిఁబొంది శుక్లశో
ణితములవలనఁ గలిగిన ఉండుటపుట్టుట పెరుగుటమాటు
ట చిక్కుట నశించుట యనుసౌఖ్యభావవికారములు గ
లదై స్తంభమువలె స్థూలమై ప్రత్యక్షముగ కరచరణా
ద్యవయవములతోను త్వక్చర్మమాంసదుధిరమేదోస్థిమజ్జ
లనెడు సప్తధాతువులతోను గూడినదై సమస్తప్రాణి
కోటికి కనుబడిస్థూలశరీరమే అన్నమయకోశము. స్థూ
లశరీరము జన్మమునకంటె పూర్వమందును మరణమున
కుఁబరమందును లేకు ఆత్మ యెల్లప్పుడుకలదు గనుక
యిది యాత్మకాదు. మాలాపిత్థలయొక్క పెంఱొగ
మువలన కలిగి లయమగుచున్నది గనుక యాత్మకాదు.

2. ప్రాణమయకోశము—

“ప్రాణాదిపంచకంప్రాణమయఃకర్మేంద్రియైర్మతమ్”
సమానవ్యానోదానప్రాణ అపానంబులనెడు పంచప్రా
ణంబులువాక్పాణిపాదపాయాపథ్యలనెడు కర్మేంద్రియం

బులు నాగకూర్మకృకురదేవదత్తధనుంజయులనెడు ఉప
వాయువులును గూడిప్రాణమయకోశమనంబడు. ఇది ఘ
టములవలెనే జడస్వభావముగలిగి ఊర్జిపాసలతోను
రజోగుణ ఆహంకారంబులతోను గూడుకొని యున్నం
దన యాత్మకాదు.

3. మనోమయకోశము—హంసస్వరూపంబగుపాణవాయువునందుమ
ననునిల్చుగాను మనోమయకోశమగును.

“జ్ఞానేంద్రియైర్మనోయుక్తం మనోమయ ఇతీరితః”
మనస్సు, శ్రోత్రత్వక్షుర్జ్ఞేంద్రియంబులు
అనెడి జ్ఞానేంద్రియములైదును జేరి మనోమయకోశ
మగును. నేననెడి అభిమానముగల మనస్సు జడముగనుక
మనోమయకోశము ఆత్మకాదు. ఇందు కామక్రోధ
లోభమోహమదమాత్సర్యములును వికారములును గ
లవు. కామక్రోధాదివృత్తులు ఒకప్పుడుండి యొకప్పుడు
లేకపోతున్నవి గనుక యిది యాత్మకాదు. సుషుప్తి
లోజడమైపడియుండి అహంకారముతో గూడుకొనియు
న్నది గనుక యాత్మకాదు.

4. విజ్ఞానమయకోశము—ఆమనస్సుచేత జ్ఞానమెరిగి ధ్యానమననాది
వృత్తి కలిగినప్పుడే విజ్ఞానమయకోశము.

“బుద్ధిజ్ఞానేంద్రియైర్మయ్యుక్తం విజ్ఞానమయకోశమ్”

బుద్ధియును శ్రోత్రత్వక్షుర్జ్ఞేంద్రియంబు లనెడుజ్ఞా
నేంద్రియంబులైదును గూడి విజ్ఞానమయకోశము. ఈ
కోశమందు విద్యామదమును తద్వారా మహదహంకా
రమును గలవు గనుక యిది యాత్మకాదు. చిచ్ఛక్తితో

గూడుకొని యుండే బుద్ధివృత్తి జాగ్రత్తస్వప్నముల
యందుఁ బరిణమిస్తున్నందున యిది యాత్మకాదు.

5. ఆనందమయకోశము—అజ్ఞానమందు పరమానందమును పొంది
నాను అనెడిదియే ఆనందమయకోశము. మలినసత్వరజ
స్తమోగుణాత్మికమైనయవిద్యయే ఆనందమయకోశము
“ప్రియమోద ప్రమోదవృత్తిమదజ్ఞాన ప్రధాన
మంతఃకరణం ఆనందమయకోశ ఇత్యుచ్యతే”

ప్రియము మోదము ప్రమోదము అనెనువృత్తులతోఁ
గూడిన యజ్ఞానమే ప్రధానముగాఁగల యంతఃకరణమే
ఆనందమయకోశము.

ప్రియము=పదార్థమును జూచినమాత్రమున క
లుగుసంతోషము.

మోదము=తనకు లభించినపిమ్మట కలిగిన సంతో
షము.

ప్రమోదము=అనుభవించినపిమ్మట కలిగినసంతో
షము.

ఈకోశముఘటమువలెజడమయినదిగనుక యాత్మకాదు

 తా)టినిచూచి పామనిభయమును బొందినవానికి విచారణ
చేత భయముదీరి సంశయమురహితమయినట్లులశ్రవణమనననిదిధ్యాసల
చేతను నిత్యానిత్యవస్తువివేకవిచారణచేతను పంచకోశములురహితమై
సర్వసాక్షియగు ఆత్మహిరణ్మయకోశమందున్నట్లు తోచఁబడును. అహి
రణ్మయకోశమునుదాటిఅమనస్కంబయినచోసాక్షిత్వముగూడబోయి
పరబ్రహ్మమందైక్యమగును అప్పుడు నిర్గుణసాక్షాత్కార పరబ్రహ్మస్వ
రూపము దప్ప అన్య మేమియులేదు. చెప్పేవారును లేరు చూచునది
చూడఁబడునదియును లేక సమస్తము పరబ్రహ్మస్వరూపమగును.

ఈకోశములు యొకటొకటిగా యంతరముగానుండును. అన్ని మయకోశంబున కంతరముగా ప్రాణమయకోశంబును, ప్రాణమయకోశంబున కంతరముగా మనోమయకోశంబును, మనోమయకోశంబున కంతరముగా విజ్ఞానమయకోశంబును, విజ్ఞానమయకోశంబునకంతరముగా ఆనందమయకోశంబును ఆనందమయకోశంబునకంతరముగా హిరణ్మయకోశంబును గలవు. హిరణ్మయకోశముయొక్క నాశనమప్పుడురూపనామక్రియారహితమును ఆవరణరహితమును అగుఅచలపరిపూర్ణమే నిలచియుండును.

ప్రణవవిషయము.

ఓం=అ+ఉ+మ్.

శ్లో॥ స్రధమం తారకం చైవ ద్వితీయం దండముచ్యతే
తృతీయం కుండలాకారం చతుర్థం చార్థచంద్రకమ్
పంచమం బిందుసంయుక్తం ఓమితి జ్యోతిరూపకమ్.

ప్రణవము అక్షరత్రయంబై మంత్రత్రయంబై నాదబిందుకళాత్మకంబై సృష్టిస్థితిలయకారణభూతంబై విరాట్సుత్రాత్మలంతర్యామిభావంబై శక్తిత్రయంబై యుండు.

అకారము—వీతవర్ణము, రజోగుణము, స్థూలదేహము, ఋగ్వేదము, నాదము, బ్రహ్మ, జాగ్రద్వస్థ.

ఉకారము—శుక్లవర్ణము, సత్త్వగుణము, సూక్ష్మదేహము, యజుర్వేదము, బిందువు, విష్ణు, స్వప్నావస్థ.

మకారము—కృష్ణవర్ణము, తమోగుణము, కారణదేహము, సామవేదము, కళ, మహేశ్వరుడు. సుషుప్త్యవస్థ. ఈస్థితియందు యోగి బ్రహ్మస్వరూపమును తనయందే కనుగొనును.

ఓంకారము—శుద్ధసాత్వికగుణము, మహాకారణదేహము, అధర్వణవేదము, సర్వసాక్షి. తుర్యావస్థ. దీనికే అర్థమాత్మకయని యు చెప్పుదురు.

[ప్రణవము అవాఙ్మానసగోచరము, అవాచ్యము. తుర్యాతీతము. ఉచ్చారణ లేదు.]

శ్లో॥ అకారార్థో విష్ణు రగదుదయరక్షాప్రలయకృత్ |

మకారార్థో జీవ స్తదుపకరణం వైష్ణవమిదమ్ |

ఉకారో నన్యార్థం నియమయతి సమృద్ధమనయోః |

త్రయీసార స్త్వీత్వా ప్రణవశ్చ మర్థం సమదిశత్ ||

 ప్రణవమందలి మూడు అక్షరములే మూడు వేదములనియు మూడు సంధ్యలునియు, మూడు గుణములనియు చెప్పుదురు.

ఆశ్రమములు.

బ్రహ్మచర్యము గార్హస్థ్యము : వాసస్త్వము సన్యాసములని ఆశ్రమములు నాలుగు విధములు.

1. బ్రహ్మచర్యము—బ్రాహ్మణుడు ఉపనయనము అయినతోడ నే నిత్యమును పాిత్రకాలమున స్నానముచేసి గురువును ఆశ్రయించి వేదమును అభ్యసించుచు అగ్ని యందు సమిధాధానముచేయుట, నేలనిద్రించుట, భిక్షమెత్తుట, గురుశ్రోషలుసేయుట మొదలుగాఁగల పనులుచేయుచు శిఖాయజ్ఞోపవీతంబును మాంజీ కృష్ణాజిన దండ కమండల ధరుండై వేదాధ్యయనాది సత్కర్మ సహితుండై స్త్రీసంచారస్థలవర్జితుండై గురుగృహవాసుండై తౌరాదికర్మరహితుండై యుండవలయు. సర్వకాల సర్వావ

స్థలయందును బరబ్రహ్మచింతన కలిగి యుండవలయును. బ్రహ్మచర్యము=సతీని గూడకపోవుట అనియర్థము చెప్పెదరు. శిఖండికీభార్యలేదు, సతీనిగూడుటలేదు. కావున దానిని బ్రహ్మచారియని చెప్పవలయును. అందువల్ల దానికిని ముక్తియుండవలయును. అట్లుముక్తిలేదు కాబట్టి బ్రహ్మచర్యమున కది యర్థముకాదు. బ్రహ్మచర్యమనగా బ్రహ్మపదార్థమందలిగమనముకలిగియుండుట. పరబ్రహ్మస్వరూపావలోకనమందు నడవడికగలవాడు బ్రహ్మచారి.

2. గృహస్థాశ్రమము—గృహము అనగాభార్య. అది గలిగివర్తించువాడు గృహస్థుడు.

“స్నానంసంధ్యాజపోహూమస్వాధ్యాయోదేవపూజనమ్
స వైశ్వదేవంచ సత్కర్మాణి దినేదినే”

స్నానము, సంధ్య, జపము, హూమము, స్వాధ్యాయము, దేవతపూజ, ఆతిథ్యము, వైశ్వదేవము, అనెడు సత్కర్మములను నిత్యము చేయవలయును.

గృహస్థాశ్రమమునందున్న వాడు అతిథివాకిటవచ్చియుండగా యెంతప్రియమైన వస్తువునైనను అతనికి బెట్టక భుజింపగూడదు. అతిథిపూజలను జేయవలయును.

“అతిథి ద్వారతిష్ఠంతి అపొగృహ్ణంతి యేనరాః

ఆపొశనంసురాపానంఅన్నంగోమాంసనన్ని భిక్షమ్”

అతిథి=ప్రేరితినమురాక ఒకకాలమందుమాత్రమువచ్చువాడు. బ్రీతికియుండినకాలమందే దాసధర్మములు చేయ

వలయును. చచ్చినవెనుక ధనము తమతోటిరానేరదు. అట్టి దానియందు ఆశపడి మోసపోయినవారై తాము కడుపారదినక చేతులారనొకరికిఁ బెట్టక గణించెదరు. తుదకు దొంగలుపాలుకాని రాజులపాలుగాని యగును.

“అనిత్యానిశరీరాణి విభవోనైవశాశ్వతః

నిత్యంసన్నిహితోమృత్యుఃకర్తవ్యంధర్మసంగ్రహః”
శరీరము లనిత్యములనియు ఐశ్వర్యము శాశ్వతముకాదనియు మృత్యువ వెంటనున్నదనియు తెలిసికొని దానధర్మములు చేయుచుండవలయును.

“నాన్నోదకసమందానం ద్వాదశ్యాఃసవరంవృతం

సగాయత్ర్యాఃపరంమృతం సమాతుర్దేవతంపరం”

అఁకలి కొనినవారికి అన్నము బెట్టి తృప్తిపరచవలయును దిక్కులేక చచ్చినవారికి అగ్నిసంస్కారాదికర్మలు నడుపుచు అభ్యాగతులైనయతులకు భిక్షచేసి యర్పించుట చేతను దరిదురిలకు కావలసిన ద్రవ్యము మొదలగునవి శక్తికొలదియిచ్చి యాదరించుటచేతను వారలకుతృప్తినికలుగఁజేయుచు ఆతురులై వచ్చినసన్యాసులకు అన్నమును ఉండుటకుఁ దగినతావును యిచ్చి వారలకు తృప్తినిఁగలుగఁజేయు చుండవలయును. అగ్నిష్టోమాదులైన యజ్ఞకర్మలచేత దేవతలను శార్థములచేత పితృదేవతలను మృష్టాన్నభోజనాదులచేత అఘోరులను ఆర్తులను తృప్తి నొందించవలయును.

జన్మయైత్తినందుకు పరోపకారమే ముఖ్యము.

“పరోపకారాయఫలంతివృత్తాః పరోపకారాయవహంతినద్యః
పరోపకారాయచరంతిగావఃపరోపకారార్థమిదంశరీరమ్”

అష్టభోగములు:—

దాసో భృత్య స్సుఖో బంధు ర్వస్తు వాహన మేవచ|

ధన ధాన్య సమృద్ధిశ్చా ప్యష్టభోగాః ప్రకీర్తితాః||

 అగ్ని హూత్ర వైశ్వదేవాదులచేత దేవతలఋణమును, వేదాంతార్థములను దెలిసికొనుటచేత ఋషిఋణమును, పుత్రోత్పత్తిచేత చిత్తఋణమును దీరును.

3. వానప్రస్థము:—తానుముసలివాడై తనకుమారునికిఁ బుత్రోత్పత్తి కలిగినపిమ్మట భార్యనుపుత్రునియొద్ద నుంచియైనను లేక ఆమెకు తనవెంటరానిప్రమైనయడల భార్యతో నైనను వనమునకుఁజోయి నివసించి పర్ణ శాలయైనను పర్వత గుహయైనను ఆశ్రయించి మంచు గాలి నర్షము ఎండ అగ్నివలనిశాధలను సహించుచు జరారోగంబులచేతఁ జిక్కి సమర్థుండుగాని సమయంబున నిరశనప్రతుండై పంచాగ్నుల నాత్మారోపణంబుఁ జేయుచు జితేంద్రియుడై యుండవలయును. ఈఆశ్రమమందు 12 సంవత్సరములుండవలెను. అట్లుకానియెడల యెనిమిదై నానాలుగై నా రెండై నా ఒకసంవత్సరమైనా యుండవలయును. పిమ్మట సన్యాసాశ్రమమును స్వీకరించవచ్చును.

4. సన్యాసము—భార్యను వదిలినటువంటివాడై ఏకాకియైతలవెండు) కలు గోరు మీసము వీనినిక్షౌరముచేసికొనితీదండము కమండలముసారకాయబుర్రవీనినిధరించిజితేంద్రియుడై యొక్కచోటనుండక స్థిరబుద్ధి గలవాఁడుగాను బ్రహ్మచింతగలవాఁడుగాను దేశసంచారముచేయుచుసర్వసంగములనువిడిచి భుజించినచోట శయనింపక శయనించిన

చోటభుజింపకవిచ్చలవిడిగా జరించుచు దేహావసానము నకెదురుచూచుచుండవలయును. ప్రాణమును కాపాడు కొనుటకుమాత్రము మితాహారమును భుజించవలెను. నిత్యము 12000 ప్రాణవము జపముచేయవలయును.

 త్రిదండములు--ఎవఁడయితే మనోవాక్తాయము ల పాపకృత్యములు చేయక మనస్సును స్వాధీనముచేసికొనునో అతఁడేమూఁడు దండములు ధరించినసన్యాసి. బాహ్య మునకు త్రిదండములు ధరించుటకాదు.

There should be perfect control over one's own mind.

“మహాపాతకినశ్చైవ, శేషాశ్చార్థకార్యకారిణః
తపసైవసుతప్తేన ముచ్యతే కిల్బిషాత్తతః॥

పంచమహాపాతకములైనను తపస్సుచేత నివర్తి
యగుచున్నవి.

పంచమహాపాతకములు—బ్రహ్మహత్య, కల్లుద్రాగుట, బంగారముదొంగిలించుట, గురుభార్యనుపొందుట, ఈనలుగురిలో నెవరితోనైనఁగూడియుండుట.

తే॥ కల్లుద్రావుట గురుపత్ని గవయుటయును
విప్రుజంపుట బ్రహ్మస్వవిషయమయిన
ముచ్చిమియు నివిగలిగిన క్రూరజనులఁ
బ్రీతిఁ బొందుటయును మహాపాతకములు.

భారతము.

 అజ్ఞానముచేత చేయబడిన మహాపాతకములే తపస్సుచేత నివర్తి
యగునుగాని సంకల్పముచేత తెలిసిచేయబడిన పాపములు నివ
ర్తికానేరవు. విజ్ఞానమువలన మహాపాపములయినను నశించును.

గాని తెలిసిచేసిన పాపములకు నివర్తిలేదు. తెలియక చేసిన బ్రహ్మహత్య, గోహత్య, స్త్రీహత్య, శిశుహత్య మొదలగుమహాపాపములు కూడనశించును. ఈసంగతిని మూఢు లెఱుంగక భంగపడి అంగలార్చుచున్నారు.

విశ్వామిత్రుఁడు వినయముచేత బ్రాహ్మణత్వమును బొందెను. తలఁ బోడిచేయించుకున్నంతమాత్రముననే సన్యాసమని చెప్పేయడల భర్తచనిపోయిన విధవలకందరికిని ముక్తియని చెప్పవలయును. అట్లు చెప్పటకు వీలులేదు. సంకల్పరాహిత్యముగాని సన్యాసి నీటియందు నేతి బొట్టువలెనే విషయములలోముఁగిపోవును. రాగలభలమునుకోరక యే కర్మచుచేయుట సన్యాసము. సంకల్పరాహిత్యమే అసంగము.

“జన్మదుఃఖం జరాదుఃఖం జాయాదుఃఖం పునఃపునః
సంసార సాగరం దుఃఖం తస్మాజ్జగిత జగ్రతః”

పుట్టుకయును ముదిమియును భార్యయును దుఃఖములకు కారణములని గుర్తెఱిగి నిత్యానిత్యవస్తువివేకముగలిగి సంసారసాగరమును దాటుటకు మార్గమును పెద్దలవలనఁదెలిసికొనజాలక కపటసన్యాసులు తనభార్యలనువదలి పరదారలను పరధనమును గ్రహింపఁగోరి తమలోని కపటమును దెలియనీయక తిరుగుచుండఁగ వారినిజూచి నిరాశకులుగదాయని పూజించుదురు. గురుగింజదాని ముక్కనందు నలుపుగలిగి యుండురీతిని కపట సన్యాసులు వెలుపలికి యోగ్యులవలెనే కనుబడుదురు. సహజామనస్క రాజయోగులును బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠులును అగుపెద్దలు దొరకుట దుర్లభము అట్టి పెద్దలు లభించినను శిష్యునియొక్క అనేక జన్మములయందు చేసినపాపమువలన కపటసన్యాసులుగానే కనుబడుదురు. అనేకజన్మార్జితపుణ్యమువలననే నిజమైనపెద్దలని తెలియగలదు కోటికి ఔంకాయదొరికిననుచుధురమును గ్రహించ లేదు, షండుఁడురంభ

సరసనున్న ను రత్నికీడలనుఖమును దెలిసికొనజాలడు. ఆపుచంటికిపిణుగులు కప్పియుండి రక్తమును పీల్చునేగాని క్షీరమునుత్రాగి మధురమును గ్రహించలేవు. అట్లే పెద్దల సాన్నిధ్యమందున్న నుశిష్యుడు పాపకూపారమునఁ బడియుండుటవలన వ్యక్తి కలుగదు.

సన్యాసము మూఁడు విధములు.

1. మందము. — సంసారమందలి యుష్కడవములకు నోరవ్వలేకుండుటచేత సన్యసించును.

2. తీవ్రము — కర్మయబద్ధమని విడిచినవాఁడు.

(1) కుటీచకము — భూసంచారము చేయుటకు శక్తి లేక గ్రామమందునగాని నదీతీరమందుగాని పల్లెయందుగాని పట్టణమందుగాని మఠము గట్టకొని ఉదరపోషణముగా భోజనము చేయుచు కాషాయ వస్త్రముదండకమండలముధరించియుండువాడుకుటీచకసన్యాసి. కర్మలనువిడిచి పుత్రునియొద్దనేభిక్షనుతీసుకొనుచు యింటివద్దనే యుండుట. ఇందుభుక్తిసుఖమేగాని ముక్తిలేదు.

(2) బహుదకము — గంగగోదావరికృష్ణకావేరి మొదలగు పుణ్యతీర్థములయందున్నానముచేసికొనుచు అయోధ్య మధుర కాశికంచి అవంతికపూరి ద్వారక మొదలగు పుణ్యస్థలములదర్శించుచు సంచారమునకు శక్తి కలిగియుండువాఁడు. తీర్థయాత్రల ఫలమేగాని ముక్తిలేదు.

3. తీవ్రతరము—

(1) హంస—అర్చిరాదిమార్గములచేత సూర్య
లోకమునుపొంది తద్వారా బ్రహ్మలోక
ముఁ జేరియచ్చటబ్రహ్మవిచారణచేసి పర
బ్రహ్మమందై కృతమగును.

(2) పరమహంస— జ్ఞానభూమిక లేడింటిలో
మొదటిమూఁడు భూములలోనేయుండి
మృతి నెందినస్వర్గలోకములయందు దేవ
తలచేతపూజింపఁబడి “క్షీణేపుణ్యేమర్త్య
లోకేవిశన్తి.”యనున్యాయము చొప్పున
భూలోకమునకు వచ్చి స్వప్రయత్నము
వలన పైభూమికల నెక్కి ముక్తుఁడగును.
అందిచ్చ గలవాఁడు ఆజన్మమందుఁగాని
మఱియొక జన్మమందుఁగాని పైభూమి
కలకుఁ బోగలఁడు. అట్లుగాక పరిపూర్ణుఁ
డు ఈజన్మయందేవిదేహ ముక్తుఁడగును
ఆతం డేపరమహంస. అట్టివానినే బ్రహ్మ
వేత్తయని చెప్పదురు.

మనోలయము స్వరూపలయమని అరూపలయమని రెండువిధములు.
స్వరూపలయమును పొందినవారు జీవన్ముక్తులు. వీరు దగ్ధపటలవతుగా
నుండువారు. అరూపలయమును పొందినవారు విదేహముక్తులు. అట్టి
వారు దగ్ధపటలము గూడను లేకుండునట్లు శరీరరహితమును ఆగామి
సంచిత ప్రాకృతభావమును గలవారని చెప్పఁబడుదురు.

ఆగామి సంచితప్రారబ్ధములు.

సంచితము—అనేకజన్మములనుండి చేసినపుణ్యపాపకర్మలయొక్క రాసులు. ఇదియే బీజవత్తుగా జన్మకు కారణము.

ఆగామి—ఈజన్మయందు బుద్ధి తెలిసిన పిమ్మట చేసినపుణ్యపాపకర్మ. ఇదియే ముందుజన్మకు కారణమును ప్రారబ్ధమును అగును.

ప్రారబ్ధము—ఈజన్మయందు అనుభవించుట కేర్పడిన కర్మఫలము. ఏవారికిని ప్రారబ్ధమనుభవించక తీరదనియెడు లోకోక్తిని చెప్పలారమనుచున్నాము. ప్రారబ్ధము స్వేచ్ఛాప్రారబ్ధమని పరేచ్ఛాప్రారబ్ధమని అనిచ్ఛాప్రారబ్ధమని మూడువిధములు.

“ప్రారబ్ధం భోగతో నశ్యే తత్త్వజ్ఞానేన సంచితం
ఆగామి ద్వివిధంకర్మతద్వేషీ ప్రియవాదినోః ”

“హరిణాపి హరేణాపి బ్రహ్మణాపి సురైరపి
లలాట లిఖితారేఖా పరిమార్చం నశక్యతే”

చేసికొనినవారికి చేసికొనినంత అనుభవించకతీరదు.

‘ధర ఖర్వాటుడొకండు సూర్యకరసంత పుష్పధానాంగుడై
త్వరతోడ బఱువెత్తిచేరి నిలిచె దాశద్రు మచ్చాయద
చ్చిరముగ తత్ఫలపాతవేగమున విచ్చె శబ్దయోగంబుగా
బారిదై పూపహతుండుపోవుకడకుంబోవుంగదా యాపదల్.’”

బట్టలలవాడొకడు ఎండదెబ్బపలన పరుగెత్తిపోయి యొక
త్రాటిచెట్టుకింద నిలువ నాత్రాటిపండాకటి తటాలున తల
పైసెపడి తలబద్దలయ్యెను. కనుక విధినిదాట నవరితరము.
ప్రారబ్ధమనుభవంపక తీరదు.

మహావాక్యములు.

1. పరిజ్ఞానంబిప్లా—

“ఏనేక్షతే శృణోతీదం జిఘ్రీతీవా కరోతిచ

స్వాద్వస్వాదు విజానాతి తత్పరిజ్ఞాన మితీర్యతే.”

స్వాధిష్ఠాన చిదాభాసుడైన జీవుడు కన్నులనుండి వెడలిన అంతఃకరణవృత్తితో గూడుకొన్న ఏజ్ఞానముచేత నేత్రమునకు విషయములగు తెలుపు, నలుపు, పసుపు, ఆకుపచ్చు, ఎఱుపు, మిశ్రము, లావు, సన్నము, పొట్టి, పొడుగు అనేది దశవిధరూపంబులను జూచుచున్నాడో; శోత్రమునుండి వెడలిన ఏజ్ఞానముచేత శోత్రమునకు విషయములగు అకారాది షోడశస్వరూపశబ్దంబులను వినుచున్నాడో; నాసికాద్వారములనుండి వెడలిన ఏజ్ఞానముచేత నాసికకువిషయములగు సుగంధదుర్గంధములను గ్రహించునో; జిహ్వనుండి వెడలిన ఏజ్ఞానముచేత నాలుకకు విషయములగు వగరు తీపు ఉప్పు కారము చేదు వులుసు అనేదిషడ్రసములను గ్రహించునో; త్వగింద్రియమునుండి వెడలిన ఏజ్ఞానముచేత త్వగింద్రియమునకు విషయములగు శీత ఉష్ణ మృదు కఠిన స్పర్శంబులను గ్రహించునో; వాక్కుగుండా బయలు వెడలిన అంతఃకరణవృత్తితో గూడుకొన్న ఏజ్ఞానముచేత మాట్లాడుచున్నాడో; ఏజ్ఞానముచేత చేతులతో యిచ్చుట వ్రచ్చుకొనుటలు గ్రహించునో; ఏజ్ఞానముచేత కాళ్లతో నడు

నడమును గ్రహించునో; ఏజ్ఞానముచేత పాయురిండి
యముద్వారా మలవిస్మరణను తెలిసికొనునో; ఏజ్ఞానము
చేతఉపస్థేంద్రియమందలి విషయానందమును గ్రహిం
చునో అదియ ప్రజ్ఞానము. అనఁగా సమస్తభూతముల
యందు అంతరాత్మగానుండు తెలివియే ప్రజ్ఞానము.
బ్రహ్మయనఁగా సమస్తభూతములయందును మనుష్యుల
యందును ఖండఖండములుగాపరికాశించెడి ఆత్మస్వరూ
పమే బ్రహ్మస్వరూపము. చైతన్యమనినను ప్రజ్ఞానమని
నను బ్రహ్మమనినను ప్రరబ్రహ్మమనినను ఆత్మస్వరూపమని
నను పేర్లుమాత్రమే వేరు కాని వస్తువ యొకటియే యని
తెలియునది. ఆ ప్రజ్ఞానము బ్రహ్మస్వరూపమే గాని పరబ్రహ్మ
మునకు అన్యముగాదు అని యీవాక్యమువల్ల తెలియఁ
గలదు. ఇది ఋగ్వేదవాక్యము; జాగ్రదవస్థ; స్థూలశ
రీరము; అన్నమయకోశము.

2. అహంబ్రహ్మస్మి—అహం=నేను; బ్రహ్మ=పరబ్రహ్మము; అస్మి=అయి
తిని. అనఁగా నేను అనియెడు అహంభావముపోయి పర
బ్రహ్మమందైక్యమగుచున్నాను. ఇచట జీవుఁడే అహం
శబ్దముచేత చెప్పబడుచున్నాఁడు. ఇది యజుర్వేదవా
క్యము; స్వప్నావస్థ; సూక్ష్మశరీరము; ప్రాణమయమనో
మయకోశములు.

పరిపూర్ణపరాత్మే స్మిన్ దేహేవిద్యాధికారిణీ
బుద్ధిస్సాక్షీ తయాస్థిత్యా స్ఫురన్నహ మితీర్యతే॥

3. తత్త్వమసి--తత్ = ఆపరబ్రహ్మస్వరూపము; త్వం= నీవు-- అనఁగా
దేహేంద్రియాదులకు అతీతమై సాక్షీభూతమైనచై తన్య
మగునీవు; అసి=అయితిని.

“ఏకమేవాద్వితీయంస్యా న్నా మరూపవివర్జితమ్
సృష్టేపురాతునాప్యన్య తాదృక్తతదితీర్యతే”

సృష్టికి పూర్వమందు నామరూపరహిత
మైచిద్రూపుడైన యేకత్వ యుండెనో
అయూత్త స్థితిసమయమందును యుప
దేశకాలమందును తత్ అనెడిపదము
చేత చెప్పబడును.

“శ్రోత్రదేహేంద్రియాతీతా చిత్త్వత్త్వంపదేరితా
ఏకతాగాహ్యతేనీతి తదైక్యమను భూయతా”

వినునటువంటి శిష్యునియొక్క దేహేం
ద్రియాదులకు అతీతమైనాక్షీ భూతమైన
చైతన్యముత్వంపదముచేత చెప్పబడును

వాచ్యార్థము. లక్ష్యార్థము.

తత్...ఈశ్వరస్వరూపము...పరమాత్మ స్వరూపము.

త్వం...జీవస్వరూపము...పితృగాత్మ స్వరూపము.

అసి...జీవేశ్వరైక్యము...పితృగాత్మ పరమాత్మైక్యము.

ఇది సామవేదవాక్యము; సుషుప్త్యవస్థ; కారణశరీరము; విజ్ఞా
నమయకోశము.

4. అయమాత్మాబ్రహ్మ—

అయం=స్వప్రకాశమై నిత్యమై అపరోక్షమై యంశురూ

ఆత్మా=ఆత్మ స్వరూపమే

బ్రహ్మ=పరబ్రహ్మము.

ఇది అధర్వణవేదవాక్యము; తుర్యావస్థ; మహాకారణశరీ
రము; ఆనందమయకోశము.

స్వప్రకాశవరోక్షత్వా దయమిత్యుక్తితోమతః
 అహంకారాదిదేహంతా త్పుత్యగాత్యేతిగీయతే॥
 దృశ్యమానస్యసర్వస్య జగత స్తత్వమీర్యతే
 బ్రహ్మశబ్దేనతద్బ్రహ్మ స్వప్రకాశాత్తరూపకమ్॥
 సర్వంఖల్విదంబ్రహ్మ—సమస్తము బ్రహ్మస్వరూపము. తుర్యాతీతము;
 శరీరరహితము; పంచకోశరహితము.

ముక్తివిషయము.

ముక్తియనఁగా విడుపు అని యర్థము. బంధములనుండి విడుపు
 నకే ముక్తియని చెప్పుదురు.

ముక్తి రెండు విధములు:—

1. జీవన్ముక్తి—స్వరూప లయము.
2. విదేహముక్తి—అరూప లయము.

అందు జీవన్ముక్తి డెట్టివాఁడనఁగా—

సుఖమునకు సంతోషించఁడు. దుఃఖమునకు వ్యసన
 పడఁడు. మంచిననువాసనలను గ్రహించలేడు. మఱియు
 రాగద్వేషములు లేనివాఁడును, అహంకారము లేనివాఁ
 డును, ప్రత్యుపకారమును గోరకయే పరులకుపకారము
 చేయువాఁడును, తనకార్యముల హానివృద్ధులకు భయ
 పడనివాఁడును, పరమోపశాంతిఁ గలిగియుండువాఁడును
 తనవలన లోకులకు భయమును కలుగజేయనివాఁడును
 పరులజూచి భయపడనివాఁడును, జ్ఞానేంద్రియములచేత
 దెలిసికొనియు సుఖదుఃఖములను జెందనివాఁడును, ఏకా
 గ్రచిత్తము గలవాఁడును, సర్వభూతదయాభుత్వముగల
 వాఁడును, నిత్యతృప్తిగలవాఁడును, యదృచ్ఛాలాభసం

తుష్టియు మృదు మధుర సంభాషణయు గలవాఁడును, మనోసంకల్పము లేనివాఁడును, అన్యస్త్రీలయందు కోరిక లేనివాఁడును, ప్రియ అప్రియములులేక నిద్రబోవువాని వలెసంచరించువాఁడును, సుషుప్తదశయందువలె జాగ్రతదశయందును సంకల్పములేనివాఁడై ఏకోరికయునులేక ఆశయునులేక సహజనిర్వికల్పసమాధియందుండువాఁడును, శత్రువు మిత్రువు సమానముగాఁ గలవాఁడును, నడచు నపుడుగాని కూర్చుండునపుడుగాని జాగ్రతయందుగాని సుషుప్తియందుగాని స్వప్నమందుగాని పరుండునపుడుగాని నిద్రించునపుడుగానియెవనిచి త్తంబు విచారపరంబు గాకుండునట్టివాఁడును, జీవన్ముక్తుఁడని యెన్నఁబడును.

విదేహముక్తుఁ డెట్టివాఁడనగా—

జననమరణంబులు శరీరధర్మంబులు గనుక వాటినిపొందనివాఁడును, ఆదిమధ్యాంతరహితంబై మనస్సును దేహమును లేనివాఁడును, స్థూలసూక్ష్మకారణ మహాకారణ శరీరంబులు లేనివాఁడును. అన్నమయ ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయ ఆనందమయ కోశంబులు లేనివాఁడును, పృథివ్యాపస్తేజో వాయురాకాశంబుల నెడు పంచభూతంబులు లేనివాఁడును, అచలపరిపూర్ణుఁడును, సమస్తమందు అంతరబాహ్యములయందు నిండి నిబిడి కృతమై యుండువాఁడును, నిర్గుణసాక్షాత్కారపరబ్రహ్మ స్వరూపమే స్వరూపముగాఁగలవాఁడును, విదేహముక్తుఁడని చెప్పఁబడును.

పురుషప్రయత్నము చేతమున్నుండు గాఢనమునాజ్ఞించి ఆధనమువలన సద్గుణసంపన్ను లగుసాధువుల నాదరించెనేని “ సాధునాం దర్శనం పు

ణ్యమ్” అనున్యాయము వలన సజ్జనసాంగత్యమును విషయరహితమును గలుగును. విషయసుఖములయందు దిచ్ఛలేమి వలన విచారణకలుగును. విచారణవలన చిత్తోపశమంబును, ఆత్మవలోకనంబును కలుగును. చీకటిలోనడచువాఁడు మోడుచెట్టునుజూచి దొంగయని భయపడినట్లు రూపనామంబులతోగూడిన ప్రపంచమును సత్యమని నమ్మి

“మాతానాస్తి పితానాస్తి నాస్తిబంధు సహోదరాః

అర్థంనాస్తి గృహంనాస్తి తస్మా జ్జగతజ్జగతః”

తల్లియు దండ్రీయు చుట్టములు అన్నదమ్ములు ధనము యిల్లు నశించునవి యనియు ఆకారణమువలన జగ్రతతోనుండవలెననియు తెలియక

“అన్యాయాజ్ఞితం విత్తం సహమూలం వినశ్యతి”

యనుప్రమాణముచొప్పున అన్యాయముగా ధనమును సంపాదించి ఆ ధనము ముంచుండిన మూలధనముతోటి నశించును అని తెలియకనే సంకోషించుచుండెదరు. ముముక్షువు అట్లుకోరిక నేనుబ్రాహ్మణుడను, అగ్రకులమందుఁ బుట్టినవాడను, గృహస్థుడను, విద్యాధికవ్యతఃగలవాఁడను, సదాచారసంపన్నుడను, సోమయాజిని, యజ్ఞంబులన్నియు జేసినవాడను, వైశ్వదేనాదికర్మలు చేసినవాడను, అనెడివిశేషంబు లన్నిటి న్విడిచి భయరహితుండై పుత్రమిత్రగళత్రాది విషయంబగుకోరికనువిడిచి అహంకారరహితుండై సమస్తములసత్యమని నిశ్చయజ్ఞానమే సమాధిగాఁగలవాడై తనకిష్టములగువస్తువులను త్యజించి మనసునువిషయములకు బోసక నిలుపవలెను. అన్నికి ఉష్ణమువలెనే, మనస్సునకు సంకల్పము విషయము. చిత్తమృతియే మోక్షము. మనంబు దేని ననుసంధానంబు చేయు దానిని సర్వేంద్రియవృత్తులును రాజాజ్ఞను మంత్రులు శిరసావహించినట్లు క్షణమాత్రంబుననే పొందగలవు. కావున విషయముల యందుభోగేచ్ఛ లేక మనంబునందలిమలంబును సమూలంబుగా బోగొట్టి

వలయును. నేను దుఃఖయుక్తుండనుగాను, నాకు దేహంబులేదు, పరిపూర్ణుడను, ద్వయదోషరహితుడను, నేను మాంసంబునుగాను, అస్థులునుగాను, శరీరత్రయవిలక్షణుడ, నని తెలిసి మహాకారణస్వరూపుడై సాక్షిగానుండవలయును. సమాధితరుణములయందు భార్యాబిడ్డలను దలపక ముక్తికాంతనే గురిగానుంచుకొని సమస్తదుఃఖములను విడనాడి “విగత తాపము” అనెడు అరణ్యమందు నిలిచి, అదియే నిర్జనప్రదేశము గనుక అట్టి వృత్తిరహిత మగు ప్రదేశమందు వర్తించుటవలన బుద్ధి విశ్రాంతిఁ బొందగలదు. మాంసమును తినవలెనని చేప గాలములో జిక్కుబడినట్లు విషయసుఖముల కాశించి నశింపకుండు.

పరబ్రహ్మజ్ఞానమును చెలిసికొనుట కాసక్తిఁగలవాఁ డజాతీయం దున్నను బ్రహ్మవిద్యోపదేశంబున కర్హుఁడు. మూర్ఖునకు బోధించగిట్టదు. అట్లుబోధించిన సమస్త అభిరణములతో అలంకరింపఁబడిన తనప్రతిని కలలోనఁజూచిన పురుషునకిచ్చి వివాహము చేసినట్లగును.

పుష్యరాగము మొదలగు రాశ్లన్నియు రత్నముచేత కోయఁబడును. రత్నము రత్నముచేతనేకోయబడవలయునుగాని మరిదేనిచేతను కోయబడదు. అట్లే మనస్సుచేతనే మనస్సును భేదించవలయును.

సమాధిలక్షణమెట్లనఁగా—

“జీవాత్మ పరమాత్మై క్యావస్థా తీప్రతిరహితా
పరమానందస్వరూపా శుద్ధచైతన్యాత్మికా సమాధిః”

జీవాత్మపరమాత్మల కైక్యమును జేయవలయును. నేను అనెడిది యే జీవాత్మ; తాను అనెడిదియే పరమాత్మ. ఈజీవాత్మ పరమాత్మల కైక్యమగుచో సాక్షిత్వముగూడనుపోయి పరబ్రహ్మమందైక్యమగును. వాచాజ్ఞానములేక అనుభవజ్ఞానము గలిగి యుండవలయును.

“మాత్మవ త్పరదారాశ్చ పరద్రవ్యాణి లోప్తవత్
ఆత్మవ త్స్వర్వభూతాని యఃపశ్యతి సపశ్యతి.”

పరశ్రీలను తల్లివలెభావించవలయును. పరద్రవ్యముయందుఆకాశము, జీవన్ముక్తులయొక్కతపోబలిమి తమకపకారముచేయునట్టిదుష్టులెంతబలవంతులై యున్నను వారిని చెఱుచును. తమ మేలుకోరునట్టివారెంత బలహీనులైనను వారికి బలమును కలుగజేసి మేలుచేయును. ఇట్లు తపస్సంపన్నుల కోరికలేకయే జరుగును. కనుక పెద్దల చెంతజేరి వారికి తొందరను గలుగజేయగిట్టదు. మనస్సునందైనను వారి కపకారము చేయుతలంపు కూడదు.

జపము హోమము తపస్సులు మొదలగువానివలన ముక్తి కలుగదు. వాయుభక్షణ చేసినంతమాత్రముననే ముక్తికలిగేయెడల సర్పములకును ముక్తికలుగవలెను; నీరుత్రాగి జీవించుటవలన ముక్తికలిగేయెడల చేపలు మొదలుగాఁగలజంతువులకును ముక్తి యుండవలయును; ఆకులు తినుటవలననే ముక్తికలిగేయెడల మృగములకును ముక్తి కలుగవలెను; తలకిందుగా తపస్సువలననే ముక్తి యనేయెడల గబ్బిలములకును ముక్తి యుండవలయును; ధ్యానము మౌనము కలిగినమాత్రముననే ముక్తికలిగేయెడల చేపలకొరకు కదలక తడేకనిష్ఠగా ఏకాగ్రచిత్తముకలదై యుండుకొంగకును ముక్తి యుండవలయును; శాస్త్రములు చదువుటవలననే ముక్తి కలదన్న మనముచెప్పినట్లు చదివెడుచిలుకకును ముక్తి కలుగవలయును—అట్లు కలుగకపోవుటనుంచి వాయుభక్షకులు, పర్ణభక్షకులు, జలాహారులు మొదలగువారికి ముక్తి లేదు.

“ఉర్ధ్వశూన్య మధశూన్యం మధ్యశూన్యం యదాత్మకమ్
సర్వశూన్యం తదాత్మేతి సమాధి స్తస్యలక్షణమ్.”

“ఉర్ధ్వపూర్ణ మధఃపూర్ణం మధ్యపూర్ణం యదాత్మకమ్
సర్వపూర్ణం తదాత్మేతి సమాధి స్తస్యలక్షణమ్.”

పైనను, క్రిందను, నలువక్కలను దృగ్గోచరమగు పదార్థమంతయు నశించునదియనియు, ఎచట నేవంకజూచిన ఆత్మస్వరూపము నిండి నిబిడికృతమై యున్నదని భావించుటయే సమాధిలక్షణము. తనకంటె అన్యము లేదని భావించి సమస్తము తనస్వరూపమేయనితలంచగను సాక్షిత్వమును గూడబోయి పరబ్రహ్మమందైక్యమగును. ఈమార్గమున దప్ప వేరు మార్గమున ముక్తి లేదు.

“జహ్యాంస్థ పరిత్యాగే పృథివ్యాం క్రిప్రయోజనమ్.”

ఉత్తరగీత.

కొందరజ్ఞులు యీవాక్యమునకర్థముదెలియక జిహ్వా ఉపస్థయిం ద్రియములవిషయములను త్యజించినచో ప్రపంచమందు ప్రయోజనము లేదనియు ఆవిషయసుఖములనుభవించుటకే జన్మమై త్రిమిమనియుతలంచి విషయలోలులై యుండి చచ్చుచు బుట్టుచుందురు. జ్ఞానులు అట్టితుచ్చసుఖములయందాసయుంచక నిత్యసంతోషిగా నుండెదరు. ఎట్టివారికిని కోప ముండగిట్టదు.

“కోపమునను ఘనత కొంచమైపోవును

కోపమునను మిగుల గోడుజెందు

కోప మడచెనేని కోరికలీజేరు

విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ.”

కోపమువలన హాని గలుగునేగాని మేలుగలుగదు. సర్వకాలసర్వావస్థలయందును కోపము లేకుండవలయును. ఎట్టిప్రమాదసమయమందును కోపము నణచవలెను. మఱియు

నారీ స్తనభర నాభీదేశం దృష్ట్వా మాగా మోహవేశం

ఏతస్మాంసవసాదివికారం మనసివి చింతయ వారంవారం॥

స్త్రీలనుజూచి త్వక్చర్మమాంసరుధిరమేదోమజ్జాస్థియనెమన స్తథాతువులతో కూడినదియనియు, మలమూత్రముల కిరవగునది యనియు తలం

చక మన్మథగృహమున కాశించెదరు. అట్లుచేయక మాంసవికారములని సమస్తకాలములయందు తలంచనలెను.

“తయోరేషసగ్స్తావోయ ఏషోస్తర్హృదయతకాశః.”

బృహదారణ్యకోపనిషత్ — 6 అ. 2 బ్రా. 3.

అస్తర్హృదయమందలి చిదాకాశమే జీవేశ్వరులనెఱుఁగి పురుషులకు సంభోగస్థానము. అట్టిస్థానమందే రమించి సుఖము ననుభవించవలయునుగాని అన్యస్థానమిద కొరిక విడువవలయును.

సచ్చిదానందః—

సత్ = సశించక అన్ని కాలములయందుండునది,

చిత్ = స్వప్రకాశజ్ఞానస్వరూపమగునది,

ఆనంద = నిరంతర సుఖము నిచ్చునది,

అగు పరబ్రహ్మస్వరూపము.

అట్టి పరబ్రహ్మనుసంధానము చేయుటవలననే ఎడతెగనిసుఖము కలుగును. కట్టెయందు నిప్పువలెనే పుష్పములయందు వాసనవలెనే పాలయందు నేతివలెనే సమస్తభూతములయందు ఆత్మ స్వప్రకాశముగా నున్నది. అట్టి ఆత్మావలోకనలేకనే ముక్తి కలుగదు.

ఈ కలియుగమందు పాపకూపారమునపడియుండుటవలన అనేకులు దుర్మార్గము చేయుదురు; దొంగిలెందురు; హింసచేయుదురు; శూద్రులకు సేవచేయుదురు; ధనాపేక్షచేత నీచులకు బోధచేయుదురు; సత్యమగుదాని నసత్యమనియు సత్యమగుదానిని సత్యమనియు, వాదించెదరు; విద్యావిహీనులై యున్నను, సమస్తవిద్యలను దెలిసినట్టుగ నటించెదరు; శూద్రులువండిన అన్నమైనను తిందురు; ద్రవ్యముకొరకు కన్యకలను విక్రయించెదరు; బ్రాహ్మణశబ్దమున కర్థముదెలియక, జందియము వేసికొనుట మాత్రముననే బ్రాహ్మణులమని చెప్పుదురు; సన్మార్గులను

నిండింతురు; నీచజాతితో సంభోగమును కోరుదురు; రోగపీడితులై యుం
డెదరు; మదగర్వముచేతను, అమితకోపముచేతను, దుఃఖముచేతను
నిండియుండెదరు; మోసముచేయుటయే ప్రజ్ఞావిశేషమని తలంచెదరు.
ఏమి కాలమహిమ? పూర్వకాలమున దుర్మార్గములేక పోవుటవలన సద్గుణ
సంపత్తిగలవారై యనేకసంపత్త్యర్థములు జీవించెదరు.

ఇప్పుడట్లుగాక అల్పాయుష్యముగలవారై కొద్ది వయసులోనే
అమితమగు పాపమును చేసినవారై చచ్చుచు బుట్టుచుండెదరు.

బుద్ధిమంతులు యీదుర్మార్గములు మొదలగు దుష్టగుణముల కిర
వివృక్త సగ్గురువును వెదుకవలెను. గురువులేనివిద్య తలిదండ్రులులేని
బిడ్డవలెను భర్తలేనిపడుచువలెను కళాహీనమైయుండును. నొసటివాతః
దుడిచి భస్మముతో రేఖలుగీచి హస్తమస్తక సంయోగము చేయఁగా
తెలివి శిరస్సునందు నిలుచును. ఆ తెలివియే నీవని గురువుచెప్పును. సూ
ర్యుఁడు కిరణములతో నెల్లులస్తమించునో అట్లే మనస్సున్ను వృత్తుల
తో అణగి తనయందేనిలుచును. పక్షులు రాత్రులయందు చెట్లయందు
నిద్రించురీతిని జీవుఁడు పరమాత్మయందు నిద్రించును. గోవులు వేర్వేరు
—అనఁగా నల్లగోవు తెల్లగోవు యర్రగోవు—అయినను పాలాతయు
తెల్లగానుండి మధురముగలవియగును. అట్లే భూతములు వేర్వేరయిన
ను పరమాత్మ యొక్కటియేయని తెలియునది.

కౌశికుఁడను బ్రాహ్మణుఁ డొకయెఱుకవానివద్ద సమస్తధర్మముల
ను దెలిసికొనెనని వినలేదా; కనుక శూద్రులనిసందేహించక బుద్ధిమం
తులవద్ద రహస్యములను దెలిసికొని అరుణిమొదలగు వారివలెనే ఊర్ధ్వ
రేతస్కులై యుండునది.

శ్లో॥ మనవపజఃత్వర్వం మనవపమహారిపుః

మనవపహి సంసారో మనవపజగత్త్రియమ్॥

ఋభుగీత—2అ. 34 శ్లో॥

మనంబే సర్వప్రపంచము, మహాశత్రువు: మహాసంసారము, లోకత్రయములగును. మనంబుచే సర్వము కల్పింపబడును. మనంబుచే సర్వము పరిపాలింపబడును. మనంబుచేసర్వము స్మరింపబడును, కనుక మనంబే సంసారకారణమైయున్నది. మనస్సువలననే దుఃఖమును, పాపములును, సంకల్పమును, జీవుఁడు, చిత్తము, అహంకారము, మహాబంధము, అంతఃకరణ, పంచభూతములు, పంచతన్మాత్రలు, పంచవిషయములు, పంచకోశములు, అవస్థాత్రయములు కలిగెను. కావున ప్రపంచమంతయు మనోవికారమేగాని అన్యముకాదు.

“అన్నంబ్రహ్మేతివ్యజ్ఞానాత్”

“ప్రాణోబ్రహ్మేతివ్యజ్ఞానాత్”

“మనోబ్రహ్మేతివ్యజ్ఞానాత్”

“విజ్ఞానంబ్రహ్మేతివ్యజ్ఞానాత్”

“ఆనందోబ్రహ్మేతివ్యజ్ఞానాత్”

తైత్తిరీయోపనిషత్.

అన్నము, ప్రాణము, మనస్సు, విజ్ఞానము, ఆనందము, బ్రహ్మస్వరూపమని తెలిసికొనెను. ఇట్లు తెలిసినవాడే ముక్తుడని తెలియునది.

“అశ్వక్రాంతే రథక్రాంతే విష్ణుక్రాంతే వసుంధరా
శిరసా ధారితాదేవి రక్షస్వమాం పదేపదే
ఉద్భృతాసి పరాహేణ కృష్ణేన శతభాహునా.”

తైత్తిరీయోపనిషత్.

గుర్రములయొక్క రథములయొక్క విష్ణువుయొక్క సంచారములను ఓర్పుచేత సహించునట్టి ఓభూమి. నీవు పరమానందామందవతరించిన భగవంతునిచేత చాతాళమునుంచి తేబడినదానవు. నీవుశిరస్సునందు ధరింపబడినదానవై నన్ను రక్షింపుము రక్షింపుము.

అను యామంత్రము నుచ్చారణనుచేయుచు స్నానకాలమందు మృత్తు కను శిరస్సునందు ధరించవలయునని చెప్పదురు. అజ్ఞులవలె మృత్తుకను శిరస్సునందు ధరించుటయందు లాభమేమియులేదు. ఇట్లు మృత్తుకను శిరస్సునందేధరించుటవలన ముక్తికలుగునెడ బాలురుచు ఉన్నట్లులును మన్నునుతలమీఁద వేసుకొని వికారరూపముతో తిరిగెదరు. వారికంద రికి ముక్తియొక్కడిది. ఈపైవాక్యమునకు బాహ్యార్థమువదలి యంతరార్థము నాలోచించవలయును. పృథివివలెనే మనస్సుకతినమై విషయము లకు బోవుచు అథోమఖమైయుండును. అట్టిమనస్సును ఊర్ధ్వముఖవ్యా పనముచేసి శిరస్సునందే ధరించవలయుననియు అట్టిచో విషయములు లేవనియు, పరబ్రహ్మప్రాప్తికి మార్గమనియు పెద్దలు చెప్పదురు.

“అకార్యకార్యవర్జీస్తేనో భూణహం గురుత్వగః
వరుణోపామఘమర్షణస్తస్మాత్పాప్రాత్ప్రముచ్యతే”

తైత్తిరీయోపనిషత్.

జలమునందు స్నానముచేసినచో కూడనిపనిచేసినవాఁడు ను, వ్రతభ్రష్టుఁడును, దొంగవాఁడును, గర్భములోని శిశువును జంపినవాఁడును, ఎట్టిమహాపాపములు చేసిన వాఁడును, ఆయాపాపములనుండి విడువబడుచున్నాఁడు. అనఁగా ఎట్టిమహాపాపముచేసినవాఁడైననుగంగాదిమహా తీర్థములయందుస్నానముచేసినచో పాపరహితుఁడగును.

ఇట్లు బాహ్యార్థమునే గ్రహించెనేని నలువదిరూపాయిలు చేతఁ దీసి కాశికిపోయి స్నానముచేసిన ముక్తికలుగవలయును. ఇట్లెంతమంది ప్రతిసంవత్సరము కాశికిబోవుచుండిరి. ఈవిధముగరూపాయిలకుముక్తి కలదుగాని వాటిని చేతఁదీసికొని కాశికిబోవువారికి ముక్తిలేదు. సద్గురు ప్రసాదతీర్థమనెడు బ్రహ్మానందసముద్రమునందు స్నానముచేసిన ముక్తి కలుగునుగాని కాశీరామేశ్వరంబులు తిరిగినముక్తిలేదు. ఇందువలన కాశీరామేశ్వరంబులకు పోవలదని చెప్పటకాదు. అందువలననుభలము

కలదు. ఇతర దేశవిశేషంబులు తెలియగలవు. తీర్థస్నానమువలన పుణ్యముగలదు. ఆపుణ్యఫలమనుభవించవలయు అంతియకాని ముక్తిలేదు.

“నకర్మణా నప్రజయా ధనేనత్యాగే నైకే అమృతత్వమానశః
పరేణాకాంఠిహితంగుహాయాంవిభ్రాజతేయద్యతయోవిశన్తి”

స్వర్గలోకమునకు మీఁదుగా పరమాకాశమందుండెడి
మోక్షపదము కర్మచేతను సంతానముచేతను ధనము
చేతను పొందఁదగినదికాదు. మనస్సన్యాసము చేతనే
పొందఁదగినది. అదియే ముక్తి.

మఱియు సత్యవాక్పరిపాలనవలననే ముక్తియనికొందరును, తపస్సుచేతనే ముక్తియనికొందరును, అంతరింద్రియ నిగ్రహమువలననే ముక్తియనిమరికొందరును, దానకర్మనివలె దానములుచేయుటవలన ముక్తియని మరికొందఱును, ధర్మమువలననే ముక్తియని కొందరును, బ్రహ్మచర్యనియమము ముక్తి మార్గమనికొందరును, వైశ్యదేవముమొదలుగాఁగల కర్మలచేతనే ముక్తియనికొందరును, యజ్ఞములచేత ముక్తియనికొందరును, ఆధానములచేత ముక్తియని మరికొందరును, పలువిధములుగ చెప్పుదురు. దేనివలనను ముక్తికానము. పరబ్రహ్మమందులీన మైతేనేగాని ముక్తిలేదు.

అన్నమువలన ప్రాణులకు బలముకలుగును. బలముచేతతపస్సును, తపస్సువలన ఆస్తిక్యబుద్ధియును, అందువలన వేదాంతశ్రవణమును, తద్వారామననమును, పిమ్మటనిదిధ్యాసయును, నిదిధ్యాసవల్ల భగవంతునియందు జ్ఞప్తియును, అందువలన ఆత్మజ్ఞానమును కలుగుచున్నది. పిమ్మటఅపరోక్షజ్ఞానమును ముక్తియనుకలుగును. మనోవాక్ప్రాయములచేత త్రికరణశుద్ధిగా గురుసేవచేసి గురుపాదోదకమును త్రాగి, ఉచ్ఛిష్టమును భుజించనియెడల ముక్తిలేదు.

మహాకర్త—జననమరణంబులు వార్ధిక్యములయందు సుఖదుఃఖములఁజెందనివాఁడును జాగ్రత్త్వపు సుషుప్త్యవస్థలు లేనివాఁడును, చూచువాఁడు చూపు చూడఁబడునది

యనువేరుభావములేనివాఁడును, సత్యాసత్యము, ధర్మాధర్మము, ప్రియాప్రియములనెడిభేదములు లేనివాఁడును, అహంభావము లేనివాఁడును, పరోపకారబుద్ధిగలవాఁడును, మాత్సర్యము లేనివాఁడును, తానుజేసినపని చెడిపోయినను వ్యసనపడనివాఁడును సమస్తమునకు సాక్షియగువాఁడును మహాకర్తయని చెప్పబడును.

మహాత్మాగి—ఏకోరికయను లేనివాఁడును, సంకల్పరహితుఁడును, మహాకర్తయగువాఁడును, మహాత్మాగియని చెప్పబడును.

క॥ జనియును, మృతియును, ధర్మం
బు సధర్మము సౌఖ్యదుఃఖములు లేవని నె
మ్మనమున దలంచు నెవ్వం
డనఘమతీ యతఁడపో మహాత్మాగి ధర్మ॥

మహాభోక్త—కోరికలేక ప్రారబ్ధవశమున నేవేళ కేది లభించినను సమభావముతో నుండువాఁడును కలిసి లేములయందు సమభావము గలవాఁడును, ఉప్పు పులుసు వగరు కారము చేదు తీపు మొదలుగాఁగల రుచుల నన్నిటిని సమముగా జూచి బ్రహ్మానందముతో భుజించువాఁడును, బూడిదెను చక్కెరను బంగారమును మన్నును సమముగా చూచువాఁడును, మహాకర్తయును, మహాత్మాగియును, మహాభోక్తయని చెప్పబడును.

క॥ సమభావన నెందు విరో
ధము వడయక కోర్కు-తెల్ల దా వీట్కొని ప్రా
ప్తము ననుభవించు నెవ్వం
డమలమతీ యతఁడపో మహాభోక్తధర్మ॥

ఈమూఁడింటిచేతనే బుద్ధి విశ్రాంతిని పొందగలదు.

బ్రహ్మవేత్తలు

బ్రహ్మవేత్తలు నాలుగువిధములు:—

1. బ్రహ్మవేత్త—కర్మఫలత్యాగియై నిత్యనైమిత్తిక కర్మలను విధిగ జరుపుచు యదృచ్ఛాలాభసంతుప్తియును నిరహంకారమును సర్వభూతదయాభుత్వమును గలిగి ఆత్మారాముండును, ఆత్మ తృప్తుండునై కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యంబు లనె డులరిపడ్డర్థంబు లేక ప్రియాప్రియములునిందాస్తుతులు మానాప మానంబులు శత్రుమిత్రులనెడుభేదములు లేక సంచరించువాఁడును, గుణాతీతుండును, దర్పణమును రూపమంటని రీతిని నాలుకకు నేతి జడ్డంటనిరీతిని కుమ్రరపురుగువలె అంటి యంటక యుండువాఁడును బ్రహ్మవేత్త యని చెప్పఁబడును. అగ్నిచే గాలినపత్రము, పత్రమువలెనే గనుపకునట్లు అజ్ఞాన దృష్టిచేత శరీరసహితముగాఁగనుబడును. నిజముగాఁచాచి నచో అశరీరుడనియే చెప్పవలయును. ఆతంజే సుందర స్త్రీని సూకరముగ జూచును.
2. బ్రహ్మవిద్వరుండు—కర్మలను వదిలిసంప్రాప్తసుఖదుఃఖములనుభవించుచు సమాధినిష్ఠాగరిష్ఠుండై యుండువాఁడు.
3. బ్రహ్మవిద్వరీయుండు—సర్వకాలములయందు సహజామనస్కారాజయోగ నిష్ఠాగరిష్ఠుండై బసులవలనమే లుకొలుపంబడి కించిదాహారంబు గొనుచు నిద్ర బోవువానివలె విశ్వమునునురిచియుండువాఁడు.

4. బ్రహ్మ విద్యరిష్టుడు—బాహ్యతరములు మరచి నిరంతర నిర్వికల్ప సమాధి నిష్ఠుడై ప్రకాశించువాడు.

'బ్రహ్మవేత్తనియమములు:—

“అన్నం సనిద్వ్యాత్”=అన్నమును నిందించగూడదు.

“అన్నం సపరిచక్షీత్”=అన్నమును పరిహరించగూడదు.

“అన్నం బహుకుర్వీత్”=అన్నమును మర్యాదచేయవలెను.
తైత్తిరీయోపనిషత్.

ప ర బ్ర హ్మ ము

సజాతీయ విజాతీయ స్వగతభేదశూన్యమును పరిశుద్ధమును సుఖ స్వరూపమును నాశరహితమును పరిపూర్ణమును అగునట్టియు, సత్తు చిత్తు ఆనందము నిత్యము నిర్తలములనెడు పంచలక్షణములచేత వెలుగు నట్టియును అగు పరబ్రహ్మము అణువులకంటె అణువును మహత్తులలో మహత్తును నామరూపక్రియారహితమును జననమరణములు సుగుణ దుర్గుణములు లేనిదియును తెలుపు నటుపు యెరుపు మొదలుగాఁ గల వివిధరంగులు లేనిదియునై యున్నది.

సజాతీయభేదము—తనజాతివస్తువుకన్న తానుభేదముగ నుండుట.

విజాతీయభేదము—ఇతరజాతి వస్తువుకన్న తానుభేదముగ నుండుట.

స్వగతభేదము—తనయందేయుండు అపయవములకు గుండియములకుఁ గల పరస్పరభేదము.

జాగ్రితదశయందు ఎదుటకనుబడువస్తువులు కనుబడకుండునపుడు ఏరూపాబుండునో అదియ పరబ్రహ్మంబు. మనసునకు సంకల్పరాహిత్య మగునపుడు దానిరూపమే పరబ్రహ్మంబు.

పరబ్రహ్మంబు అవాస్తానసగోచరంబై అజంబై నిత్యంబై యపక్షయరహితంబై వృద్ధిరహితంబై శరీరంబునశించునప్పుడు దానునశింపక సర్వకాలముల యందును స్వయముగానే ప్రకాశించుచుండును.

“ఆకాశస్య గుణశ్చబ్ద్ధో నిశ్శబ్ద్ధో బ్రహ్మఉచ్యతే” ఉత్తరశీత.

ఆకాశమందు శబ్దమున్నది. శబ్దరహితమే పరబ్రహ్మము.

పరబ్రహ్మముసత్యజ్ఞానానందస్వరూపము, నిర్వికారము, నిరవయవము నిత్యము, నిర్దోషము, పరిపూర్ణముగనున్నది. సగుణబ్రహ్మాపాసన చేయువారు అర్చిరాధిమార్గముగ బ్రహ్మలోకమును పొంది శ్రీవణాదుల చేత యపరోక్షసాక్షాత్కారము గలిగి మోక్షమునుపొందుదురు కర్మ నిష్ఠులు ధూమాదిమార్గమునఁ బ్రత్యలోకమును పొంది పుణ్యసుఖము లనుభవించి తిరిగి పుట్టుచున్నారు. నిషిద్ధకర్మనాచరించువారు సరకము ను పొందుదురు.

అవిద్య—జడము, సవికారము, రూపము, ఆద్యంతములుగలది. అజ్ఞానరూపము సత్త్వరస్తమోగుణత్రయార్థకము.

బ్రహ్మము అవిద్యవలన సగుణబ్రహ్మంబై అయిదుభేదములుగఁ జెప్పఁబడును.

1. శుద్ధచైతన్యము—సాక్షిస్వరూపము, పరమాత్మ, అంతరాంతర ఎఱుక.

2. మాయావచ్ఛిన్నచైతన్యము—ఈశ్వరుడు, సృష్టికర్త, సర్వాంతర్యామి, సగుణబ్రహ్మము, దీనికే శబళబ్రహ్మ మని చెప్పుదురు.

3. అంతఃకరణవచ్ఛిన్నచైతన్యము—జీవుడు అంతఃకరణయందు ప్రతిఫలించిన ప్రతిబింబము. బింబప్రతిబింబములకు భేదము లేనట్లు జీవునికిని అంతఃకరణవచ్ఛిన్నచైతన్యమునకును భేదములేదు.

4. వృత్త్యవచ్ఛిన్నచైతన్యము—అంతఃకరణవృత్తులయందు ప్రతిఫలించు చైతన్యము. ఇదియే జ్ఞానము. ఇదియ మహదహంకారము.

5. విషయావచ్ఛిన్నచైతన్యము—ఘటము పటము మొదలుగాఁ గలవి. జ్ఞానశూన్యమై వికారాస్పదమై యుండును

 ఆత్మప్రతిబింబమువలన శబ్దస్పర్శరూప సంగంధంబు లనియెడు

పంచతన్త్రాళిలు కలిగెను. తద్వారా అపంచీకృతపంచమహాభూతము లేరుపడి పంచీకరణం జాయెను.

 మాయోపాధికబ్రహ్మంబు సగుణబ్రహ్మంబనియు, కేవలమై మాయరహిత మగుబ్రహ్మంబు నిర్గుణమనియు, సగుణనిర్గుణవిలక్షణంబగు బ్రహ్మంబు నిష్ప్రీతియోగిక మనియుఁ బెద్దలు చెప్పుదురు.

అ మ న స్క ము.

అమనస్క మనఁగా మనసు లేకుండుట. సర్వకాలసర్వావస్థలయందు మనసు పరబ్రహ్మమం దై కృమగుచో యమనస్కంబని చెప్పుదురు. అట్లు మనసునకు వృత్తిరహితముకావలయును గాని పశువులవలె కందమూలాదులు భక్షించినను, సర్పములవలె వాయువును భక్షించినను, గాని గెను చుట్టివచ్చుయెద్దలవలె నిత్యమును దేవాలయములయందు ప్రదక్షణము చేసినను, తాజేలువలె విషయములలో బడనివ్వక యిందియింబు లనిలిపినను, గబ్బిలములవలె తలకిందుగా తపస్సుచేసినను, పందికొక్కులవలె గుహలలో యుండినను, మట్టియూడలవలె జడలుదాల్చినను ముక్తి లేదు. అమనస్కంబుగాదు. అమనస్కంబుగానిది పరబ్రహ్మమం దై కృమముకానేరదు.

 ఇందులో దేవాలయములయందు ప్రదక్షణము చేయఁగూడదని చెప్పుటకాదు. అట్లు ప్రదక్షణము చేయుటవలన అమనస్కముగాదనియు ముక్తి లేదనియు తెలియునది. సగుణోపాసకులు ప్రదక్షణములు చేయుచు రాఁగా వారికోరికలు నెరవేరును

బ్రహ్మవేత్త నిర్వికల్ప నిష్కళంక నిష్ప్రపంచంబైన తుర్యంబున యెరుకమాత్రావశిష్టుడై యుండు. ఇట్టి మహాత్ముండు ధూమరహితంబైన పవ్నాచందంబున, అనఁగా పొగ లేని నిష్పవలెనే ప్రకాశించుచుండును. జరామరణంబులు, లాభాలాభములు, మానావమానములు, ప్రతిష్ఠాప్రతిష్ఠలు, అహంకార మమకారంబులు, జయాపజయంబులు, రాగద్వేషములు, శోకమోహములు, వృద్ధిక్షయములు, ఘోర్తిపాసలు,

అనుద్వంద్వంబులను జయించినవాడై యుండును.

మఱియు వాసనాత్రయంబు లేకుండవలయును

1. శాస్త్రవాసన—సమస్త శాస్త్రపురాణములు చదివించదివిఅర్థమెల్లను వెదకియు వాటిఫలమును బొందంగవలయు ననెడిపట్టుదలయే శాస్త్రవాసన.

2. లోకవాసన—అందరునడుచుదోవను నడువవలెననెడితలంపు

3. దేహవాసన—శరీరపోషణ, యాత్ర, తీర్థస్నానములు, మొదలగువానియందు కోరిక.

ఇట్లు వాసనాత్రయంబులేనివాడై గుణత్రయంబులేనివాడై యుండవలయునుగాని అభ్యాసకులవలె భ్రామధ్యమందుదృష్టినిలుపంగదగదు.

శీ॥ ద్రష్టృ దర్శన దృశ్య విరామ మెచట

నగునచట దృష్టి నిలుపంగ నగునుగాని

చెదరి నాసాగ్రమునఁ జూపుఁ జేర్పదగదు

కోరి యమనస్క రాజయోగులకువత్స॥

శ్లో॥ ద్రష్టృ దర్శన దృశ్యానాం విరామాయత్రవాభవేత్

దృష్టి సత్యైవకర్తవ్యం ననాసాగ్రవలోకనం॥

ఇట్లు చూచువాడు చూపు చూడఁబడునది యనుమూఁడును విశ్రాంతిని బొందుస్థలము, అనఁగా రహితమగుతావుననే మనసు నిల్పవలెనుగాని భ్రామధ్యమందు నిలుపగూడదు. అభ్యాసకులు భ్రామధ్యమందే నిలుపునది. క్రమక్రమముగా నిలుకడచిక్కినతరువాత నియమస్థలమును వదిలి పరబ్రహ్మమందే నిలుపవలెను.

“గురునన్నిధి సాలోక్యం సామీప్యం హస్తమస్తకం

దీక్షామాతేణ సారూప్యం సాయుజ్యం సమరపైక్యతామ్”

గురువు నెంతకు బోవుటయెసాలోక్యమనియు, హస్తమస్తకసంయోగమె సామీప్యమనియు, త్రివిధదీక్షలు తెలిపినంతనే సారూప్యమనియు, సమరసము కలిగియుండుటయే సాయుజ్యమనియు, అదియపక్యమనియుఁ బెద్దలుచెప్పుదురు.

అనేకులు గురువులమనిపేరు పెట్టుకొనిధనమునుహరించెదరు. కావున బ్రాతగలవారై బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠు లగుపెద్దలచేతఁ జేరి వారి యనుగ్రహమునువడసి పరబ్రహ్మజ్ఞానసంపన్నులు గావలయును.

చ॥ అలయక సప్తవారిధుల నావలి కీవలి కొక్కరీతిగాఁ

గలయఁగ నీదవచ్చును నగంబుల నచ్చనగండ్లుగాఁగరం

బులఁగొనియాడ వచ్చు నభిముఖ గబళింపఁగవచ్చుగానియి

య్యలనమనస్కయోగము గ్రహింపగరాదు దలంపనేరికీ॥

సప్తసముద్రముల నొక్క పెట్టున నీదవచ్చును, పర్వ

తములను అచ్చనకాయలుగా ఆడవచ్చును, ఆకాశ

మును కప్పవచ్చును, గానిఅమనస్కయోగము తెలి

సికొనుటతిదుర్లభము.

అని చెప్పినమాత్రముననే అతికష్టమని వదలివేయ గిట్టదు. పుష్పములుగోయటకంటె సుకన్నులు మూయుటకంటె సులభము అతిసులభము. తెలియనఁతవఱకు కష్టమును తెలిసినపిమ్మట సులభమైనదిగా నున్నది. ఈఅమనస్కభానముయొక్క మహా త్తిట్టిదని చెప్పవలసికాదు. మనస్సును క్రమక్రియముగ స్వాధీనముచేయను యది నిలిచి వృత్తిరహితమై యమనస్కంబును పరిపూర్ణంబును అగును.

అచలము—పరిపూర్ణమునకే అచలమని చెప్పుదురు. సచ్చిదానందమునకునుఅచలమునకును భేదముగ చెప్పెదరు ఏమియు భేదము కానము అచలమన్నను పరిపూర్ణమన్నను పరబ్రహ్మమన్నను మాటలభేదమే కాని అన్యమేమియు లేదు నిర్గుణ సాక్షాత్కార పరబ్రహ్మస్వరూపమునకే అచలమనిచెప్పుదురు. అచలమును భోధించు గురువులుఅచలగురువులని చెప్పఁబడుదురు. వారును మనవలెనేతీనుచున్నారు తిరుగుచున్నారని చెప్పనొప్పుదు. శిష్యులనుకడ తేర్చుటకుగాను అవతరించి నారని తలంచవలెను. వారు పరిపూర్ణులేగనుక అశరీరులు బ్రహ్మవేత్తలు అని చెప్పఁ

బడుదురు. అశరీరులు అచలగురువు అని చెప్పబడువారి కిని శరీరముప్రత్యక్షముగ కనుబడుచున్నదనియు వారు మోసగాండ్రనియుకొందరజ్ఞతచేతపరిహాసించెదరు. వారి వారియనుభవము వారికే తెలియవలయును గాని అన్యులకెట్లు తెలుసును. పెద్దలను నేవించివారిసంగతిని వారి మార్గమును తెలిసికొనజాలక పరిహాసించి పాపకూపారమునబడి చచ్చుచుబుట్టుచుండెదరు. మఱియు కొందరు సన్యాసమును తీసికొనిరనియు, వారా యాశ్రమమును తీసికొనుటకు అర్హులుగారనియు, వారలకేమియు తెలియదనియు, సంస్కృతభాషాజ్ఞానము కొంచము కలదనియు, వాచాజ్ఞానమేకాని యనుభవములేదనియు, సచ్చిదానందపరులనియు పరిహాసించెదరు. చెరకుతినినగాని ఆచెరకునందలి తీపి తెలియదు. చెరకును చూచినమాత్రముననే తీపిలేదని చెప్పగిట్టదు. కావున అట్టిపెద్దలకు తొందరకలుగ జేయక వారికి సంతోషమగునట్లు వినయవిధేయతలతో సంభాషించను వారానందభరితులయ్యెదరు. అప్పుడుగాని సుధ ప్రవించదు. అట్టిసుధాహనము చేసినగాని బ్రహ్మానందము కలుగదు. పిమ్మట వారెంత వారయినది తెలియఁగలదు. అట్లుకాక వారిని పరీక్షించవలెనని వెల్లి సంభాషించినచో, పెద్దలనెవ అద్దమునందు అజ్ఞానమువలన ఏవికారిముతో మనముచూచిన, ప్రతిబింబమునకును ఆవికారమేయుండగలదు. కావున వికారములన్నియు చూచువారియందే యున్నవిగాని అద్దమునందేవికారమునులేదు. పెద్దలు మలినరహితులనియు సంకల్పశూన్యులనియు తెలియునది.

సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ.